Roman

Muhteşem Zaferler

Ferdia Lennon

© Dedalus Kitap - 2025
© Ferdia Lennon- 2024

Yazar: Ferdia Lennon
Kitabın Adı: Muhteşem Zaferler
Özgün Adı: *Glorious Exploits*
Çeviren: Serkan Toy

Sertifika No: 49834
ISBN: 978-625-6920-75-0
Dedalus Kitap: üç yüz yedi
Roman: yüz kırk dokuz

This book was published with the support of Literature Ireland.
Bu kitap Literature İreland destekleriyle yayınlanmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı: mart iki bin yirmi beş

Yayın Yönetmeni: Faruk Akhan
Editör: Esin Çalışkan
Sayfa Düzeni: Burhan Üçkardeş
Kapak Tasarım: Ömer Faruk Yıldız (@buukcover)

Baskı-Cilt: MD Ofset Matbaacılık Yayıncılık
Tel: (212) 483 34 22 (Sertifika No: 50194)

dedalus

/DedalusKitap

Osmanağa Mh. Vahap Bey Sk. No: 17 D: 10
Kadıköy/İstanbul
www.dedalus.com.tr
Tel: +90 216 418 04 38
Mail: dedalus@liberplus.com.tr

Dedalus Kitap, Liber Plus Yay. ve Org. Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

Bu eğlenceli, coşkulu serüven tam anlamıyla bir fırtına gibi esiyor... Hem özgün fikriyle hem de böylesine sıra dışı bir fikri sonuna kadar götürme cesaretiyle büyüleyici bir roman.
–Sunday Times

Muhteşem Zaferler

Ferdia Lennon

Çeviren: Serkan Toy

- roman -

dedalus

Ferdia Lennon

Dublin'de doğdu ve büyüdü. University College Dublin'den Tarih ve Klasikler alanında lisans ve University of East Anglia'dan Düzyazı Kurgu alanında yüksek lisans derecelerine sahiptir. Muhteşem Zaferler ilk romanıdır. Sunday Times'ın en çok satanlar listesinde yer alan roman BBC Radio 4 için uyarlanmış ve Waterstones 2024 İlk Roman Ödülü ile Bollinger Everyman Wodehouse Mizahi Roman Ödülü'nü kazanmıştır. Uzun yıllar Paris'te yaşadıktan sonra şimdi eşi ve oğluyla birlikte Norwich'te yaşamaktadır.

Serkan Toy

1996 yılında Konya'da doğdu. Anadolu Üniversitesinde İktisat, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesinde Amerikan Kültürü ve Edebiyatı okudu. Çeşitli dergilerde, seçkilerde ve internet sitelerinde öyküleri yayınlandı.

Hakikaten kendine has ve kara mizah dolu, harika bir roman.

– Sunday Independent

Dikkatle takip edilmesi gereken bir ilk romancı... Olağanüstü... Bu ilk roman çok eğlenceli, hayat dolu, özgün ve türün başını döndürmekten büyük keyif alıyor... Muhteşem ve büyüleyici bir konsept... Bir çırpıda okunacak bir roman...

– The i

Ağaca Tüneyen Sweeney'de Flann O'Brien bizi Dublin sokaklarında gezinen kovboylarla tanıştırmıştı. Şimdi ise Ferdia Lennon, modern Dublinlileri antik Yunanlıların arasına yerleştiriyor. Çok özel, her satırından zekâ fışkıran ve fazlasıyla eğlenceli bir roman.

– Roddy Doyle, Life Without Children ve Love kitaplarının yazarı

Muhteşem Zaferler, bir hapishane taş ocağında sahnelenen Euripides oyunu kadar çılgınca iddialı ve bir o kadar da başarılı. Ferdia Lennon, geçmişi Mary Renault'nun canlılığıyla, Roddy Doyle'un insani derinliğiyle yeniden yaratıyor. Büyük trajedilerin gücünü taşıyor, ama aynı zamanda şaşırtıcı derecede komik. Özgün, cesur ve muhteşem bir ilk roman."

– Emma Donoghue, Oda ve Mucize kitaplarının yazarı

Cüretkâr ve tamamen beklenmedik, bu romana bayıldım. Dostluk, sanatın iyileştirici gücü ve hayallerimiz için savaşmanın kıymeti hakkında parlak bir roman. İlk sayfadan itibaren beni kendine çekti.

– Douglas Stuart, Shuggie Bain ve Genç Mungo yazarı

Muhteşem. Kusursuz diyaloglar hem karanlık hem de şiirsel bir güzelliğe sahip, trajik ve komik yönleri eşit ölçüde dengelenmiş hızlı akan bir hikâye. Muhteşem Zaferler kardeşlik, savaş ve sanat üzerine çarpıcı derecede özgün ve sürükleyici bir roman. Ferdia Lennon, güçlü bir yeni yetenek.

– Rebecca Stott, Dark Earth ve In the Days of Rain yazarı

Emma'ya

Ötemizde olan şeyler, insandan büyük, erişilmezcesine büyük olan şeyler deliler ya da delileri dinleyip onlara inananlar içindir.

Euripides, *Bakkhalar*

Ölüm Yaşam olamaz Çocuğum,
Ölümün kadehi boştur, Yaşamda ise daima umut vardır.

Euripides, *Troyalı Kadınlar*

Siraküza

MÖ 412

I

Sonra, "Hadi aşağı inip Atinalıları besleyelim," diyor Gelon bana. "Tam Atinalıları besleme havası."

Gelon doğru söylüyor. Çünkü güneş gökyüzünde bembeyaz, minicik parlıyor ve yürürken taşların ayağınızı yaktığını hissedebiliyorsunuz. Kertenkeleler bile saklanıyor, kafalarını kayaların ve ağaçların altından çıkarıp, "Apollo, dalga mı geçiyorsun yahu" dercesine bakıyorlar. Atinalıları hepsi bir yere doluşmuş halde hayal ediyorum, gözleri bir parça gölge bulmak için sağa sola bakınırken dilleri kupkuru, soluk soluğa kalmışlar.

"Gelon, doğru söylüyorsun."

Gelon başını sallıyor. Altı tulum –dördünde su, ikisinde şarap var– bir kap zeytin ve annemin yaptığı o pis kokulu peynirlerden iki kalıpla yola çıkıyoruz. Ah, çok güzel bir adamız var, bazen imalathanenin kapanmasının bir şeyleri değiştirmem için bir fırsat olduğunu düşünüyorum. Siraküza'dan ayrılabilirim, kendime deniz kıyısında küçük bir yer bulurum, artık karanlık odalar, kil ve kırmızı eller olmaz; yalnızca denizle gökyüzü olur ve omzumda sallanan yeni tuttuğum balıklarla eve döndüğümde o, artık her kimse, beni bekler ve güler. O gülüş, duyabiliyorum şu anda onu, yumuşak ve hassas bir şeymiş gibi geliyor kulağıma.

"Neden bilmem Gelon, bugün kendimi çok iyi hissediyorum!"

Gelon bana bakıyor. Gelon yakışıklı, gözleri güneşin par-

ladığı sığ denizlerin renginde. Benimkiler gibi bok kahverengisi değil. Konuşmak için ağzını açıyor, ama ağzından bir şey çıkmıyor. Çoğu zaman mutsuzdur Gelon – dünyayı dumanlar arasından görür sanki, hiçbir şeyde parlaklık yoktur. Yürümeye devam ediyoruz. Atinalılar ezildi, gemileri yakacak odun oldu, gömülmemiş ölülerini ise köpeklerimiz yedi, ama hoplitler* hâlâ devriye atıyor. Ne olur olmaz diye. Diocles daha geçenlerde bu Atinalıların ne yapacağını asla bilemeyeceğimize dair bir konuşma yaptı, her an yeni bir grup gelebilirmiş. Haklı olabilir. Spartalıların çoğu gitti. Doğrudan Atina'ya gittikleri söyleniyor, şehri kuşatma planları yapıyorlarmış. Bu savaşı bitireceklermiş. Ama birkaçı duruyor hâlâ. Sıla hasreti çekiyorlar ve bir işe yaramıyorlar. Hatta şu an dördü önümüzde yürüyor ve kırmızı pelerinleri yara gibi arkalarında sürükleniyor.

"Günaydın!"

Arkalarına dönüp bakıyorlar. Yalnızca biri selam veriyor. Bu Spartalılar kibirli oluyor, ama bugün kendimi çok iyi hissediyorum.

"Atina'ya ölüm!"

İkisi selam veriyor şimdi, ama bu selamın ardından bir hayat belirtisi yok. Yorgun ve kederli gözüküyorlar, tıpkı Gelon gibi.

"Perikles pisliğin tekidir!"

"Perikles öldü, Lampo."

"Evet, tabii Gelon, biliyorum. Perikles ölü bir pisliktir diyorum!"

Bu sefer iki Spartalı gülüyor ve dördü birden selam veriyor. Ah, bugün çok mutluyum. Bunu anlatamıyorum, ama bambaşka bir his. En iyi hisler bunlardır. Anlatamadığınız hisler, üstelik daha Atinalıları beslemedik bile.

* Antik Yunanistan'da milattan önce sekizinci yüzyılda ortaya çıkan ağır piyade sınıfından savaşçılar. (ç.n.)

"Bugün hangi taş ocağına gideceğiz, Gelon?"

Bir yol ayrımında duruyoruz, bir karar verilmeli. Gelon tereddüt ediyor.

"Laurium?" diyor Gelon nihayet.

"Laurium mu?"

"Evet, sanırım."

"Laurium!"

Sola dönüyoruz. Bugünlerde ana taş ocağına Laurium deniyor. Birileri buraya, Atinalıların bu yolculuğun maliyetini çıkarmak için kullandığı Attika'daki gümüş madeninin ismini vermenin komik olacağını düşünmüş. Sonrasında da ismi böyle kalmış. Yalnızca birkaç noktada çit gerektirecek kadar yüksek kireçtaşlarının beyazımsı kayalıklarının çevrelediği kocaman bir çukur burası. O noktalardan birinde giriş kapısı bulunuyor, iki muhafız kıçlarının üzerine oturmuş zar atıyorlar. Gelon onlara bir şarap tulumu uzatıyor, onlar da el sallayıp yol veriyor bize. Aşağıya inen yol dolambaçlı, insanın düşüp takılmasına sebep olan küçük ama derin çukurlarla dolu. Gelon ilham perisi geldiğinde bu yola kıvrılan kahverengi yılan diyor. Atinalıların kokularını onları görmeden alabiliyoruz. Kıvrımlı yol tam görüşü engelliyor, ama koku berbat: Yoğun ve çürük, hava ufunetle puslu neredeyse. Gözlerim yaşardığı için bir an durmak zorunda kalıyorum.

"Her zamankinden daha kötü görünüyor."

"Sıcak yüzünden."

"Evet."

Burnumu tutuyorum, yürümeye devam ediyoruz. Geçen seferkinden daha azlar. Bu hızla giderse, kış gelene kadar hepsi yok olur. Teslim oldukları akşam aklıma geliyor. Tartışma saatlerce sürmüştü. Diocles bir aşağı bir yukarı yürüyerek kükrüyordu. "Bu yedi bin piçi nereye koyacağız?"

Sessizlik. Bir daha soruyor. Bu sefer Hermocrates pisliği anlaşmaya dair bir şeyler mırıldanıyor. Anlaşmaymış, haydi oradan, diye düşünüyorum, sonra Diocles de aynısını söylüyor. Bu kelimeleri kullanmıyor, ama kastettiği şey bu. "Bir cesetle anlaşma yapabilir misin?" diyor. Kahkahalar yayılıyor dört bir yana, parmaklar sallanıyor ve Hermocrates oturup çenesini kapatıyor. Diocles bir ileri bir geri yürüyor, bize ne yapmamız gerektiğini sorup duruyor. Sessizlik. Ama şimdi fırtınalı bir sessizlik var. Patlamaya hazır. Sonra Diocles duruyor, bir fikri olduğunu söylüyor. Yeni ve acayip tuhaf bir şey. Yunanistan'ın geri kalanına şakamızın olmadığını gösterecek bir şey. Buranın Siraküza olduğunu ve bizim buradan gitmeye niyetimizin olmadığını gösterecek bir şey. Duymak istiyor muyuz? "İstiyoruz Diocles!" Ama Diocles kafasını sallıyor. Gerçekten, çok fazla. Çok acayip. Birilerinin konuşması gerekiyor. Ama onun zamanı geçeli çok oluyor. Çünkü burası Siraküza ve buradan gitmeye niyetimiz yok, Diocles'e de aynen böyle söylüyoruz. O da öne eğilip fısıldıyor. Ses yok. Yalnızca dudakları kımıldıyor. "Seni duyamıyoruz Diocles!" Ve söylüyor. Sesi hâlâ alçak çıkıyor ama onu duyabiliyoruz: "Onları taş ocaklarına koyalım." Ardından bağırıyor: "Taş ocakları!" Az sonra neredeyse tüm Siraküza bu kelimeyle titriyor: taş ocağı.

Evet, tam olarak böyle yaptık.

***

Uzaktan kayalara akın eden kırmızı karınca sürüleri gibi gözüküyorlar, ama bu Atinalıların akın ettikleri söylenemez. Sadece aylaklık ediyor, çömeliyor ya da sürünerek biraz gölge arıyorlar. Yine de doğrusunu söylemek gerekirse, gözlerim çok iyi görmüyor, en kıpırtısızların bazıları ölü olabilir.

"Günaydın!"

Birkaçı kafasını kaldırıp bakıyor, ama hiçbiri selamıma

karşılık vermiyor. Şimdi, aradan biraz zaman geçtikten sonra, şehirdeki kimileri hata yaptığımızı düşünmeye başladı. Onları burada, çukurlarda tutmanın çok fazla olduğunu, bunun savaşın ötesine geçtiğini düşünüyorlar. Onları öldürmemiz, köle yapmamız ya da evlerine yollamamız gerektiğini söylüyorlar, ama ah, ocakları seviyorum. Bize her şeyin değişmesi gerektiğini hatırlatıyorlar. Atinalıların bir sene önceki hallerini hatırlıyorum: Zırhları ay ışığının vurduğu dalgalar gibi parlıyordu, gece boyunca hiç kimseyi uyutmayan savaş çığlıkları köpekleri havlatıyordu ve adamızın etrafında ziyafete hazır azametli köpek balıkları gibi süzülen yüzlerce gemi vardı. Ocaklar bize her şeyin geçici olduğunu gösteriyor. Diocles'ın dediği gibi. Bize görkemin ve gücün duvardaki gölgelerden ibaret olduğunu gösteriyorlar. Ah, kokularını da seviyorum. Berbat, ama muhteşem bir şeyler var bu berbatlıkta. Zafer ve daha fazlası gibi kokuyorlar. O kokuyu alan her Siraküzalı bunu hissediyor. Köleler bile hissediyor. Zenginsiniz ya da fakirsiniz, özgürsünüz ya da değilsiniz fark etmez, o ocakların kokusunu bir kez aldınız mı yaşamınız daha zengin gözükmeye başlar, battaniyeleriniz daha sıcaktır artık, yemeğiniz daha lezzetlidir. Doğru yoldasınızdır – ya da en azından Atinalıların gittiği yola göre daha iyi bir yoldasınızdır.

"Günaydın!"

Zavallı piçin teki sopamı görünce kolunu kaldırıyor. Ardından ağzından çoğunu anlamadığım kelimeler dökülüyor, sesi cavlıyor hafiften, ama "Zeus" "lütfen" ve "çocuklar" kelimelerini yakalıyorum.

"Korkma," diyorum. "Siz Atinalı köpekler cezalandırılmayı hak ediyorsunuz, ama biz buraya sizi cezalandırmaya gelmedik. Gelon ve ben merhametliyizdir. Biz –"

"Kes sesini."

"Ne var Gelon? Doğruyu söylüyorum."

"Sessiz ol yeter."

Kıkırdıyorum.

"Ah, yine bir hallerdesin, anlıyorum."

Zavallı piçin dibinde diz çöküyor Gelon, ona su veriyor.

"Euripides biliyor musun?" diyor.

Adam keçi derisinden tulumu Afrodit'in meme uçlarını emer gibi emiyor, sakallarından su sızıyor. Adam pembe. Gerçekten pembe. Neredeyse hepsi pembe, hatta bazıları kırmızı.

"Euripides adamım, ondan bir şeyler biliyor musun?"

Adam başını sallıyor ve biraz daha emiyor. Diğer Atinalılar da geliyor şimdi. Ayakları zincirlere vuruyor. Düşündüğümden çoklar, ama geçen seferkine göre azlar yine de.

"Su ve peynir," diyor Gelon, "Euripides'in dizelerini bilen ve onları ezbere okuyabilen herkese su ve peynir! *Medea* ya da *Telephus*'tan bir şeyler okursanız zeytin de alacaksınız."

"Peki ya Sofokles," diye soruyor dişleri olmayan minik bir yaratık. "*Kral Oidipus*?"

"Sikeyim Sofokles'i! Gelon Sofokles mi dedi size? Siz –"

"Kes sesini."

"Ah Gelon, ben söylüyorum sadece."

Gelon şartları saymaya başlıyor.

"Sofokles, Eshilos ya da diğer Atinalı şairler yok. Hoşunuza gidiyorsa onlardan da okuyabilirsin, ama yalnızca Euripides dizeleri su ve ekmek kazandırır sana. Şimdi adamım. Neyin var?"

Su içen adam boğazını temizliyor ve doğrulmaya çalışıyor. Üzücü bir görüntü bu. Adam ne kadar uğraşırsa uğraşsın doğrulamıyor. Boynu eğiliyor, kafası hafif bir rüzgârın hücumu karşısında yerinden oynayan bir meyve gibi sağa sola sallanıyor.

"'Ama anlamayı öğrenmemiz gerekiyor, Kral Priam...'" diyor.

Duruyor.

"Bu kadar mı?"

"Özür dilerim, daha fazlasını da biliyordum, ama aklıma gelmiyor. Kafam, kafam bozuldu, anlarsın ya, yüzleri unutuyorum, kendimi bile hatırlamıyorum... Yemin ederim daha fazlasını biliyordum."

"Bundan daha iyisini yapabilecek olan var mı? Biraz *Medea* karşılığında bir ağız dolusu zeytin almak isteyen yok mu?"

Gelon Euripides'e ölüp bitiyor. Gelmesinin asıl sebebi bu. Euripides'in buraya uğrayıp birkaç oyun sahneleyeceğini bilse Atinalıların galip gelmesini isterdi. Bir keresinde bir aylık kazancını harcayıp ihtiyar bir oyuncuyu imalathanemize getirmiş ve biz çömlek yaparken adama bazı sahneleri okutmuştu. Ustabaşı bunun verimliliği azalttığını söyleyip oyuncuyu göndermişti. Ama Gelon pes etmedi. Oyuncuya dizeleri sokağın diğer tarafından bağırmasını söyledi. Kil ocağının alevlerinde şiir parçaları çalınıyordu kulağınıza, o hafta daha az çömlek yaptık, ama bu çömlekler daha acayipti ve daha güzeldi. Savaştan önce yaşandı bunlar, o oyuncu öldü şimdi, imalathane de kapandı. Gelon'a bakıyorum. Mavi gözleri kocaman açılmış, gergin. Bir peynir kalıbını kafasının üzerine kaldırıyor. Zeytin, diye bağırıyor. Gelon delinin teki. Euripides'i boş verin.

Pek çok gönüllü çıkıyor, ama iş dizeleri okumaya gelince çoğu beceremiyor, duraksıyor ve baş ağrısından, susuzluktan yakınıyor ya da yere yığılıveriyorlar, bir dizeden fazlasını duyamıyoruz. Şanslıysak belki iki dize. Palavracının biri Akhilleus'un Medea'ya kur yaptığı bir sahneyi oynuyor, bunun saçmalıktan ibaret olduğunu ben bile biliyorum. Me-

dea, Akhilleus'tan çok önceydi. Jason'la beraberdi Medea.

"'Ama ayağı çabuk Akhilleus, bu asla olamaz! Ah Yunanistan, babam asla izin vermez buna. Akhilleus, ne yapabilirsin...'"

Gelon sopasını kaldırıyor, palavracı sürünerek kaçıyor. Onun yerini bir başkası alıyor. Bu adam en azından Jason'ın lafını geçiriyor ama Gelon'un bildiği bir kısmı okuyor. Yine de girdiği zahmetin hatırına birkaç zeytin alıyor.

Gün bu şekilde devam ediyor. Güneş büyüyor, sarısı koyulaşıyor, sıcağı şiddetini biraz da olsa kaybediyor. Pembeler ve kırmızılar maviye karışıyor. Gelon'u kendi haline bırakıp çukurların etrafında yürümeye başlıyorum. Resmi olarak oyuncu olacak birini arıyorum. Gelon cesur bir adım attı ve *Medea*'dan bir sahneyi canlandırabilecek beş Atinalıya bir çuval tahıl vermeyi vadetti. Ama oyuncuların doğru düzgün oynamasını istiyor. Performans görmek istiyor yani. Bir kişi bile bulabilirse şanslı sayılır. Bu zavallı piçler ölmeyi bekliyor. Hades'in en feci kısımlarının buraya benzediğini düşünüyorum. Bir deri bir kemik kalmış kıllı iskeletler. Saçlar dışında yalnızca gözlerde biraz çeşitlilik bulunabiliyor. Ölümle daha da parlaklaşmış donuk cevherler. Kocaman kahverengiler ve maviler bana bakıyor. Başrol bulamadım henüz, ama arıyorum.

Bu Atinalılara baktığınız zaman ruhları her nefeste burun deliklerinden ve dudaklarından biraz daha süzülüp çıkıyormuş gibi hissediyorsunuz. Derileri gözünüzün önünde solup pul pul dökülüyormuş, bir süre bekleyip yeterince izlerseniz yok olacaklarmış ve geriye yalnızca dişleriyle birkaç ince kemikten başka bir şey kalmayacakmış gibi hissediyorsunuz; beyaz dişler ve beyaz kemikler taş ocağına batacak ve bir gün bu taşlardan bir ev, sizin eviniz yapılacakmış gibi, geceleyin inleyen duvarların, ağlayan çatının ardında uykusuz yatarken

ikinci bir gökyüzü küçük kafanıza damlayacakmış gibi, bunun yalnızca rüzgâr ya da yağmur olduğunu umacakmışsınız gibi hissediyorsunuz, ama işte o Atinalılar duvarlarınızda kıvrılıp duruyorlar. Tuhaf düşünceler bunlar. Hades düşünceleri, ama taş ocağı tuhaf bir yer, insan burada kendi olamıyor.

Uzaklardan bir çığlık geliyor. Bir çığlıkta pek çok ruh kaybolur. Ciddi bir şey olabilir. Çığlık bir kez daha duyuluyor, aynı yüksek sesle. Taş ocağının sonundaki bir noktadan geliyor. Görünüşe göre Atinalılar sökün ediyor oradan, bu yüzden her zamanki deri ve paçavra duvarını değil kayayı görebiliyorsunuz. Daha yakından bakmaya karar veriyorum. Devasa bir adam bir sopayı sallıyor. Adamın ayaklarının dibinde bir Atinalı ciyaklayan bir yavru kedi gibi kıvrılmış duruyor. İki Atinalı var aslında. Ama diğerinin ölü olduğu çok açık. Sopacının tuniğinde kırmızı lekeler var. Biton mu bu? Evet, Biton. Her zaman Biton'dur. Oğlu Atinalılarla ilk savaşta öldürülmüştü. Yani, çarpışmada ölmedi aslında. Yakalanıp işkenceye yatırıldı, öyle öldürüldü. Biton buraya çok sık geliyor. Bizden bile çok geliyor.

"Korkunç bir adamsın, Biton."

Biton dönüyor. Göz kırpıyorum. O göz kırpmıyor ama. Yanakları seğiriyor. Böyle bir şey mümkünse eğer, ayaklarının dibindeki zavallı piçten daha kötü gözüküyor. Atinalının yüzü kana bulanmış, ama o yeşil gözlerde tuhaf bir umut var. Bu gözlerin yeşilinde şok edici bir şeyler var. Kertenkele yeşili. Parlaklar, adam sürünerek uzaklaşmaya çalışıyor. Yaşamdan vazgeçmeye niyeti yok şimdilik.

"Gelon'la ikimiz şu taraftayız. Biraz Euripides topluyoruz, anlarsın ya."

Biton cevap vermiyor. Sopasının sapını sıkıyor sadece. Kolundaki damarlar yıldırımlar gibi.

"Bu sabah sıcak insanın gözlerini kör ediyor."

Yine cevap yok. Atinalı sürünerek uzaklaşıyor hâlâ.

"Eğleniyorsun herhalde? Böyle bir ilgiyi hak edecek ne yaptı?"

"Duvarda buldum bunları."

"Duvarda mı?"

"Delik açmışlar. Piçler."

"Açmışlar derken?"

Biton ayağının dibindeki cesedi tekmeliyor. "Bu bok çuvalının kollarında uyuyordu. Kahrolasılar birbirlerine sarılmışlar. Sevgili gibi."

Başımı sallıyorum. Atinalı biraz uzakta şimdi. Sürünürken arkasında kırmızı bir iz bırakıyor.

"Burada geçen seferkinden daha az kişi var."

"Piçler."

"Evet, piç bunlar. Bu Atinalılara en fazla iki ay veriyorum. Apollo bu performansını sürdürürse iki ayı bile bulmaz belki. Gittikleri zaman onları özleyeceğim sanırım. Güne renk getiriyorlar epey."

Biton yüzünü ellerinin arasına alıyor.

"Senden beterleri de var Biton."

Atinalı hâlâ görüş mesafesinde. Yeterince hızlı hareket etmiyor. Haydi kımılda seni piç.

"Diocles onları Yunanistan'a kadar kovalamamız gerektiğini söylüyor. İşi gerçekten bitirmeliymişiz. Sen ne diyorsun? Ben şahsen onların Akropolis'inde bir yürüyüş yapmak isterim. Bir oyun izlerim belki. Büyüleyici olduğunu söylüyorlar. Burada Sicilya'da öyle bir şey görmek mümkün değilmiş."

Biton ellerini indiriyor, bir adım geri çekiliyor.

"Sende de ne sopa varmış. Herakles Nemea aslanına böyle bir sopayla masaj yapıyordu. O sopanın namına selam duruyorum sana Biton."

Biton'a selam duruyorum. Atinalı kaplumbağa hızında hareket ediyor. Düşünüyorum da, ne önemi var ki? Bırak gitsin işte, ama ah, onun öldüğünü görmek istemiyorum.

"Benimle gelip Gelon'a selam vermek ister misin? Seni gördüğüne memnun olacaktır."

Bu bir yalan.

"Çok meşgulüm."

"Evet, meşgul bir adam olduğunu görebiliyorum. Bu çok açık. Ama anlarsın ya, yürürken yanımda biri olsun isterim. Işıklar azalıyor şimdi, bunu itiraf etmek bana acı veriyor ama burayı karanlıkta hiç sevmiyorum. Fareler ortaya çıkıyor, korkuyorum. Gülme Biton. Biliyorum komik, ama açıkça söylüyorum. Beni korkutuyor."

Biton gülmüyor. Atinalıya doğru yürümeye başlıyor.

"Bekle!"

Durup bana dönüyor.

"O zavallı puştu öldürmeyi çok mu istiyorsun?"

Biton başını sallıyor.

"Gelon, Jason rolü için yeşil gözlü bir oyuncu arıyor da o yüzden soruyorum. Jason yeşil gözleriyle bilinir. Söylenenler doğruysa bu gözler çelmiş, Medea'nın gönlünü."

Biton kafası karışmış gibi gözüküyor.

"Zararının tazminatı olarak bu güzel şaraptan bir torba teklif ediyorum."

Kafası karışık hâlâ, ama ilgili bir kafa karışıklığı bu. Biton oğlunun ölümünden sonra Dionysos fanatiği oldu, ama meteliksizin teki olduğu için tanrısına nadiren ibadet edebiliyor.

"Bana mı?"

"Evet, Atinalıya karşılık olarak."

Gözleri kocaman oluyor. Ağlayacakmış gibi duruyor.

"Teşekkürler."

"Afiyet olsun Biton."

Şarap tulumunu alıyor ve kuvvetle emiyor. Afrodit'in olmasa da bir su perisinin ya da daha aşağı tanrıçalardan birinin meme ucunu emer gibi emiyor. Atinalıya birkaç adımda yetişiyorum. Top gibi kıvrılmış, az önceki muamelenin devamını bekliyor. Darbeler inmeyince parmakları açılıyor, o yeşil –kertenkele yeşili– gözlerin bana baktığını görüyorum.

"Korkma, sana işkence etmeye gelmedim, oysa hak ediyorsun işkenceyi. Seni bir tiyatro performansına dahil etmeye geldim."

Parmakları kapanıyor. Daha da kıvrılıyor şimdi.

"Kahretsin! Canını yakmak istesem yakardım."

Parmaklar aralanıyor, o yeşil gözler geri dönüyor. Sanırım bir şeyler söylüyor.

"Lütfen, yapma..."

"Ağlayıp sızlanmayı kes artık! Fikrimi değiştirebilirim. Şimdi bana açıkça söyle, Euripides'i biliyor musun?"

Cevap vermiyor.

"Konuş! Onu tanıyor musun? Euripides, iyi bir Atinalı şair?"

"Tanıyorum."

"Bildiğin bir pasaj var mı? Yani sufle verilirse okuyabilir misin? Dürüst ol."

Başını sallıyor.

"*Medea*? *Medea*'yı biliyor musun?"

"Evet, biliyorum sanırım. Ben..."

"Sanıyorum falan demen benim işime yaramaz dostum. Seni Jason rolüne düşünüyorum. En önemli rollerden biri. Açık konuş."

"Sanırım, özür dilerim, eminim, epey hatırlıyorum... Evet, lütfen."

Kafası açılsın diye su tulumunu uzatıyorum ona. Bir yu-

dumda yarısını içiyor. Kalan suyu kanı temizlemek için yüzüne vuruyorum. Göründüğü kadar kötü değil. Yanağında derin bir bıçak yarası var, alnında bir tane daha. Kırık yok. Yakışıklı denemez, ama iş görür. Kolumu uzatıyorum, koluma giriyor. Yürüyoruz. Diğer Atinalının yanına gelene kadar hiçbir sorun yok. Biton'un öldürdüğü adam. Onun yanına gelince yeşil gözlü adam yere yığılıyor, ağlamaya başlıyor, cesedi öpüyor, fısıldıyor ona.

"Yeter adamım. Acelem var."

Bana aldırış etmiyor, öpmeye ve fısıldamaya devam ediyor, dudakları ve yüzü kırmızıya bulanıyor. Onu bir daha yıkamam gerekecek. Su israfı bu.

"Haydi!"

Hiçbir tepki vermiyor. Sopamı sallayacakmış gibi kaldırıyorum. İşe yarıyor, adam cesedin başından uzaklaşıyor hemen. Kendini korumak için kolunu kaldırıyor.

"Ayağa kalk şimdi!"

Ayağa kalkmaya yelteniyor ama duruyor, tekrar diz çöküyor, kafada kalan sarı saçlardan birkaç tel koparıyor, saçları avcunda sıkıyor. Sonra ayağa kalkıyor. Yürümeye başlıyorum, çok yavaşım, adam da beni takip ediyor.

Ay gözüktü bile, gökyüzünde gümüş bir sırıtış gibi, ama güneş de orada. Şişman ve kırmızı. Az sonra taş ocağının duvarlarının ardına çekilecek, sonra denize inecek, nihayet gece olacak. Dostumun geceyi çok sevdiğini düşünüyorum. Görünüşe göre güneş bu çukurlarda birincil ölüm sebebi.

"Akşam olunca mutlu oluyorsun, değil mi?"

Cevap vermiyor.

"Cevap ver dostum."

"Pardon?"

"Apollo'nun ortadan kaybolmasına seviniyorsundur herhalde diyorum."

"Geceler de çok iyi değil."

"Fareler yüzünden mi?"

"Hayır, soğuk yüzünden. Çok sert oluyor. Hava değişimi ateşe sebep oluyor."

"Bu yüzden mi arkadaşınla birlikte o deliğe girdin?"

Başını sallıyor.

"Yaratıcı bir çözüm. Buna saygı duyuyorum, ama Biton, az önce tanıştığın arkadaş, Atinalı yaratıcılığından nefret ediyor. Tiksiniyor. Sen de onu yaratıcılığınla kızdırmışsın sanırım. Dışarıda kavrulman gerekirken gölgede kestirmişsin."

Atinalı yine ağlamaya başlıyor.

"Sakin ol adamım. Zeytin ye."

Zeytin kabını uzatıyorum. Çok güzel zeytinler bunlar: yağ, tuz, sarımsak ve gizli bir içerikle harmanlanmış. Annem yapıyor. Siraküza'da daha iyisi yok. Adam tereddüt ediyor, ama birkaç zeytin alıyor. Hâlâ ağlıyor, ama bir yandan çiğniyor da.

"Adın ne dostum?"

"Paches."

"Paches mi?"

Başını sallıyor.

"Ben de Polyphemos."

Uydurdum bunu. Bu Atinalılara güven olmaz. İsminizi kullanarak büyü falan yapabilirler.

"Polifimos mu? Kikloplar gibi mi?"

"Evet, aynen öyle. Annem babamın tek gözü olduğunu söylüyor. Zavallı piç."

"Oh."

Yürümeye devam ediyoruz.

"Sana ne diyeceğim Paches. Bu belayı başınıza siz Atinalılar kendiniz açtınız. Buraya gemilerinizle, bizi yemeye hazır köpek balıkları gibi geldiniz. Perslerden bile kötüsünüz. Onlar barbar, ama siz Yunansınız ve Yunanlara saldırıyorsunuz. Evet, Diocles haklı. Alçaksınız siz."

Cevap vermiyor, topallayarak yürümeye devam ediyor. Gölgelerden gözler izliyor bizi.

"Ama dostum Gelon böyle bir Euripides öğrencisiyle tanıştığına çok sevinecek. Euripides'in Homeros'tan iyi olduğunu söylüyor. Az sonra tanışacaksın onunla. Gelon'la yani, Homeros'la değil."

Göz kırpıyorum.

Işıklar solarken fareler ortaya çıkıyor. İlk başta yalnızca bir iki fare var, ama çok geçmeden zemin farelerle doluyor, sesleri havayı çınlatıyor. Deli gibi gözüküyorlar. Bildiğiniz farelere benzemiyor bunlar: Islaklar, kırmızılar ve çok şişmanlar. Ayağınızın dibinde paytak paytak yürüyorlar, ama üzerlerine basmazsanız sorun çıkarmıyorlar. Yine de onlar yüzünden çok ama çok dikkatli yürüyorum. Paches farkında değil gibi gözüküyor, ama muhtemelen farkında, zira tek bir farenin bile üzerine basmıyor. Gelon'a bakılırsa bu çukurlarda binden fazla fare var. Geceleri dikkatle dinlersek seslerini şehirden bile duyabileceğimizi söylüyor.

"Fareler seni rahatsız etmiyor mu Paches?"

"Hayır."

"Beni açlıktan ya da susuzluktan daha çok rahatsız ediyorlar."

Hiçbir şey bilmiyorsun der gibi bakıyor bana.

"Biraz daha su ister misin?"

Başını sallıyor, tulumu uzatıyorum.

"Atina'yı özlüyor musun?"

Ağzındaki suyu tükürüyor. Öksürüyor.

"Özür dilerim, elbette özlüyorsun. Demek istediğim, duyduğuma göre Atina bambaşka bir yermiş. Anlarsın ya, biz Siraküzalılar size hayrandık. Demokrasimiz sizin demokrasinizi örnek alıyor, değil mi? Evet, orayı görmeyi çok isterdim herhalde. Partenon. Gelon Atina'nın her yerden, Mısır'dan ve İran'dan bile güzel olduğunu söylüyor."

"Atina'ya gitmiş mi?"

Sopamı okşayacak gibi oluyorum, ama okşamıyorum.

"Hayır. Hiç gitmedi, ama gidenlerle konuşmuş."

"Öyle."

"Ne öyle?"

"Dünyanın en güzel...

Susuyor. Sanırım gözyaşları akacak, ama kendine hâkim oluyor.

"Yunanistan'ın açık ara en güzel şehridir. Mısır'a gittim, bence Atina'nın oradan hiç aşağı kalır yanı yok. İran için bir şey diyemem."

"Mısır'a mı gittin?"

"Evet."

"Piramitlere ha? Gerçekten mi?"

Başını sallıyor.

"Zeytin ister misin?"

Ona birkaç zeytin veriyorum.

"Teşekkürler Polyphemus."

Uzaklarda Gelon'u görüyorum. Bir kayaya tünemiş – altında birkaç Atinalı var.

"Lampo," diyorum hemen.

"Anlamadım?"

"Adım Lampo. Polyphemus değil. Lampo. Kim bir çocuğa Kiklop ismi verir ki?"

"Oh."

Sırıtıp onu ileri doğru itiyorum.

"Sıkı dur Gelon. İşte karşında başrol oyuncun!"

Gelon aşağı bakıyor.

"Ne?"

"Jason'a merhaba de. Şu yeşil gözlere baksana. Jason'ın yeşil gözlü olduğunu söylememiş miydin?"

Gelon Paches'i süzüyor. Etkilenmemiş gibi duruyor, doğrusu Biton'un Paches'in bedeninde açtığı yaralar zannettiğimden daha feci. Paches boş boş bakıyor.

"Yeşil gözlü mü? Ne diyorsun yahu? Her neyse, bu zavallı piç ölüyor."

"Karamsar herifin tekisin Gelon." Kollarımı Paches'e doluyorum. "Göster ona Paches. Jason'ın son sözlerini, çocuklarının öldüğü zaman söylediklerini oku haydi!"

Paches boğazını temizliyor.

"'Ey tanrıların en nefret ettiği, ben –'"

"Bekle!" diyor Gelon. "Madem okuyacak sahnenin bir parçası olarak okusun. Medea, hazır mısın?"

"Sanırım hazırım."

Çok uzun boylu bir kadın öne çıkıyor, ama elbette çukurlarda hiç kadın yok. Bir kez daha bakıyorum. Boynu sallanıp duran zavallı piç değil mi bu, ama şimdi saçları çok daha uzun ve bir kız kitonu* giymiş.

"Kız kardeşinin kitonu mu?"

Gelon başını sallıyor.

"Peki ya saçlar?"

* Antik Yunanistan'da giyilen bir tunik. (ç.n.)

"Bir attan aldım."

"Hiçbir zahmetten kaçınmamışsın."

"Evet."

Paches'le Medea yerlerini alıyorlar. Gelon'la bir kayanın üzerine oturup bekliyoruz. Atina'da bunun gerçeğini izlemenin nasıl olacağını düşünüyorum ve bunu asla bilemeyeceğimden içim yanıyor, ama sonra sağıma soluma bakıyorum: Taş ocağının duvarları etrafı çevreliyor, yıldızlarla ya da tanrılarla dolu gökyüzü aşağı doğru bastırıyor, aşağısı da aynı şekilde Atinalılarla dolu. Tabii ya, bu taş ocağı bir amfiteatr değil de ne?

Kocaman bir Atina amfiteatr, iki küçük Siraküzalı izliyor.

Başlıyorlar.

2

Dismas'ın Yeri'nin fenerleri uzaklarda sarhoş bir ay gibi sallanıyor. Taş ocağından çıktıktan sonra birkaç tane içtik ve Gelon deniz kenarına gitmek istiyor, Dismas'ın Yeri de tehlikeli bir şekilde, deniz kenarında. Yol deniz kabuklarıyla, ezilmiş yengeçlerle dolu, yosuna dönmüş denizanaları parlak yığınlar halinde duruyor. Bir tanesini Gelon'a atıyorum, o da başka birini tekmeleyerek bana yolluyor. Yaklaşıkça dalgaların sesi birbirine vuran kadehlerin ve kahkahalarla çınlayan yüzlerce sesin anlamsız gürültüsüne karışıyor.

Kapıda tek kollu yakışıklı bir adam duruyor, alnına ateş kızılı bir at damgalanmış. Bu Chabrias – Dismas'ın uzuv yetersizliği nedeniyle ucuza kapattığı Argoslu bir savaş kölesi. Chabrias ayık, sürekli hafif bir acı çekiyormuş gibi bir izlenim veriyor –yanakları ve alnındaki kaslar hafifçe kasılmış– ama gecenin ilerleyen saatlerinde müşteriler cömertleşiyor, Chabrias'a birkaç testi getiriliyorlar; yanakları gevşiyor, gözleri parlıyor, eğer durup dinlerseniz sizi Argos hikâyeleriyle eğlendiriyor: âşık olunan kadınlar, yarışan arabalar, ibadet edilen tapınaklar, kutsal pınarlar ve yemyeşil korular. Evet, Argos hovarda ve kutsal bir yer. Chabrias keşke orayı size gösterebilseydi. Ama bu hikâyelerin anlatımında, o çaresiz ivedilikte bir şeyler var, sanki zavallı Chabrias sizin için olduğu kadar kendi için de uyduruyor bunları. Bugününün küllerinin tutuşup Argos'la parlamasını istiyor sanki. Sonra bu his fazla geliyor, cümlesini yarıda kesiyor, gökyüzüne bakıyor, tuhaf bir ezgi mırıldanıyor, kolunun yumrusunu gösteriyor. Chabrias'ı seviyorum.

"Bakın burada kim var!" diyorum.

Chabrias eğilip kapıyı açıyor. Etrafında kesinlikle hiç testi yok. İçeri giriyoruz.

Tuzlu su ve balık pulu kokusu burun deliklerine hücum ediyor. Dismas'ın Yeri sahilden daha çok deniz kokuyor. Konumu sebebiyle burası balıkçıların uğrak yeri, şu anda olduğu gibi içeriyi doldurduklarında, pencereler de kapalı olduğu için koku mekânın her yerine siniyor. Hava ağır ağır tütüyor; boyunlardan ve ıslak pelerinlerden balıksı buhar filizleri yükseliyor. Adamlar testilerinin üzerine eğilmiş oturuyor, mor mor beneklenen sakallarıyla son balık avıyla övünüyor ya da dertleniyorlar. Ama bu insan şamatasının içinde binanın çıkardığı başka pek çok ses var. Yıllar içinde rüzgâr ve yağmur, duvarlarda küçük ve çok da küçük olmayan delikler açmış; bu yüzden bina ıslık çalar gibi oluyor, tavan ışıyor, zemin çıtırdayıp eğiliyor. Ama bu hassaslık insanı daha da rahat ettiren bir şey. Kulaklarınız, derinizi asla gelmeyen bir hücuma karşı hazırlıyor ve bir insana, kaybetmekten korktuğu anlardan daha çok haz veren başka hiçbir şey olmadığı için bu hiç bitmeyen dizginsiz gazap beklentisi içkiciliğinize bambaşka bir tat katıyor.

Gelon doğruca Homeros'un sandalyesine gidiyor. Kör ozanın birkaç yüzyıl önce Siraküza'yı ziyaretinde her yeri titreyen bu boktan sandalyeye oturduğu söyleniyor. Sandalye köşede, üzerinde bronz harflerle *"Homeros'un sandalyesi"* yazıyor. Bu sandalye Homeros'un sandalyesi mi? Siraküza'nın pek çok yerinde bir sürü Homeros sandalyesi var, bunların hepsi Homeros'un sandalyesi olabilir mi? Neden olmasın? Göt yanardönerdir, bir yere ömür boyu bağlanmaz öyle, yani olabilir, evet, bu Homeros'un sandalyesi.

Sandalyede bir herif oturuyor, Gelon herife kalkmasını söylüyor. Herif siktir git deyince Gelon özür dileyerek la-

vuğu kibarca ensesinden yakalayıp yere yuvarlıyor. Kafalar bu tarafa dönüyor, adamların çoğu tezahürat yapıp yuhalıyor, çünkü Gelon Dismas'ın Yeri'nde epey meşhurdur ve her şeyden habersiz müşteriler, onun yerine oturduğunda genelde bu ritüel gerçekleşir.

İlk testiyi almaya ben gidiyorum. Şarabı yeni bir köle kız döküyor. Kız esmer; gözleri badem kahverengisi, teni taze dövülmüş bakır gibi. Derisi epey parlıyor, kız kölenin teki ama kirli ve hırpani pelerinime baktığını görünce yüzümü buruşturduğumu fark ediyorum. Testiyi uzatıyor, masaya dönerken topallamamak için elimden geleni yapıyorum. Gelon başını ellerinin arasına almış.

"İç şunu. Surat asmak yok, tamam mı?"

Kafasını kaldırıp bakıyor, gülümsemeye çalışıyor.

"Kafaya dikeceğiz!" diyorum. "Ne yapacağız?"

"Kafaya dikeceğiz."

Kadehlerimizi ağzına kadar dolduruyorum, sonra kendi kadehimi kaldırıyorum.

"Siraküza'ya!" diyorum.

"Homeros'a."

"Yeni köleye baksana. Büyüleyici bir kız. Ona bakmak canımı yakıyor adamım. Ona bakmak bile ıstırap veriyor bana."

"Sence ne yaptığını biliyor muydu?"

"Ne?"

"Sence Homeros *İlyada*'yı yazarken *İlyada*'yı yazdığını biliyor muydu? Ne diyorsun?"

"Sanırım biliyordu."

Gelon başını sallıyor.

"Ve Euripides. *Medea*'yı yazarken. Ne yaptığını biliyor muydu sence?"

"Evet."

Gelon Homeros'un sandalyesine her oturuşunda bu soruları soruyor.

"Baksana," diyor, "sana bir teklifim var. Delirdiğimi düşüneceksin muhtemelen ama olsun."

"Zaten öyle düşünüyorum."

"Ne?"

"Delirdiğini düşünüyorum."

Gelon endişeli gözüküyor, ama sonra kadehimi kaldırıyorum, kadeh tokuşturup içkimizi bir yudumda bitiriyoruz. Gelon kadehleri doldurmak istiyor, ama testi boş.

"Sikeyim. Gidip alayım."

Ayaklarını sürüyerek, sağa sola yalpalayarak uzaklaşıyor, ben ise oturup teklifinin ne olabileceğini düşünüyorum, ama o sırada köle kız masama geliyor, hiç farkında olmadan elim uzanıyor, parmaklarım kolundaki damgalandığı yeri okşuyor: büzüşmüş ve soyulmuş bir deri.

"Nerelisin?"

Cevap yok.

"Ah, söyle bana. Yenisin. Kartacalı mısın? Mısırlı mısın yoksa?"

Kız gülüyor. Ön dişinin bir kısmı kırılmış, bu da ona uzun ve sivri bir görünüm veriyor, muhteşem bir kurt sanki.

Kız gülümseyip uzaklaşıyor. Giderken kitonu hafif hafif hışırdıyor. Kahrolası piliç. Gelon geri dönüyor, ağzına kadar dolu üç testiyi masaya bırakıyor.

"Üç tane mi?"

"Homeros'a!" diyor Gelon.

"Homeros'a!" diyorum.

Kapı savrularak açılıyor ve birkaç aristokrat içeri dalıyor. On altı yaşından büyük olamazlar. Bileklerindeki gümüş kol

zırhları parlıyor, pelerinleri o kadar beyaz ve kabarık ki kirli zeminin üzerinden süzülerek ilerleyip yanımızdaki masaya konduklarında adeta bulutlara benziyorlar. Ayaklarını yere vurup en iyi şaraptan üç testi ısmarlıyorlar. Çatık kaşlı adamlar içkilerinden kafalarını kaldırıp bakıyor, sövüyor. Savaştan beri sürekli böyle oluyor: Bu üçü gibi sakalsız amcıklar Dismas'ın Yeri'ni ve diğer sağlam mekânları istila ediyor. Demokrasi hakkında çığırıyor, insanlara içki ısmarlamaya çalışıyorlar, ama herkes buraya sırf ucuz seks için geldiklerini biliyor.

"Küçük bok parçaları," diyorum. "Oy verecek yaşta bile değiller ama Dismas yine de içeri alıyor bunları."

Gelon uzaklara bakıyor.

"Gelon?"

"Evet?"

"Şu piçlere bak. Taşakları kokuyor. Yanlış mıyım?"

Gelon gülümsüyor, ama gözleri kederli.

"Lampo?"

"Evet?"

"Desma'yı gördüm."

"Ne?"

"Şu duvardaki tablodaydı. Truva tablolarından birinde. Truva'da gemiye bindirilen kadınlardan biri."

"Oh."

Desma, Gelon'un karısı. Üç yıldır ondan haber alınamıyor. Oğulları öldüğünde kaçmıştı. Söylentilere bakılırsa İtalya'da bir herifle takılıyormuş. Şaşırmam gerekir aslında, ama Gelon hiç olmayacak yerlerde sürekli Desma'yı görüyor. Bir çömleğin kıvrımlarında, anlamsız çatlaklarında onu buluyor, biri onu dürtene kadar öylece bakıyor çömleğe. Neye baktığını sorduğunuzda "Desma," diye fısıldıyor. Bir boya

lekesinde, bir ağaçta, bir parça gökyüzünde ve akıp giden sularda onu görüyor. Gelon Desma'yı her yerde görüyor. Yüzünü ellerinin arasına alıyor yine. Dördüncü testide genelde böyle olur.

"Yudumluyoruz Gelon! Ne yapıyoruz?"

"Yudumluyoruz," diyor ve şaraptan büyük bir yudum alıyor.

"Ve Homeros'un sandalyesinde oturuyorsun. Nerede oturuyorsun?"

"Uyuyamıyorum Lampo. Öylece yatıyorum –"

"Kes şunu. Nerede oturuyorsun?"

"Homeros'un sandalyesinde."

"Peki ne yapıyoruz?"

"Yudumluyoruz."

Kadehimi kaldırıyorum. Gelon kendi kadehine bakıyor.

"Merhaba yurttaşlar!"

Dönüp bakıyoruz. Yandaki masada oturan aristokratlardan biri. Sıska bir şey, sağ eli belinde, sol eliyle kocaman bir testiyi tutuyor, erkekten çok genç bir kıza benziyor: Saçları omzuna kadar dökülüyor, yüzü güzel, gri gözlerinin kirpikleri uzun, dudakları dolgun.

"Tanrıların şerefine toprağa şarap dökmek ister misiniz?"

Gelon bir şeyler mırıldanıyor, kafamı çevirip başka yere bakıyorum. Oğlan yine de kadehlerimizi doldurmaya girişiyor.

"Zafere!" diyor güzel oğlan, Gelon'u süzerek.

Hiçbir şey demiyoruz, tek yudumda kadehlerimizi bitiriyoruz o kadar. Muhteşem bir şarap bu, az önce içtiğimiz sirkeye kıyasla çok çok daha iyi. Kokusu da harika: narenciye ve bal. Parfümlü şaraplardan bahsedildiğini duymuştum, ama Dismas'ın Yeri gibi mekânların bu şaraplardan sataca-

ğı aklıma bile gelmezdi. Testisi en azından bir drahmi eder herhalde.

"Çok güzel, değil mi?"

"Emin değilim," diyorum. "Bir karar vermeden önce biraz daha denemem gerek. Değil mi Gelon?"

"Evet."

Güzel oğlan bacaklarına vura vura gülüyor. Çok komik bir espri değildi açıkçası. Oğlan kadehlerimizi bir kez daha ağzına kadar dolduruyor, az önceki gibi yine tek yudumda içiyoruz.

"Evet?" diyor oğlan gülümseyerek.

"Bir ampirik olarak," diyorum, "daha fazla araştırmaya ihtiyacım var. Sen de öyle düşünüyorsun değil mi Gelon?"

Gelon da aynı fikirde, güzel oğlan kadehleri bir kez daha dolduruyor. Testisi bitene kadar böyle devam ediyoruz, ama oğlan hiç umursamıyor, bir testi şarap daha ısmarlıyor, arkadaşlarını da yanımıza çağırıyor. Hepsinin babasının ismini biliyorum, hakikaten zengin herifler, ama içlerinde şampiyon olan güzel oğlan. Babası Hermocrates. Siktiğimin Hermocrates'i. Güzel oğlan babasından nefret ediyormuş. Bizim tarafımızı tuttuğunu, şehirdeki eşitsizliğin tam bir yüz karası olduğunu düşündüğünü söylüyor. Siraküza'yı Siraküza yapan bizim gibi işçilermiş. Kaşlarımı çatıyorum, bir şey demiyorum, ama kafa buluyorum onlarla. Hiçbir şey bilmediklerini söylüyorum. Onlara Epipolae'de bir Atinalıyla yaptığım düelloyu anlatıyorum; bunun Akhilleus ve Hektor'un düellosundan hiçbir farkının olmadığını söylüyorum. Ya o ya ben, sıçrayıp canlandırmaya girişiyorum. Alkışlıyorlar, köle kızın bana baktığını fark ediyorum. Kahrolası piliç.

"Akhilleus'a bir testi daha!" diye bağırıyor Hermocrates'in oğlu, bir testi daha geliyor. Oda dönüyor şimdi, öyle

deli gibi değil, etrafımdaki yüzleri dans ettirecek şekilde hafifçe savruluyor. Birileri topallamam hakkında bir şeyler soruyor. Savaşta mı oldu? "Evet," diyorum, "bir Atinalı okçu arkadan vurdu beni." Bir ok bileğimi deldi. "Akhilleus gibi ha?" diyor biri, ağlamaya başlıyorum. Aristokratlar etrafımda toplanıyor. Bana bir kahraman olduğumu, Siraküza için yaralandığımı, bunun büyük bir şeref olduğunu söylüyorlar. Az sonra hepimiz sarılıyoruz. Hermocrates'in oğlu da sarılıyor. Elimi sıkıyor, babasının benle tanışmak isteyeceğini söylüyor. "Akhilleus gibi mi?" diyorum, o da "evet," diyor, "Akhilleus gibi." Bir testi daha geliyor, kardeşlik yemini ediyoruz. Ben fakirim onlar zengin, ama kardeşiz. Gözlerimden yaşlar boşanıyor. Kim bilir neden. Ömrüm boyunca topalladım, savaş ya da ok falan yok, ayağım topal işte, pis zemindeki ayağıma bakıyorum, herkes görsün diye büküyorum onu ve bir anlığına kendimi kutsal hissediyorum.

***

Dışarıdayız. Bir yıldız kümesi yolumuzu aydınlatıyor. Şehrin gürültüsü giderek azalıyor, derken tamamen duyulmaz oluyor, geriye yalnızca dalgaların ve adımlarımızın sesi kalıyor. Kol kola yürüyoruz, Gelon'la ben, ara sıra bir çalılığa sapıyoruz ama çoğunlukla dümdüz ilerliyoruz. Kardeşlik yemini ettiğimiz sırada aristokratlardan birinin şarap tulumunu yürütmüştüm, tulumu kafaya dike dike yürüyoruz. Dismas'ın Yeri'nden çıktıktan sonra doğru düzgün konuşmadık, Gelon şarkı söylemeye başlayınca şok oluyorum. Gelon'un sesi çok güzel: Alçak ve titrek ama yumuşak ve tatlı, dahası sesi insanın içinde acayip duygular uyandırıyor. *Medea*'dan bir şeyler okuyor. Onun çocuklarını öldürdükten sonraki dizelerini. Koronun bunun ne kadar korkunç bir şey olduğunu söylediği kısmı. Bir kelimeyi unuttuğunda duruyor, hatırlayınca hafifçe bağırarak devam ediyor. Ne-

reye gittiğimiz belli: Taş ocağına dönüyoruz ve çok geçmeden o berbat taş ocağı kokusunu alıyorum. Gelon duruyor.

"Teklifim."

"Ne?"

"Teklifim. Sana söyleyemedim... İşte."

"Ben..."

"Yönetmenler."

"Ne?"

"İkimiz. Yönetmenler biz olacağız."

Şarap tulumunu uzatıyor. Tulumu kafama dikiyorum.

"Biz mi?"

"Evet."

"Yönetmenler ne yapar?"

"Yönetirler..." Hıçkırıyor. "Taş ocağında *Medea* oynayacağız. Ama öyle birkaç dizeyi, birkaç sahneyi değil. Tüm oyunu oynayacağız. Korosuyla, maskeleriyle, diğer ıvır zıvırlarıyla eksiksiz bir yapım olacak."

"Oh."

Yanımdan hafif bir inlemenin geldiğini duyuyorum. Gelon ağlıyor.

"İyi misin?"

Cevap yok.

"Gelon?"

"Eksiksiz bir yapım olacak," diyor sesi titreyerek, "korosuyla, maskeleriyle, müziğiyle. Kostümler de olacak, gerçek bir oyun yani. Atina'da oynadıkları gibi. Yarın sabah başlıyoruz."

"Haber versek iyi olabilir," diyorum.

Cesaret edebildiğim ölçüde tepenin kenarına kadar gidiyorum yalpalayarak.

"Uyanın Atinalılar! Uyanın!"

Yüzlercesinin, hatta belki binlercesinin aşağıda uyuduğunu insanın aklı almıyor. Bunun doğru olduğunu biliyorsunuz. Karanlığın içinde bir yerde varlar, ama neredeler, kim bunlar, ne düşünüyorlar, ne hissediyorlar? Bu düşünceler başımı döndürüyor, karanlığa girdaplı bir güzellik katıyor. Yerde taş arıyorum, küçük bir taş, bulduğum taşı aşağı fırlatıyorum. Taş bir şimşek gibi havayı yarıp geçiyor ve ilahi bir gümbürtüyle yere iniyor.

"Yarın sabah! Eksiksiz bir yapım! Korolar, maskeler ve diğer tüm ıvır zıvırlar olacak!" Arkama dönüyorum. "Değil mi Gelon?"

"Evet."

Şarap tulumunu kafama dikiyorum, elime bir taş daha alıyorum.

3

Gelon'un sokağının sonunda yaşayan ihtiyar bir kâhin vardı. Bu kâhin aynı zamanda bir şairdi, ama kehanetlerinin kafiyelerinden daha iyi olduğu söylenirdi. Şafaktan önce onu görürdünüz, gece son gördüğünüz şey de o olurdu, ellerini arkasında bağlayıp hızla yürürdü, kafasını göğe çevirirdi, yıldızların ışığı gözlerini fırıl fırıl döndürürdü, kendi kendine mırıldanıp dururdu. Gün ortasının güneşinde agorada bir kuzuyu, bir kediyi ya da köpeği ya da eline geçirdiği herhangi bir şeyi keserken görebilirdiniz onu, yüzünde feci dikkatli bir ifade olurdu, mor ve pembe et parçalarını karıştırıp gelecekten bir şeyler görmeye çalışırdı.

Gelon'un bu kâhinle arası iyiydi, bir gün ihtiyarı kenara çekmiş. Savaştan ve Desma'nın kaçmasından yıllar önce olmuş bu olay, oğulları Helios'un zar zor da olsa yaşadığı zamanlarda. Her neyse, Gelon, kâhine Helios'un başına o yıl neler geleceğini sormuş. İhtiyar düşüncelere dalmış. Uzunca bir sessizlikten sonra Gelon'a bir öküz getirirse o yıl olacakları öğrenebileceğini söylemiş. Gelon, zavallı fakir, öküze parasının yetmeyeceğini söylemiş. Tamam, koyun olur mu peki? Kuzu ya da? Gelon elinden geleni yapacağını söylemiş. O gece Alberus'un çiftliğinden çaldığı kuzuyu kâhine getirmiş. Kâhin ertesi akşam Dismas'ın Yeri'ne gelmesini söylemiş, ne gördüğünü orada söyleyecekmiş. Sonra eğilmiş, kuzuyu kucaklamış ve geceye karışmış.

Ertesi gün Dismas'ın Yeri'ne gidiyorlar, ihtiyar sarhoş

oluyor, şarap içince daha rahat yorum yapabildiğini söylüyor, Gelon adamın başının etini yiyor: "Ne gördün? Helios iyileşecek mi?" En sonunda ihtiyar kâhin Gelon'a yaklaşmasını söylüyor. Gelon yaklaşıyor. İşte o zaman kâhin, Helios, senin sürekli birlikte yürüdüğün ve komik bir mavi şapka takan o solgun oğlan mı diye sormuş. Gelon evet demiş. İhtiyar kâhin, oğlanın görünüşüne bakılırsa Gelon'un sorduğu sorunun cevabının hayır olduğunu söylemiş. Çok yakında ölecekmiş oğlan. Çocuk hasta gözüküyormuş, hem de çok hasta, kâhin aslında neler olacağını bilmiyormuş zira gelecek diye bir şey yokmuş, sadece sıradaki olay varmış, kuzuları ve kedileri ve köpekleri kesiyormuş çünkü başka ne yapabilirdi? Bu da bir şeydi, bir insanın bir şeylere ihtiyacı vardı. Sonra Gelon'dan bir testi daha şarap istemiş.

Taş ocağına yürürken laf arasında o kâhinden bahsediyorum, çünkü onun yanından geçiyoruz. Archadina'nın hemen ilerisinde, bir ağacın altında asılı duruyor. Kızıl şafakta, ip bir sapa, kâhin de korkunç bir çiçeğe benziyor. Gelon duruyor, dua ediyor. Ben etmiyorum. Köpekleri öldüren bir piçe ayıracak zamanım yok.

Yürümeye devam ediyoruz.

4

Yönetmenler erken geliyor – Gelon ve Lampo, oyuncu seçimi için buradalar. Başım çatlıyor. Gelirken iki kere kustum, ama buradayız işte, erkenden geldik. Peki neden? Çünkü önemli. Gelon böyle diyor. Bir oyuncuyla yönetmen arasındaki ilişkinin temeli güvendir. İnançtır. Önümdeki Atinalılara –zincirlere vurulmuş sıra sıra iskeletler– bakıyorum ve inanç olmayacak bir şeymiş gibi gözüküyor, bir oyun oynamak imkânsız, ama bakışlar kandırır. Gelon böyle diyor. Euripides'in *Hippolytus*'unun Atina'da veba varken oynandığını söylüyor. Şehir yerle bir olmuşken, cesetler sokakları doldururken, gökyüzü cenaze ateşlerinin dumanıyla kapkarayken Dionisia Festivali'nin yapıldığını söylüyor. Oyuncuların yarısı ölüyormuş. Seyirciler de öyle, ama koro yine de şarkısını söylemiş, dansa devam etmişler. Gelon bunun her şeyi daha da iyi hale getirdiğini söylüyor. Oyunculara takdire şayan bir çılgınlık verdiğini. Tıpkı ölümcül bir darbe alan bazı askerlerin son anlarında her zamankinden daha şiddetle çarpışması gibi. İşte o Atinalılar böyle özel bir şeye imza atmışlar. Trajedinin normal akışının ötesinde bir şey. Biz de onların açtığı yoldan gitmekten başka bir şey yapmıyoruz. Yıllar önce Atina'da yarım bıraktıkları işe devam ediyoruz. Gelon böyle söylüyor. Böyle umuyor.

Yapımımız için Laurium'u seçtik: Ortasında bir tümsek olan hilal şeklindeki bu yer pek çok bakımdan devasa bir amfiteatra benziyor. Taş ocağının kenarında kireçtaşının çıkıntı yaparak süt beyazı bir çatı oluşturduğu bir yer var;

altı epey gölgelik. Prova yeri olarak burayı seçiyoruz. Gelon birkaç şarap tulumu ve birkaç somun ekmek çıkarıyor. Bir Atinalı sürüsü etrafımızda dolanmaya başladı bile, gözleri yemeklerle sopalarımız arasında zikzak çiziyor. Kalabalığın içinde bir çift yeşil göz fark ediyorum: kertenkele yeşili.

"Paches! Nasılsın?"

Paches lime lime olmuş elini sallıyor, yanına gidip sarılıyorum ona. Kollarındaki damarları hissedebiliyorum: ben derisini sıktıkça, kolları iki yanından incecik dallar gibi sarkıyor. Ona korosuyla, maskeleriyle ve diğer tüm ıvır zıvırlarıyla eksiksiz bir *Medea* oynayacağımızı söylüyorum. Başını sallıyor. Ona, gözleri ve önceki tiradı sayesinde Jason rolü için ilk tercihimiz olduğunu söylüyorum ve bu, en az bir ay boyunca karnının doyacağı anlamına geliyor. Tutsaklar muhafızlardan tayın alıyor elbette, ama bunlar sadece hayatta tutmaya yeten açlık tayınları. Paches yemek lafını duyunca ağlamaya başlıyor. Böylesine kupkuru bir kaynaktan suyun aktığını görmek feci acayip bir şey. Ona bir şarap tulumu ve biraz ekmek veriyorum. Ben de çok aç kaldım, çok susadım, ama böylesini hiç görmedim. Her lokmada ve yudumda Paches'in gözlerine ışık geliyor. Belli belirsiz bir pembelik yanaklarından yüzüne ve boynuna yayılıyor. Paches yeşil gözlerinin yaşını siliyor, hafifçe doğruluyor, ne zaman başlayacağımızı ve Medea'yı kimin oynayacağını soruyor. Ona biraz daha ekmek veriyorum.

"Bugün sadece oyuncu seçeceğiz," diyorum. "Şu ana kadar sadece seni seçtik. Sen bizim ilk seçimimizsin Paches. Bu büyük bir şeref. Beni hayal kırıklığına uğratma sakın."

Paches başını sallayıp ekmeğini çiğnemeye devam ediyor. Atinalılar ıstıraplı bir huşuyla izliyor. Bir Paches'e bir bana bakıyorlar, anlamaya çalışıyorlar. Paches'in omzuna sarılıyorum.

"Bu arkadaşı Paches olarak tanıyorsunuz, ama bundan

sonra o Jason. Ona yalnızca Jason demenizi istiyorum. Anlaşıldı mı?"

Atinalılar kafası karışmış gibi gözüküyor, ama yine başlarını sallıyorlar.

"Paches, sen artık Jason'sın."

Ekmek bitiyor, ama Paches şarap tulumunu emmeye devam ediyor. Sıvının gırtlağından geçerken kabardığı görülebiliyor, mideye indiği zaman çıkardığı ses duyulabiliyor. Doğrusu Gelon Jason'ın o olmasını istememişti, ama ben ısrar ettim. Paches'in başını şefkatle okşuyorum, aristokratların akademide yaptığı gibi. Seyrek saçlarından geriye kalanlar kapkara. Yeşil gözlü Paches'in bir zamanlar ona bakanları hayran bıraktığını düşünüyorum. Saçını okşuyorum ve elime bir tutam saç geliyor, hafif bir rüzgâr saç tellerini taş ocağına savuruyor.

"Kimsin sen?"

Şarap tulumunu geri veriyor. Tulum boşalmış.

"Teşekkürler."

"Kimsin sen?"

"Paches."

"Hayır, sen Jason'sın. Kimsin sen?"

"Pa –Jason."

"Duydunuz mu çocuklar? O Jason!"

Atinalılar bize bakıyor, başlarını sallıyor.

***

Paches taş ocağında daha önce bir sürü oyunda oynamış bir Atinalının olduğunu söylüyor. Atina'daki resmi oyunlarda değil, Attika civarındaki küçük köy tiyatrolarında oynamış bu adam. Yine de gerçek bir oyuncu yapımımızı adam edebilir, Gelon'u orada bırakıp Paches'in sözünü ettiği bu oyuncuyu bulmaya gidiyoruz. Paches gerçekten çok yavaş, sürekli durup bana yetişmesini bekliyorum.

"Haydi Jason!" diyorum. "Postu nasıl alabildin bu halinle?"

Taş ocağının duvarları harika bir gölge vadediyor, ama Paches'le birlikte ortadan gidiyoruz. Ortada uzun kayalıklar var, çok çevik sayılmam ama bu kayalıklara tırmanabilirim, yukarılara çıkabilirim. Kayalıklar öyle yüksek ki taş ocağı sırlarını bana açıyor. Buradan her şeyi gördüm. Cenazelerini, savaşlarını, ibadet ettikleri ağacı. Şarkılarını duydum, ağlamalarını da. Bu kayalıklarda saatlerce, bacaklarım ağrıyana kadar oturduğum oldu, ama mesele bu değildi. O zamanlar sadece başlangıçtı, bacaklarım uyuşana, hatta bacaklarımı unutana kadar otururdum. Sonra delice bir şey olurdu. Uyuşan bacaklarım bir kayanın değil de bulutların üzerinde oturuyormuşum gibi hissettirirdi, küçücük ben aşağıyı izleyen bir tanrı olurdum.

Paches'le birlikte taş ocağını turlamak insanı kendinden utandırıyor. Kendimi bir nebze uzman gibi görüyordum, ama onunla yürürken cehaletim ufak tefek birçok şekilde gün yüzüne çıkıyor. Gümüş kökleri gökyüzüne yayılan bir hilal düşünün, taş ocağının şekli böyle işte. Hilalin açık alanı, taş ocağının büyük kısmını kaplıyor, ama uçlarında kayaların derinine inen kıvrımlı ve eğimli geçitler var. Sözünü ettiğim kökler bunlar ve zannettiğimden çok daha fazlalar. Paches bu kökleri iyi biliyor. Çoğu Atinalının güneşten kaçmak için günlerini o tünellerde geçirdiğini, pek çoğunun yalnızca geceleri dışarı çıktığını söylüyor. Biton arkadaşını öldürdüğü sırada o tünellerden birinde saklanıp saklanmadığını soruyorum Paches'e. Yüzünü buruşturuyor, başka yere bakıyor.

Oyuncuyu bir taş yığının altındaki o tünellerden birinde buluyoruz, onu görebilmek için iki kere bakmam gerekiyor. Ben tünele girmeye kalkınca oyuncu bağırıyor, Paches

de onu sakinleştirmeye çalışıyor. Görünüşe göre birkaç gün önce Biton'la bir anlaşmazlık yaşamış ve Biton'un giremeyeceği kadar derinlere kaçarak saklanmış. Doğrulup oturuyor, hava almaya çıkan bir köstebek gibi çakıl taşları ve tozlar dökülüyor üzerinden, ona biraz ekmek veriyorum. Teni kireçtaşından bembeyaz olmuş, gözleri kocaman ve simsiyah. O gözlerden Paches'in kertenkele yeşili gözlerine dönüyorum ve biz canlıların ne kadar farklı gözleri olduğunu düşünüyorum.

"Medea'yı oynayabilir misin?" diyorum.

"Evet."

"Hepsini?"

Keçi derisinden tuluma bakıyor.

"Evet."

"Açılış sahnesini?"

"Kesinlikle."

"Oyna öyleyse."

"Şimdi mi?"

"Evet."

Paches'e bakıyor.

"Oyna haydi Numa."

Numa boğazını temizliyor, önce biraz su içmek istiyor. Tulumu ona uzatıyorum, kafasına dikip içtikten sonra sakalını siliyor. Silişinin yarısında yüzü ve duruşu değişmeye başlıyor.

"'Oh lütfen, biri bana baksın!'" diyor Numa, kadın sesiyle.

"Fena değil."

Numa gözlerini kırpıştırıyor.

"'Oh lütfen, ne yaptığını görüyor musunuz? Sevdiğim, doğurup büyüttüğüm çocuklarının gırtlağından ona olan aş-

kımla sımsıcak sütümün geçtiği bu adamın bana ne yaptığını görüyor musunuz? Yapayalnızım, yatağım buz gibi, çok soğuk, çok soğuk, üşüyorum! Görüyor musunuz? Bana ne yaptığını görebiliyor musunuz?'" Duruyor. "Devam edeyim mi?"

"Evet."

Devam ediyor. Ara sıra bir kelimeyi unutup duraksıyor, mırıldanıyor, ama genel olarak acayip bir şey çıkarıyor ortaya. Bu ana kadar gördüğümüz her şeyden çok farklı. Paches'le oturup bedeninin yarısı taşlarla kaplı bu aç köpeği dinliyoruz ve biz dinlerken bir şey oluyor. Kelimeler ve ses öyle bir birbirine karışıyor ki Numa'nın olduğu şeyler de birbirine karışıyor, adam aynı anda iki şey oluyor, açlıktan ölen bir Atinalı o, evet, ama saklı bir şeyler de var, bu şey yükseliyor. O artık Medea, Kolhisli zavallı prenses Medea, Jason'dan dertlerini sayıp döküyor, Jason Altın Post'u alsın diye yaptığı büyüleri, öz kardeşlerini nasıl öldürdüğünü, sırf Jason krallığına kavuşsun diye babasına nasıl ihanet ettiğini anlatıyor. Jason'ın yıldızlı gökyüzünün altında ebedi aşka yemin etmesini, onu asla terk etmeyeceğini söylemesini ama sonra fırsatını bulur bulmaz yarı yaşında bir kızla kaçıp gitmesini, onu rezil etmesini, şimdi yapayalnız kaldığını, tek başına, biçare Yunanistan'da dolaşmaktan başka yapacak bir şeyi olmadığını anlatıyor. Tüm bunları duyunca içim adaletsizlik hissiyle sızlıyor, Paches'e dönüp sövüyorum ona. Piçin teki olduğunu söylüyorum. Medea olmasa postu asla alamayacağını söylüyorum. Sesim titriyor.

"Seni seviyor!" diyorum. "Senin çocuklarını doğurdu. Piçin tekisin sen!"

"Ne?"

Konuşan Numa. Medea'dan eser yok şimdi. Paches'le ikisi bana bakıyor. İkisi de korkudan altına edecek gibi duruyor.

"Pardon," diyorum, "biraz doğaçlama yapayım dedim. Muhteşemdi Numa. Gelon'dan onay almam gerekiyor, ama rolü kaptığını söyleyebilirim. Sana da aferin Paches."

Ekmekten iki büyük parça koparıp bir parçayı Numa'ya, diğerini Paches'e veriyorum.

"Çok etkilendim," diyorum.

***

Gelon'un yanına dönüyorum ve işler tıkırında ilerliyor. On beş Atinalıdan oluşan eksiksiz bir koro çıkarıyoruz, bu Atinalıların yarısı Atina'da resmi yapımlarda rol aldığını söylüyor. Başrol olarak değil, koro oyuncusu olarak. Başlangıç için orta kısımlardan bir bölümü seçiyoruz, Numa müthiş oynuyor, tüneldekinden bile daha iyi bir performans sergiliyor. O konuşurken Gelon'a bakıyorum, Gelon'un yüzü titriyor, Numa'nın her kelimesi yeni bir şeyleri açığa çıkarıyor. Bitirdiğinde Gelon gidip sarılıyor ona.

"Gelon, Medea'yla tanış," diyorum. "Medea, bu Gelon."

"Teşekkürler," diyor Gelon.

Kolumu Paches'in omzuna atıyorum, saçını okşuyorum.

"Kimsin sen?"

"Jason."

Ona biraz daha ekmek veriyorum. Koro izliyor.

"Kim bu?"

"Jason!" diyor koro, on beş ses bir ağızdan bağırıyor.

"Sen Jason'sın."

Paches başını sallıyor, ekmeği çiğniyor.

5

Yolun kenarında kılıçları, miğferleri ve beyaz sopalarıyla altı çocuk. Taş ocağından çıktığımızdan bu yana hiçbir şey görmedik –nefeslerimizin sesinden ve kavgaların gaklamasından başka bir şey duymadığımız yalnız bir yürüyüş– ama şimdi, bu küçük askerler sabaha tuhaf bir görkem katıyor. Bağırarak ellerimizi kaldırmamızı söylüyorlar, yoksa bizi balık gibi deşeceklermiş. Gelon'la ellerimizi kaldırıyoruz, bizi balık gibi deşmemelerini rica ediyoruz. Oğlanlardan biri öne çıkıyor. Miğferi çok büyük, metal burnunun altına kadar iniyor, ama yine de kupkuru yanaklarını ve gri gözlerini görebiliyoruz.

"Güzel kılıç," diyorum.

"Kes sesini," diyor oğlan. "Deşilmek mi istiyorsun?"

"Hayır teşekkürler."

"Peki sen?"

"Hiç istemiyorum," diyor Gelon.

Oğlan bir kenardan diğerine yürüyor, çenesini kaşıyor.

"Siraküza'da ne işiniz var?"

"Biz Siraküzalıyız."

"Yalan söylüyorsunuz."

"Lütfen," diyorum. "Merhamet edin."

"Bana Atinalılarmış gibi geldi," diyor arkadaki oğlanlardan biri.

Çocuk sırıtıyor.

"Atinalı mısınız?" Gelon'a dönüyor. "Buraya casusluk yapmaya mı geldiniz?"

"Asla."

"Casuslara ne yaptığımızı biliyorsunuz değil mi?"

"Balık gibi deşiyor musunuz onları?"

Çocuk kaşlarını çatıyor, beyaz sopasını çenemin dibinden Gelon'a doğru sallıyor, Gelon da tiksinerek geri çekiliyor.

"Kahrolası bir kemik bu."

"Ne?"

"Çocuğun elinde bir kemik var."

Bir kez daha bakıyorum: Sopanın iki ucu da yumrulu ve sarı. Hatta, biraz daha yakından bakınca, şaşırtıcı şekilde bir bacak kemiğine benziyor.

"Bu bir kemik mi?"

Çocuk başını sallıyor. Arkadaşları da neşeyle bağırıp kendi sopalarını sallıyor.

"Nereden buldun?" diye soruyor Gelon.

"Sessizlik!"

Oğlan sopayı bir kez daha hafifçe vuruyor, ama Gelon oğlanın elini tutuyor, diz çöküp gözlerinin içine bakıyor ve alçak, sakin bir sesle bir daha soruyor.

"Bu kemiği nereden buldun?"

"Sessizlik –"

"Çok ciddiyim. Nereden buldun bu kemiği?"

Oğlan bir şeyler mırıldanıyor.

"Seni duyamıyorum."

"Şurada..." Arkadaşlarının arkasında bir yeri gösteriyor.

Gelon miğferi çıkarıyor, oğlanın başını okşuyor. Parmakları bir anlığına gür sarı buklelerle yaldızlanıyor. Kemiği eline alıyor.

"Bununla oynamamalısınız."

Oğlan anlamış gibi başını sallıyor. Gelon çocuklarla iyi anlaşıyor doğrusu. Az önce ben aynısını söyleseydim oğlan muhtemelen o kemikle bana vururdu. Gelon kemiği fırlatıp atıyor. Kemik otların arasında bir yerde vınlayarak kayboluyor.

"Şimdi iyi bir asker ol ve bana kemiği tam olarak nerede bulduğunu göster."

Çocuk arkadaşlarına doğru yürüyor, bize de takip etmemizi işaret ediyor. Diğer oğlanlar şüpheyle bakıyor, kemiklerini ve kılıçlarını sımsıkı tutuyorlar, ama hiçbiri tek kelime etmiyor. Çocuk önde yürüyor. Devrilmiş bir ağacın dibine geldiğimizde bir dala bağlanmış bir parça ip çıkarıyor, dalı havada sallıyor, fısıldıyor. Yürümeye devam ediyoruz, ip bu sefer daha şiddetle sallanıyor. Taşları, çalılıkları, toz yığınlarını, yaprakları, kertenkeleleri, ip hepsini okşuyor. Neden gergin olduğunu sorduğumuzda önemli bir şey olmadığını söylüyor çocuk. Gelon üzerine biraz daha gidince çocuk mırıldanarak güçlü düşmanlardan ve hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığından söz ediyor. Gözleri Gelon'dan başka bir yere kayıyor, bu gözlerde hem umut hem de utanç var.

"Bizi koruduğun için teşekkürler," diyor Gelon.

Çocuk sırıtıyor.

Bir koruluğa geliyoruz. Dış taraftaki ağaçlar sarı ve yanmış, havada kavrulmuş ağaç kabuğunun kokusu var. Daha da derinlere giriyoruz, ağaçlar kararıyor ve hoş bir serinlik çöküyor ortalığa. Çocuk duruyor.

"Bakın!"

Bir söğüt ağacının altında altı zırhlı iskelet birbirine girmiş halde uzanıyor, zırhlardan çıkan kemikler solgun kökler gibi görünüyor. Rüzgâr, güneş ya da dişler etlerini yiyip bitirmiş, ama havada ağır bir koku asılı duruyor.

"Atinalılar," diyor Gelon.

"Aynen öyle," diyor çocuk.

Gelon'u pelerininden çekiştirip biraz daha yaklaştırıyor.

"Buraya bak. Hepsinde baykuş oyması var, baksana Athena bile burada."

"Kemikleriyle oynamamalısınız," diyor Gelon.

Çocuk başını sallıyor, derken yüzünde bir ifade beliriyor, gözlerini arkadaşlarından çevirip Gelon'a bakıyor, kaşlarını çatıyor.

"Neden oynamayacakmışız? Onlar bizim düşmanımız."

Gelon uzunca bir süre susuyor, bir kemiklere bir oğlanlara bakıyor. Dalların arasından sızan gün ışığı yüzüne vuruyor. Gelon korkunç yakışıklı. Ama perişan bir yakışıklılık bu, böyle olunca daha da etkileyici. Gelon'un yüzü ferahlık istiyormuş gibi duruyor, ama bu yüze bir an bile bakınca hiç de böyle olmadığını anlıyorsunuz. Güzelliğin her şey olmadığına dair küstah bir hatırlatıcı bu. İşte Gelon: Tanrı gibi, harap olmuş Gelon. Bakın ona ve güzelliğin her şey olmadığını sakın unutmayın.

"Hiç doğru değil," diyor Gelon en sonunda.

Çocuk bu sözlerin ağırlığını tartıyormuş gibi çenesini sıvazlıyor.

"Gerçekten öyle mi düşünüyorsun?"

Gelon başını sallıyor.

Onları bu konuşmada baş başa bırakıp Atinalılara yakından bakıyorum. Ortalıkta odun yığını falan yok, yani baştan savma bir cenaze töreni olmamış. Ama eğer onları biz Siraküzalılar öldürdüysek, ganimet olarak zırhlarını alırdık. Evet, hakikaten çok tuhaf. Eğilip göğüslüklerden birini elime alıyorum, kaburgalara yapışkan bir şey bulaştığı için epey sertçe çekmem gerekiyor – zırh muhteşem, gü-

müş baykuşlar bronz bulutların üzerinde uçuşuyor. Enfes bir zanaatkârlık örneği. Şehirde epey para eder bunlar. Bacak zırhlarını da çıkarıyorum, keçi tulumundaki suyla yapışkanı yıkayıp zırhları yaprakla siliyorum. Sonra da üzerime geçiriyorum zırhları. Biraz bol geliyorlar, ama fena değil yine de. Çocuklar miğferlerin hepsini almış, takımı tamamlamak için onlardan birini almam gerekiyor.

Sormak için oğlanların yanına dönüyorum, ama meşguller. Çocuk, Gelon'a adının Dares olduğunu ve askerleriyle birlikte cesetleri rahat bırakacaklarını söylüyor. Tüm kemikler yerine koyulacak. Dares bunun yeterli olup olmayacağını sorunca Gelon kafasını sallıyor. Bir müddet düşünüyor Gelon, sonra Atinalıların cesetlerinin yakılması gerektiğini söylüyor, büyük bir ateş olmasına gerek yokmuş, kemikleri karartacak bir ateş ve kısa bir dua yeterli olurmuş. Yunanlar bundan fazlasını hak etmiyormuş. Dares kaşlarını çatıyor. Düşman için cenaze ateşi yakmak ha? Dua etmek?

"Dalga geçiyorsun değil mi?"

"Hayır dalga geçmiyorum."

Dares arkadaşlarına dönüyor.

"Siz ne diyorsunuz beyler? Bu piçlere cenaze töreni düzenleyelim mi?"

Arkadaşları bir şey demiyor. Yani ağızlarından bir şey çıkmıyor, ama yüzleri hisle kabarıyor. Miğferlerinin ardında yüz kaslarının seğirdiğini, gözlerinin çılgınca açılıp hızla kırpıldığını görebiliyorsunuz. Dares bir kez daha soruyor. Bu sefer bir oğlan öne çıkıyor. Ufak tefek bir şey. Öyle küçük ki arkadaşları yanında yetişkin adamlar gibi görünüyor, miğfer kafasında kazan gibi duruyor. Altı, yedi yaşından büyük olamaz. Ufak tefek oğlanın dudakları kımıldıyor, ama hiçbir şey duymuyorum.

"Daha yüksek sesle konuş Strabo," diyor Dares.

"Dua yok," diyor ufak tefek oğlan, ağaçlarda esen rüzgârda zar zor duyulan titrek bir gaklama gibi çıkıyor sesi.

Dares ne demek istediğini soruyor.

"Onlar." Ufak tefek oğlanın eli dal ve yaprak yığınlarının olduğu yeri gösteriyor. "Onlar abimi öldürdü. Dua olmaz!"

Kelimeler yankı yapıyor sanki, oğlanın kazan gibi duran miğferinin etrafında titriyorlar. Strabo tekrar tekrar aynı şeyi söylüyor. Böyle minicik bir şeyin içinde bu kadar çok hissin barınabilmesi inanılmaz geliyor. İleri geri sallanıyor, bir yerleri gösteriyor, havayı tırmalıyor. Diğer çocuklar gözlerini ondan çevirip Atinalılara bakıyor ve bir anlığına bu titrek sesli oğlan onların lideri oluyor. Çoğu, benzer hikâyeler anlatmaya başlıyor. Denizde kaybolan kuzenlerini, kesip biçilen amcalarını, Siraküza'dan kilometrelerce uzakta hendeklere atılan babalarını anlatıyorlar bağıra çağıra. Onlar için cenaze ateşi yakılmış mı? Onlar için dua edilmiş mi? Dares sessizlik istiyor, ama ne fayda. Bir aşağı bir yukarı yürüyor, ayaklarını yere vuruyor, kollarını savuruyor. Hiç faydası yok. Görünüşe göre çocuklar üzerindeki hâkimiyetini kaybediyor, derken acayip bir şey yapıyor. Ufak tefek oğlanın yanına gidip diz çöküyor. Çocuklar susuyor. Bana bile Dares'in diz çökmesi doğal olmayan bir şeymiş gibi geliyor ve arkadaşlarının yüzlerindeki ifadelerden bunun sıra dışı bir durum olduğunu anlıyorum. Dares ufak tefek oğlanın elini tutuyor.

"Abini çok mu seviyordun Strabo?"

Ufak tefek oğlan başparmağını ısırıyor, yere bakıyor.

"Ben de babamı çok seviyordum, şimdi abinle birlikte toprağın altında yatıyor. Annemle ben kaldık geride, annem çok sert biri. Kâbustan farksız, Strabo. Ama, anlarsın ya, yine de bu Atinalılar için dua etmemiz gerektiğini düşünüyorum." Dares Gelon'a bakıyor. "Dua ve cenaze ateşi çok

bir şey değil bence. Bilmiyorum. Bence yalnızca onlar için değil, babamla kardeşin için de dua edebiliriz." Arkadaşlarına dönüyor. "Bence hepsi için dua edip hepsi için cenaze ateşi yakabiliriz."

Ufak tefek oğlan kafasını kaldırıp bakıyor.

"Abim için dua mı edeceğiz?"

"Evet, abin için. Ne dersin? Olur mu? Hayır dersen yapmayacağız. Yapalım mı?"

Tüm gözler ufak tefek oğlanda. Mecliste çok tartışma gördüm, bahsettikleri meselenin çok önemli olduğunu kükreyerek iddia eden çok konuşmacı dinledim. Siraküza'nın battığını, yalnızca bizim oylarımızla kıyıya varabileceğini bağıranları çok işittim, evet, öyle tartışmalarda gözlerim kapandı hep, meclis esneyişlerin rüzgârıyla hışırdadı, ama şimdi burada durup bu zırhlı ufaklığın kararını beklemek ağır geliyor bana. Gırtlağıma hücum eden kanı, avuçlarımdan akan teri hissedebiliyorum. Ne olacak şimdi ufak çocuk?

Dudakları kımıldıyor, ama hiçbir şey duymuyorum.

Dares gülümsüyor. "Yüksek sesle konuş."

Hepimiz yanaşıyoruz.

"Dua edebiliriz."

Dares oğlanı kaldırıyor, ona sarılıyor. Ufak tefek oğlan acı çekiyormuş gibi görünüyor ama bir şey yapmıyor. Dares onu yere indirene kadar havada süzülüyor ve başparmağını ısırıyor.

"Harikasın Strabo. Bunu biliyorsun değil mi?"

Ufak tefek oğlan bir şey demeden ayaklarını sürüyerek arkadaşlarının yanına gidiyor. Az sonra iki katı boyundaki oğlanların ardından gözden kayboluyor. Ondan rıza alınınca hazırlıklar başlıyor. Cesetlerden üçünü yan yana koyup diğer ikisini bunların üzerine bırakıyoruz. Dallarla, çalılarla

ve kurumuş ağaç kabuklarıyla sırayı dolduruyoruz. Alevlerin yayılmasını engellemek için yığını taşlarla çevreliyoruz. Dares ateşçi olarak kendini belirliyor, elinde iki keskin siyah taşla öne çıkıyor ve taşları birbirine vurmaya başlıyor. Öyle hevesli ki bir an kendini kaybedip taşı parmaklarına vuruyor, kanı yere damlıyor, ama Dares hiç bağırmıyor, hiç durmuyor, taşları birbirine vurmaya devam ediyor. Yumruklar kıvılcımlarla dans ediyor, az sonra parmaklarının altında incecik bir turuncu beliriyor – çıralar yanınca dallar tutuşup çıtırdıyor. İlk başta alevden çok duman var. Çocuklar öksürüyor, ama duman ağır ağır parlıyor ve titriyor, sonra alevler kırmızı diller gibi ortaya çıkıyor ve kemiklere atılıyor. Kimse konuşmuyor, uzunca bir süre nefeslerden ve ateşin sesinden başka bir şey duyulmuyor.

"Dua edecek miyiz?"

Dumanların arasından ufak tefek oğlanın kayalardan birinin üzerine çıktığını görüyorum. Elinde oyuncak bir at var. Dares ona istediği duayı edebileceğini söylüyor. Oğlan önce Dares'e, sonra elindeki oyuncak ata bakıyor. Öksürüyor ve duaya başlıyor, ama sesi çok alçak çıkıyor, onu duymak için yaklaşmak zorunda kalıyoruz.

"Evet Hades, sana abimi anlatacağım çünkü abim yabancılardan utanır, aşağıda onu görürsün belki. Kahverengi saçlarında hafif kızıllıklar vardır, epey de iri yarı biridir. Benim gibi değildir. Cidden iri yarıdır, güçlüdür ve hızlıdır, amuda kalkıp takla atmasını iyi bilir." Susuyor, başparmağını ısırıyor. "Aynı zamanda iyi bir işçidir. Marangoz Androcles'e sorabilirsin. Abim onun atölyesinde çalışırdı, Androcles anneme demişti ki bu oğlan çok iyi bir işçi, bu oğlan hiç durmuyor. Annem, Androcles'in abim dışında herkese çok kötü davrandığını söylüyor. Hades, abim harika biridir, istersen sana aşağıda sandalyeler, masalar yapabilir. Bunu da o yaptı."

Ufak tefek oğlan oyuncak atı havaya kaldırıp hepimize gösteriyor. Doğrusu biçimsiz bir şey bu, sırtına oyulmuş kocaman eyeri saymazsak attan çok köpeğe benziyor. Ufak tefek oğlan oyuncak atı elinde sıkıyor.

"Söyleyeceğim başka bir şey yok. Teşekkürler."

Diğer çocuklar tezahürat ediyor, oğlana atın harika olduğunu söylüyor. Ufak tefek oğlan bu sabah ilk kez gülümsüyor. Aralarında epey boşluk bulunan dişleri eğri büğrü, ağzına saplanmış gibiler. Arkadaşlarının arasına sokuluyor, titrek sesiyle teşekkür ediyor, atına bakıyor ve gözyaşlarına boğuluyor.

Ateş söndü. Odunlar yandı, geriye kemiklerin közü ve tuhaf şekilde güzel kokan küller kaldı. Çocuklar bir saat önce okula gitti, zırhlar dallarla yaprakların altında duruyor. Gelon yanımda dikiliyor, ben de bir sopayla parlak bir çeneyi dürtüyorum.

"Bunları satabiliriz," diyor Gelon.

"Ne?"

"Kılıçları, miğferleri. Oyun için paraya ihtiyacımız olacak. Eksiksiz bir oyun olmalı, anlarsın ya. Maskeler ve müzikler. Atina'daki gibi."

Başımı sallayıp çocukların saklandığı yere gidiyorum. Biraz uzun sürüyor ama nihayetinde göğüs zırhıma uyan bir miğfer bulup kafama takıyorum. Takımım tamamlanıyor.

"Evet," diyorum. "Paraya ihtiyacımız olacak."

6

Konin'in demirhanesi şehrin ucunda, Zafer Kapısı'nın ilerisinde. Çocukları bıraktığımız yerle arası epey var, güneş de tepede –obur bir yıldız gibi kocaman ve bembeyaz– sırtımıza yüklendiğimiz zırhların altında perişan haldeyiz. Şarap tulumumdan bir yudum alıyorum. Şarap ısınmış, gevremiş. Burada kum her şeye sızıyor, kıçınızın çatlaklarına bile – ama bununla da kalmıyor. Siraküza büyüdükçe şehrin rüzgârları çirkinleşiyor. Rüzgârlar kırık çömleklerle, duvarların ve çatıların un ufak olmuş parçalarıyla dolu. Bilhassa akşamları kızıl bir hal alıyor. Siraküza'nın refahını, büyümesini gösteriyor bu, ama Hermocrates şerefsizin teki, bu yüzden şüphelerim var.

Zafer Kapısı'ndayız. Bir zamanlar bu kapının muhteşem olduğu söyleniyor. Kartaca'yla yapılan bir savaşın anıtı olarak dikilmiş, üzerinde boydan boya bronz tanrılar ışıl ışıl parlıyormuş, ama şimdi çoğu yok, erimişler ya da çalınmışlar, geriye sadece ufak tefek parçalar kalmış, çürüyüp yeşermişler: kollar, ağızlar ve gözler. Kimi yere yapışmış halde kimi gökyüzüne bakıyor.

"İşte Konin."

Havadaki toz yüzünden onu göremiyoruz henüz, ama demirhaneden yükselen odun ateşinin kokusu burnumuza geliyor, Konin'in çekicinin tiz sesini duyabiliyoruz. İstikametimize yaklaşmak bizi kendimize getiriyor, daha hızlı yürüyoruz, az sonra Konin denen sımsıkı kas yığınını görüyoruz.

"Ne haber Konin!"

Çekici bırakıyor, kafasını kaldırıp bakıyor.

"Kimsin?"

"Kaliteli malların tedarikçileriyiz biz."

Atinalılar gelmeden önce Konin'in demirhanesi bir kulübeden fazlası değildi, ama savaşın Konin'e çok faydası oldu, demirhane şimdi iki ayrı binadan oluşuyor. Kulübe ise ahır oldu – ama Konin'in katırı yok. Gidip kendine bir at aldı. Kendimi bildim bileli atlar ve onların delice maliyetleri beni büyülemiştir, zırhları bırakıyorum ve hayvana doğru yürüyorum. Çok güzel, kafasının tepesinde solgun bir yıldız bulunan muhteşem bir doru, nemli kahverengi gözleri öyle bir bakıyor ki insan bu gözlerin hakikaten gördüğünü düşünüyor. Yanımda yemek yok, bu yüzden ata keçi tulumundan bir yudum şarap içirmeye yelteniyorum.

"O kahrolası ata şarap verirsen diğer bacağını da ben kırarım Lampo, seni topal şerefsiz."

Dudağımı ısırıp sırıtarak arkama dönüyorum.

"Zararı olmaz. Amcamın atı şaraba bayılırdı."

"O at değil eşekti. Sizinkilerin atı olmadı hiçbir zaman."

Cevap vermiyorum buna, ama böyle devam ederse, evet, işler karışabilir.

"Zırh satmaya geldik," diyor Gelon, Konin'in tezgâhına bir miğfer koyuyor.

"Ben zırh yapıyorum. Neden zırh satın alayım?"

"Çünkü bok gibi zırhlar yapıyorsun."

Konin sövüyor, ama Gelon'un bakışları beni susturuyor.

"Şaka yapıyor," diyorum. "Gücenme."

"Aslanlar taşaklarını kaşındıran pirelere gücenmez. Can sıkıyorsunuz, o kadar."

Bir şey diyecek gibi oluyorum, ama Gelon kafasını sallıyor.

"Beni susturdun Konin. Çok akıllısın gerçekten."

Konin ışıl ışıl bir balgam tükürüyor, balgamı epey yakınımıza düşüyor.

"Sizin için fazla akıllıyım." Gelon'a dönüyor. "O zırhları almıyorum."

Gelon onu hiç duymamış gibi zırhları koymaya devam ediyor. Bir kılıç, bir göğüslük, bir çift dizlik Konin'in tezgâhına yığılıyor.

"Bunların hepsinden kurtulmak istiyoruz."

"Siz sağır mısınız yoksa aptal mısınız amına koyayım?"

"Ne diyorsun?"

"Diyorum ki, siz sağır mısınız yoksa aptal mısınız amına koyayım. İlgilenmiyorum."

Gelon dikkatle Konin'e bakıyor.

"Sorun ne?" diyor Konin, ama şimdi sesinde bir şüphe var, epey uzun bir müddet Gelon'la birbirlerini süzüyorlar. Ensemdeki tüyler diken diken oluyor, kanım gürül gürül akıyor zira havada yalnızca toz yok, şiddet de var, şiddetin tadı ağzınıza geliyor. Derken Konin ayaklarına bakıyor, bir balgam daha atıyor, sıcak diyebileceğimiz bir tebessüm takınıyor.

"Ah, kusuruma bakma Gelon. Sıcaktan kafam kalmadı. Huysuzluk ediyorum işte."

Gelon başını sallayıp ona bir keçi tulumu uzatıyor. Konin bir yudum alıyor keçi tulumundan ve zorlukla yutkunuyor.

"Paraya ihtiyacımız var," diyor Gelon. "Bunlar güzel zanaatkârlık örnekleri. Atina yapımı. Bunları rahatlıkla satabilirsin."

Konin zırhlara bakıyor şimdi. Kendi toplayabileceğinden çok daha iyi bunlar, ama çatık kaşlarına bakarak bunu söyleyebilmek zor.

"Pekâlâ," diyor nihayetinde. "Ama size yardımcı olamam. Yardım etmek isterdim Gelon, ne var ki bunlara ihtiyacım yok. Şu günlerde Siraküza zırhı revaçta. Bizim sembollerimizin işlendiği zırhlar. Siktiğimin baykuşları değil. Bunları eritip yeniden işleyebilirdim aslında, ama halihazırda çok fazla bronzum var. Ancak maliyetini ödeyebilirim. Sizi soymuş olurum."

Gelon donakalıyor.

"İlgilenebilecek biri yok mu?"

Konin düşünüyormuş gibi yapıyor. Elbette hayır diyecek, ama yüzündeki ifade bir anda değişiyor, beklenmedik bir koku almış bir it gibi köpek dişlerini sergileyerek sırıtıyor.

"Aslında bir adam var. Şehre bir hafta önce gelen yabancı bir tüccar. Savaştan kalanları toplayan bir koleksiyoncuymuş. Topladıklarının hangi taraftan olduğuyla ilgilenmiyormuş. Size yardım edebilir."

"Onu nerede bulabiliriz."

Konin omuz silkiyor.

"Gemisi limanda. En azından dün oradaydı. Bulması kolay bir gemi. Şahmerdanlı tek tüccar gemisi. Bir Atina şahmerdanı elbette – denilene göre adam bu şahmerdanı büyük limanda bir gemi enkazından çıkarttırmış."

Gelon'un gözleri hafifçe parlıyor.

"Teşekkürler Konin."

Zırh çuvalları sırtımızda arkamızı dönüp gidiyoruz, derken Konin sesleniyor.

"Bekleyin!"

Bu sıcakta durmak yürümekten daha kötü, sessizce sövüyorum Konin'e.

"Temizlemeyin."

"Ne?"

"Zırhları temizleyip cilalayarak vermenin iyi olacağını düşünüyorsunuzdur, ama hayır. Bu adam biraz farklı. Askeri malzemeleri olduğu gibi almak istiyor."

"Yani üzeri kanlı, lekeli halde mi?" diye soruyor Gelon.

"Aynen öyle," diyor Konin.

"Tanrı aşkına," diyorum. "Bizi kimse gönderiyorsun sen?"

Konin kaşlarını çatıyor.

"Sizi zengin bir müşteriye gönderiyorum."

"Teşekkürler Konin," diyor Gelon.

Gidiyoruz. Tuzlu ter sırtımızdan boşanırken zırhları sürükleyerek ilerliyoruz. Denizi duyunca Gelon duruyor, zırhlarla kılıçları bir kayalığın üzerine bırakıp sövüyor. Tüm parçaları yolda gelirken temizleyip parlatmıştık. Doğal olarak, pırıl pırıl bir göğüslüğün kirli bir göğüslükten daha iyi olacağını düşünmüştük.

"Sikeyim," diyor Gelon.

"Şuna bak." Dizliklerden birinin içine bulaşan yapış yapış amber kalıntısını gösteriyorum. "İşe yarayabilir."

Gelon bakıyor ve kafasını sallıyor.

"Yetmez."

"Nasıl bilebiliriz ki? Zaten bu koleksiyoncu hiç hoşuma gitmedi. Ürkütücü, dahası..."

Kelimeler ağzımda ölüyor. Gelon cebinden ya da yığının içinden, tam olarak anlayamadığım bir şekilde, bir bıçak çıkarıyor ve sol kolunu kesiyor.

"Delirdin mi! Yapma adamım."

Kara kandan baloncuklar miğferlerin ve kılıçların üzeri-

ne düşüyor. Daha çok kan geliyor, neredeyse akıyor hatta, kılıçlar ve diğer parçalar kanın altında yaşam bulur gibi oluyorlar, kızıl çiçekler açıyorlar.

"Yeter."

Kitonumun kolunu bandaj niyetine yırtıyorum, ama Gelon beni itiyor. Havada demir kokusu var şimdi, Gelon solgun gözüküyor. Damlalar kumu ıslatıyor, Gelon kumaşı elimden alıyor, ben de kumaşı sımsıkı bağlamasına yardım ediyorum.

"Kendini öldüreceksin. Hiçbir oyun buna değmez."

Gelon gülümsüyor. Uzun zamandır ilk kez tebessüm görüyorum yüzünde, bu tebessüm korkuma rağmen beni kendime getiriyor. Gelon'un tebessümünde güçlü bir inanç var, sanki hisleri bilgide kök buluyor, Gelon elimi tutup sıkıyor. Gelon piçi çok güçlü, canımı yakıyor, ama hiçbir şey demiyorum. Acı güzel, hissettiğim şeyin adı dostluk.

"Biz burada şiir yapıyoruz," diye fısıldıyor. "Kolay olursa hiçbir anlamı olmaz."

Şarap tulumunu uzatıyor, içiyoruz, kanın kurumasını bekliyoruz.

7

Savaşta şahit olduğum tek çarpışma bu limanda yaşandı. Bacağım yüzünden berbat bir hafif süvariydim. Ama burada önemli bir rol oynadım. Küçük bir balıkçı teknesini bir Atinalı kadırgasına yanaştırıp birkaç kürekçiyi kürek deliğinden şişledim. Güzel bir histi bu, ama tuhaftı da. Kimi şişlediğinizi bilemiyordunuz, yalnızca mızrağın ete girişini hissediyordunuz ve sonra büyük küreğin titreyip yavaşladığını, arkasındaki yaşamın söndüğünü, nihayet kıpırtısız durduğunu görüyordunuz, işte o zaman zavallı piçin işinin bittiğini anlıyordunuz. Çok bir şey değil mi? Ama büyük işler böyle ufak tefek şeylerden mürekkeptir ve o savaş büyük şeylerin en büyüğüydü. Diocles böyle diyor. Atinalılar karada kaybedince tek umutları deniz oldu. Çarpışarak limandan çıkmaya çalıştılar, ama buna müsaade etmedik. O gün denizde beş yüz gemi vardı herhalde, birbirlerine öyle yakın duruyorlardı ki askerlerin gemiler arasında sanki toprak üzerinde yürüyormuş gibi gidip geldiğini görebiliyordunuz. Atinalılar limanı yarabilseydi şimdiye Atina'da ailelerinin yanında olurdu, hatta belki bir oyun izlerlerdi. Taş ocağında çürümezlerdi. Ama limanı yaramadılar.

Öğleden sonra hava serinledi, burası güzel. Denizin derisi hışırtılı bir maviye bürünmüş, aşağıda yatan gemi enkazlarından oluşan koca ormanı, o ikinci şehri insanın aklı almıyor. Gelon ağzı açık duruyor, bir meyve sepetine eğilmiş,

siyah saçlı, ince uzun bir kadına bakıyor. Birkaç yabanarısı incirlere konmaya çalışıyor, kadın da kafasını kaldırıp arıları uzaklaştırıyor. Gelon'un yüzü kırışıyor. Sanırım kadının o olmasına ihtiyacı var, saçları ve endamı epey Desma'yı andırıyor, ama gözleri çok küçük, burnu çok farklı.

"Yönetmenler!" diye bağırıyorum Gelon'un kulağına, başını sallıyor, ama yanaklarındaki grilik aklının başka yerde olduğunu gösteriyor, onu bir çocuk gibi kolundan tutup uzaklaştırmam gerekiyor.

Limanın tüccarlar kısmındayız, güverte tayfaları yük indiriyor. En cırtlak renklere, çılgın gökleri bile kıskandıracak tonlara boyanmış yığın yığın kumaş var. İnsanın başı dönüyor. Kokular burnunuzu yakıyor. Baharat kokuları, köle gemilerinin keskin ter kokusuna karışıyor, ağzı iyi kapanmamış varillerden her yere yiyecek ve içki sızıyor. Gelon'un ihtiyaç duyduğu şey tam olarak bu. Çocukken buraya çok gelirdik, büyük limanda kol kola yürürdük, kokular burun deliklerimizi yakardı. Keyfimiz yerindeyse gözlerimizi kapatırdık, kafatasımızın içinde Babil, Memfis, Kartaca ve daha pek çokları yaşam bulurdu. Gelon gördüklerini kelimesi kelimesine anlatırdı. Tüccarları öfkeden kudurturduk çünkü kör olduğumuz için onlara çarpardık sürekli, bazen bir tane yapıştırırlardı bize, ama o kahrolası piramitleri görmenin yanında bir tokattan ne çıkardı ki? Kolumu Gelon'un omzuna atıp gözlerimi kapatıyorum.

"Mısır'dayız adamım. Sfenks tam karşımızda. Görebiliyor musun?"

Kolumu itiyor. "Hiç büyümeyecek misin Lampo?"

Büyümeyeceğim. Dürüst olmak gerekirse, hâlâ ara sıra buraya geliyorum, kokuları soluyarak yürüyorum ve başka dünyalarda kayboluyorum ve tıpkı çocukluğumdaki gibi o yerlerin gerçekte de düşümdeki gibi olup olmadığını merak ediyorum, işte o zaman yüzümü buruşturuyorum çünkü bir

şey bana bunu asla bilemeyeceğimi söylüyor, ama yine de çok güzel.

"İşte," diyor Gelon.

Limanın sonuna doğru şahmerdanlı bir gemi var. Kadırga değil, büyük bir yük gemisi, şahmerdan gemide fazlasıyla abes duruyor. Bronz, kırık bir burun gibi yamulmuş, sümüklü deniz yosunun yeşil ve alacalı ipleri sarkıyor, ama berbat halde olan yalnızca şahmerdan değil. Teknenin ahşabı bükülmüş ve tuhaf bir biçimde kararmış, gövdeyi bir arada tutmak için sanki üzerine bir kat daha zift atılmış gibi. Bu adamın parası varsa bile parasını gemisine harcamadığı çok açık. Gelon'a bakıyorum ve onun da benzer şeyler düşündüğünü görüyorum.

"Bu adam Kroisos* kadar zengin."

"Kes sesini. Bu karamsarlığından bıktım artık Lampo."

"Ah, şaka yapıyorum. İyimser biri olduğumu biliyorsun."

Gelon cevap vermiyor. Güvertede birkaç delikanlı gözüküyor, hiçbiri çalışmıyor.

Güverteye çıkan bir merdiven var, Gelon bu merdiveni tırmanıyor. Ben de arkasından gidiyorum ve gemiye çıkıyoruz, tayfa anında etrafımızı sarıyor, heyecanlı gözüküyorlar.

"Ne istiyorsunuz?" diye ciyaklıyor uzun boylu, gırtlağında çentikli bir yara olan kaslı bir adam.

"Biz tüccarız," diyorum, "geminin kaptanıyla iş konuşmak istiyoruz."

Gırtlağı yaralı adam baştan ayağa süzüyor bizi.

"Kaptan meşgul."

"Zırh satıyoruz," diyor Gelon. "Savaştan kalma hiç temizlenmemiş Atinalı zırhları."

* MÖ 585'ten Pers Kralı Kiros'a mağlup olduğu MÖ 547'ye kadar hüküm sürmüş Lidya kralı. (ç.n.)

Uzun boylu adamın gözleri ilgi denilebilecek bir şeyle büyüyor.

"Gösterin," diyor. Kelime boku yemiş gırtlağında boğuluyor.

"Bizler ciddi tüccarlarız," diyorum, "mallarımızı yalnızca onları satın alabilecek olanlara gösteriyoruz."

Adam zırhlara atılıyor, Gelon da adamı itiyor. Her şey bir anda oluyor. Uzun boylu adam düşecekmiş gibi oluyor, derken havada dönüyor ve Gelon'un boğazına kılıcını dayıyor. İleri atılıyorum ama karnıma değen kılıcı hissedince bir adım daha atarsam kan dökülecceğini anlıyorum.

"Bu korkunç bir şey," diyorum. "Meclisin bundan haberi olacak, hiç şüpheniz olmasın."

Adamlar etrafımızı çeviriyor, limandan bakan biri onların sırtlarından başka bir şey göremez şu anda.

"Torbayı bırakın."

Ben zaten bıraktım torbayı, yani bunu Gelon'a söylüyor olmalı. Evet. Kılıç hâlâ Gelon'un boğazında, ama torbayı sımsıkı tutuyor, parmak boğumları bembeyaz.

"Hayır."

Uzun boylu adam buna biraz şaşırıyor sanki, ama sırıtıyor.

"Sizi soymuyoruz. Torbayı bize bırakın, sonra yine gelirsiniz. Patron ilgilenirse paranızı verir. İlgilenmezse mallarınızı alır gidersiniz."

"Siktir git."

Adam sırıtmayı bırakıyor, yüzünde bıkkın, neredeyse vazgeçmiş bir anlatım var, beni en çok korkutan da bu.

"Torbayı ona ver! Lütfen adamım!"

Gelon şaşkınlıkla bana bakıyor.

"Biz yönetmeniz, değil mi?" diyorum. "Sen olmazsan yönetemem. Torbayı ona ver."

Gelon kaşlarını çatıyor, ama torbayı yavaş yavaş bırakıyor. Kızıl bir miğfer yere düşüyor, tayfadan biri eğilip yerden alıyor miğferi.

"Şuna bakın," diyor sırıtarak. "Patron buna bayılacak."

Kılıçlar kınlarına giriyor, bizi merdivene doğru itiyorlar, dümdüz yürümekten başka bir şey yapamıyorum, çünkü bacaklarım çarpıklaşmış gibi oluyor, dermanları kalmıyor, ama Gelon duruyor, omzunun üzerinden sesleniyor.

"Akşam paramızı ya da zırhları almaya geleceğiz."

Tayfa gülüyor, midem bulanırken belanın yaklaştığını hissedebiliyorum. Gelon'u çekiştiriyorum, az sonra karaya dönüyoruz, insanlar yanımızdan geçip gidiyor, hiç umursamadan.

"Kafayı yemişler," diyorum, olabildiğince hızlı yürüyerek gemiden uzaklaşıyorum. Gelon arkamdan ağır ağır geliyor, ömrümüzde ilk kez ondan hızlıyım.

"Bu taraftan," diyor. "Fiyat almamız gerekiyor."

"Fiyat mı?"

"Kostümler ve maskeler için. Döndüğümüz zaman neye göre pazarlık yapacağımızı bilmek için fiyat teklifi almamız gerekiyor."

"Pazarlık mı? Siktir git. Buraya geri döneceksen tek başına döneceksin. O adamlar delirmiş. Gırtlağını keserler, sen kan kaybından ölürken de oturur zar atarlar."

Hiçbir şey demiyor, ayak uyduramadığım bir hızla, maske ve kostüm üreticisine doğru ilerliyor.

Onu takip ediyorum.

8

Siraküza'da yalnızca bir tiyatro dükkânı var. Halka açık bir yer sayılmaz aslında, ama dükkân sahibi Alekto annemin eski dostu, onun hatırına bizi dükkâna alıyor. Dükkân Alekto'nun kocasınındı, adam bir gün ortadan kaybolana dek karı koca işlettiler burayı. Yirmi yıl kadar önceydi, o zamanlar çocuktum. Adamı o zamandan beri ne gören oldu ne de duyan. Türlü çeşit dedikodu çıktı, en sevdiğim dedikoduya göre kadın kocasını öldürmüş, sonra adamın derisinden oyunlara kostüm yapmış. Ama Alekto'ya dair en tuhaf şey bu değil. En tuhaf şey dükkânı açık tutması. Kocasının kaybolduğu sırada Siraküza'da üç kostümcü daha vardı, üçü de Alekto'dan dükkânı satın almayı, hatta onunla evlenmeyi istedi. Alekto gençliğinde bir içim suydu, ama hem iş hem de evlenme tekliflerine hayır, teşekkürler dedi. Orası onun dükkânıydı ve dükkânını o işletecekti, dahası kocasının bir gün döneceğine inanıyordu, öyleyse ne yapabilirdi? Alekto'yu bunları derken ben de duydum, ama sesinde tuhaf, kıvrak bir tını vardı. Nihayetinde dükkânını kimseye vermedi, kimseyle de evlenmedi. Birkaç yıl sonra Alekto'nun dükkânı tiyatroya dair her türlü dekor konusunda en iyi seçenek haline geldi. On yıl sonra tek seçenek Alekto'ydu. Diğerlerini sektörden uzaklaştırdı.

Kapıyı birkaç kez tıklatıyorum, ama Gelon itiyor ve kapı açılıyor. Ev çok büyük: Kiler dahil dört katlı, ama onca tiyatro ekipmanıyla olduğundan daha da büyük görünüyor. Gerçek duvarlar görünmüyor çünkü farklı oyunlara ait sah-

nelerin tablolarıyla kaplanmışlar. Sağımdaki Olimpos olmalı – dalgalı bulutlar ve bal gibi sapsarı muhteşem bir gün ışığı. Solumda bir hisarın, muhtemelen Truva'nın mazgallı siperleri, kireç badanalı duvarlarda solgun bir tenin yaralarına benzeyen kan izleri, kulelerde minicik okçular. Çok güzel yapılmış, yanından geçerken gerginim neredeyse, sanki çabucak geçip gitmezsem Akhilleus'un yoluna çıkacağım. Karşımda ise en iyi manzara duruyor: Hades. Daha doğrusu Stiks Nehri, su yeşil ve titriyor, üzerinde yüzler, kollar ve bacaklar yükseliyor. Bana Zafer Kapısı'ndaki heykelleri hatırlatıyor, ama onlardan çok daha güzel. Suya vuran ışık bu dünyada gördüğüm tüm ışıklardan farklı, ama yine de bu ışığı tanıyor gibiyim. Gelon en iyi oyunların tam olarak böyle yaptığını söyler. Hakikaten gerçeklerse, ilk başta ne kadar çılgınca gelirse gelsin, tanırsınız onları, işte bu yüzden Truva'yı önemseriz, oysa hepimiz biliriz, Homeros'un rüyasından başka bir şey değildir bu, işte bu yüzden, bu yeşil ruh nehrine doğru yürüyorum ben de ve bir anlığına eve döner gibi oluyorum.

"Dokunma. Daha kurumadı."

Kafamı kaldırıp bakınca Alekto'nun bizi izlediğini görüyorum. Nereden geldiğini anlayamıyorum, ama sanırım burası onun evi.

"İyi günler güzel kız," diyorum, bir aristokrat gibi eğiliyorum ve kitonumdaki tozu toprağı çırpıyorum.

Alekto kıkırdıyor ve kafasını sallıyor.

"Bakıyorum da hâlâ mankafanın tekisin."

Cevap vermiyorum buna.

"Bugün işimiz başımızdan aşkın," diyor Alekto. "Kusura bakmayın, aval aval bakarak insanların kafasını karıştırmanızı istemiyorum. Şahsi algılamayın lütfen."

"Öyle bir şey değil," diyor Gelon hemen. "Bugün farklı."

Alekto etekleri yere değen kırmızı bir cüppe giymiş, kı-

zıl iplikler canlı bir şey gibi parıldıyor. Denediği kostümlerden biri olmalı. Alekto'nun bir zamanlar bir oyunda rol aldığı söyleniyor, o sıra kocası ortalıktaymış hâlâ ve bu yüzden Alekto'ya çok kızmış. Söylenenlere bakılırsa Alekto başrolmüş ve oyunda oynadığını kimseye söylememiş, seyirciler bilmiyormuş yani, ama daha fazlasını istemişler, bundan daha iyi bir Klitemnestra görmedik demişler. Doğru olabilir mi bu? Bilmiyorum. Bu, Alekto için bile fazla cüretkâr bir şey, ama onu kostümleri denerken sık sık görüyorum, eski oyunların sözlerini de herkes kadar biliyor ve keyfi yerindeyse en iyi oyunlardan birkaç dize okuyor.

"Biz yönetmeniz." Doğruluyorum, omuzlarımı dikleştiriyorum ve ürkütücü biçimde eski imalathanemizdeki patrona benzeyen bir sesle konuşuyorum Alekto'yla. "Yönetmenler olarak dramatik olanaklarınızı incelemeye geldik, amacımız –"

"Kes sesini."

"Ah Gelon."

"Bakın," diyor Alekto, "hiç vaktim yok. Ne istiyorsunuz? Çabuk olun."

"Bir oyun sahneleyeceğiz," diyor Gelon.

Alekto kahkahayı basıyor, ama sonra duruyor.

"Ciddi misiniz siz?"

"Elbette."

Kafasını sallıyor, feci bir merhamet var kafasını sallayışında.

"Ne oyunu?"

"*Medea*," diyor Gelon, öyle alçak sesle konuşuyor ki sesi fısıldıyormuş gibi çıkıyor.

"Peki *Medea*'yı nerede sahneleyeceksiniz?"

"Taş ocağında."

"Elbette. Cerahatli bir çukur. Eğlence için mükemmel bir yer. Kim oynayacak peki? Siz ikiniz herhalde."

"Atinalılar," diyorum. "Oyuncuları seçtik bile, gerçek aktörlerimiz de var. Memleketlerinde gerçekten oyunlarda rol almış herifler. Kahrolası profesyoneller yani. Senin için de iyi olacak Alekto. Bence indirim yapmalısın."

Alekto uzunca bir müddet konuşmuyor. Alekto'nun kolay kolay şaşırmayan biri olduğunu düşünmüşümdür daima. Mevzuları her yönden görebilen ve asla gafil avlanmayan biri, ama sanırım onu şok ettik şimdi. Henüz duymadığı bir şeyi bekler gibi önce Gelon'a sonra bana bakıyor, ardından bir dolaba gidip bir testiyle üç kadeh çıkarıyor, kadehleri şarapla doldurup bize uzatıyor. Ben kendi kadehimi kafama dikip içiyorum, ama Gelon kadehini elinde tutuyor, öyle sıkı tutuyor ki kilin parçalanmasından korkuyorum.

"Bakın," diyor Alekto. "Sizi severim çocuklar."

"Çocuk değiliz. Ben otuz yaşındayım yahu," diyorum.

"O kadar oldun mu? Zaman su gibi akıp geçiyor. Annenin seni kucağıma verip sana şarkı söylememi istediği an dün gibi. Çok güzel bir bebektin. Bunu biliyorsun değil mi Lampo?"

"Hâlâ muhteşemim ben." Göz kırpıyorum. "Her neyse, dalavereyi bırak. Biz yönetmeniz ve buraya eski günleri anmaya değil iş yapmaya geldik."

Yine o acıyan bakış.

"Evet, pekâlâ, demek öyle. Siz yönetmen değilsiniz, değil mi? Cebinde iki dirhem olmayan işsiz çömlekçilersiniz siz. Ve taş ocağındaki o zavallı piçler. Onlar oyuncu değil. Yaşamlarının bir döneminde oyunculardı belki, ama o günler bitti artık."

"Oyuncu değillerse neler peki?"

Alekto duraksıyor.

"Açlıktan ölüyorlar. Ağır ağır açlıktan ölüyorlar çünkü meclisimiz kafayı yedi, birkaç ay içinde hepsi ölecek. Kıyametlerini yaşıyorlar."

Bu sözler boşlukta yankılanıyor, ayaklarımıza bakıyoruz, ne diyeceğimizi bilemiyoruz. Şaraptan bir yudum alır gibi yapıyorum, oysa kadehim boş.

"Sıkı pazarlıkçısın," diyorum.

"Bu yüzden yapmamız gerekiyor," diyor Gelon duygulanarak. "Haklısın, kıyametlerini yaşıyorlar, birkaç ay içinde ölecekler. Savaş yüzünden Siraküza'da bir Atina oyunu göremeden yıllarımız geçip gidebilir, dahası Atina düşecek, Spartalılar şehri yakıp yıkacak. Bir daha hiç Atina oyunu oynanmayabilir!" Kadeh elinde parçalanıyor, şarap yere dökülüyor. "Bildiğimiz kadarıyla taş ocağındakiler Atina tiyatrosundan geriye kalan tek şey, en azından Siraküza için." Duruyor, kolundaki kesiğe bakıyor, aradığı kelimeler oradaymış gibi dikkatle inceliyor kolunu. "Yalnızca *Medea* değil. Atinalılar bana Atina'dan çıkmalarından hemen önce Euripides'in yeni bir oyun yazdığını söyledi. Truva'yla ilgili bir oyun. Truva'nın düşüşünden sonra kadınların halini anlatan bir oyun. Sicilya'da bu oyunu kimse izlememiş. Yepyeni bir Euripides. İki oyunu da oynayacağız. Hem *Medea*'yı hem de *Truvalı Kadınlar*'ı. Anlıyorsun ya, bu oyunların yok olup gitmesine izin veremeyiz. Mecburuz –"

"Neye mecbursunuz?" diyor Alekto, sesi daha kibar çıkıyor şimdi.

"Onları yaşatmaya ve sahnelemeye."

Gelon için uzun bir konuşma bu, nefesi kesiliyor, yine de cüretkârca bakıyor Alekto'ya. İkinci oyunu ilk kez şimdi duyuyorum, bunu benden saklaması canımı sıkıyor biraz.

"Başka bir şey var mı?" diyor Alekto.

"Hayır."

Alekto hemen cevap vermiyor, başını sallıyor, Gelon'a yeni bir kadeh veriyor, şarabını tazeliyor.

"Ben de istiyorum."

Alekto orada olmama şaşırmış gibi bakıyor bana. Hemen kadehimi dolduruyor.

"Pekâlâ," diyor sonunda.

"Pekâlâ ne?"

"İhtiyacınız olan şeyleri size vereceğim."

Gelon kadının elini sıkıyor.

"Ama," diyor Alekto sertçe. "Hemen sevinmeyin. Fiyatlarımı duyunca yüzünüzdeki ifade değişecek. Burada ucuz mal yok. Ben yalnızca en iyileri üretirim."

Gelon hevesle başını sallıyor.

"Tüm bunların parasını nasıl ödeyeceksiniz?"

"İtibarımızla? Sana kârdan pay verebiliriz, ne dersin?"

"Sessiz ol Lampo. Parayı bulacağız. Bize fiyatı söyle yeter, ben halledeceğim."

Alekto uzun uzun bakıyor Gelon'a.

"Sanırım halledeceksin."

Gereken şeylere dair teknik konuşmalara dalıyorlar. Farklı kıyafetleri, kaç maske gerektiğini, maskelerde hangi ağaç ve boyanın kullanılacağını tartışıyorlar. Peruk olacak mı peki? Olacaksa hangi malzemeden yapılacak? Keçi kılı en ucuzu, insan saçı ise en pahalısı. İlk başta konuşmalarını dinliyorum, ama sonra dikkatim dağılıyor ve şarap testisini masadan sinsice alıyorum, diğer odalara gidiyorum. Bir sürü cüppe, ahşap kılıç ve asa var. Küçük, kızıl bir kedi sahte taçlardan birindeki altın sarısı boyayı yalıyor, ağzından çıkan dili parıldıyor. Son odadaki boyalı perde, ahşap tezgâhların olduğu kısma açılıyor. Yerde talaş var, keskiler ve eğeler gri gri parlıyor. Burası maske odası, içeride adamlar var. Operasyonun kalbi. Annem bu adamların Libyalı köleler olduğunu söylerdi, Alekto'nun kocası, bu köleleri çocukken ucuza kapatmış. Bunun üzerin-

den yıllar geçti tabii. Libyalılar yaşlandı, saçları ağardı. Vay canına. Bir zamanlar Agamemnonları ya da Athenaları yontan çocuklardı bunlar, önlerinde koca bir yaşam vardı, şimdi yaşlılar, hâlâ aynı tanrılarla kralları yontuyorlar, ama artık önlerinde azıcık bir yaşam uzanıyor.

"Umarım tembellik etmiyorsunuzdur çocuklar," diyorum. "Sağlam bir komisyon geliyor size."

Kafalarını kaldırıp bakıyorlar, yalnızca biri başını sallıyor. Arsız piçler. Böyle olmaz.

"Ne kullanıyorsunuz?"

Bir kez daha bana bakıyorlar. Hiçbiri konuşmuyor, yavaş yavaş öfkeleniyorum, sonra biri boğazını temizliyor.

"Dişbudak, efendim. Başka şeylerin yanı sıra. Bir de keten. Karaktere göre değişiyor."

"İyi seçimler bunlar," diyorum.

Kardeş gibi gözüküyorlar. Dik durduklarında uzun boylular ve zarifler, ama nadiren dik duruyorlar, sırtları sürekli eğilmekten hilal şeklini almış, zira maskecilik hassas bir zanaat ve insanı kıçının üzerinde oturmaya mecbur ediyor, ellerinin de yumuşacık olduğunu anlayabiliyorsunuz. Avuçları kedi yavrularının patileri gibi pürüzsüz ve pembe, benim ya da Gelon'un avuçları gibi pütürlü değil, ama gözleri kızıl alevler gibi, talaş ve boya kokuları bu gözlerin aklarını kaşındırıyor.

Genelde bu çocuklarla çok konuşmam, fakat bugün buraya yönetmen olarak geldim, haliyle paramı vereceğim adamlar hakkında daha çok şey öğrenmek istiyorum. Kardeş olup olmadıklarını soruyorum, ilk kafasını kaldıran adam cevap veriyor soruma, bilmediğini söylüyor.

"Kardeş olup olmadığınızı nasıl bilmezsiniz?" diyorum.

"Çok küçükken satıldık," diyor, diğerleri ona bakıyor onaylamazcasına, ama adam bu bakışları ya fark etmiyor ya

da hiç umursamıyor, konuşmaya devam ediyor. "Köyümüzdeki tüm erkekler öldürüldü, bizi annelerimizle birlikte satarlarsa daha çok para kazanacaklarını düşündüler. Bu yüzden bizi en yakın şehre götürdüler, ama en yakın şehir hiç de yakın değildi. Bir çölü aştık, yolda bir yerlerde felaket yaşandı."

"Ne oldu?"

"Felaket," diyor, arkadaşlarının bakışlarını hiç umursamadan. "Tam olarak hatırlamıyorum, ama bizi alan adamın başı belaya girdi. Kum fırtınası çıktı, adamlar geldi, vahşi adamlar, sanırım haydutlardı. Hepimizin annesini, kahrolası analarımızı aldılar. Şehre geldiğimizde ölü gibiydik, ateş gibi yanıyorduk ve çok susamıştık, kim olduğumuzu da unutmuştuk. Çok küçüktük."

"Kaç kişiydiniz?"

"Emin değilim, epey fazlaydık, köyümün tüm çocukları vardı, yirmi kişiydik belki, olabilir mi?"

"Bana sorma," diyorum, "hiçbir fikrim yok."

"Özür dilerim, emin değilim."

"Sonra ne oldu?" diyorum.

"Oh, gemiye bindirilip Sicilya'ya yollandık, Melissus üçümüzü satın aldı. Ailem nerede bilmiyorum."

"Melissus mu?"

Gözlerini kırpıyor.

"Alekto'nun merhum kocası."

"Elbette, yani bazılarının kardeşin olduğunu biliyorsun, öyle mi?"

Ben böyle deyince adam üzülür gibi oluyor, bir müddet cevap vermiyor, boyadığı maskeyi elinden bırakıyor.

"Bilemem, gerçekten bilmiyorum, ama olabilir. Catana'da satılan bir kız vardı. Kız kardeşimdi. Satılmadan önce bunu bana söyleyebilmişti. İyi hatırlamıyorum ama 'Kalint-

ha, ben senin kardeşinim ve seni seviyorum. Beni hiç unutma,' dediğini hatırlıyorum."

"İyiymiş."

Ona şarap testisini uzatıyorum, ama kafasını sallıyor, işine dönüyor. Öylece durup onları izliyorum, sonra omzuma biri vuruyor, dönüp bakınca Gelon'u görüyorum. Alekto da yanında.

"Birini seç," diyor Alekto.

"Henüz param yok," diyor Gelon.

"Bir tanesini borç verebilirim," diyor Alekto, "yalnızca bir tanesini, o yüzden iyi seç."

Gelon'un bunu bir kez daha duymasına gerek yok, hemen maskelere bakmaya başlıyor. Uzun uzun bakıyor, bazı maskeler hakikaten çok güzel, ufak tefek bir tanesinde karar kılması şaşırtıcı bu yüzden.

"Medea için kraliçe maskesi istemiyor musun? Jason için de kahraman maskesi?"

"Bu olsun," diyor Gelon maskeyi eline alarak.

"İlginç seçim. Bu, küçük bir çocuğu oynayan bir aktör için. Yapması zor. Canavar ya da tanrı maskesi yapmak çok daha kolay. Çocuk ince işçilik gerektiriyor."

Gelon susuyor, maskeye bakıyor. Ağaca zarar vermekten ya da boyayı kaldırmaktan korkuyormuş gibi kibarca tutuyor maskeyi.

"Helios," diye fısıldıyor.

Duymamış gibi yapıyorum ve şarap testisini ona uzatıyorum.

"Yönetmen, adamım," diyorum, "biz yönetmeniz!"

"Evet," diyor, ama şarap içmiyor, maskeye bakıyor öylece, ben de bu anın geçmesini bekliyorum.

9

Alekto'nun dükkânından çıktıktan kısa bir süre sonra yağmur başlıyor. İnceden yağan yağmur çok geçmeden şiddetleniyor, şehri ele geçiriyor, gökyüzü ağlayan bulutların ve çığlık çığlığa bağıran rüzgârların yas havasına bürünüyor, eski binaları tavernadaki sarhoşlar gibi inletip feryat ettiriyor. Sokaklar dar – yılan gibi birbirlerinin üzerlerine kıvrılıyorlar. Bileğime birinin sarıldığını fark edince ürküyorum.

"Şarkı dinlemek ister misiniz çocuklar?"

Bacakları olmayan yaşlı bir adam bu. Dizlerine ip sarılmış, iplerin ucuna ayakkabı işlevi gören tuğlalar bağlanmış, güdük bacakları bu şekilde düzgün duruyor.

"Hayır teşekkürler," diyorum.

"Pekâlâ," diyor Gelon, adama bir obol* atıyor.

Adam öyle bir eğiliyor ki kafası su birikintisine giriyor.

"Gözyaşlarını sel eden bir masal söyleyeceğim size."

"Mutlu şarkıların yok mu?"

"Bırak ne istiyorsa söylesin."

"Teşekkürler evlat. Bu kederli bir masal, ama zannettiğinizden daha çok biliniyor."

İhtiyar boğazını temizliyor, başlıyor.

"Bir zamanlar bir adam doğmuş ve kimse onunla ilgilenmemiş. Bir zamanlar bir adam doğmuş ve kimse onunla ilgilen-

* Bir drahmi'nin altıda biri değerindeki para. (ç.n.)

memiş! Adam her şeyi hissediyormuş, çok seviyormuş, ama size söyledim ya, kimse onunla ilgilenmiyormuş!"

"Ah Gelon, bu şarkı bok gibi."

"Sessiz ol."

Gelon'u pelerininden çekiştiriyorum, ama Gelon kıpırdamıyor, ben de siktir edip bırakıyorum. Gelon'un böyle insanlara karşı zaafı vardır. Güzeller güzeli Desma'sının bile burnu kırıktı. Yolun ilerisinde bir taverna var, müzik sesi – gerçek müziğin sesi– duyulabiliyor, girişteki fenerlerin dans eden ateşi ve canlı ezgiler hiç kıpırdayamayan ihtiyarla çarpışıyor, adama bakıyorum, adam da Gelon'a bakarak şarkısını söylüyor.

Dinlemekten başka çare yok. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor şimdi, su yükseliyor çünkü olduğumuz yer biraz tepelik, biz de o tepenin dibindeyiz. Su tepeden aşağı akıyor ve durduğumuz yerde bir gölet oluşturuyor, sokaklar çamura dönerken ayakkabılarımız ıslanıyor, bileklerimiz kayganlaşıyor. İhtiyar da suya batıyor, tuğlaları çamura gömülüyor, yağmur ak sakallarının ucunu boyuyor ve saçlarına canlı renkler veriyor, bu da ona, sokakta şarkısını çığırırken pis bir gençlik havası katıyor, şarkı benim de hoşuma gitmeye başlıyor. Birkaç insan toplanıyor etrafımıza. İlk başta kıkırdıyorlar, birbirlerini dürtüp sırıtıyorlar, ama şarkı ilerledikçe kıkırtılar kesiliyor, ihtiyar birkaç kişiyi kazanıyor sanırım.

Bu şarkı belli ki adamın yaşamının hikâyesini anlatıyor, ama adam bunu hiç söylemiyor. Bu piçler genelde Homeros'tan birkaç dize sayıklar o kadar ya da taş ocağındaki Atinalılar gibi, ünlü şiirlerin dizelerini kabaca birbirine bağlarlar, açlık ve delilik yüzünden kafaları hep dumanlıdır, rastgele mitlerden karakterler, denizin dalgaları gibi birbirine vurur. Ama bu şarkı başka. Şarkıda ihtiyarın yaşamı anlatılıyor, kendine

has bir yaşam değil belki, ama adam hepimize söylüyor şarkıyı, sahip olduğu her şeyi veriyor ve buna hayran oluyorum.

En hafif tabirle zor bir çocukluk. Adam annesinin deli olduğunu söylüyor, kürekçi babası evde olmadığı zamanlarda annesi iple onu boğmaya çalışırmış. Bu gecelerin ardından, annesi ağlarmış, bunun yalnızca bir oyun olduğunu, olan biteni babasına anlatmamasını, ona şekerler ve oyuncaklar alacağını söylermiş. O ip hâlâ adamdaymış, sol dizine bağlı ip, işte o ipmiş. Bu doğru mu bilmiyorum, ama herkes adamın sol dizine bakıyor, ip hakikaten çok eski, öyle yıpranmış ki birkaç parça yağlı kara iplikten başka bir şey kalmamış, sağ dizindeki ipten çok daha eski.

Adam fırsatını bulduğu anda evden kaçmış, kim suçlayabilir ki onu? Babası gibi kürekçi olmayı düşünmüş, ama savaş gemileri için çok küçükmüş – bu yüzden Siraküza'nın en iyi peynirlerini İtalya ve Yunanistan'a gönderen bir kadırgada iş bulmuş. Şarkısında teknenin ter ve sidik kokusunu, insanın kafasının üzerinde duran kocaman peynir tekerlerini, farelerin o tekerlerde tüneller açmasını ve gemi denizde iyice ilerleyene kadar kendilerini hiç göstermemelerini anlatıyor. İş öyle bir boyuta varmış ki, serdümen Rhegium'da en iyi peynirlerden bir kasa karşılığında kocaman bir tekir almış, kürekçiler bu kediye Ajax adını vermiş.

Adam üç kıta boyunca tekir Ajax'ı anlatıyor. Dehşetli farelerle yaptığı düelloları sayıp döküyor ve Ajax'ın direğin tepesine çıkıp ufka baktığı anlara dair hakikaten tuhaf dizeler söylüyor. Ardından kendini anlatmaya devam ediyor.

Denizden ayrılıp duvarcılık yapmaya başlıyor adam. İşi hemen öğreniyor, zenginleşmeye başlıyor. Korintli bir kızılla evleniyor, bir kızı oluyor. Şarkı neredeyse neşeli bir hale dönüşüyor, adam kızına uyurken söylediği şarkılara dair müthiş dizeler döktürüyor. Şarkı içinde şarkı gibi ve çok gü-

zel. Elbette kader ağlarını örüyor. Adam içkiciliğe düşüyor, bir gece eve geliyor ve kendini beşiğin başında, kızın boynuna bir ip dolarken buluyor. İpi sıkmıyor, kız huzurla uyumaya devam ediyor, ama yaptığı şeyin utancı ve dehşeti bir zehir gibi adamı ele geçiriyor, ertesi sabah evi terk ediyor, ailesini bir daha hiç görmüyor. Şarkı biterken adam Siraküza'ya dönen bir teknede, iki bacağındaki ok yaralarında sinekler uçuşuyor, adam kızı iyi mi acaba diye düşünüyor. Sonra çok tuhaf bir şey oluyor. Dizindeki ip parlamaya başlıyor, alev gibi titriyor ve adam acısını, annesine dair her şeyi, tüm bunların tanrıların planının bir parçası olduğunu, en kötü şeyin bile kutsal olduğunu anlıyor, ama sonra ip kararıyor, adam kafasını kaldırıp gökyüzüne bakıyor ve ayın önünden geçen bulutları görüyor. Şarkısı bitiyor.

Alkışlar ve bozukluklar yağıyor, adam başını eğiyor, parlayan bozuklukları çamurdan topluyor ve bir çığlık koyveriyor. Elinde çamurlu gümüşlüklerin yanı sıra bir de altın var.

"Kim bu cömert adam?"

"Muhteşem bir şarkı," diyor arkamdaki biri. "Mesleğe girmeyi hiç düşünmedin mi?"

"Pardon?"

"Senin gibi yetenekli bir adam büyük işler yapabilir. Bir kumpanyada mı çalışıyorsun yoksa?"

"Kumpanya mı?" diyor yaşlı adam.

"Evet. Menajerin var mı?"

İhtiyar elindeki altına bakıyor.

"Hayır."

"Pekâlâ, bu işle ilgileneceğiz. Ben Diocles'in evinde kalıyorum. Yarın sabah gel ve şarkını söyle. Diocles'in şarkına bayılacağına eminim. Sonra geleceğini ayrıntısıyla konuşuruz. Muhteşem şeyler yapacaksın."

"Tamam."

Bu kahrolasının kim olduğunu görmek için dönüp bakıyorum. Konuşan adam uzun boylu biri. Mor bezeli, tüylü pelerini de en az kendi kadar uzun. Karanlık yüzünden suratını seçemiyorum, yalnızca kulaklarındaki halkaların ve inci gibi dişlerinin parıltısını görebiliyorum.

"Bir de, bacağına bağladığın şu ip. Annen gerçekten de seni bu iple mi boğdu?"

İhtiyar hiçbir şey demiyor, ama gözlerindeki ıslak parıltıya bakılırsa annesi onu gerçekten de bu iple boğmuş.

"Büyüleyici bir şey. Satın almak isterim."

"İpi mi?"

"Evet – elbette hakkını fazlasıyla vereceğim sana. Beş altına ne dersin?"

İhtiyarın gözleri şimdi çığlık atıyor adeta. Beş altın inanılmaz bir para. Ama verdiği cevap çok şaşırtıyor beni.

"Satılık değil. Üzgünüm."

"On?"

"Ne?"

"On altına ne dersin?"

On altın, servet demek. On altın, bu adamı uzun bir süre doyurur, sarhoş eder. Şarkı söylemesine gerek kalmaz. On altınla, merkezde ocağı yanan küçük bir oda tutabilir, rahat eder, soğukmuş sıcakmış hiç kafasına takmaz, ihtiyarın gözlerinde, yanaklarında ve avcundaki altın parayı tırmalayan tırnaklarında hesapların döndüğünü görebiliyorsunuz.

"Olmaz," diyor nihayetinde. "Olmaz."

İnsanlar gülüyor, ama bu kahkahalarda kafa karışıklığı var. Ne oluyor böyle? O ipe on altın mı veriliyor gerçekten?

"Yani hakikaten paha biçilemez bir şey, öyle mi?"

Cevap yok.

"Boş versene. Hayal kırıklığı oldu bu, ama seni meslekten birileriyle tanıştırabilirim. Geleceğini düşünürsün. Yarın sabah dediğim yere gel. Seni büyük şeyler bekliyor."

"Teşekkürler."

İhtiyar tuğlalarının üzerinde sürünerek bir ara sokağa giriyor, dönüp baktığımda hamisinin de gitmiş olduğunu görüyorum.

"Bu da neydi?" diyorum.

Gelon omuz silkiyor, aklının başka yerde olduğunu biliyorum.

"İçmeye mi gidiyoruz?"

Kafasını sallıyor.

"Ben gemiye döneceğim."

"Yine başlama. Haydi ama adamım..."

"Dinle," diyor. "Benimle gelmek zorunda değilsin, ama ben gideceğim. Alekto'yu duydun. İhtiyacımız olan şeyleri yapacak, ama ucuz olmayacak bunlar."

Ona yine aynı şeyleri söylüyorum. Bunun intihardan farksız olduğunu, boğazımızı kesip bizi denize atacaklarını anlatıyorum, ama onun için fark etmiyor. Gelon yine kafasını sallıyor.

"Bekle," diyorum, ilhama gelmiş gibi. "O ihtiyarı soyacağız. İpini çalıp, Diocles'in yanında kalan zengin piçe satacağız."

Gelon tahammül edilmesi zor bir bakışla bakıyor bana.

"Ne dersin? Çözüm bulmaya çalışıyorum. Bizi öldürmeyecek bir çıkış yolu arıyorum."

"Bir adamın acılarını çalamazsın," diyor Gelon sakince. "Onun acısı da o ip."

Kafasını sallayıp limana yöneliyor. Olduğum yerde kalıyorum. Gemideki piçlerin korkusundandır belki, ama kor-

kunun ötesinde bir şeyler var. Gelon'un bana bakışına dair bir şeyler. Gelon hariç, herkes ömrüm boyunca hep öyle baktı bana. Hiçbir şeymişim gibi. Ortaya öyle bir fikir atmamın tek sebebi, Gelon'un postunu kurtarmak istememdi, ama o bana öyle baktı. Sikeyim öyleyse Gelon'u. Ah, ama o piçler onu öldürecek. Bir adım ilerliyorum. Gelon uzakta gözden kayboluyor. Yürüyüşündeki tuhaf eğikliği görüyorum yalnızca, başını eğmiş, ayaklarını bir ritimle yere bastıra bastıra yürüyor, sonra görünmez oluyor, karanlık yutuyor onu, fısıldıyorum.

"Sikeyim seni Gelon."

Arkamı dönüp gidiyorum.

10

Dismas'ın Yeri'nde sakin bir gece. Homeros'un sandalyesinde bir balıkçı oturuyor, bir kancayı bez parçasıyla temizliyor. Adam beni görünce hemen başka bir yere geçmeye yelteniyor, ama Gelon'un yanımda olmadığını fark edince yerine dönüyor. Boya kokusu var, mobilyalar yenilenmiş gibi duruyor: Ahşap masalar cilalanmış, birkaç koltukta minder bile var. Tuhaf, ama en azından güzel köle kız hizmet ediyor. Saçlarını kocaman yeşil bir kurdeleyle atkuyruğu yapmış, kolunda dokunmak istediğim o yarayı görebiliyorum.

"Nasıl gidiyor?"

Kız kafasını kaldırıp bakıyor. Bakışlarında, beni görmekten rahatsız olmadığını düşündüren bir şeyler var, ama masaları silmeye devam ediyor.

"Yalnızsın," diyor. "Yanında arkadaşın olmadan buraya geldiğini hiç görmedim."

"Ah, o benim arkadaşım değil. Birlikte içtiğim bir serseri yalnızca."

Kız kaşlarını kaldırıyor.

"Acaba," diyorum, "Dismas dışarı çıkmana izin veriyor mu, yoksa hep çalışıyor musun?"

"Çalışıyorum."

"İşi seviyor musun peki?"

Kız omuz silkiyor.

"İdare eder. Tarlalarda çalışmaktan çok daha iyi."

"Tarlalar için fazla büyüleyicisin."

Bu dediğime gülüyor. Ona, aynı burası gibi bir yer açmayı düşündüğümü söylüyorum, açabilirsem onun gibi bir kıza ihtiyacım olacağını ekliyorum. Pelerinimle çizmelerime bakıyor. Bunlarda gülünç bir şeyler görüyor herhalde.

"Ama şu yara. Seni biraz bozuyor."

Kız gülümsemeyi bırakıyor.

"Demek istediğim, korkunç bir yara değil elbette, ama evet. Bir de dişler. Belki de tarlalara daha uygunsundur. Güçlü müsün?"

Cevap yok. Masaları silmeye devam ediyor, kızın yüzünün her gözeneğinden duygular fışkırıyor, onun yarasını öpmek, bu yaranın çok güzel olduğunu söylemek istiyorum, ama böyle bir şey yapmıyorum. Bunun yerine kolunu tutuyorum, kaslarına dokunuyorum, güçlü gözüktüğünü, iyi harman döveceğini söylüyorum ve en ucuz şaraptan bir testi ısmarlıyorum.

Şarap ekşi, içerken yüzümü buruşturuyorum, ama şarabın tadı o anki ruh halime uygun. Gelon'un gırtlağına bir bıçak dayanmış halde gözümün önüne getiriyorum ve bir yudum içiyorum. Köşede birkaç aristokrat zar atıp şamata ediyor. Pelerinleri bardaki en parlak şey, parfümleri balık ve taze boya kokusuna karışıyor, ortaya tuhaf ve farklı bir koku çıkıyor. Hoşuma gitmiyor bu koku. Dismas'ın Yeri bir genelevdi tabii, ama en azından bizim genelevimizdi. Bu şehre çok para akıyor ve Dismas'ın Yeri bir şeyler kaybediyor, ama belki de bu, bir adamın kazandığı şeyi göremediği zaman hissettiği şeyden ibarettir. Otuz yaşındayım ve annemle yaşıyorum. Planlarım böyle değildi, ama bu kadar karamsarlık yeter. İçki içiyorum. Hayattayım. Yine Gelon geliyor gözümün önüne, bu sefer geminin güvertesinde kanlar içinde yatıyor. Etrafıma bakıyorum. Köle kız aristokratla-

rın masasından boşları topluyor. Aristokratlardan biri kızın götünü elliyor, hepsi birden bağırıyor. Kız götünü elleyeni itmiyor bile, çocuk onu sıkıştırırken gözlerindeki o dalgın bakışla öylece duruyor. Başka yere bakıyorum. Bana düşmez elbette. Dikkatimi görevime veriyorum ve kadehimi tazeliyorum, testiden bir böcek düşüyor kadehe ve şarabımın üzerinde kurbağalama yüzüyor. Kara bacakları şarabı delicesine dövüyor, ona yardım etmeyi düşünüyorum, onu tırmanıp dışarı çıksın, yaşamaya devam etsin diye kenara itmeyi – ona bir deus ex bahşetmek istiyorum, ama yaşam böyle bir şey değil. Yaşamda daima yalnızsınızdır ve böceğin bunu öğrenmesi gerekiyor. Gelon'la arkadaş değiliz. Gelon birlikte içki içtiğim bir serseri yalnızca. Köşedeki şamata büyüyor, kafamı kaldırıp bakınca aristokratın kızı tutup kucağına oturttuğunu görüyorum. Kalkıp o tarafa doğru yürüyorum, sebebini hiç bilmeden.

"Akhilleus geliyor," diyor aristokratlardan biri. "Bize katıl, birlikte tanrıların şerefine toprağa şarap dökelim!"

Gelon'la birlikte dalga geçtiğimiz oğlanlardan biri herhalde, ama tanıyamıyorum onu.

"Hoşuna gidiyor mu?" diyorum köle kıza.

Kız cevap vermiyor, başka bir yerdeymiş gibi dümdüz önüne bakıyor.

"Ah, sakin olun bakalım," diyorum. "Çalışanları hırpalamadan da epey eğlenebilirsiniz. Değil mi çocuklar?"

Kafaları karışmış halde bana bakıyorlar. Kızı tutan çocuk onu bırakmıyor. Yapılı bir herif, üst dudağında narin bir sarı bıyık var, terli gözleri mavi.

"Haydi ama Akhilleus, eğlenceyi bozma," diyor az önce konuşan aristokrat. "Otur ve bizimle iç!"

Ona dikkatle bakıyorum ve nihayet görüyorum. Saçları çok daha kısa, Gelon'unki gibi kısa kesim, ama uzun kirpik-

ler ve gri gözler onu ele veriyor, bu Hermocrates'in oğlu.

"Seve seve sizinle içerim çocuklar," diyorum. "Ama şu arkadaş kızı bıraksa çok iyi olur."

Bıyıklı tacizci kaşlarını çatıyor, arkadaşlarına bakıyor. Kızın belini biraz gevşetiyor, ama bırakmıyor.

"Bugün doğum günüm," diyor öylece bakarak. Nemli gözleri, ne ölçüde zarar verebileceğimi hesaplarmış gibi duruyor, sonra yüzüne bir sırıtış yayılıyor, köle kızın memesini öyle bir sıkıyor ki kız acıdan hafif bir çığlık atıyor.

"Ah, siktir git haydi. Kızın hoşuna gidiyor baksana."

Arkadaşları gülüyor. Hermocrates'in oğlu bile kıkırdıyor, testiden bir kadeh dolduruyor kendine. Testiyi elinden alıp içiyorum. Susuyorlar.

"Çok güzel," diyorum. "Az önce içtiğim bok suyundan çok daha iyi. Ah, yurttaşlarla tanrılar adına şarap dökmek gibisi yok. Demek istediğim, ben fakirim, siz delikanlılar ise asilsiniz. Şu şarabın bir yudumu tüm kıyafetlerimden daha pahalı, ama biz Siraküzalıyız. Biz kardeşiz, değil mi çocuklar?"

Sessizlik.

"Demokrasiye içelim!" Testiyi kafama dikiyorum, çeneme şarap sızıyor, sonra şarap törenlerinde olduğu gibi testiyi verecekmiş gibi yapıyorum, ama vermiyorum. Bunun yerine testiyi bıyıklının suratına çarpıyorum, bıyıklı uluyarak yere kapaklanıyor. Köle kız kaçıp barın arkasında bir yerlerde gözden kayboluyor. Aristokratlar ayağa fırlıyor –cinayet işlemeye hazır görünüyorlar– bir adım geri çekiliyorum.

"Ağzına sıçacağız," diyor ince uzun bir piç.

Dört kişiler, saldırırlarsa işim biter. Ama arkamda birinin olduğunu hissediyorum. Homeros'un koltuğunda oturan balıkçı bu. Kanca elinde, sivri ucu parlıyor, aristokratlar kancaya bakıyor.

"İşinize bakın," diye hırlıyor balıkçı.

Aristokratlar saldıracakmış gibi olunca balıkçı kancayla havayı kesiyor, kapıya doğru yürüyorlar.

"İyi geceler yurttaşlar," diyorum göz kırparak. "Mecliste görüşürüz!"

İçlerinden biri bacaklarımı kırmaya dair bir şeyler söylüyor, bir diğeri evimi yıkmaktan bahsediyor, ama en büyük huzursuzluğu Hermocrates'in oğlu veriyor. Tehdit etmiyor. Bağırmıyor. Buz gibi gri gözlerini bana dikiyor, arkadaşlarına bir şeyler fısıldıyor, sonra gidiyorlar.

"Şerefe," diyorum.

Balıkçı kancasını cebine koyuyor.

"O şerefsizlerin buralı birine dokunmasına izin vermem," diyor.

Az sonra masasındayız, ekşi şarap içiyoruz. Köle kız barın arkasında, bize bakıyor. Yüzündeki ifadeyi çözemiyorum, kızın tüm bu olup bitenlerden ne çıkardığını merak ediyorum. Kavgacı biri değilimdir, titreyip duruyorum hâlâ. Testiyi elime alınca, şarap kadehlerimizden ziyade masaya dökülüyor. Kızla konuşmayı çok istiyorum, sırf gidip yenisini alabileyim diye şarabı döküyorum.

"Gelon nerede peki?" diye soruyor balıkçı. "Kavgayı çok sever o."

"Gelon'u sikeyim. Yılanın teki. Ona sakın güvenme."

Balıkçı şaşırmış gibi görünüyor, kendimi zorlayıp sırıtıyorum ve Homeros'un sandalyesine oturup oturamayacağımı soruyorum.

"Elbette," diyor balıkçı, yerinden kalkıyor, "hak ettin."

Ağır ağır çöküyorum sandalyeye, ahşabın ağırlığımı alırken çıkardığı gıcırdamaların zevkini çıkarıyorum. "Gelon burada olsaydı onu yere sererdim, ama herhalde şimdiye kadar

ölmüştür. Ha!" Elimi "Homeros'un Sandalyesi" yazan yerde gezdiriyorum. Hâlâ sırıtıyorum, ama midem bulanıyor. Çocukluğumuzda Siraküza'da çok fazla tiyatro yoktu, en azından bizim gibilere uygun tiyatrolar yoktu. Epik şiir her şeydi, bilhassa Gelon için. Homeros olmasa herhalde asla arkadaş olamazdık. Gelon bir gün okuldan sonra ozan olacağını söyledi, ben hariç tüm çocuklar onunla dalga geçti. Neden olmasın ki, dedim. Ben de sık sık düşünürüm bunu. Sorun paraydı. Hiçbir şair bedavaya şiir öğretmiyordu, biz de bu yüzden başka çözümler bulduk. Ben annemin dokuma tezgâhını, Gelon ise babasının küreğini sattı. Gelon fena dayak yedi, ama annem yalnızca ağladı, ben de ona endişelenmemesini, ozan olacağımı, artık dinlenebileceğini söyledim. Gelon'un hafızası toprak gibiydi, her şeyi içine çekiyordu. Ozan onu gerçek bir çırak olarak yanına almayı teklif etti, ama Gelon'un babası buna izin vermedi. Gelon bir çömlekçinin oğluydu, o kadar.

"Endişelenme ozan," dedim, "beni alabilirsin." Şair kabul etmedi. O gece Gelon'la şehri arşınladık, her yeri dolaştık, on ya da on bir yaşındaydık, ona ne yapacağımızı sordum. Gelon gülümsedi, gözleri morarmış, dudağı yarılmıştı, sonra *Odysseia*'nın ilk kitabını okumaya başladı ve bir süreliğine fakirliğimizi, babam kaçıp gittiği için annemle yapayalnız olduğumuzu ve şimdi ona ihanet ettiğimi unuttum. Gelon'un ağzından çıkan kelimelerden başka hiçbir şey umurumda değildi. Sonrasında birbirimizden hiç ayrılmadık. Evlenip bir oğlu olduğu zaman bile beni yanından hiç ayırmadı Gelon, beni ailesinden biri yaptı. İşte şimdi buradayım, sarhoşum, en yakın arkadaşım belki de kan kaybından ölürken ciğeri beş para etmez bir aristokrata yaptıklarımı böbürlenerek anlatıyorum. Ayağa kalkıp mırıldanarak bir mazeret uyduruyorum. Balıkçı kafası karışmış, hatta incinmiş gibi görünüyor. Ama siktir et. Çünkü şu anda Gelon o gemide, Gelon yalnız.

11

Dışarıda sağlam bir fırtına var. Dalgalar kıyıya vuruyor, bir bulut ayın önünden geçince yoğun sarı ışıklar ince ince yere iniyor, dalgalar deniz yaratıklarının parlak kuyrukları ve yüzleri gibi görünüyor. Koleksiyoncunun gemisi uzaklarda ve gece, onu çok daha kötü gösteriyor. Ahşap kapkara ve eğri büğrü. Yelken deliklerle dolu ve harap haldeki kenarları yaralı bir hayvan gibi geceyi tırmalıyor. Yağmurdan mı korkudan mı bilmem, titremeye başlıyorum. Güvertede kancalara asılı lambalar sallanıyor, silüetler gölgeler içinde hareket ediyor – tayfa muhtemelen.

"Kim var orada?" diyor zil zurna sarhoş bir ses.

"Benim," diyorum, sakin kalmaya çalışarak.

"Sen kimsin amına koyayım?"

"Tüccarım. Sabah zırhlarla buraya gelmiştim..."

"Senin gelebileceğini söylemişti."

"Ne?"

"Arkadaşın. Şu anda kaptanımızla birlikte gemide."'

Aptal gibi dikiliyorum. Ne ileri gidiyorum ne geri dönüyorum, sonra aynı ses beni çağırıyor.

"Geliyor musun?"

Evet, diyorum ve merdiveni tırmanıyorum. Merdiven ıslanmış, ahşap basamaklar yağmur yiyip sırılsıklam olmuş, elimin altında parçalanacaklar sanki. Yine de tırmanıyorum ve güverteye çıkıyorum. Geçen seferki gibi tayfa hemen et-

rafımı sarıyor. Kancalarda sallanan lambalar yüzleri belli belirsiz aydınlatıyor, ama bıçakları, yaraları ve gözleri görebiliyorum.

"Silahın var mı?"

"Hayır yok."

Yine de üstümü arıyorlar, kaba piçler her yerimi elliyor. Ama doğruyu söylüyorum. Üzerimde bir şey yok, herif bunu görünce başını sallıyor, demir kapaklı bir ambara gidip kapağı açıyor.

"Aşağıda," diyor. "Arkadaşın aşağıda. Sana göstereceğim."

Midem bulanıyor ama sırıtıp adamın arkasından aşağı iniyorum. Havadaki berbat koku hemen burnuma geliyor. Mide bulandırıcı bir tatlılığı var kokunun, ama bir ekşilik de barındırıyor. Adamımız bir koridorda ilerliyor, birkaç kapının önünden geçiyor, delice bir şey bu çünkü daha önce hiç böyle bir gemi görmedim. Gerçek bir ev gibi odalar var burada, baş dönmesi olmasa, üzerinde adım atılan dünya sağa sola oynamasa insan suyun üzerinde olduğunu unutabilir, derken adam duruyor, bir kapıyı çalıyor.

"Kim o?" diyor tanıdık bir ses.

"Diğeri de geldi," diyor muhafız.

Kapıyı açıyor, odaya bakıyorum. Köşede titreyen birkaç lambaya rağmen içerisi karanlık. Gözlerim karanlığa alışmakta biraz zorlanıyor, zira gaz yağı odaya dumanlı bir hava veriyor, ama az sonra daha açık seçik görmeye başlıyorum ve odayı inceliyorum: kızıl halılar, aristokratların fakirhanelerinin pencerelerinden göz ucuyla gördüğünüz kanepelere benzeyen iki kanepe. Gelon bu kanepelerden birinde oturuyor, elinde bir kupa var. Kahrolası kupa altından. Onun karşısına, diğer kanepeye, evsiz piçin ipini almaya çalışan zengin adam kurulmuş. Kulaklarındaki küpelerden ve inci gibi

dişlerinden tanıyorum onu. Demek koleksiyoncu buymuş. İçeri giriyorum ve tüyleri bileklerime kadar gelen kalın halının içine batıyorum.

"Geldin ha," diyor Gelon kaşlarını çatarak, ama gözlerindeki sevinci görebiliyorum – hatta rahatlamış görünüyor.

"Elbette geldim."

Koleksiyoncu bana bakıp gülümsüyor. Dişleri anlamsız derecede beyaz ve ok gibi dümdüz, ama yine de bu dişlerde hayvansı bir şey var. Üzüm atıştıran bir tüccara değil, ormanların büyük yırtıcılarına yakışır dişler bunlar.

"Otur," diyor.

Oturuyorum, minderler öyle yumuşak ki rahatsız oluyorum. Kıçım koyu bulutların üzerindeymiş gibi hissediyorum. Her an düşecekmişim gibi. Adam rahatsızlığımı fark etmiş olacak ki gülümsüyor.

"Şarap?"

"Teşekkürler."

Arkamızda bir kapı açılıyor, çok yaşlı bir hizmetkâr elinde bir tepsiyle topallayarak içeri giriyor, tepside bir altın kupa ve bir testi var. İhtiyar, şarabı dökerken hırıldıyor, çelimsiz gözüküyor, pat diye yere devrilecekmiş gibi duruyor, ama kupam doluyor, ihtiyar da geldiği kapıdan çıkıyor.

"Adam iyi mi?"

Yine o beyaz tebessüm ortaya çıkıyor.

"Agenor gözüktüğünden daha gençtir."

"Yüz yaşındaymış gibi görünüyor."

"Tam olarak doksan iki yaşında."

Şaka mı yapıyor, ciddi mi anlayamıyorum, şaraptan bir yudum alıp etrafıma göz gezdiriyorum. Duvarlarda tablolar var, ama lambaların ışığında tabloları iyi göremiyorum. Yalnızca en büyüğünün genel hatlarını seçebiliyorum, tabloda-

kiler Herakles'le Hidra gibi görünüyor, ama olamaz, çünkü tabloda Herakles Hidra'ya yem oluyor.

"Evet," diyorum, "elimizde çok iyi Attika zırhları var –"

"O iş bitti," diye sözümü kesiyor Gelon. "Hepsini aldı."

Koleksiyoncuya daha yakından bakıyorum. Adamın yaşını anlamak zor. Yüzündeki deri solgun, çok az kırışıklık var, saçları kapkara, uzun ve parlak ama gözlerinde ve boynunda yaşlı bir şeyler var.

"Taze kanın eklenmesi çok iyi bir fikirmiş," diyor adam. "Daha önce bunu yapan birine hiç denk gelmemiştim."

"O kan savaştandı," diyorum.

Adam sırıtıyor. "Elbette. Sen de savaştın mı?"

İnsanlar bana bu soruyu sorduğunda çoğu zaman yalan söylerim. Bir sapanla Atina piyadelerini indirdiğim hikâyeler anlatırım, ama bu adamın bana bakışlarındaki bir şey palavra sıktığımı anlayacağını söylüyor. Yalanlarım onu yalnızca eğlendirecek.

"Pek sayılmaz."

Başını sallıyor, şarabından büyük bir yudum alıyor. Kupasının altın değil, gümüş olduğunu fark ediyorum ve ona Gelon'la bana altın kupalarda şarap içirmesinin hakiki bir cömertlik olduğunu söylüyorum.

"Övgülerin gereksiz. Ben gümüş seviyorum."

"Haydi oradan."

Adam bu dediğime gülüyor, ama bu çok sessiz bir kahkaha. İçten mi, değil mi anlayamıyorum.

"Bizim oralarda gümüşün gecenin kanı olduğuna inanılır. Yıldızlar gümüştür. Ay gümüştür. Ne altındandır peki?"

"Güneş," diyor Gelon.

Adam ona bakıyor, onaylarcasına başını sallıyor. Şarap tatlı, ama yoğun ve sert, kafam bulanmaya başlıyor. Zengin

piçlerinin parasıyla kafa bulmak çok hoşuma gider aslında, ama bu sefer başka ve Gelon'un dediği doğruysa, zırhları satmışsak, durmanın manası yok.

"Geç oldu," diyorum Gelon'a bakarak. "Sabah erken kalkacağız."

Koleksiyoncu şaşırır gibi oluyor.

"Hemen gidiyor musunuz? Şaraplarınızı bitirmeyecek misiniz?"

"Elbette bitireceğiz," diyor Gelon.

Adamımız gülümsüyor ve arkasındaki duvara vuruyor. İhtiyar hizmetkâr aksayarak bir kez daha geliyor, elindeki şarap testisinden kupalarımızı ağzına kadar dolduruyor.

"Nerelisin?" diye soruyorum, merak ettiğimden değil, sessizlik bozulsun diye.

Gözleri düşündüğünü belli eden bir biçimde titriyor.

"Nereli olduğunu hatırlamıyor musun?"

İnci gibi dişler gözüküyor yine.

"Alengirli bir şey, değil mi? Birine nereli olduğunu sormak. Bu soru her insana bambaşka şeyler ifade edebilir. Mesela, nerede doğduğumu mu soruyorsun yoksa nereye memleket dediğimi mi? Bazen ikisi aynı şeydir, ama çoğu zaman farklıdır."

"Tuhaf konuşuyorsun."

Yine o sessiz kahkahasıyla gülüyor, sanki göğsünde bastırmaya çalışıyor bu kahkahayı, bu dünyanın tuhaf olduğunu, haliyle dünyayı anlatmaya çalışan her türlü konuşmanın da tuhaflığa ve anlaşılmazlığa meyledeceğini söylüyor.

Ne diyeceğimi bilemiyorum, "Nerede doğdun?" demekle yetiniyorum.

"Daha az ilginç olan soru bu, ama cevap vereceğim. Kalay adalarında doğdum."

"Orayı hiç duymadım."

"Kuzeyde," diyor Gelon. "Eskiden bronz yapmak için kalayı oradan alırdık. Atlantis'in yakınlarında."

"Atlantis mi? Ah, elbette."

"Şüphecisin ha? Güzel. İnsanın öyle çabucak hüküm vermemesi sağlıklı bir şeydir, ama arkadaşın doğru söylüyor, en azından kısmen. Atlantis için bir şey diyemem, tabii böyle bir söylenti var. Kalay adaları buradan çok ama çok uzakta. Kuzeyde, bambaşka bir dünyada. Dışarıda yağan şu yağmur, kötü mü sizce?"

"Bardaktan boşanırcasına yağıyor."

"Yağmurun hiç durmadığı bir diyar düşünün. Böyle fırtınaların her gün koptuğu bir yer. İşte orası kalay adaları, ama hayal edebileceğinden de daha yeşil. Benim topraklarımda yere attığınız taş bile bir ağaca dönüşür."

"Neden ayrıldın oradan?"

Gözlerini sımsıkı kapatıyor, ardından göz kapaklarını sabah güneşindeki çiçek yaprakları gibi ağır ağır, dermansızca açıyor.

"Oh, bu kederli bir hikâye. Sizi çok üzer."

Şarabından büyük bir yudum alıyor, sonra yine susuyor. Gelon'a o hallerinden biri gelmiş gibi, öylece kupasına bakıyor. Koleksiyoncu bizi izlemekten hoşnut gibi gözüküyor.

"Hangi rüzgâr seni Siraküza'ya attı?"

"Heraklitos savaşın her şeyin babası olduğunu söyler, benim ziyaretimin de hiç şüphesiz bir nesebi olacak."

"Köle taciri misin?"

Yüzü hoşnutsuzlukla kırışıyor, bir anlığına onu gücendirdiğimi zannediyorum, ama sonra yanakları gevşiyor, kara gözlerine oyunbaz bir ışık oturuyor.

"Öyle kaba bir şey yapmıyorum. Oh, elbette bir şeyler

alıp satıyorum, ara sıra bu şeylerin arasına insanlar da karışıyor, ama kendimi böyle nadiren yaptığım nahoş bir şeyle tanımlamam. Gerçekten, ben aslen dünyayla ilgileniyorum. Tüm biçimleriyle ve tüm sakinleriyle dünya."

Gelon'la göz göze geliyorum, kalkmak için bir işaret veriyorum, ama fark etmemiş gibi duruyor.

"Hiç Hindistan'a gittiniz mi?" diyor koleksiyoncu.

"Gittim diyemem. Nerede orası?"

"Dionisos," diyor Gelon, başını kaldırmadan. "Dionisos'un gittiği yer, İran'ın ötesinde."

Koleksiyoncu hevesle başını sallıyor.

"Yine doğru söylüyor." Bana dönüyor. "Görünüşe göre arkadaşın dünyaya dair senden çok daha bilgili." Gelon'a dönüyor yeniden. "Beni oraya Dionisos'un hikâyelerinin çektiğini biliyor musun? Onun seyahatini tekrarlamak istedim."

Adamda bir şeyler değişiyor ve hızla konuşmaya başlıyor. Kelimeler bir şiirin kafiyeleri gibi akın ediyor ağzından. Dionisos'un rotasını Indus'un yüreğine dek takip etmenin en büyük hayali olduğunu söylüyor. Dionisos'tan başka hiçbir tanrımız umurunda bile değilmiş: trajedinin, şarabın, müziğin ve deliliğin tanrısı. Uğruna ölünecek ve yeniden doğulacak tek tanrı. İnsan öyle bir tanrının yolundan giderse neler öğrenebilir? Koleksiyoncu bunu bilmek istiyormuş. Yıllar almış öğrenmesi, bu uğurda bir servet harcamış, ama öğrenmiş. Hindistan'ın yüreğine gitmiş.

Uzandığı yerden doğrulup ayağa dikiliyor, kızıl halıda yürüyor ve fısıldayarak yolculuğunu anlatıyor. Dionisos'un neden oraya gittiğinin çok açık olduğunu söylüyor. O insanlar, bizden daima gizli tutulan hakikatleri biliyormuş. Belki o hakikatleri düşleyebilirmişiz bir rüyada, karanlık bir göldeki gümüş balıklar gibi titreşirlermiş, bir an görünüp kaybolurlarmış, bu bir anlık görünüşün bize hiçbir faydası olmazmış,

Hindistan'daki adamlar ise biliyormuş. Koleksiyoncu Hindistan'da gemi uzunluğunda yılanlar olduğunu söylüyor, bu yılanların dişi de yokmuş, insanı bir bütün olarak yutuyorlarmış ve koleksiyoncu bir keresinde bir oğlanın yılanlara bu şekilde yem olduğunu görmüş. Çok uzun sürmüş ama yılan nihayetinde oğlanı yutmuş, kısacık bir anlığına oğlanın yılanın içinde çıkardığı sesler duyulmuş. Yılanın gözlerine bakarken ve ölen oğlanın giderek azalan sesini dinlerken geçen çılgınca anlarmış bunlar. Fırsatını bulursak muhakkak Hindistan'a gitmeliymişiz. Oraya bayılırmışız. Gelon cevap vermiyor, başı önünde içmeye devam ediyor. Kulağa çok iyi geldiğini söylüyorum. Adam kibarca başını sallıyor, ama ne düşündüğümü hiç umursamadığını anlayabiliyorum.

"Tanrılara inanıyor musun?" diye soruyor birdenbire, Gelon'a bakarak.

Gelon soruya biraz şaşırır gibi oluyor, ama belki de soruyu anlayamayacak kadar sarhoştur.

"Yaşamlarımızı ilahi bir güç mü yönetiyor, yoksa yalnızca bu mu var?" Kolunun derisini çimdikliyor, bir meyve alıp ısırıyor, meyvenin suyu parmak boğumlarına damlıyor. "Ne dersin?"

"Bilmiyorum," diyor Gelon.

"Olmaz! Arkadaşının hayatının buna bağlı olduğunu düşün. Cevap vermezsen öleceğini varsay. Hakikaten inandığın bir cevap vermen gerekiyor, ne derdin?"

"Ah, işte."

"Sessiz ol," diyor bana sertçe. Sesindeki neşe yok oluyor.

Gelon düşünüyormuş gibi gözüküyor. Gözleri odada geziniyor, sonra Alekto'nun ona verdiği ve şu an kucağında duran maskeye takılıyor.

"Her şeyin bir sebebi var," diyor sakince. "Tanrılar ne yaptıklarını bilmese bile. Bir şeyler var."

"Arkadaşın inandığını iddia ediyor, ama ikna olmadım. Sen ne diyorsun? Tanrılar gerçek mi?"

"Gerçekler," diyorum. "Sen de şerefsizin tekisin."

Bu dediğim hoşuna gitmiş olacak ki uzun uzun gülüyor, yine o sessiz kahkahasıyla, yine gırtlağına bir kuş takılmış gibi.

"Siz ikiniz muhteşemsiniz. Bunu Siraküza'da kimseye göstermedim, ama sanırım vakti geldi." Sesini alçaltıp fısıldamaya başlıyor, oysa odada bizden başka kimse yok. "Tanrı'yı görmek ister misiniz?"

İkimiz de cevap vermiyoruz, adam biraz şaşırır gibi oluyor. Heyecanlanmamızı ya da şok olmamızı beklermiş gibi bir hali var, ama yalnızca susuyoruz.

"Dalavere yapmıyorum. Size o soruları avare hülyalarla, sıradan bir sofist gibi sorduğumu zannediyorsunuzdur belki, ama o sorular imtihandı, ikiniz de imtihanı geçtiniz. Bu gemide bir tanrım var, görmek isterseniz söylemeniz yeter. Pek çok insan tanrılara inandığını iddia eder, ama gerçek bir tanrıyı görenlerin sayısı azdır, görmüşlerse bile bunu bilemezler, zira hikâyelere bakılırsa tanrılar gizlenmeyi çok seviyor, ama şimdi sizin nadiren ele geçen bir fırsatınız var. Çok nadir bir fırsat. Bir tanrıyı ilahi biçiminde görme fırsatı. İstiyor musunuz?"

İçimdeki her şey hayır diye bağırıyor ve hayır demek üzereyim, ama Gelon'un sesi bana engel oluyor.

"Evet," diyor. "Görmek istiyorum."

Koleksiyoncu arkamızdaki duvara vuruyor. Yaşlı adam bu sefer daha da yavaş bir şekilde içeri giriyor, koleksiyoncu ona tanrıyı göstermesini söylüyor, ihtiyar başını sallıyor ve Hidra'nın tablosunun olduğu duvara gidiyor topallayarak ilerliyor. Herakles'i yutan kafayı itiyor ve kafa bir tık sesiyle açılıyor. Bize takip etmemizi işaret ediyor, biz de onu takip ediyoruz.

12

Bizi getirdiği oda uzun, karanlık ve çok dar. Oda pruvaya yakın olmalı zira attığımız her adımda daha da inceliyor. Yerde kil lambalar var, ama çoğundan ışık çıkmıyor, zemin ıslak olduğu ve geminin sarsılmaları lambaları söndürdüğü için böyle olabilir. Yalnızca birkaç tanesi yanıyor, alevleri acı çeken hayvanlar gibi eğilip bükülüyor. Yaşlı adam hırıldayarak önden gidiyor, yalpalayışının sesi kıvranan alevlerin ve ayaklarımızın altında hışırdayan deniz suyunun üzerinde sarsılan geminin seslerine ürkütücü bir karşılık veriyor. Oda tahta sandıklarla dolu. Çoğunun ağzı kapalı, ama birkaç tanesi açık duruyor, ben de Gelon'la yaşlı adamın arkasından yürüdüğüm için sandıklara göz atabiliyorum. Bir sürü zırh var. Tepesi ezilmiş, içinden kahverengi saç tellerinin çıktığı bir miğfer, parçalanmış kalkanlar ve paslı kılıçlar.

Bir anda havaya dumana karışan tatlı kokular doluyor, yaşlı adam öksürmeye başlıyor, oysa uçlarında turuncu korların olduğu çubukları sallayan ta kendisi.

"Bu da ne?"

"Tütsü," diyor Gelon. "Tanrı için mi?"

Yaşlı adam başını sallayıp duruyor, çubukları yere atıyor, ışıkları sönerken çubuklar tıslıyor.

"Bir şereftir bu," diye hırıldıyor adam.

Odanın sonunda diğer hepsinden daha büyük bir sandık var. Çok daha büyük, diğerleri gibi dörtgen değil, dairesel bir şekli var, bu yüzden küvete benziyor, ama üzerinde me-

tal sürgülerle yere değen bir zincirin olduğu bir kapak var. Yaşlı adam sandığın önünde duruyor, soluk soluğa zinciri çekiyor, sandığın kapağı gıcırdıyor, çok az yerinden oynuyor, Gelon yardım etmek istiyor. Yaşlı adam ilk başta kafası karışmış gibi gözüküyor ve hayır diyor, ama bitkinlikle birkaç kez daha çekiştirdikten sonra zinciri Gelon'a veriyor, Gelon da kolayca çekiyor, kapak yağlanmış gibi açılıveriyor.

"Lampo, haydi."

Yürüyorum, kulaklarıma kanın hücum ettiğini hissediyorum. Sandık bulanık suyla, sarmal sarmal yeşil yosunlarla dolu.

"Tanrı derken balıktan bahsediyormuş meğer," diyorum.

Yaşlı adam bu dediğime epey gücenir gibi oluyor, ama bir şey demiyor. Sandığın arkasına eğilip ucunda kör bir kancanın takılı olduğu uzun bir metal direk çıkarıyor, yine hırıldayarak direği suya batırıyor, havaya tuhaf bir koku yayılıyor. Nahoş değil, tuhaf ve yabanıl. Bir anda her şey değişir gibi oluyor. Bir yarık açılıyor sanki ve başka bir dünya içeri sızıyor, su parlamaya ve nabız gibi atmaya başlıyor. Yaşlı adam hırıldayarak direği bir kez daha batırıyor, parlama yoğunlaşıyor, suyun altında bir şeylerin dalgalanan bir deri gibi kımıldandığını görüyorum bir anlığına. Koku sertleşiyor, kan şakaklarımda şimdi. İçimdeki her şey buradan defolup gitmem gerektiğini söylüyor, Gelon'a dönüyorum.

"Haydi gidelim!"

Cevap vermiyor, gözlerini dikmiş öylece titreyen suya bakıyor.

Pelerinini çekiştiriyorum, ama bir taş sanki, hiç kımıldamıyor.

"Sen bilirsin adamım. Ben gidiyorum!"

Arkamı dönüp çıkıyorum. Koleksiyoncu ortalıkta gözükmüyor, hemen merdiveni tırmanıp güverteye çıkıyo-

rum. Tayfa zar atıyor, beni gördükleri zaman kafalarını kaldırıp bakıyorlar. Bir an saldıracaklarını düşünüyorum, ama yalnızca başlarını sallıyorlar. Gırtlağı yaralı herif onlara katılmak ister miyim diye soruyor hatta. Hayır, teşekkürler diyorum ve olduğum yerde duruyorum, kendimi aptal gibi hissediyorum ansızın, deniz havası ve rüzgâr yüzüme vurunca hissettiğim panik gidiyor, öylece durup tayfanın kalasların üzerinde zar atmasını izliyorum, kazançları ve kayıpları ay ışığında parlayıp sönüyor. Derken birinin omzumu tuttuğunu hissediyorum, Gelon bu, pelerinin bir parçası kararmış, ıslanmış.

"Gitme vakti," diyor.

Yüzü feci solgun, sesi titremiyorsa bile açıkça bocalıyor.

"Tamam," diyorum.

Tayfa bize iyi geceler diliyor, merdivenden iniyoruz ve hemen gemiden uzaklaşıyoruz, ama birkaç adım atmamıza kalmadan koleksiyoncunun bize seslendiğini duyuyoruz. Durmak istemiyorum, ama Gelon zorla durduruyor beni.

"İyi geceler!" diyor koleksiyoncu. "Sizinle çalışmaktan keyif alacağıma eminim."

Koleksiyoncu el sallıyor, Gelon da karşılık veriyor, sonra tuhaf bir şey oluyor. Tayfa ayaklanıp bize el sallıyor, söz dinleyen çocuklar gibi iyi geceler diyorlar bize.

"Ne oluyor adamım?"

"El salla," diyor Gelon.

Bir süre el sallıyoruz, sonra arkamızı dönüp limandan uzaklaşıyoruz, şehre dönüyoruz, ikimiz de tek kelime etmiyoruz. Achradina kavşağına vardığımızda konuşuyor Gelon.

"Ellerini aç."

"Neden?"

"Aç işte."

Ellerimi kaldırıyorum, Gelon sicimle bağlanmış bir kese çıkarıyor. Sicimi açamıyor, dişleriyle söküyor. Elime altın paralar dökülüyor, bir yığın olup parlıyorlar.

"Siktir," diyorum. "Bu da ne demek?"

"Yapımcı," diyor Gelon gülümseyerek. "Bir yapımcımız var artık."

"Oh."

Tuhaf, elimde o güne dek sahip olduğum tüm paradan daha fazlasını tutuyorum şu anda. Bir çömlekçinin kim bilir kaç yıllık yevmiyesi avuçlarımda, ama yalnızca gemide arkada bıraktığımız şeyi düşünüyorum, Gelon'a doğru olup olmadığını soruyorum. Gerçekten tanrı mıydı o?

Gelon'un tebessümü soluyor.

"Ne tanrı mıydı adamım?"

Gökyüzüne bakıyor, ay ışığı gözlerini gümüşe boyuyor. Kahrolası gözleri parlıyor, sanki gaipten haberler veriyor bana, o ihtiyarı ve şarkısını hatırlıyorum, sonra bir bulut ayın önünden geçiyor, Gelon yine eskisi gibi şimdi.

"Evet," diyor alçak sesle. "O gemide bir tanrı vardı."

13

İşte böyle kendimize geliyoruz. Birden ne kadar aptal olduğumuzu fark ediyorum. Yapımcısı olmayan yönetmen yelkensiz gemi gibidir, denizde rüzgâr neyse tiyatroda para odur, biz ise şu ana dek aptallık etmekten başka bir şey yapmamıştık. Yapımcımız Tuireann'ın ismi tuhaf, ancak Atinalılarla bir oyun sahneleme fikrinin dâhiyane olduğunu düşünüyor. Adam tiyatroya hayranmış zaten, ne var ki tiyatronun gösterişinin derinliksizliğinde fazla tedbirli bir şeyler gördüğü için yatırım yapmaktan imtina etmiş hep. Ama şimdi bizimle tam istediği gibi bir gösteriyi bulmuş görünüyor. Doğrusu Tuireann'a dair şüphelerim var, konuşması çok tuhaf, ama adam zengin ve yetenekten anlıyor, bu yüzden şimdilik sorun yok.

Gelon'la birlikte ayrıntıları düşünmeye başlıyoruz hemen. Cevaplara gücümüz yetmeyeceğinden uzun zamandır görmezden geldiğimiz sorular bir testi Katanya şarabı eşliğinde ortaya dökülüyor, bu işi doğru düzgün yapmak için gerekenleri açık seçik konuşuyoruz.

Maskeler ve koroyla ana oyuncu kadrosu için kostümler – toplamda yirmi tane.

Set – oyunun seti taş ocağı olacağı için çatı ve sahne söz konusu değil, seyircilerin koltukları da aynı şekilde, ama taşların üzerinde kurabileceğimiz birkaç perde arkası olabilir.

Müzik – dithyramb* olmasına gerek yok, ama yine de bir

* Dionisos şerefine yazılıp okunan şiir. (ç.n.)

şeyler olmalı. Ezgisiz bir trajedi, ısıtmayan bir güneş gibidir: Ölüdür, hiçbir şey çıkmaz ondan. İnsanlar savaşa müzikle gider. Daha güzel kıyılara varmak için müzikle yelken açarlar. Kalplerimiz bile ritimle çarpar, müziği görmezden gelen yönetmenler insanı insan yapan şeyi görmezden geliyordur.

Yemek – listenin en dibinde yer alıyor, ama belki de en önemlisi, bu oyunu sahneleyeceksek Atinalıların karnını doyurmak zorundayız. Pek çok bakımdan epey zor bir iş, zira bu tek seferlik bir alışveriş değil, birden fazla kez para ödememiz gerekecek, dahası muhafızların bakışlarının altında yemekleri taş ocağına taşımalıyız. Evet, şimdi bakınca bizi en çok zorlayacak şeyin Atinalıları beslemek olduğu çok açık ve elbette hangi işin kimin yapacağını belirlemeye sıra gelince, Gelon tiyatroyla ilgili işleri Alekto'yla birlikte halledeceğini söylüyor ısrarla. Bana da bağlantılarımı kullanarak yemek işini çözmek kalıyor.

"Ne bağlantıları?"

"Kuzenin pazarda çalışmıyor mu?"

"Adam yüzümü görmeye bile dayanamıyor."

"Yine de akraban ama."

Gelon'un Alekto'nun atölyesine gitmek istemesi şaşırtıcı değil, ama en azından birlikte gideriz diye düşünmüştüm, her adımı birlikte atacağımızı, görevleri böyle kasap gibi parçalara ayırmayacağımızı zannetmiştim. Tam aklımdan geçenleri dillendirecekken Gelon şişkin bir kese atıyor bana. Kesenin içine bakıyorum, gümüşler var, evet, ama epeyce altın da var.

"Burada yirmi insanın karnını birkaç hafta boyunca doyurmaya yetecek kadar para var," diyor Gelon. "Oyuncularımız iyi beslenecek – ucuz arpa istemiyorum. Buğday ve güzel peynirler istiyorum. Tamam mı?"

"Hallederiz," diyorum, keseyi belime bağlarken hoş ağırlı-

ğını bedenimde hissediyorum. Birkaç saat sonra taş ocağının girişinde buluşmak üzere ayrılıyoruz ve işe koyuluyorum.

***

Gerçeğin tam tersi olduğunu bilmenize rağmen kesenin ağırlığının bedeninize yük olmasında güzel bir şeyler var. Sizin gibi insanlar arasında yükseliyorsunuz, oysa yürüyüşünüz yükün altında eziliyor. Pazar çok kalabalık. Her zamanki müşteriler yok yalnızca, bugünlerde turistlerimiz de var. Nicias'ın kellesini uçurdukları taşın başında bir grup Kartacalı var. Taş menekşe öz suyuyla yıkanmış gibi, Kartacalılardan biri taşa dokunuyor, sonra taş onu yakıp kavurmuş gibi elini hemen çekiyor. Yanlarında bir de tur rehberi var, rehber Nicias'ın nasıl merhamet istediğini anlatıyor böbürlenerek, oysa palavra bu. Oradaydım. Neredeyse tüm Siraküzalılar oradaydı çünkü Nicias Atina'nın en zengin adamıydı, onların en büyük generaliydi, ama o gün onun işini bitirdik. Ah, delice bir şeydi. Cellat falçatayla Nicias'ın mor cüppesini bir çiçeği kırkar gibi kesmişti ve Nicias göğsü yalın çıplak kalınca tir tir titremişti. Ama tur rehberi palavra sıkıyor. Nicias'ın hali pek iyi değildi, ama yalvarmadı. Tek istediği Atinalıların onu affetmesiydi. Buraya gelmeyi hiç istemediğini, yine de kazanmak için elinden geleni yaptığını söyledi. Sonra duyamadığım bir şeyler mırıldandı durdu. İçki ısmarladığım cellat düzgün bir adamdı, Nicias'ın "Melisandra" diye mırıldandığını söyledi. Bir kız ismi. Tur rehberine yalanları yüzünden sövecekken farkına varıyorum: Fakir piç ekmeğinin peşinde, zararsız yalanlarını geveleyişini dinliyorum ve merhamete yakın bir şeyler hissediyorum. Bu dünya acımasız bir dünya, herkes yönetmen olamıyor.

Kesemdeki en küçük gümüş parayı alıyorum, bir obol herhalde, parayı tur rehberine atıyorum, rehber gözlerini kırpıştırıp yüzüne dokunuyor, hemen yere eğilip çamurun

içinden alıyor parayı. Kartacalılar kaşlarını çatmış bana bakıyor şimdi, turlarını böldüğüm için kızgınlar, göz kırpıp yoluma devam ediyorum. Halletmem gereken işler var.

Doğruca pazarın değirmenciler kısmına gidiyorum. Hava değişiyor, burada ağaç dumanının çıtırtılarıyla cevizimsi ve zengin bir koku var. Kuzenim, en büyük tezgâhın başında duran şu sırım gibi adam, dikkatli ve hevesli gözlerle etrafına bakıyor, dudakları aralanmış. Teyzemin yavrularından biri, teyzem birkaç yıldır kuzenimin zenginliğiyle dövüyor annemi.

"İşler nasıl kuzen?" diyorum.

Beni duymamış gibi yapıyor, buğdayı bir kaptan diğerine aktarmaya devam ediyor, gözleri bir heykel yontuyormuş gibi kısılıyor.

"Çene çalmak isterdim," diyorum, "ama iş için geldim. İşler nasıl?"

Hafifçe gülüyor.

"Elbette Lampo. Jüri görevi için mahkemeye gidiyorsun, değil mi?"

Mahkeme pazarın hemen karşısında, imalathanemiz kapandığından beri devletin verdiği birkaç obol için jürilik yaptığım da doğru. Ama şimdi bu konuyu açmak adice bir şey.

"Sen nesin biliyor musun Skiron?"

Cevap vermiyor.

"Beyinsizin tekisin."

Gülümsüyor, dudaklarını yalıyor.

"Öyle miyim?" Müşterilerle dolu tezgâhına, buğdayla dolu kaplarına bakıyor, sanki bu aptallık mı, diye soruyor.

"Evet, ama daha kötüsü var. Sen, sırf cebi biraz para gördüğü için kendini dâhi zanneden nadir görülen aptallardan

birisin ve bunun ilacı yok. Sen aptal olmaya mahkûmsun Skiron. Siktiğimin tahıl kralı. Denyo amcık."

Gülümseme gidiyor, birkaç müşteri bizi dinliyor. Birkaçından bastırılmaya çalışılan kıkırdamalar duyar gibi oluyorum. Skiron kendi kendine başını sallıyor, iç çekiyor.

"Başka bir şey diyecek misin?"

Genelde tam bu noktada borç yemek isterim, Skiron da reddetmeyi bekleyerek dudaklarını yalıyor. Keseyi belimden alıp havaya atıyorum, avucuma düşerken çıkardığı şıngırtı uzun zamandır duyduğum en güzel ezgi.

"Aslında diyeceğim. En iyi buğdayından iki çuval istiyorum. O arpa boku olmaz."

"Evet, çok komiksin Lampo. Çok işim var."

Keseden bir altın para çıkarıyorum. Muhteşem şeyler bunlar. Hep gördüğünüz Yunan paralarına hiç benzemiyorlar. Görünüşlerine bakılırsa bunlar İran parası. Paranın arkasındaki kral boynuzları olan çirkin bir herif, onunla ters düşmek istemezdim.

"Daha çok işin olacak," diyorum. "Üç çuval olsun. Çabuk ol, ben meşgul bir adamım."

Gözlerini parmaklarımda çevirdiğim altından ayıramıyor. Kafasının karışıklığı yüzünden okunuyor, bu suratı görmek ekmek ve su gibi geliyor bana. Bana siktir git demek, beni hırsızlıkla itham etmek istiyor, ama Skiron parayı her şeyden çok sever ve bugün benim param var. Nihayetinde açgözlülük öfkeyi yeniyor ve Skiron hazır ola geçiyor.

"Lampo, çok büyük bir sipariş veriyorsun. Üç çuval buğdayım yok. Demek istediğim, tüm buğdayım burada değil."

"Tüh. Bu işi ailemizden birine vermek istemiştim."

Altını keseye geri koyuyorum, kesenin ağzını bağlar gibi yapıyorum.

"Dur!" diyor Skiron. "Bana bir saat ver, gidip getireyim. Vaktin yoksa biraz arpa ayarlayabilirim, olur mu?"

Yüzümü buruşturuyorum.

"Arpa mı? Kaliteli insanların karnını doyuruyorum ben. Eşeklerin değil."

"Özür dilerim Lampo, elbette öyle. Buğday olsun tamam. Senin için ayarlayacağım. Bana bir saat ver. Bir saat sonra gel al."

Düşünür gibi yapıyorum, parayı keseden bir kez daha çıkarıp parmaklarımda çeviriyorum.

"Aile," diyorum gönülsüzce. "Her şey ailemiz için."

***

Yürümeye devam ediyorum, eğlence olsun diye pazarın en pahalı kısmına – aristokratların alışveriş yaptığı yere gidiyorum. Burası bambaşka bir dünya. Buranın havası daha sağlıklı, daha tatlı çünkü pislik karışmamış içine, kokular karnı iyi doymuş insanlardan yükseliyor. Yüzler de kırışık değil. İnsanlar birbirlerinin üstüne çıkmıyor. Burada hareket edebileceğiniz epeyce alan var. Biri size çarparsa hemen pardon diyor. Ama yine de herkesten çok bana çarpıldığını fark ediyorum ve insanlar gözlerini dikip bana bakıyor. Farklı olduğum bir bakışta anlaşılıyor. Kıyafetlerim, muhtemelen üstümdekiler yepyeniymiş gibi caka satarcasına yürümem beni ele veriyor. Buradaki kölelerin kıyafetleri benimkilerden çok daha iyi. Kendimi bir kiton tezgâhında buluyorum, kitonların renkleri epey parlak ve çeşit çeşit: Yumurta sarısı ve orman yeşili, hatta bazıları iskerlet özüyle beneklenmiş, ama en sevdiğim, gece göğünü delen yıldırımların mavisinde bir kiton. Tam uzanıp kitona dokunacağım sırada arkamda birinin olduğunu fark ediyorum.

"Dokunmak yasak."

Dönüp bakıyorum, önü gümüş broşla bağlanmış bir pe-

lerinin içine sıkışmış şişman bir herif var karşımda. Değerlendirmesinin doğru olup olmadığından emin olmak için baştan aşağı süzüyor beni, sonra aynı şeyi bir daha söylüyor.

"Dokunma."

Kesemin ağzını açıyorum, avucuma birkaç sikke alıyorum.

"Babil'den yeni geldim," diyorum. "İran parası kabul ediyor musun?"

"Evet efendim," diyor tekleyerek, gözleri ay gibi büyüyor. "Elbette."

Yıldırım mavisi kitonla ayrılıyorum tezgâhın başından, bir de geyik derisinden galibarda bir kemer alıyorum, kemerin ortasına tutturulmuş bronz tokaya tüccarın Homeros'un erken dönemlerinden olduğunu iddia ettiği bir şiirden birkaç dize işlenmiş. Kese hafifliyor, ama kemer tokasının ağırlığı kesenin ağırlığının yerini alıyor, ikisi de aynıymış gibi geliyor. İnsanlar bana daha farklı bakıyor şimdi. Onlardan biri değilim hâlâ, ama artık daha az çarpılıyor bana, az önce şüpheyle bakan tüccarlar şimdi bağırarak mallarını pazarlıyor, ama hiçbirine yüz vermiyorum. Aptalca bir hataydı – paranın gitmesi gereken yer belli. Ama öte yandan, başka bir açıdan bakıldığında, bu harcamanın makul olduğunu söyleyemez miyiz? Ben bir yönetmenim artık. Ne kadar çok para varsa, o kadar çok şeye sahip olunduğunu herkes bilir. Bu kıyafetler pazarlık sırasında fiyatı kırmamıza yardım edebilir, Skiron'un tezgâhına dönerken bu düşünceyle keyifleniyorum, ama sonra duruyorum. Yerde rahatsız edici bir şeyler var: çizmelerim. Deri lime lime olmuş, deliklerden çakıl taşlarının girdiğini hissedebiliyorum. Bu kadar kötü görünmüyorlardı aslında, ama şimdi yeni pelerinin altında fena sırıtıyorlar. Zeus'un eşeğe binmesi gibi – yanlış işte. Bir ayakkabıcının önünde durup düzgün bir çift çizme istiyorum.

Adam cevap vermeyince altını çıkarıyorum, Asma Bahçeleri'nden bahsetmeye başlıyorum, kahrolası herif o anda yerlere yatıyor, denemem için bir sürü çizme getiriyor. Bütünüyle kahverengi güzel bir çizmeyi seçiyorum, ayakkabıcı da seçimimi beğenmiş gibi görünüyor, bir şey söyleyecek gibi oluyor, ama susuyor.

"Ne oldu?" diyorum.

Mahcup gözüküyor adam, boş ver diyor, aptalca bir düşünceydi.

"Ona ben karar vereyim."

"Şey," diyor, "Mısır'dan yeni çizmeler geldi. Titiz müşteriler için bunlar. Manda derisi de iyidir, ama Babil'e gitmiş bir tüccarın, yani sizin, tarz sahibi bir adamın, evet, uzatmayayım, timsah giymesi gerekir."

"Timsah mı?" diyorum.

Ayakkabıcı başını sallıyor.

"Ah evet. Timsah derisi çok sağlamdır, ama epey de esnektir, uzatmayayım, timsah bu ara çok revaçta." O güne dek gördüğüm en yeşil çizmeleri gösteriyor. Çizmeler baştan başa küçük düğmelerle bezeli, güneş bu düğmelere vurunca renkleri bakır yeşiline dönüyor, çizmelere dokununca güzel ve ölümcül bir şeyi okşuyormuş gibi hissediyorum.

"Kaç para?" diyorum nefes nefese.

Ayakkabıcı inanılmaz bir fiyat çekiyor. Çömlekçilik yaparak bir senede kazanamayacağım bir para. Ona kesinlikle hayır diyeceğim, diğer çizmeyi alacağımı söyleyeceğim derken, ağzımdan "Sar şunları" lafının çıktığını duyunca haliyle çok şaşırıyorum.

Adam en doğru kararı vermişim gibi başını sallıyor, çizmeyi sarmaya girişiyor, ama onu durduruyorum çünkü hemen şimdi giymek istiyorum yeni çizmemi, tezgâhtan

uzaklaşırken hafifçe yalpalıyorum, timsah derisi topuk yapmış, ama birazdan alışıyorum, bu çizmeler dünyaya bambaşka bir his veriyor, altındaki toprak bile değişiyor sanki.

Bir berberdeyim. Son moda saç modellerinin yapıldığı bir aristokrat berberi – saç sakal tıraşına beş drahmi alıyorlar. Saçma sapan bir fiyat bu. Şehir merkezinde bir haftalık kiraya denk. Kafamı sallıyorum, kıkırdıyorum. Asla olmaz. Ama nasıl oluyorsa kendimi yastıklı koltukta buluyorum, Diocles'in ahbaplarınınki gibi bir model istediğimi söylüyorum, yanlar kısa, üstler bademyağıyla geriye yatırılmış, berber elbette efendim diyor, elbette.

Pazarda süzülüyorum şimdi, şatafatlı kısımda değilim ama yine de çok tuhaf. Hiç kimse bana çarpmıyor. Sanki bedenimi görünmez ve kırılmaz bir bariyer koruyor, pazar tıklım tıklım olmasına rağmen çok ferah. Kuzenimin tezgâhının önünde bir araba duruyor, sürücüsü tahıl çuvallarını aşağı indiriyor. Bu benim buğdayım olmalı. Skiron beni görünce el ediyor, ama arkamı dönüyorum. Siktirsin gitsin. Beklesin biraz. Görmem gereken başka biri var.

***

Dismas'ın Yeri boş. Yalnızca fırtına yemiş bir balıkçı var, bir taburede oturmuş lapa yiyor, ben girince kafasını kaldırıp yere tükürüyor. Yerdeki bu sarı balgam sıcak bir kucaklamadan daha çok hoşuma gidiyor, çünkü balıkçının balgamında yöre insanın aristokratlara duyduğu tiksintiyi görüyorum. Bara yürüyorum avarelikle. Köle kız kirli bir bez parçasıyla tezgâhı siliyor. Gözlerinin altında siyah halkalar var, tüm hareketlerine bir dermansızlık sinmiş, gri önlüğü ter içinde, yine de büyüleyici gözüküyor.

"En iyi şarabından bir testi ver bana, firavunum benim."

Kafasını kaldırıp bakıyor, çehresi kafa karışıklığıyla geriliyor, cevaplanması gereken bir soruyum sanki. Barın tezgâ-

hı cilalı bronzdan, yansımam bana bakıyor. Saçım artık kuş yuvası gibi değil, parlak bir sanat eseri, her bir tel güzelce taranmış ve yağlanmış. Fena yakışıklıyım.

"Sen ha!" diyor kız, gülüyor, ama gülüşünde alay yok, yalnızca şaşkınlık ve başka bir şey var.

"Son günlerde çok meşguldüm. Dikkatimi vermem gereken işler vardı. Nakliyeler falan, anlarsın ya."

"Çömlekçilik yapıyorsun zannediyordum."

Epey şaşırıyorum, sonra ona mesleğimden hiç bahsetmediğimi hatırlıyorum.

"Beni mi soruşturdun?"

Biraz kızarıyor. Yanık teni yüzünden pek anlaşılmıyor, ama yanakları kesinlikle pembeye çalıyor.

"Pek sayılmaz. Birileri imalathanenizin kapandığını, işsiz kaldığınızı söyledi."

Bu birileri kısmetime engel olmaya çalışıyor galiba. Kız testiyi tezgâha koyuyor. Katanya kırmızısı, bir kadeh dolduruyor bana. Kendine de bir kadeh almasını söylüyorum ve bir gümüşlük çıkarıyorum. Kız beyaz şarap sevdiğini söylüyor, ben de bir testi beyaz şarap getirmesini söylüyorum.

"Tamam. Yalan söylemeyeceğim. Bir müddet zor geçti, ama her şerde bir hayır varmış." Bir yudum alıyorum şaraptan. "Gelişmem gerekiyordu, anlarsın ya. Heraklitos'un dediği gibi, savaş her şeyin babasıdır, benim talihim de savaşın nesebinden olacak."

Kız da kendi şarabını yudumluyor, köle olmasına rağmen zarafetle içiyor, dudaklarına ıslak bir parlaklık oturuyor.

"Şimdi ne yapıyorsun?"

"Oh, pek çok şey yapıyorum. Baharat ithal ediyorum, kumaş, kö–" Köle diyecekken durduruyorum kendimi. "Aklına gelebilecek her şeyi, iyi para kazanacağım muhte-

melen. En önemli şey çeşitlilik. Tüm umutlarını tek gemiye bağlarsan o geminin batma ihtimali çok yüksek olur."

Bu dediğimi pek anlamıyor sanki, ama cümlenin son kısmına hevesle başını sallıyor.

"Kesinlikle... tek bir şeye bel bağlamamak gerekir."

"İşte buna içilir."

Kadehimi kaldırıyorum, kadehlerimizi tokuştururken parmaklarımız birbirine değiyor. Kısacık bir an ama beni titretmeye yetiyor.

"İyi misin?"

"Ah evet, geçmiş aklıma geldi, o kadar."

"Geçmişi çok düşünmemek gerekir," diyor, bu dediğinde ciddi gibi.

"Doğru. Önemli olan bugün. Bu şehir son bir yılda, yirmi yılda geçirdiği değişimden çok daha fazlasını geçirdi. İnsanların eski varoluşlarını sürdürmesine gerek yok, anlıyor musun?"

Kızın gözleri parlak ve hevesli, şarabından bir yudum daha alıyor. Nereli olduğunu soruyorum, bocalıyor, ama sonunda "Sardis, Lidya," diyor, daha doğrusu fısıldıyor.

"Orası Kroisos'un memleketi, değil mi?"

Kız başını sallıyor, gözlerine hasret dolu bir bakış oturuyor.

"Kroisos'u gördün mü hiç?"

Kahkaha atıyor, kafasını sallıyor.

"Görmedim tabii ki. Uzun zaman önce ölmüş. Ama sarayını gördüm. İranlılar sarayın büyük kısmını yakıp yıkmış, ama kalan azıcık kısmı bile buradaki her şeyden çok daha büyük."

Bunu derken çenesi kasılıyor, yüzündeki kasları kulağına doğru geriliyor, gözlerinde tuhaf bir anlatım var. Gurur duyuyor sanırım, bir daha asla göremeyeceği binlerce kilometre uzaktaki bu sarayla gurur duyması her nedense üzüyor beni, ama kız şimdi çok daha fazla hoşuma gidiyor.

"Şüphesiz öyle. Şehrimiz pek güzel değil, bu doğru, ama değişecek. Bir merdivenin tepesinde 'dikkat et!' diye bağıran heriflere rastlamadan iki adım atılmıyor artık. Sanırım size yetişeceğiz."

Şarabın parasını veriyorum, ama kız kafasını sallıyor, sikkeyi almıyor, uzattığım altının farkında bile değil.

"O adamlar," diyor bocalayarak, "geçen akşamki tipler. Gerek yoktu, ama yine de teşekkür ederim."

"Hiç önemli değil. Biraz eğlendim işte."

Mahcup bir sessizlik oluyor.

Lidya hakkında soracak bir şeyler düşünüyorum, ama aklıma hiçbir şey gelmiyor. Ben de "Geçen sefer dediğim şeyde ciddi değildim," diyorum.

"Ne demiştin?"

Gözleri ne dediğimi çok iyi hatırladığını söylüyor bana.

"Ah, tekrarlamak istemediğim pis bir laf etmiştim. Dediğim her şeyin tam tersini kastediyordum aslında, bunun bir anlamı varsa eğer."

"Tarlalara ait değil miyim yani?"

"Buraya da ait değilsin."

Bunu dedikten sonra bir müddet susuyorum. Kız dikkatle bana bakıyor şimdi, bir cevap vermek için dudaklarını aralıyor.

"Lampo mu o? Yasaklı olduğunu söyle ona!"

Kızın arkasında bir kapı açılıyor, kapıdan kel bir herif çıkıyor. Bu Dismas. Onu uzun zamandır görmemiştim. Bir zamanlar her şeyi kendi yapardı Dismas. İçkiyi servis ederdi, masaları silerdi, çorbayı pişirirdi, şarkıları söylerdi. Ama o günler eskide kaldı. Şehir merkezinde fiyakalı bir yer açtı, kapısında duran herif de yalnızca aristokratları içeri alıyor. Ama Dismas kötü gözüküyor şimdi. Eskiden hoş bir şişmanlığı vardı, ama savaşta hoplit olarak çarpıştı, zırhının içinde

pişerek geçirdiği aylar onu bir deri bir kemik bıraktı. Şimdi derisi boynundan ve yüzünden erircesine sarkıyor.

"Lampo?" diyor, beni biriyle karıştırmış gibi.

Timsah derisine, yıldırım mavisi kitona bakarken gözlerine afallamış bir bakış oturuyor.

"Seni gördüğüme sevindim Diz. Epeydir görüşmüyorduk."

"Eh, sen yasaklısın," diyor, ama sesi hâlâ tereddütlü.

"Öyle mi?" Esner gibi yapıyorum. "On yıldır müdavimi olduğum yerden kovuldum mu yani?"

"Bir müşteriye saldırmışsın."

Dismas'ın Yeri'nde insanların deşildiğini gördüm. Bir keresinde bir adamı öyle kötü yaptılar ki herifin bağırsakları sosis gibi ortaya döküldü, adamı terzi dikti çünkü doktorun elinde yeterince ip yoktu, ama onu deşen adam ertesi gün yine geldi, yine içkisini içti. Dismas'a bunu anlatıyorum, ama Dismas kafasını sallıyor.

"Burayı kapatabilirlerdi. O çocukların kim olduğunu biliyor musun?"

"Bilmiyorum," diye yalan söylüyorum, "umurumda da değil."

Dismas'ın yanakları kızarıyor. Şişmanlığının zirvesinde olduğu günlerdeki rengine bürünüyor yanakları, ama bugün çok yemekten değil öfkeden kızarıyor Dismas. Başka bir yolunu bulmalıyım.

"Üzgünüm," diyorum. "Gerçekten üzgünüm. Bir daha olmayacak."

"Bir daha olmayacağını biliyorum. Yasaklısın derken bunu kastediyorum aslında. Buraya bir daha girmeyeceksin demek istiyorum. Şimdi, gidiyor musun yoksa Chabrias'ı çağırayım mı?"

Altın paralardan birini çıkarıp sertçe tezgâha vuruyorum,

para şak ediyor ve Dismas'ın bakışları da paraya kilitleniyor elbette. Parayı bir müddet tezgâhta bırakıyorum, sonra elime alıp Dismas'a atıyorum. Dismas yakalamaya çalışıyor ama yetişemiyor, para sarkmış boğazına çarpıp yere düşüyor. Eğilip alıyor, ısırıyor.

"Eski günlerdeki haline döndün ha," diyorum. "Bu adamın iştahı dillere destandı. Bir buzağıyı tek başına mideye indirmişliği vardır."

Kızın dudakları kıvrılıyor, ama tebessümünün biçimlenmesine izin vermiyor.

Dismas sikkeyi ağzından çekiyor. "Bu som altın Lampo. Nereden buldun?"

Omuz silkip keseyi açıyorum, Dismas'ın kesenin içindekilere bakmasına izin veriyorum.

"O sikkenin evi burası," diyorum. "Ama diğer sikkelerle geçinemiyor. İkizi hariç tabii." Keseden bir altın disk daha çıkarıyorum. "Senin cebin bunlara yeni bir yuva olur belki. Ne dersin?"

İlk sikke yok oldu bile, Dismas'ın gözleri ikinci sikkede şimdi.

"Hâlâ yasaklı mıyım?"

Kafasını sallayıp gülüyor.

"Değilsin tabii ki Lampo. Beni bilirsin. Öfkelendim, kendimi tutamadım. Oğlanın babası hır çıkardı, ama bir şey olmaz. Sen ve Gelon buranın demirbaşlarısınız."

Diğer sikkeyi atıyorum ona, parayı havada kapıyor.

"Onlara iyi bak," diyorum. "Çok iyi çocuklar onlar."

Altın hemen gözden kayboluyor. Ufak sohbetimiz sırasında kız da gitmiş.

"Adı ne?" diye soruyorum.

"Kimin?"

"Az önce konuştuğum kölenin."

Duraksıyor, cevabı bilmiyor sanki.

"Lyra."

"Lidyalı Lyra. Kulağa çok hoş geliyor."

"Ne?"

"Lidya, kız Lidyalı değil mi? Kızın sahibi sensin yahu, bunu bari bilmen gerekmez mi?"

Dismas beni bir kez daha yasaklamayı düşünüyormuş gibi bakıyor, ama yalnızca başını sallıyor.

"Elbette. Evet, onu aldığım zaman bir sürü satılık Lidyalı vardı. Lidyalı bulmak zor artık. Böyle şeyler dalga dalga geliyor sanırım."

"Elbette öyle." Keseden biraz gümüşlük çıkarıp bir testi daha Katanya kırmızısı ve Dismas'ın içtiğinden ısmarlıyorum. Husumet bitti, şimdi Dismas yeni evinin inşaatında çalışanların çıkardığı sorunları anlatıyor bana. Ahlaksız müteahhitler, dokunsan un ufak olacak bozuk tuğlalar kullanıyormuş.

"Beni kandıramayacaklar," diyor şarabını yudumlarken. "Bunun için çok çalıştım. Hiç kolay olmadı, biliyorsun değil mi?"

"Sahip olduğun her şeyi hak ettin. Bu çok açık." Dismas kaşlarını çatıyor, ama dediğim şeyin hoşuna gittiğini görebiliyorum. "Şu kız," diyorum, havadan sudan konuşur gibi. "Bir ara onu dışarı çıkarayım diyorum. Yürüyüşe falan, ne dersin? Parasını da veririm."

Dismas sinsi sinsi sırıtıyor.

"Ah, biliyordum. İstiyorsan onunla konuşurum. Yukarıdaki odaya ne dersin?"

Bir müddettir her gece bu kızı düşlüyorum. Şimdi evet desem, Dismas'a birkaç sikke atsam ve yukarı çıksam düşlerim gerçekleşecek. Bu kadar kolay.

"Hayır," diyorum. "Teşekkürler, ama hayır adamım. Yürüyüş falan diyorum, onunla konuşmak istiyorum, anlarsın ya. İlginç bir kız."

Dismas kıkırdıyor ve tezgâhtaki bir kavanozdan aldığı birkaç zeytini ağzına atıyor, parmakları zeytinyağıyla parlıyor. Ansızın her şey pismiş gibi gözüküyor, o yağ her şeye bulaşıyor sanki, bir şeyleri kırmak istiyorum ama böyle bir şey yapmıyorum. Timsah derisinden çizmelerime bakıyorum, çizmenin sol teki topal bacağım yüzünden yamulmuş. Hakikaten çok iyi çizmeler bunlar. Alekto'nun kostümleri gibi, gözlerimi kapatıyorum.

"Neyin var adamım? Yürüyüş istiyorsan yürü, al kızı bacaklarınız kopana kadar yürüyün, hiç umurumda olmaz. Çağırayım mı onu?"

"Şimdi olmaz. İşim var."

"Ne zaman istersin? Gece olmaz gerçi. Akşamları ona ihtiyacım var."

"Öğleden sonra. Yarından sonra. Gelip alacağım onu."

"Nasıl istersen Lampo."

Yine kıkırdamaya başlıyor, tam şu anda bir tane yapıştırabilirim ona.

"Neye gülüyorsun?" diyorum, olabildiğince gülümseyerek.

"Komik," diyor Diamas. "Bu savaş her şeyi değiştirdi. Hiçbir şey beni şaşırtamaz artık, ama Lampo'nun ensesinin kalınlaşması hariç. Böyle bir şeyi hiç beklemezdim."

"Evet," diyorum ve kızın köşedeki masaları sildiğini görüyorum. Konuştuğumuz her şeyi duymuş olabileceğini fark ediyorum.

Pazara dönüyorum. Barda ne kadar vakit geçirdiğimi tam olarak bilmiyorum, ama biraz içtim, yarım bırakılan öğle iç-

kisinin etkisiyle biraz çakırkeyifim. Havada ekşi bir koku var, işleri halletmek için bir an önce hareket etmem gerekiyor. Skiron'un tezgâhı epey tenha, öğle sonunun yoğunluğu bitmiş. Beni görünce rahatsız olmuş gibi görünüyor Skiron, ama hemen toparlanıp el sallıyor. Buğdaylar kapların üzerine yığılmış duruyor. Batan güneşle aynı renkteler: Kırmızıya çalan bir sarı, kokuları da harika.

"Siraküza'da bundan iyisini bulamazsın," diyor Skiron gururla. "Zor buldum, ama sana halledeceğim demiştim. Neden geciktin?"

"İşim vardı."

Ne işim olduğunu soruyor, zihnim bambaşka yerlere kayıyor, ne cevap verdiğimi bile bilmiyorum ama mantıklı bir şey söylemiş olmalıyım ki Skiron başını sallıyor ve buğdayı nasıl götüreceğimi soruyor.

"Araban falan yok mu?"

Arabası var, ama bunun için fazladan para istiyor. Hiç şaşırmadım.

"Her şey dahil kırk drahmi," diyor.

Keseme uzandığımda bir sorun olduğunu anlıyorum. Kese yerinde, geyik derisinden kemere sıkıca bağlanmış duruyor, ama çok hafif, kaldırırken doğru düzgün şıkırdamıyor bile.

"Ne kadar demiştin?"

"Kırk. Az önce aldıklarını gördüm. Bence makul bir meblağ."

Kesede sekiz sikke var. Para nereye gitti amına koyayım? Soyuldum mu yoksa? Ama soyulmadığımı biliyorum. Boku yedim.

"Şey, biraz çok dedin kuzen," diyorum. "Bana indirim yaparsın diye düşünmüştüm."

"Çok demedim Lampo. İstediğin şeyin fiyatı bu. Sana demiştim. Zaten paran var. Gördüm."

"Soyuldum," diyorum. "Bu şehir çok kötüye gidiyor. Kartacalı bir şerefsiz soydu beni. Sana sekiz drahmi verebilirim adamım. Yemin ederim başka param yok."

Skiron köpürüyor şimdi. Sekiz drahmi'nin masrafını bile çıkarmadığını, zarar edeceğini, böyle iş olmayacağını söylüyor bağıra çağıra.

"İşine gelirse."

İşine gelmeyeceğini söylemesi biraz şaşırtıyor beni, çünkü bu durumda ter dökme sırası bende. Elim boş dönersem Gelon'un öfkeden kuduracağını biliyorum. Ona, bir aile olduğumuzu ve bana kıyak geçmesi gerektiğini söylüyorum geveleyerek. Skiron keyifleniyor. Bu ticaret ona zarar edecek, maddi olarak çok kötü bir iş, ama bir bakıma ödeşmiş olacağız. Ondan bir iyilik istiyorum, dudaklarını yalıyor, bir anlığına deliren dünya tekrar rayına girmiş gibi kendi kendine başını sallıyor.

"Sekiz drahmi'ye sana bir çuval arpa verebilirim."

İtiraz ediyorum ama dürüst olmak gerekirse rahatlıyorum. Arpa yiyecektir, yiyecek ise yaşam demektir. Gelon küplere binecek, ama en azından Paches'le arkadaşlarının karnı doyacak. Skiron bana araba falan vermiyor, elbette. Bir çuval arpayla baş başa kalıyorum ve çuvalı sürüklemeye girişiyorum, insanlar bana bakıyor çünkü üstüm başım bir aristokrat gibi, ama köle işi yapıyorum.

"Görüşürüz kuzen!" diye bağırıyor Skiron arkamdan.

Çuvalı sürükleyerek pazardan çıkarıp sokaklara giriyorum, kaldırdığım toz yüzüme vuruyor ama hiç umursamıyorum. Laurium çukuruna çıkan toprak yola çıkana kadar durmadan ilerliyorum, kaplumbağa gibi yavaşım, timsah derisi çizmelerime feci zarar veriyorum, sonra onu görüyo-

rum, Gelon yolun başında bekliyor. Ama yalnız değil. Yanında altı çocuk var. Dares'i hemen tanıyorum.

"Neden?" diyor Gelon, tek çuvala, çizmelerime ve üstüme başıma bakarak.

Pazarda soyulduğumu, kahrolası bir yankesicinin beni gafil avladığını, yalnızca bunu alabildiğimi söylüyorum. Kendimi yiyeceğim yumruğa hazırlıyorum, ama o yumruk inmiyor yüzüme. Gelon yalnızca kafasını sallıyor, öfkeli değil, kederli. Bu hayal kırıklığı yiyip yiyebileceğim tüm yumruklardan daha çok canımı yakıyor. Nicias'ın aylar önce meydanda yuvarlanan kellesi gibi gökyüzünde salınan kocaman kırmızı güneşi gösteriyor Gelon.

"Bu akşam senin yüzünden yemek yiyemeyecekler."

"Şimdi inemez miyiz?"

"Çok geç. Fareler çıkmıştır, güvende olmazlar."

Çocuklara el ediyor. Dares'le arkadaşları karşı çıkıyor, ama Gelon şehre doğru yürüyor, çocuklar da arkasından gidiyor.

Ben gitmiyorum.

Çuvalın üzerine oturuyorum ve kırmızı güneşin taş ocağına batışını izliyorum, tutmayı umut ettiğim bir söz veriyorum kendime, fısıldayarak.

14

İki çuval arpa
Sekiz teker peynir
On tulum şarap
On iki tulum su
Dört kap zeytin
Kadehler ve kaşıklar

Çocuklar pazarda bizi bekliyor. Biz listedekileri alırken neşeyle etrafımızda dolaşıyorlar, bir noktada aldıklarımızı taşımaya başladıklarını fark ediyorum. Çocuklardan biri bir çanağı alıyor, bir diğeri bir teker peyniri yükleniyor, bir başkası şarap tulumu taşıyor, gülüşüyorlar, ıslık çalıyorlar. Tam onları kovacağım sırada Gelon haberi veriyor: Çocuklar yapımın daimî bir parçası olacakmış. İyi oyunların asistanlara ihtiyaç duyduğunu, bu çocukların da harika asistanlar olduğunu söylüyor. Dahası çocukların okulları inşaat işi yüzünden daha yeni kapanmış, oyun sayesinde beladan uzak durabilirlermiş. Dares, Gelon'un her kelimesinde başını sallıyor. Hiçbir şey demiyorum. Epey kötü bir fikir bence, ama Gelon bir şeyi kafasına koymuşsa hiçbir şey onu yolundan döndüremez, hoşuma gitsin ya da gitmesin bu çocuklar yapım asistanı artık. Bu sabah yürüyüş ürkütücü. Ay gökyüzünde hâlâ, dermansız güneşten daha büyük ve daha temiz, incecik bir yalım gibi. Vahşi hayvanlar ortalıkta yok. Yapraklar ağaçlardan düşmek üzere. Hepsi kızarmış, yolda ayın bıçağı-

nın altında kanayan yıldızlar gibi hışırdıyorlar. Çocuklar şamata ediyor, çene çalıp şarkılar söylüyorlar, ama taş ocağına yaklaştığımızda hepsinin üzerine bir ağırlık çöküyor. Bir tek Dares değişmiyor. Gelon'un dibinden hiç ayrılmıyor, tiyatroya dair sonu gelmeyen sorular soruyor.

Sessizlik ansızın müzikle bozuluyor. Tepenin zirvesinden güzel bir müzik yükseliyor, adımlarımız hızlanıyor. Çocuklarla tepeye kadar yarışırcasına gidiyoruz, ama zirveye vardığımızda müzik kesiliyor, gaklayan kargalardan ve bir taşın üzerinde oturan hasır şapkalı bir ihtiyardan başka bir şey yok. Adamın yanında bir el arabası duruyor, boynuna ip bağlanmış taba rengi bir köpek kuyruğunu sallıyor.

"Sen mi çalıyordun?" diye soruyorum.

İhtiyar sorulan soruyu anlamamış gibi yüzüme bakıyor. Gelon keseyi çıkarıp moruğa birkaç sikke veriyor, küçük Strabo köpeği severken diğer çocuklar yiyecekleri el arabasına yükleyip bir bezle arabanın üstünü örtüyorlar, sonra yola devam ediyoruz. Gelon'la ihtiyar tek kelime konuşmuyorlar, duyduğum müziğin bir hayal olup olmadığını düşünüyorum. Gelon'a o kahrolası adamın kim olduğunu sorunca Gelon el arabası satan bir adama dair bir şeyler mırıldanıyor sadece. Kuyuya varıyoruz. Girişteki muhafız çocukları ve el arabasını görünce kaşlarını çatıyor, ama Gelon'un verdiği gümüşlük sinirlerini yatıştırmaya yetiyor.

"Bundan sonra daha sık geleceğiz."

"Öyle olsun bakalım," diyor muhafız, parayı cebine atarken.

"Bazı günler müzik duyabilirsin, sinirlenme. Müzik yapımın bir parçası."

"Pekâlâ, şey, ne?"

Gelon'un sesi kibarlaşıyor, fısıldayarak konuşmaya başlıyor. Muhafıza endişelenecek bir şey olmadığını söylüyor.

Önemli bir iş yapıyoruz. Muhafız ürker gibi oluyor, ama Gelon fısıldamaya devam ediyor, bunun tiyatro olduğunu söylüyor. Euripides'ten kalan son oyunu kurtarıyoruz adamım, sen de bunun bir parçası olabilirsin. Muhafız bocalıyor, ama Gelon'un tavrı rahatlatıcı, fazladan bir gümüşlükle uzattığım şişkin şarap tulumunun da epey faydası oluyor, yola devam ediyoruz, muhafız şans diliyor bize.

Bir ara taş ocağında muhafızlık yapmak iyi para kazandırıyordu. İnsanlar aşağı inip muhteşem Atinalıları zincirlere vurulmuş halde görmek için can atıyordu, ama aylar geçti, Atinalılar cazibesini yitirdi. Artık çok daha az ziyaretçi geliyor, taş ocağında muhafızlık yapmak da eskisi gibi değil. Bence o muhafıza hak ettiğinden fazlasını ödedik.

Son gelişimizden bu yana birkaç Atinalı ölmüş herhalde. Yiyecekleri götürürken el arabasını taş yığınlarının etrafından geçirmemiz gerekiyor. Bunlar içlerinden biri öldüğünde üstünkörü yaptıkları mezarlar. Hatta tam şu anda bir cenaze töreni yapılıyor. Birkaç Atinalı taş taşıyor, yumruk kadar taşların altında inliyorlar. Taşları iki elle tutup, bebelerini kucaklayan anneler gibi göğüslerine basmaları gerekiyor. Çocuklar aptal aptal bakıyor onlara. Her zamanki gibi ilk konuşan Dares oluyor.

"Atinalılar bunlar mı?" diyor, inanmaz bir şekilde.

Gelon başını sallıyor, çocuklar tereddütle birbirlerine bakıyorlar. Böyle bir şey beklemedikleri çok belli. Azametli işgalciler, babalarının, abilerinin, amcalarının kasapları. Taşlara sarılan bu rezil iskeletler mi yapmıştı onca şeyi?

"Açlık," diyorum. "Tanrıların bile karnını doyurması gerekir."

Dares anlamış gibi başını sallıyor, anladığını düşünüyorum, ama diğer çocukların ağzı açık hâlâ. En çok da Strabo'nun, abisine dua eden minik oğlanın kafası karışıyor.

Kumpanyamızdan elleri önünde uyurgezer gibi uzaklaşıyor, sanki Atinalıların gerçek olup olmadığına bakmak istiyor, ama arkadaşlarından biri elinden tutup yanımıza çekiyor oğlanı.

"Burada birbirimizden ayrılmamalıyız," diyor Gelon. "Gruptan ayrılan aramızdan da ayrılır, anlaşıldı mı?"

Dares hevesle başını sallıyor ve arkadaşlarına dönüyor.

"Anladınız mı?"

Beş çocuk anladık diye bağırıyor, yürümeye devam ediyoruz. El arabasını itiyorum, çocuklar da arabanın yanında uygun adım yürüyor, Atinalıların cenaze töreninin bir parçası gibi görünüyoruz. El arabasında ne olduğunu bilseler ne yaparlardı, kim bilir? Yorgunlukları o kadar belli ki şiddete başvuramayacak durumdalar, ama her şey olabilir, yiyeceklerin üzerini örtmemizin nedeni de bu. Gördükleri tek şey eski püskü bir örtü, cenaze taşlarını göğüslerine bastırarak yürürken yaşamın, haftalarca hatta aylarca yetecek olan yaşamın yanlarından geçip gitmesini ve bundan habersiz olmalarını izlemek bana tuhaf geliyor. Bazen, diye düşünmeden edemiyorum, belki bilmemek daha iyidir.

Numa'yı yine o tünelde buluyoruz. Çok geçmeden Paches de geliyor. Buraya son gelişimizde onlara küçük bir torbada haşlanmış yulaf bırakmıştık, ikisi de daha iyi gözüküyor şimdi.

"Prova yaptınız mı?"

Cevap yok.

Çocuklara bakıyorlar. Çocuklar onlara bakıyor.

"Çocuklar, Paches ve Numa'yla tanışın. Görüp görebileceğiniz en iyi iki oyuncu. Paches ve Numa, siz de çocuklarla tanışın."

"Yapım asistanlarımız," diyor Gelon.

Asistanlarımız ve oyuncularımız birbirlerini dikkatle süzmeye devam ediyor.

Sonra Dares el arabasının üzerindeki örtüyü çekiyor.

"Açlıktan ölüyorsunuzdur," diyor ve ikisine de kalınca bir peynir dilimi kesiyor.

Açlık ne tuhaf şey. Sevginin kaynağı eksiklik mi? Hisleri yaratan şey bu mu? Bir varlık değil de bir yokluk mu? Dolmak için boşalmak mı gerekiyor? Ben filozof değilim, ama peynire saldıran Numa ve Paches'in büyüyüp parlayan gözlerine bakarken aklımdan böyle düşünceler geçiyor. Yiyeceğe olan bu açgözlülük, Dares'in bile soğukkanlılığını sarsıyor. Peynir bitince ikisine de şarap ve birkaç kupa arpa veriyorum, gidip tüneldeki taşların altına saklıyorlar verdiklerimi.

"Akıllıca," diyorum.

Az sonra koro da geliyor. Provadan önce karınlarını doyuruyoruz. Yiyeceklerle içecekleri çocuklar dağıtıyor, Gelon da bu arkadaşların yapım asistanlarımız olduğunu ve bundan sonra bizimle çalışacaklarını söylüyor. Korodan birkaçının kafası karışır gibi oluyor, ama diğerleri başlarını sallayıp tıkınmaya devam ediyor. Dares'e, yiyeceklerin fazlasını saklamaları için hepsine bir şeyler vermesini söylüyorum. Peynir, şarap ve zeytin dağıtılıyor. Yiyecekler abıhayat ya da inanç gibi üzerlerine serpiliyor, bacakları ve yüzleri canlanmış gözüküyor, öyle ki birkaç sahne oynamaya hazır olup olmadıklarını sorduğumda neredeyse heyecanlanmış gibi görünüyorlar.

Arkamızda birinin boğazını temizlediğini duyuyoruz.

Gelon el arabasının üzerinde duruyor ve başlamadan önce söylemek istediği birkaç şey olduğunu söylüyor. İşte şunları söylüyor.

15

"İlk kez oyun izlediğimde yedi ya da sekiz yaşındaydım. Euripides'in değildi. Sofokles'in oyunuydu. *Kral Oidipus*. Tam anlamıyla aklımı kaybettim. Küçücük bir oğlandım, babamın dizine oturmuş, babasının katilini bulmaya çalışan talihsiz krala bakıyordum ve onun haline çok üzülüyordum. O duruma düşmenin nasıl bir şey olacağını düşünerek babamın elini sıkıyordum, ona asla onu öldürmeyeceğimi söylüyordum. Babam sadece sessiz olmamı söylüyordu.

"O gece kendimi çok kötü hissettim. Ağladım, ateşlendim. Tanrılar Oidipus'un babasını öldürüp annesiyle evlenmesine, sonra da kendini kör etmesine neden izin vermişti? Oidipus'un iyi bir insan olduğu ortadayken neden böyle bir şeyin olmasına müsaade etmişlerdi? Engel olamazlar mıydı? Tanrılar güçsüz müydü? Yoksa umursamıyorlar mıydı? Ağladım, anlayamadım, ama ne oldu biliyor musunuz? Oidipus'un iyi biri olduğunu hatırlıyordum. Bir sürü korkunç şeyin faili ve kurbanı olmuştu, ama yine de iyi biriydi; tanrıların onu umursayıp umursamamasının hiçbir önemi yoktu. Çocuk aklımla bunun hem korkunç derecede üzücü hem de çok güzel bir şey olduğunu hissettiğimi hatırlıyorum. Göğün altında yaşanabilecek en kötü şeylerde bile bir yücelik vardı ve artık kendimi daha az yalnız hissediyordum. Sanırım çok yalnız bir çocuktum." Şaraptan bir yudum alıyor, öksürüyor.

"Atina'yı seviyorum. O oyunu yazan şehri sonsuza dek

seveceğim. Artık Euripides'i daha çok seviyorum, ama size *Oidipus*'u anlattım çünkü aklımı başımdan alan ilk oyun oydu. Sizden nefret etmiyorum. Nasıl nefret edebilirim ki? Oysa burada bizi köle etmeye geldiğinizi bilerek duruyorum. Sizden nefret edemiyorum. Bize o oyunları veren her şehirde kurtarılmayı hak eden bir şeyler olduğuna inanıyorum. Bu yüzden buradayım." Gelon etrafına bakıyor. "Sanırım."

Atinalılar bakıyor. Oğlu öldüğünden beri Gelon'un tek seferde bu kadar çok konuştuğunu hiç duymamıştım. Bana bu hikâyeyi anlatmamıştı. Atinalılar tuhaf tuhaf bakıyor. Gelon'un dediği her şeyi anlamadılar sanırım, ama sözlerinin özünü kavradılar. El arabasının üzerindeki bu adam onların tiyatrolarını çok seviyor. Kara sevdaya tutulmuş, bir bakıma sırf o oyunlar yüzünden Atinalıları da seviyor, en önemlisiyse burada olmamızın sebebi işte bu tiyatro sevgisi.

Açlıktan ölüyorlar ve perişan haldeler, bu yüzden bir Siraküzalının Atina tiyatrolarına âşık olmasını umursamayacaklarını düşünebilirsiniz, ama umursuyorlar. Yüzlerine şöyle bir bakınca anlıyorsunuz bunu. İki yıl önce savaşta zırhlarının içinde parıldayan bu Atinalılara baktığım zamandan beri göremediğim bir şey görüyorum o anda. O zaman gördüğüm şey şimdi yine gözlerinde, ama artık çok daha güçsüz bir halde: gurur. Bu herifler Atinalı olmaktan gurur duyuyor. Uzun sürmüyor bu an, ama gözden kaçması mümkün değil, hem güzel hem de aptalca.

Gelon el arabasından inince Atinalılar onun yanına koşuyor. Sırtları şimdi biraz daha dik. İçlerinden biri, saçı sakalı griye çalan diğerlerinden daha yaşlı bir adam, hangi sahneyle başlayacaklarını soruyor. Gelon buna onların karar vereceğini söylüyor, ilk başta şaşırıyorum, ama sonra Gelon'un oyunculara özgüven aşılamaya çalıştığını anlıyorum. Oyuna

yarışmalardan biriyle başlıyorlar. Medea'nın, koroya çocuklarını öldürmekten bahsettiği ve koronun onu korkunç bir anne olmakla suçladığı sahneyle. Gelon'un bana bu oyunu sahnelemek istediğini söylediği geceyi hatırlıyorum. Medea'nın korosundan bir şarkı söylemişti. Şimdi sahnelenen kısım, o an söylediği şarkının birkaç sahne sonrasıydı, çocuklar ölmüştü; zaman birbirine girmiş gibi tuhaf bir hisse kapılıyorum, bir anlığına geçmişle gelecek aynı şeymiş gibi, daima söylenen ve her duyulduğunda sıraya konan tek bir şarkının farklı parçalarıymış gibi geliyor her şey. Şaraptan büyükçe bir yudum alıp tulumu Paches'e uzatıyorum, ama Paches çok az içiyor. Ne olduğunu soruyorum, sahneye ayık çıkmak istediğini söylüyor. Evet, işler giderek acayipleşiyor. Numa karmakarışık peruğuyla cebelleşirken Gelon yanına gidip peruğu alıyor ve düğümlerini çözüyor.

"Yakında doğru düzgün malzemeler alacağız," diyor Gelon. "Alekto'dan sipariş verdim. Siraküza'nın en iyi tiyatro dükkânı orasıdır."

Numa başını sallıyor, peruğu kafasına yerleştirip elinden geldiğince düzeltiyor. Daha önce olduğu gibi yine dönüşmeye başlıyor, ilk başta göze çarpmayacak kadar hafif bir dönüşüm, kafası hafifçe eğiliyor, gözleri şaşı bakıyor. Dönüşümünün sonuna geldiğinde nefes alıp verişi bile değişiyor, öyle ki daha tek kelime etmediği halde çocuklardan biri korkuyla ciyaklıyor. Dönüp bakıyorum, ciyaklayan çocuk Strabo. Arkadaşlarından biri oğlanın ağzını eliyle kapatıp onu kendine çekiyor. Numa gitti, yalnızca Medea var şimdi. Koroya çocuklarının yaşamasının söz konusu olmadığını söylüyor. Bunun Jason'a bir şeyler bırakacağını, bir adamın bir şeylere sahip olduğu sürece, bir şeyler inşa edebileceğini anlatıyor. Mahsulü bozulan ama yine de yeni şeyler ekebilen bir çiftçi gibi, ama her şeyi alırsanız, bir daha hiçbir şey bü-

yümesin diye toprağı zehirlerseniz, işte o zaman adamın işi biter. Ama sözler söylenirken Medea'nın aslında kendinden bahsettiğine dair o alengirli hislere kapılıyorsunuz: Onun yapacaklarına değil, ona yapılanlara şahitlik ediyorsunuz.

Sıra koroda. Nasıl tepki vereceklerini görmek için hepimiz dönüp koroya bakıyoruz. Perukları yok. Kostümleri yok. Bunlar Kolhisli zengin ve soylu kadınlar olmalı, ama olmaları gerekenle gerçekte oldukları arasındaki fark, yalnızca korkunç bir ölümü arzulayan adamların atlamayı göze alacağı bir uçurum kadar derin. Bileklerindeki zincirler, dans girişimi gibi görünen hareketlerle ayaklarını oynattıkları zaman şıkırdıyor. Onlara acıyorum. Müzikleri yok ve bir koronun yaşamak için her şeyden önce müziğe ihtiyacı vardır.

"Halledeceğiz çocuklar," diyorum, "korkmayın. Yakında doğru düzgün ezgileriniz olacak. Kulak tırmalayıcı ezgiler, dithyramb'ı ninni gibi söyleyeceksiniz. Şimdilik sadece alıştırma yapıyoruz."

Koro başını sallayıp ayaklarını dans eder gibi oynatmaya devam ediyor. Gelon bir ezgi mırıldanıyor, sahneye ait bir ezgi sanırım, çünkü Numa bir anlığına karakterden çıkıyor ve hevesle gülümsüyor. Sonra hızla yok oluyor, Medea geri dönüyor, meydan okurcasına koroya bakıyor. Gelon sesini yükseltiyor. Gerçek çalgılarla gerçek müzik yapan müzisyenler gibi değil elbette, ama hiç yoktan iyidir, yavaş yavaş bir ritim oturuyor. Bunu hissedebiliyorum. Ak saçlı adam en iyileri. Hakikaten hakkını veriyor, dizlerine vurarak diğerlerini de cesaretlendiriyor. Enerjisi bulaşıcı olmalı ki koro ayaklarını çabuk çabuk hareket ettirmeye başlıyor, belki hayal görüyorum ama zincirlerin şıkırtısı Gelon'un ezgisine cevap veriyor gibi geliyor.

"'Bunu yapamazsın,'" diyor koro. "'Onlar senin çocukların. Tanrıların yasalarına aykırı.'"

"'Tanrılar mı?'" diye bağırıyor Medea, gökyüzünü göstererek. "'Sizleri aydınlatan güneş tanrısının torunu değil miyim ben? Bana tanrıların yasalarından söz etmeyin! Güneşe bakın. Yapılan her şeyi aynı şekilde aydınlatıyor.'" Medea havada dönüyor ve eğiliyor.

Koro bunun doğaya aykırı olduğunu söylüyor uluyarak. Ormandaki kurtların bile yavrularını koruduğunu anlatıyor. "'Olamaz. Güneş her şeyi aydınlatıyordur belki, ama tanrılar yaptıklarımızı görsün ve hükmümüzü versin diye yapıyor bunu.'"

Gelon sesini daha da yükseltiyor ve sesinin yalnız olmadığını fark ediyorum. Dares eşlik ediyor ona, ilk başta tereddüt ediyor, sonra özgüvenle mırıldanıyor, Dares'i görünce diğer çocuklar da katılıyor ezgiye. Hepsinde Dares kadar güçlü bir ritim duygusu ya da ezgiye ayak uydurma becerisi yok, bu yüzden müzik pek çok bakımdan kötüleşiyor, ama oğlanların sesi sahnede sözü edilmeyen tuhaf bir etki bırakıyor, herkesin bunu hissettiğinden eminim. Sanki bu sesler Medea'nın çocuklarından yükseliyor, müzik onların müziği, koroyla birlikte canlarını bağışlaması için annelerine yalvarıyorlar. Rahatsız edici, tüylerimin diken diken olduğunu hissediyorum, tartışma devam ediyor: Koro Medea'ya karşı. Sayıca on beşe bir üstünler, ama baskın çıkan Medea'nın iradesi oluyor, koronun argümanları çürüyor, çocukların mırıltısı ise giderek yükseliyor ve sonlara doğru tuhaf bir tona bürünüyor. Dönüp bakınca Strabo'yu, çocukların en küçüğünü görüyorum, tiz sesi hepsini bastırıyor sanki, kendi kendime düşünüyorum, hakikaten bir şeylerimiz var. Bu, gerçek bir tiyatro olabilir. Biz kahrolası yönetmenleriz. Ama sonra şarkı birden bitiyor, koro dehşetle sağa sola kaçışıyor.

"Ne oluyor amına koyayım?" diye bağırıyor arkadan birileri.

Kocaman bir herif bize doğru geliyor. Omzunda bir sopa sallanıyor, gözlerinde çıldırmış bir anlatım var. Bu gelen Biton.

"İyi akşamlar Biton," diyorum zorla sırıtarak. "Nasıl gidiyor?"

Biton cevap vermiyor, öylece bakıyor. Öfkeden kuduruyormuş gibi sahneye göz gezdiriyor: Peruklu Numa'ya, biraz uzakta korkudan sinmiş kalmış halde duran koroya ve yiyecekle dolu el arabasına bakıyor. Ama çocukları görünce öfkesi şaşkınlığa karışıyor, gazabı bir nebze hafifliyor.

"Ne oluyor?" diyor.

Konuşmaya gidiyorum, ama Gelon beni durduruyor ve öne çıkıyor.

"Seni ilgilendirmez Biton. Bela çıkarma."

Biton Gelon'a bakıyor. Bir zamanlar iyi geçinirlerdi. Biton'un oğlu bizim imalathanede çalışırdı, birlikte balığa giderdik bazen.

"Bu piçlerin karnını mı doyuruyorsunuz?"

Gelon, Biton'a Atina tiyatrolarından geriye bu insanlardan başka hiçbir şeyin kalmamış olabileceğini anlatıyor. Euripides'i yaşatmak için bir oyun sahnelediğimizi, çünkü Spartalılar şehri kuşatırsa Atina'nın yanıp kül olabileceğini anlatıyor.

Atina'nın yanıp kül olması lafı geçince Biton'un gözlerinde vahşi bir ışık parlıyor, ama hemen sönüyor ve yerini başka bir şeye bırakıyor.

"Bu piçlere yemek veriyorsunuz. Bu Anchises'in oğlu." Peynir tutan sarışın çocuğu gösteriyor. "Atinalılar bu oğlanın babasını öldürdü. İşte küçük Strabo. Abisi aman dilemesine rağmen arkasından mızraklandı. Gözlerimle gördüm. Bu çocukları buraya getirip onlara ailelerinin katillerini mi

besletiyorsunuz amına koyayım? Siz ne yapıyorsunuz adamım?"

Biton'un zaafı daima üzüm olmuştur, şarap tulumlarından birini çıkarıyorum.

"Susamışsın Biton," diyorum. "İç bakalım."

Tulumu elimden kaptığı gibi yere fırlatıyor, çizmeleriyle eziyor. Tulum patlıyor, şarap bileklerimize kızıl kızıl yayılıyor. Sonra boğazıma sarılıyor Biton, beni havaya kaldırıyor.

"Bana bir kez daha şarap verirsen kafatasını paramparça ederim Lampo."

Gelon bir adım öne çıkınca Biton beni bırakıyor. Soluk soluğa toprağa düşüyorum.

İkisi şimdi birbirlerini süzüyor. Gelon sırım gibi ve güçlü, ama Biton kocaman, öküz gibi yapılı. Gelon'un indiremeyeceği pek az insan vardır, ama Biton başka.

"Defol git!" diyor Dares.

Cesur piç Gelon'la Biton'un arasına atılıyor.

Biton oğlana bakıyor. Dudaklarından salyası akıyor, o anda Dares'i görüyor mu bilmiyorum.

"Benim babamla senin oğlun aynı saflarda çarpıştı," diyor Dares, uzanıp Biton'un koluna dokunuyor. "İyi arkadaşlardı."

Biton'un yanakları titriyor, yumruğunu sıkıyor, ah hayır oğlana vuracak diye düşünüyorum, ama vurmuyor. Ağır ağır geri çekiliyor.

"Bir daha böyle bir şey görmeyeceğim Gelon, duydun mu? Bir dahaki sefere çocuklara da bakmam, ona göre."

"Ne zaman istersen Biton. İstemen yeter."

Biton başını sallıyor.

"Seni bulacağım. Çok sert biri olduğunu zannediyorsun, ama değilsin amına koyayım. Rol yapıyorsun. Senin çocuk-

luğunu bilirim ben, çıtkırıldımın tekiydin. Habire ağlardın, kız gibi şarkı söylerdin hep. Yumuşaksın Gelon, tüm dünyaya ne kadar yumuşak olduğunu göstereceğim."

Biton seğiriyor, gözlerinde bir boşluk var – bir tutulmanın altındaki kara bir deniz. Hiçbir şey yapmayacak. Toprak çürümüş, hiçbir tohum kök tutmayacak – bizim Medea'mız.

"Görüşürüz Gelon."

Sopasını omzuna alıyor ve çekip gidiyor. Bu gece onun karşısına çıkacak tutsaklara acıyorum. Gelon bile sarsılmış gözüküyor, çocuklardan bazıları ağlamak üzere. Strabo rahatlamak için oyuncak atına sarılıyor. Oyuncuların dönmesi biraz zaman alıyor, ama nihayetinde dönüyorlar. İlk dönen Paches oluyor, onun arkasından Numa ve ak saçlı Atinalı geliyor. Koro da bölük pörçük dönüyor az sonra. Ama çok gerginler, bir karganın gaklamasıyla tünellere hücum edecek gibi oluyorlar.

"Biton'u kafanıza takmayın," diyorum. "Sofokles'i daha çok seviyor, o kadar."

Kimse gülmüyor, ama Gelon böyle dediğime sevinmiş gibi bana bakıyor. Başını sallıyor ve sahnenin müziğini mırıldanmaya başlıyor. Bir müddet tek başına mırıldanıyor, sonra Dares eşlik ediyor ona. Koro ayaklarını ritme uydurmaya başlıyor, şıkırdayan zincirlerinin de eklenmesiyle ritim yoğunlaşıyor. Numa önlerinde yürüyor. Henüz tam olarak Medea değil, ama kendinden başka bir şey. Sonunda Strabo da mırıldanmaya başlıyor, tahta atını bir çalgıymış gibi ağzına bastırıyor. Sahneye yeniden başlıyorlar, Biton'un gelişi sahnenin gerektirdiği enerji ve dehşeti vermiş olmalı, çünkü öncekinden çok daha iyi iş çıkarıyorlar, daha vahşiler, daha üzgünler, daha çaresizler, kendi kendime düşünüyorum, bu gerçek.

Biz yönetmeniz.

16

Gelon'a neden paraya ihtiyacım olduğunu lafı hiç dolandırmadan söylüyorum. Bana altın ver ki Dismas köle kızıyla sahilde birkaç saat yürümeme müsaade etsin. Siktir git diyecek. Hiç şüphe yok buna, ama sormak zorundaydım.

"Pekâlâ."

"Ne?"

Gelon bir kese çıkarıyor, bir avuç sikke veriyor.

"Bir yer var," diyor yumuşak bir sesle. "Achradina Kapısı'nın birkaç kilometre ilerisinde küçük bir koy."

"Evet."

"Desma'yla ilk tanıştığımız zamanlar oraya giderdik. Deniz çarşaf gibi, akşamları tek başına şehrin ışıklarını izleyebiliyorsun oradan. Yunuslar da var. Çok güzel bir yer Lampo."

Ona sarılmak, bu iyiliğini asla unutmayacağımı söylemek istiyorum ama sarılmıyorum. Parayı cebime atıyorum, provaya geleceğimi ve yanında silah getirmesi gerektiğini çünkü Biton'un sözünü tutacağını söylüyorum.

"Ben de sözümü tutacağım."

"Elbette adamım. Onu indirirsin ama tedbirli olmakta fayda var."

Gelon kaşlarını çatıyor, bu dediğimde ciddi olmadığımı bildiğini düşünüyorum, ama bir şey demiyor, ayrılıyoruz.

***

Doğruca Dismas'ın Yeri'ne gitmiyorum. Önce eve uğ-

rayıp yıldırım mavisi kitonumla timsah derisi çizmelerimi giyiyorum. Masada iki kulplu bir zeytinyağı küpü duruyor, avuçlarıma biraz zeytinyağı döküyorum ve saçıma sakalıma sürüp buklelerimi elimden geldiğince kıvırıyorum. Nasıl olduğuna bakabileceğim bir ayna yok, ama idare eder herhalde. Annemin evinin arkasında ufak bir toprağı var. Bahçe denemez buna, yahniye biraz sebze ve pencerelere koyulacak birkaç çiçek yetiştirmeye yetecek büyüklükte bir yer. Kuraklık yüzünden bu sene çiçekler çok az, olanları da koparmak istemiyorum çünkü bu namussuzları büyütmek annemin aylarını aldı, kadın her gün su almak için şehre kadar kilometrelerce yürüdü, ama siktir et. Annem torun istiyor. İyice gelişip serpilen birkaçını kökünden söküyorum ve içeri dönüp buklelerimle sakalıma biraz daha zeytinyağı sürüyorum.

Hazırım.

Akşam yoğunluğuna saatler var daha, Dismas'ın Yeri'ne miskinlik hâkim. Mekânın sahibi tezgâhta, kupaları siliyor.

"İyi görünüyorsun Lampo," diyor. "Kız yukarıda, hazırlanıyor. Bir şey içer misin?"

"Hayır teşekkürler," diyorum.

"Lyra!" diye bağırıyor. "Haydi. Lampo geldi."

Dismas gülümseyerek arkasına dönüyor.

"Üç drahmi. Kızı akşam getirmeyi unutma sakın. Güneş battıktan sonra çok iş oluyor, ben de burada olmuyorum."

Parayı uzatıyorum.

"Çok teşekkürler."

Sıcak bir gün değil, ama yanaklarımdan terler süzülüyor. Yanaklarımı siliyorum, elim zeytinyağına bulanmış, deli gibi titriyor.

"Bir şeyler ver madem."

"Katanya kırmızısı mı?"

"Daha sert bir şey yok mu?"

Dismas üzerinde kilden alev gibi turuncu çatlaklar olan kapkara bir şişe çıkarıyor, kupayı azıcık dolduruyor.

"Bu kadar mı?"

"Güven bana. İç."

Kafama dikiyorum içkiyi ve öğürmeye başlıyorum.

"Sikeyim," diyorum tükürükler saçarak, "bu ne böyle?"

"İskitya'dan geliyor. Genelde temizlik için kullanıyorum, ama tam olarak buna ihtiyacın varmış gibi görünüyordun."

Hakikaten berbat. Gırtlağımı ve göğsümü yakıp kavuruyor, ne var ki acıyla birlikte bir gevşeme de veriyor. Sinirlerim hâlâ gergin, ama artık karnımı kıvıran yılanlar değil, her zamanki solucanlar, kendime kızın yalnızca bir köle olduğunu hatırlatıyorum. Lampo, bunu sakın unutma. O kız kahrolası bir köle.

"İşte geldi."

Barın arkasındaki kapı açılıyor ve Lyra dışarı çıkıyor, çekingen, hatta mahcup. Yeşil bir tunik giymiş, kumaş öyle ince ki neredeyse içi gözüküyor. Saçı çalışırken yaptığı gibi bağlanmamış, omuzlarına salınmış, parlak bukleleri kapkara, yumruk yemiş gibi irkiliyorum. Çok ama çok güzel gözüküyor.

"Senin için," diyerek çiçekleri uzatıyorum.

"Ne diyorduk?" diyor Dismas.

"Teşekkür ederim, çok güzeller."

Çiçekleri burnuna götürüyor.

"Güneş batmadan dön."

Dismas sanki kızın babasıymış gibi bizi barın kapısına kadar eşlik ederek uğurluyor. Ben de bu anı hakikaten öyleymiş gibi tahayyül ediyorum. O bir Siraküza kızı, ben onu geleneklere uygun bir şekilde götürüyorum, babası ise bizi

onaylıyor. Bu tahayyül işe yarar gibi oluyor, neşeleniyorum, sonra Dismas eğilip kızın kulağına fısıldıyor:

"Onunla ilgilen. Mesain başlayana kadar ne isterse yap."

Kız başını sallıyor ve çiçekleri, yüzünü kapatmaya çalışırmış gibi bir kez daha kokluyor, birlikte dışarı çıkıyoruz.

***

Son günlerde gökyüzü kırmızıya çalıyor, onca inşaatın kaldırdığı toz yüzünden sokaklardaki hava puslu, birkaç adım ilerisi bulanık, ara ara kızı kalabalıkta kaybetmekten korkuyorum, ama kız yanımdan hiç ayrılmıyor. Parmaklarının parmaklarıma değdiğini hissediyorum, içgüdüsel olarak elini tutuyorum, o da elimi sıkıyor, parıldıyorum, sonra Dismas'ın sözlerini duyuyorum, ne isterse yap, kızın elini bırakıyorum. Bana nereye gittiğimizi soruyor, nereye isterse oraya gideceğimizi söylüyorum. "Sen nereyi istersen," diyor, konuşma bir müddet böyle çember çiziyor, biz de aynı şekilde dönüp duruyoruz ve pazarı ikinci turlayışımızda Gelon'un bahsettiği koyu hatırlıyorum ve haydi öyleyse, diyorum içimden.

"Deniz," diyorum. "Denize gidelim, ama önce bir şeyler alalım."

Skiron her zamanki yerinde, dudaklarını yalıyor, tahıl fiyatlarını bağırıyor. Kolumda Lyra'yla kasıla kasıla yanına gidip keyfini bozmayı düşünüyorum bir an, ama sonra vazgeçiyorum. Annemin kulağına gider, hem de çok kötü bir şekilde. Dahası buğdaya ya da arpaya ihtiyacımız yok, sadece içki gerekiyor. Katanya kırmızısı istiyorum aslında, ama Lyra'nın kırmızı şarap sevmediğini biliyorum, bu yüzden tüccarın "fena çarptığını" söylediği bir İtalyan beyazı da alıyorum. Cebimi gerçekten çarpıyor bu şarap, epeyce bir sikke saçılıyor bu alışverişe. Bir somun fırından yeni çıkmış çavdar ekmeği alıyorum, dokununca elimi yakıyor ekmek, üzerinde benek benek siyah zeytinler duruyor. Lyra da biraz

yumuşak peynir alıyor, koya doğru yürümeye başlıyoruz.

Epeyce bir müddet yürüyoruz. Buradaki sahil keskin taşlarla dolu, Lyra birkaç kere durup ayakkabısına giren taşları çıkarıyor. Taşlardan birini ondan istiyorum, bu isteğime şaşırıyor ama taşı veriyor. Yuvarlak ve koyu sarı bir taş, deniz onu dümdüz etmiş, Lyra'ya bu taşın bir servet değerinde olduğunu söylüyorum.

"Öyle mi?" diyor, belli belirsiz ilgilenerek.

"Evet," diyorum. "Bu taşın çok uzun zaman önce bir gün tanrıça Lyra'nın ayakkabısına takıldığı söylenir."

Çok yavan, ama yapacak bir şey yok. Lyra kafasını sallıyor, denize bakıyor. Gökyüzü bulutlu, suyun yüzeyi her zamanki mavisinden ziyade erimiş demir renginde. Birkaç yüzücü görünüyor, metal dalgaların arasında kafaları inip kalkıyor, ara sıra solgun bir el ya da ayak havaya yükseliyor.

"Yüzme bilir misin?"

Cevabı düşünüyormuş gibi yüzüme bakıyor.

"Yüzme bilip bilmediğini bilmiyor musun?"

"Çocukken yüzerdim. Ama yıllardır yüzmedim."

"Ah, yüzme unutabileceğin bir şey değildir."

Bir müddet başka bir şey demiyorum, yürümeye devam ediyoruz. Biraz ileride bir Proteus tapınağı var. Bu tapınak savaş sırasında epey yoğundu, gemilere alınan herkes buraya gelip adak adıyordu, ama ortalık sakin şimdi. Tapınakla ilgilenen rahip basamaklarda oturuyor, bir tekir kediyle oynuyor. Pelerininden kopardığı bir parça ipi sağa sola sallıyor, kedinin ipi yakalamasına hiç izin vermiyor, kedi sıçrayıp ipi ıskaladığı zaman Hermes'i kandırmış gibi sırıtıyor.

"Siktiğimin salağı," diyorum. "İnsanların inancını kaybetmesine şaşmamalı."

"Daha var mı?"

Bir buçuk iki kilometre daha var, ama bunu söylemiyorum. "Yoruldun mu?" diyorum.

"Hayır. Hayır, yürümeyi severim. Ama ayakkabılarım. Çok kötüler. Bir kutsal taş daha girdi ayağıma, ister misin?"

"Ver bakalım."

Bu taş daha sivri. Gökyüzünün grisiyle aynı renkte, yine de taşı cebime atıyorum. Son bir buçuk kilometre boyunca pek konuşmuyoruz, sessizce yürüyoruz. Ama bu, rahatlığın getirdiği bir sessizlik değil, hayır, yanınızdakinin düşüncelerinin titreşimini hissedebildiğiniz, cümlelerin ölü doğduğu, dudaklarda hiç dillendirilmeden öldüğü o gergin sessizliklerden biri. Konuşmak istiyorum, ama ne söylersem söyleyeyim yanlış bir şey diyecekmişim gibi hissediyorum, bu yüzden ayakkabısına taş girip girmediğini soruyorum.

"Girmedi sanırım," diyor. "Girerse söylerim."

Gelon'un koyuna varıyoruz. Falezlerde, gelgit hafifçe çekildiğinde görülebilen mağaralar var. Kimileri Odysseus'un burada Kikloplar tarafından tutsak edildiğini söylüyor. Sanırım Gelon, Desma'yı ilk buluşmalarında bu yüzden buraya getirdi. Burası çok güzel, ona şüphe yok, ama Gelon'un daima başka bir şeylere ihtiyacı vardı. Pek çok insan mitlere, onları gerçek yerlerle ilişkilendirdiği için inanır, mitler de o yerlerde halihazırda var olan şeylere yeni anlamlar yükler, ama Gelon farklı. Gelon, gözlerinin önündekilere ancak onlara dair anlattığımız hikâyeler aracılığıyla inanıyor.

"Odysseus'un Kiklopları bu mağarada kör ettiği söyleniyor."

"Oh."

"Mağarayı şu anda göremezsin, gelgit yüksek."

Kibarca başını sallıyor, ama aklının başka yerde olduğunu görebiliyorum. Köle sıkılıyor.

"Sence Lidya'yı bir daha görebilecek misin?"

Bu dediğim onu irkiltiyor, bana bakıyor, gözleri fal taşı gibi açılıyor birden.

"Bilmiyorum," diyor.

"Pek mümkün değil sanki –" Susuyorum. "Buraya oturalım haydi."

Yanakları kızarıyor, allık kulaklarından çenesine kadar iniyor. Örtü getirmeyi unutmuşum, bu yüzden çıplak taşlara oturuyoruz, yiyecek ve içecekleri çıkarıyorum. Şarap tulumlarından birinin ağzı açılmış, ekmek somununun üzeri ıslanıp lapa gibi olmuş. Ekmeğin tepesini koparıp atıyorum, ekmeği attığım anda martılar üşüşüyor, havaya tüyler savruluyor. Belki onlar da sarhoş olur.

"Bir daha geri dönebileceğimi hiç zannetmiyorum."

Önüne, engin kara denize bakıyor. Vicdanım sızlıyor biraz, ama içimde bir şeyler fısıldıyor: İyi gidiyorsun, böyle devam et.

"Gerçekçisin," diyorum. "Sanırım haklısın."

"Bir ara emindim. Bir şeyler olacak zannediyordum. Babam gelip beni alacaktı. Dismas bana âşık olacaktı ve beni özgür bırakacaktı. Savaş..." Gülüyor. "Atinalıların kazanmasını ne kadar çok istediğimi sana anlatamam. Şehre attıkları ilanları hatırlıyor musun?"

"Okuma yazma biliyor musun?" diyorum şaşırarak.

Başını sallıyor, şaraptan bir yudum alıyor.

"Lidya'da kadınlara okuma yazma öğretiyorlar. Çok okurdum, ama okuduğum en iyi şey o ilanlardı herhalde. *Atina sizi özgürleştirmeye geldi.* Yalandı muhtemelen, ama zaten her düş yalan söyler."

"Çok iyi. Okuma yazma bilmen yani. Bravo sana."

Kafasını sallıyor.

"Yunanca kolay. Persçe daha zor."

Başım dönüyor.

"Seni akıllı sürtük seni."

Gülümsüyor. Yürüyüşe başladığımızdan beri ilk kez gerçekten gülümsüyor, beyaz şaraptan büyükçe bir yudum alıp tulumu bana uzatıyor. Şarap soğuk, meyvemsi ve tarif edemediğim bir tadı var. Lyra'da da tarif edemediğim bir şeyler olduğunu düşünüyorum.

"Babam öğretti," diyor. "Devlette çalışıyordu."

"Aristokrat mıydın yani?"

Sorduğum soruyu anlamamış gibi yüzüme bakıyor, bu yüzden başka bir şekilde yineliyorum sorumu.

"Zengin miydiniz?"

Zenginlik adice bir şeymiş gibi yüzü hoşnutsuzlukla buruşuyor. Babasını anlatmaya başlıyor. Babası zengin değilmiş, ama paranın peşinde koşsa zengin olabilirmiş, tabii bu çok kolay, çok bayağı bir şeymiş. Bilgelik istemiş babası, her şeyin bilgisinin peşinden koşmuş. Gelgitleri, sineklerin kanat açıklığını, yaprakların neden yeşil olduğunu, yıldızların hareketlerini öğrenmek istemiş. Babasının ilgisini çekmeyen tek bir konu bile yokmuş, hatta tutulmaları bile tahmin edebiliyormuş. Dünyanın en iyi babasıymış, dişlerimi acıtacak denli sert bir sırıtış yerleşiyor dudaklarıma.

Barda, ondan daha önce hiç görmediğim bir canlılıkla konuşuyor Lyra, ay tutulmasının nasıl gerçekleştiğini anlatmaya girişiyor. Eline beyaz bir taş alıyor, onun ay olduğunu söylüyor, sonra eksenleri ve dönüşleri uzun uzadıya açıklıyor, tanrıların böyle olayların açıklamaya ihtiyaç duymadığını söylüyor. Elleri inip kalkıyor, gözlerinde canlı bir bakış var. Taşı tutan koluna uzanıyorum, teninde damganın soldurduğu yere vuruyorum.

"Pardon," diyorum. "Arı vardı."

Kaskatı kesiliyor Lyra, devam edip etmemekte kararsız.

"Devam et."

Devam ediyor, ilk başta bocalıyor, ama çok geçmeden az önceki hızına ve yoğunluğuna dönüyor. Rüzgâr, saçlarını kara gözlerinin önüne süpürürken kaşlarına kum bulaştırıyor.

"Tutulmaları tahmin edebiliyordu," diyorum. "Ama kızının köle olacağını bilemedi. Ne kâhinmiş ama."

Ona vurdum sanki – çenesinin derisinde mosmor bir damar beliriyor.

"Babam kâhindi demedim. Tam tersiydi."

"Öfkelenmene gerek yok. Kafa buluyorum seninle, o kadar! Zeytin alsana." Ona bir zeytin uzatıyorum, ama almıyor. Öylece gökyüzüne bakıyor. Bulutlar kara ve ince, böcek gibi hareket ediyorlar.

"Tutulmaları anlatıyordun, devam etsene."

Kafasını sallıyor.

"İstemiyorum."

"Dismas'ın dediğini hatırla. Ben ne istersem yapacaksın. Tutulmaları dinlemek istiyorum."

Annemin çiçekleri dizlerinde, çiçeklerden birini alıp saçına takıyorum.

"Haydi."

"Hayır," diyor. "Bana sahip olabilirsin, ama bir kez daha o konudan bahsetmeyeceğim."

Verecek cevap bulamıyorum. Oturup ter döküyoruz. Beş on metre ilerimizde, denizin içinde solgun bir kayalık var. Kayalık ince, el gibi. Bir su perisinin eli. Bir taş alıyorum ve o anda aydınlanıyorum sanki. Bu eli vurursam Lyra'yla her şey yolunda gidecek. Vuramazsam hayatım mahvolacak.

Elimden geldiğince dikkatle nişan alıp taşı atıyorum. Taş havada savruluyor, içimde bir şeyler kaynıyor, ama rüzgârdan mıdır bilinmez, taş havada dönerek solgun kayalığa yumuşakça vuruyor, taş kayaya değil de bir tene vurmuş gibi bir ses çıkıyor. Kalbim küt küt atıyor: Bu kız doğru kız.

"Çok güzelsin."

Neredeyse teslimiyet bildiren bir iç çekişle yüzünü bana dönüyor, öpücük beklermiş gibi gözlerini kapatıyor.

"Hemen olmaz," diyorum. "Sanırım kötü bir başlangıç yaptık."

"Hayır. Seni çok iyi anlıyorum."

"Anlamıyorsun. Gerçekten anlamıyorsun. Bak, seni dinlemeyi seviyorum. Tutulmalara ve sayıların ahengine dair anlattığın her şeyi dinlemeyi seviyorum, ama bende başka bir şey daha var, bu şey zehirli, sen konuşurken sürekli kulağıma fısıldıyor. Bu kız senden üstün olduğunu zannediyor Lampo. Senin yumru ayaklı işsiz bir piç olduğunu düşünüyor, seninle bu sahilde yürüyecek. Sen topalladığın için salyangoz hızında bir yürüyüş olacak bu. Seninle birlikte amaçsızca dolaşacak çünkü onun sahibine parasını ödedin, ama bu kız köle bile olsa kendinin üstün biri, seninse rezilin teki olduğunu biliyor, tüm bunları kafamın içinde duyuyorum, bağırmak istiyorum ama bağırmıyorum. Duyduğum acının bir parçasını sana geçirmelerini umduğum sözler sarf ediyorum sana. Aşağılık herifin tekiyim."

Bu patlama karşısında afallıyor, ama nihayetinde başını sallıyor. Beni anladığını mı ima ediyor, yoksa aşağılık olduğum konusunda benimle hemfikir mi anlayamıyorum. Bir parça ekmek koparıyorum. Aç olduğumdan değil, yapacak bir şey olsun diye, ekmeği ağzıma atıp çiğner gibi yapıyorum.

"Bugün buraya gelmek istedim," diyor bana bakarak.

"Ne?"

"Gelip seninle yürümek istedim. Dört gözle bekliyordum bunu."

"Mecburdun."

"Hayır," diyor. "Gelmeye mecburdum evet, ama gelmeyi isteyip istememek bana kalmış bir şey. Dismas bu konuda hiçbir şey yapamaz."

Çenesindeki allık yoğunlaşıyor, kafasını kaldırıp bana bakıyor, sonra gözlerini uzaklara çeviriyor.

"Okuma yazma bilmiyorum," diyorum.

"Ne?"

"Okuma yazma bilmiyorum. Ben iki yaşındayken babam siktirmiş gitmiş. Annem elinden geleni yaptı, ama nihayetinde beni okuldan almak zorunda kaldı, çalışmak zorundaydım. Arkadaşım kendi kendine okuma yazma öğrendi, bana da öğretmeyi denedi birkaç kez, ama olmadı. Sen öğretebilirsin belki."

Düşünüyormuş gibi görünüyor.

"Dismas izin vermez."

"Buraya gelmene izin verdi."

"Çünkü bunu anlayabiliyor. Ama sana okuma yazma öğretmemi anlayabileceğini zannetmiyorum."

"Para anlamasına yardım eder."

Şarabı alıp zarifçe yudumluyor, sonra uzanıp bir taş alıyor. Ayı tarif ederken kullandığı beyaz taş bu. Yere bakıyor, sonra ayağa kalkıyor.

"Buraya gel."

Onu takip ediyorum, denize yürüyoruz, kumların ıslandığı yerde duruyoruz. Kuma bir şeyler çizmeye girişiyor, ağır ağır, ne yaptığını bilerek.

"Anladın mı?"

Sembollere bakıyorum, bunun Yunanca olduğunu biliyorum, o kadar.

"Ne yazıyor?"

"*Lampo*. Anladın mı, bu L, bu da A. Biliyor olmalısın...

Eğilip bakıyorum, tuhaf ve vahşi görünüyor. Daha önce ismimin yazıldığını hiç görmemiştim. Heykellerde, ostrakonlarda, tapınak kapılarında isimler görürsünüz ama bunlar hep zenginlerin ve meşhur insanların isimleridir. Taşa oyulur bu isimler. Ama belki de benim ismimin kuma yazılması doğrudur, Lyra son harfleri açıklayamadan bir dalga geliyor, ayaklarımız ıslanıyor, dalga çekildiğinde harfler yok artık.

"Seni seviyorum," diyorum, kelimeler ürkütüyor beni.

"Ne?"

Lyra korkmuş gibi görünüyor şimdi.

"Dedim ki, seni seviyorum. Ne anlıyorsun bundan?"

"Hiçbir anlamı yok. Biz iki yabancıyız."

Denize bakıyorum, denizde cevap yok, gökyüzünde cevap yok. Her şey bomboş, ansızın her şey bomboş oluyor. Tek bir kuş bile uçmuyor, yıldırımların gümbürtüsü duyuluyor.

"Bu bir işaret. Zeus birlikte olmamız gerektiğini düşünüyor."

Belli belirsiz bir tebessümle aralanıyor dudakları, kafasını sallıyor.

"Bulutlarda nem birikiyor, o kadar. Birbirleriyle karşılaştıkları zaman çarpışma gibi bir şey olur. Savaş arabası yarışlarını düşün, iki araba birbirine çarptığı zaman ses çıkar. Babam bu konu hakkında bir tez yazmıştı."

"Ama bu da bir işaret olabilir. Hem dediğin gibidir hem de işarettir, neden olmasın ki?" Yüzüme serin yağmur damlaları düşüyor. Yıldırımlar bir kez daha gürlüyor – bu sefer

daha da yakınlar. Gitmemiz gerekiyor aslında, ama daha değil. "Ya seni satın alırsam?"

Lyra bir şey diyecek gibi oluyor ama kelimeler dudaklarında ölüyor.

"Şu anda yeterince param yok, ama inan bana bu şehir değişiyor, hem de çok hızlı değişiyor. Bir amacım olursa para kazanabilirim. Ya seni satın alıp azat edersem? Ne dersin?"

Kulağa hoş geliyor. Gözlerine bakmak yetiyor, umut dolu kapkara iki ay gibi gözleri, ama hemen şüpheler beliriyor bu gözlerde. Lyra tüm bunların şaka olmasından korkuyor sanki.

"Sana güvenemem."

Buna ne denir ki? Haklı. Bana güvenemez. Ben bile kendime güvenmiyorum. Hem kendime hem başkalarına çok ihanet ettim, ama bugüne dek tek bir şeye inandıysam, bugüne dek bir şeyi Gelon'un istediği gibi şiddetli bir arzuyla istemişsem, o şey bu. Eğer böyle bir şey varsa, tam şu anda, Lyra'yla var.

"Bana güvenemezsin. Bu doğru."

Bunu beklemiyordu.

"Aynen öyle," diyor sanki son söz buymuş gibi, ama sesinde bir nebze hayal kırıklığı var.

"İster inan ister inanma, ya olursa?"

"Anlamıyorum seni."

"Bana güvenmek için sebebin yok. Ama bir şekilde parayı bulduğumu, Dismas'ın da seni satmayı kabul ettiğini düşünelim. Beni kabul eder miydin?"

Rüzgâr uluyor şimdi. Deniz bitimsiz bir bozkurt sürüsü gibi kıyıya hücum ediyor, ıslanmamak için birkaç adım geri çekilmek zorunda kalıyoruz. Lyra'nın dudaklarının kıpırda-

dığını görüyorum, ama ne dediğini duyamıyorum, tekrarlamasını istiyorum. Ona sokuluyorum, dip dibeyiz şimdi, tuz kokusunun ardında onun kokusunu soluyorum.

"Başka şansım olmaz. Beni satın alırsan bana sahip olursun."

Vay anasını. Onu sarsmak istiyorum. En azından yalan söylemese olmaz mı?

"Peki sana şans verirsem? O zaman ne olur? Lidya'ya mı dönersin, yoksa birlikte bir yaşam mı kurarız?"

Düşündüğünü görebiliyorum. Kara gözlerinin ardında düşünceler titreşiyor, gırtlağındaki kaslar konuşacakmış gibi hareket ediyor, ama kelimeleri yutuyor Lyra ve düşünmeye devam ediyor. O anda apaçık olanı anlıyorum. Gerçek ne olursa olsun, Lyra bana evet diyecek, başka bir şansı var mı? Güzelliği gidene kadar Dismas'ın Yeri'nde ellenecek. Sonra ne olacak peki? Dismas bana kalırsa duygusal bir tip değil. Kızı satacak ve o gece söylediğim şey gerçek olacak. Lyra tarlalarda harman dövecek. Yüzümde buna dair bir şeyler görüyor herhalde, kaşlarını çatıp kafasını sallıyor.

"Ne?"

"Yaşamım zannettiğin kadar kötü değil. Sana öyle gelmiyordur belki, ama bu yaşam bana ait, daha kötü olabilirdi. Seninle daha kötü bir yaşam sürmeyeceğimi nereden bilebilirim?"

"Kahretsin. O kadar kötü müyüm?"

"Doğruyu söylüyorum. Sen doğruyu mu söylüyorsun bilmiyorum, ama ben doğruyu söylüyorum. Ben buyum."

Böyle olmasını beklemiyordum. Ama kafamın içinde bir ses, Lyra'nın gönülsüzlüğü iyi bir şey diyor. Tebessümlerden ve hevesten korkman gerekiyor, bu yüzden ona istediğim gibi küfür edemiyorum. Elini tutuyorum, biraz irkiliyor, ama elini çekmiyor. Elinin sıcaklığı yukarıdan inen

yağmurun soğukluğuna tezat oluşturuyor. Parmaklarımı bileklerine götürüyorum, kanı gürül gürül akıyor.

"Sen busun," diyorum. "Anlıyorum, umarım sen de beni anlıyorsundur. Muhteşem biri değilim, biliyorum, özgür olsaydın beni iki kere bile düşünmezdin, ama duruma açık seçik bakalım. Şu anda param yok, ama seni özgür edecek parayı kazanmak için deli gibi çalışacağım. Sonrası sana kalmış. Siktirip gitmek istersen siktirip gidersin. Benimle kalırsan, işte buyum. Topal bir çömlekçiyim, ama benimle olursan bundan daha fazlası olabilirim. Sanırım bugüne dek uğruna çalışacağım hiçbir şey olmadı, inanacağım hiçbir şey olmadı. Gerçekten, bir erkeğin her şeyden çok buna ihtiyacı vardır. Kaderimi seninle paylaşırım ve eğer yalnızca kendim için değil, ikimiz içinse parmaklarımın derisi soyulana dek çalışırım." Ayağımı çarpık görünmesin diye düzeltmeye çalışıyorum, ama ne fayda.

"Sikerler. Diyeceklerim buydu. Dedim işte."

Ona bakamıyorum. Oysa orada, rüzgâra rağmen nefes alıp verişini duyabiliyorum, hızlı hızlı, düzensizce soluyor Lyra.

"Tamam," diyor, neredeyse kendi kendine konuşur gibi.

"Ne?" diyorum ona sokularak. "Neye tamam diyorsun."

"Sözünü tutarsan, ben de özgür olursam eğer. Burada seninle kalacağım ve elimden geleni yapacağım."

"Ciddi misin?"

Başını sallıyor, gözleri yaşarmış, ama bu gözyaşlarının sevinçten mi kederden mi olduğunu bilemiyorum. Yanaklarına süzülüyorlar, gökyüzünden taze inen yağmur damlalarına katılıyorlar, cennete bundan daha yakın olamayacağımızı düşünüyorum.

"Artık ikimiziz. Bundan sonra hiç yalnız olmayacaksın."

Uzaklara bakıyor, sonra birlikte Dismas'ın Yeri'ne dönüyoruz.

17

Horoz ötmeden uyanıp yataktan çıkıyorum, soğuk taşları annemi uyandırmamak için parmaklarımın üzerinde yalın ayak adımlıyorum. Kutuyu koluma alıyorum ve kapıyı sessizce açıp gümüş sokaklara çıkıyorum. Gümüş çünkü yarım ay var, bulutlarla örtülmüş küçücük bir ay, yine de tuhaf şekilde parlak. Zincirli bir köpek duvar kenarına işiyor, ben yanından geçerken hırlıyor, ama bu tekinsiz sessizlikte beni hoş karşılayan bir şeyler var. Hiçbir yanlış yapamazmışım gibi. Zincirde parlayan ışığı ve köpeğin dişlerindeki tükürüklerin parıltısını takip ederek geri dönüyorum. Köpeğin gözleri korku ve öfkeyle büyüyor, ama yavaşça elimi uzatıyorum, hayvanın başını okşuyorum, köpek hırlıyor hâlâ, ne var ki bu hırlama çok geçmeden hafif bir mırıltıya dönüşüyor.

"Akıllı çocuk," diyorum.

Kuyruk neşeyle sallanıyor şimdi, havayı dövüyor, köpeğin kulaklarının arkasını kaşıyorum, köpek de avucumu yalıyor. Çok güzel, yürümeye devam ediyorum ve dünyaya, dünyadaki yerime dair çok iyi hissediyorum kendimi. Saat çok erken. Benden ve o köpekten, bir de geceyi şarkılarıyla çınlatan birkaç kuştan başka herkes uyuyor. Hava soğuk. Gerçekten soğuk, yürürken titriyorum, tuz kokusu burnuma gelene kadar havayı kokluyorum, sonra dalgaları duyuyorum. Denizin, tenine yansıyan yıldızların ve ayın ışığı sayesinde burası daha parlak, kıyıya yürüyorum, şans getirsin

diye yüzüme bir avuç yıldız vuruyorum. Su havadan daha sıcak, yine de beni canlandırıyor. Dismas'ın Yeri'nin silüeti ayın altında çırılçıplak yayılıyor. Kapalı elbette, ama buraya içki içmeye gelmedim. Bekçi köpeği kapı eşiğinde, görünüşe göre uyuyor.

Adımlarımın sesini duyunca kıpırdanıyor, kafasını kaldırıyor, sağ kulağı seğiriyor. Yolda gördüğüm o köpeği sevmemin tek sebebinin buna hazırlanmak isteyişim olduğunu ancak şimdi fark ediyorum. Dismas'ın köpeği kocaman – bar açıkken kilitli tutuluyor, ama Dismas geceleri salıyor köpeği. Köpek birkaç haftada bir zavallı birini ısırıyor, ama çoğu insan belli bir saatten sonra buradan uzak durması gerektiğini biliyor, şu anda da o saatin epey ilerisindeyiz. Yanımda kemik yok, cebimde birazcık bayat ekmek var o kadar, ekmeği köpeğe fırlatıyorum. Tazı ekmeği birkaç kez kokluyor, başkaca bir şey yapmıyor. Gözlerini benden hiç ayırmıyor.

"Sakin ol evlat."

Hırlamaya başlıyor köpek, geri dönmeyi düşünüyorum. Şu anda bunu yapmak için hiçbir sebep yok. Ama sonra kutuyu açıp içine bakıyorum, hayır diye düşünüyorum. Ufak bir zorluk yüzünden umutları boşa çıkarmayacağım. Tuhaftır, korkum geçiyor, melez köpeğin yüzündeki ifade de değişiyor. Öyle aman aman bir değişiklik değil bu. Köpek ansızın hoplayıp zıplamıyor, kuyruğunu sallamıyor, ama hırlamıyor da. Lampo, canavar terbiyecisi. Ben Herakles'im. Köpeğe doğru yürüyorum, hiç ağırdan almıyorum çünkü bu işi hallettim, köpeğin kafasını okşuyorum.

"Akıllı çocuk," diyorum. "Nasılsın?"

Köpek beni ısırıyor. Dişlerini etime geçiriyor, acı ve şok içinde çığlığımı zor bastırıyorum.

"Sikeyim seni!"

Isırdığı yeri bırakıyor, üzerime atılacakmış gibi bir hali var şimdi, gırtlağıma saldıracak, ama nedense saldırmıyor. Neden bilmiyorum, durup düşünmüyorum da. Hemen kaçıyorum ve kolumdaki sıcak kana dokunuyorum. Kibir, diye düşünüyorum. Tanrılar beni bu hale düşürdü, tıpkı Herakles gibi, ama bunu düşünmek moralimi yükseltiyor, yaraya dair bir hikâye uydurmak o yarayı bana ait kılıyor. Dismas'ın Yeri'nin alt katında hizmetçilerin odası bulunuyor. Dismas eskiden ikinci katta kalırdı, ama Lyra'nın anlattığına göre artık çoğu geceyi şehir merkezindeki yeni yerinde geçiriyormuş.

Lyra sol taraftaki yeşil perdeli odada kaldığını söylemişti. Soldaki odayı görebiliyorum, ama karanlık yüzünden panjur yeşil mi değil mi anlayamıyorum. Kapıya yürüyüp ahşaba dokunuyorum. Boyada çatlaklar var, parmak uçlarımla bir parçayı koparıyorum ve tadına bakıyorum. Tadı yeşil. Renklerin tadı olabilir mi? Bana kalırsa olabilir, bu rengin tadı da yeşil işte. Panjura vuruyorum, Lyra'nın duyabileceği ama diğerlerini uyandırmayacak bir ses çıkarıyorum. Hiçbir cevap gelmiyor. Bir kez daha vuruyorum, kapıya vuran yumruğumdan başka ses çıkmıyor, kolumdan aşağı kan sızıyor.

"Sikeyim," diyorum.

Tazı arkamda şimdi. Hırlamıyor, sadece bakıyor, bir kere daha ısırılmak istemiyorum, son kez vurmak üzere yumruğumu sıkıyorum, derken panjur açılıyor ve onu görüyorum.

"Kim o?" diyor korkuyla.

"Benim. Lampo."

Cevap yok, burada dikilmiş dururken kendimi bir an aptal gibi hissediyorum, yaptığımdan emin olamıyorum.

"Ne işin var burada?"

"Seni görmek istedim."

Ama karanlık yüzünden onu göremiyorum. Konuştuğu zaman dişlerini görüyorum yalnızca, bir de silüetini. Ama kokusunu alabiliyorum: Gecenin teri ve saçlarının kokusu burnumda. Belki de onu koklamaya gelmişimdir. Bunu yapabilir misin? Sapıkça geliyor kulağa, dokunmak için uzanıyorum. Tuniğine dokunuyorum, tuniğin altındaki bedeninin sıcaklığını hissediyorum.

"Bunu mu istiyorsun?"

Bunu istiyorum, ama bu şekilde değil. Ya köpek kıçımı ısırsaydı? Pencereden de girebilirdim ama başka bir hizmetçi beni görebilirdi, o zaman Lyra fena sopa yerdi. Onu geceleyin bir hırsız gibi istemiyorum.

"Al," diyorum kutuyu uzatıp. "Sana."

"Hediye mi?" Sesi meraklı.

"Siraküza'da böyle kur yaparız biz. Kızlara hediye verilir. Lidya'da da böyle mi?"

"Evet," diyor, epey sessizce.

"Güzel. Pekâlâ, hepsi bu kadar."

Arkamı dönüp yürüyorum, ama ağır ağır gidiyorum, Lyra'nın kutuyu açışını, kutunun içindekini çıkarırken gülüşünü duyabiliyorum, sonra gidiyorum. Köpek peşime düşüyor, belki hayal görüyorumdur ama hayvandan kaçarken topallamıyorum sanki. Lyra beni iyileştirdi diye düşünüyorum, köpekten ve Lyra'dan epeyce uzaklaştığım zaman ayağımın sarsaklığı geri dönüyor, kumda yamuk yumuk ilerliyor, ama sırıtmaya devam ediyorum.

***

Birkaç saat sonra taş ocağında Gelon ve çocuklarla buluşacağım. Öncesinde pazara gidiyorum. Hava hâlâ karanlık, ama bazı tüccarlar tezgâhlarını kurmaya başlamış bile. Yardım etmeyi teklif ediyorum. Birkaç obol karşılığında kasalarını taşı-

yabilirim, yüklerini indirebilirim. Ayak işi, ama buna ihtiyaçları var çünkü şehrin neredeyse her yerinde yeni iş fırsatları doğdu son zamanlarda, bu yüzden birkaç tüccar bana iş veriyor. Birkaç saat boyunca ter içinde, soluk soluğa kasa ve küp taşıyorum, kaslarım acıyor, parmaklarım kaymak tutmuş süte dönüyor. Acı gerçek, ama işin karşılığında ödedikleri gümüş daha da gerçek. Çok bir şey değil. Dismas'ın Yeri'nde birkaç testi şarap almaya anca yeter, ama bu parayı içkiye harcamayacağım.

Sonrasında taş ocağına giden ıssız yolda yürürken sikkelerin cebimde çıkardığı sesi dinliyorum – Gelon'un verdiği kesenin çıkardığı gürültünün yanına bile yaklaşamaz bu ses, yine de müziği çok daha tatlı, çünkü bu para benim ve Lyra'nın, zamanla bundan bir şarkı çıkarabileceğimizi biliyorum.

***

Gelon ve Dares kavşakta el arabasının başında duruyor, ikisi de gülüyor. Gelon'un gülüşünü duymayalı epey oldu, bu yüzden onu duyunca daldığım düşüncelerden irkilerek uyanıyorum.

"Günaydın Lampo," diyor gülümseyerek.

"Günaydın Lampo," diyor Dares aynı şekilde, sonra ilgiyle ekliyor, "kolun. Kanıyor."

"Kurt," diyorum, "Kerberos yanında enik gibi kalırdı, öyle büyüktü, ama korkma. Onu hakladım."

Dares şüpheyle bakıyor, ben de konuyu değiştiriyorum, diğerlerinin nerede olduğunu soruyorum. Dares kaşlarını çatıyor, olduğu yerde biraz doğruluyor.

"Özür dilerim. Biliyorum çok kötü bir şey. Ama çok küçükler, çok toylar. Dakiklik nedir, pek bilmiyorlar. Yine de endişelenmeyin. Onlarla konuşacağım."

Şimdi gülümseme sırası bende.

"Sıkı bir şefsin Dares," diyorum. "Senden iyi asker olur."

"General," diyor ciddiyetle. "Strateji çok ilgimi çekiyor."

Başımı sallıyorum ve el arabasındaki fındık torbasından bir avuç alıp ağzıma atıyorum. Bir müddet öylece duruyoruz, çoğunlukla Dares konuşuyor. Oyuna dair fikirlerinden bahsediyor. Oyunun bir noktasında kılıç dövüşü olacak mıymış? Gelon ona *Medea*'da ya da bildiği kadarıyla yeni Euripides'te kılıç dövüşü olmadığını söylüyor, ama Dares vazgeçmiyor. Medea'nın dövüşerek Kolhis'ten çıkabileceğini söylüyor – dahası yeni Euripides Truva'da geçmiyor muymuş? Gelon oğlanın saçlarını karıştırıyor, düşüneceğini söylüyor.

Uzaklardan kahkahalar ve küçük ayak sesleri duyuluyor. Diğer çocuklar geliyor, bu çocukların ortama getirdiği değişikliği görmek çok kolay. Konuşmaları ıssız yolu yaşam heyecanıyla dolduruyor, güneş de sanki onlara sempatiyle yaklaşarak daha çok ısıtmaya başlıyor.

"Geç kaldınız!" diyor Dares.

Çocuklar yavaşlıyor, tereddütle birbirlerine bakıyorlar. Küçük Strabo biraz arkadan geliyor, koşup yetişiyor, arkadaşları yavaşladığı için çok seviniyor, neden yavaşladıklarını sormadan gülerek arkadaşlarını geçiyor ve doğruca Dares'e koşuyor.

"Geç kaldın Strabo," diyor Dares sertçe.

"Sorun yok," diyor Gelon. "Gelmesi gerektiği zaman geldi." Gelon el arabasına uzanıyor, çocuklara incir dağıtıyor, Dares gecikmenin ödüllendirilmesine kızmış gibi gözükse de bir şey demiyor.

Bugün Laurium'un girişinde başka bir muhafız bekliyor. Patlak dudaklı tıknaz bir herif, akşamdan kalma bir hali var, uyukluyor, Gelon kesesinden gümüşlük çıkarmaya yeltendiğinde onu durduruyorum ve muhafıza içki veriyorum, adam içkiyi alıyor, hiçbir şey demeden geçmemize izin veriyor.

"Para harcamaya gerek yok," diyorum.

Gelon başını sallıyor ve yiyeceklerin üzerini örtüyor, el arabasını çukura indiriyoruz. Gece yaprak fırtınası çıkmış herhalde, taş ocağının her yerinde kırmızı ve altın sarısı Carpo* kabukları var. Bazı tutsakların kafalarında bile yapraklar görülüyor, taç gibi parlak bu yapraklar, tutsaklar zincire vurulmuş krallar gibi bize bakıyor oradan geçtiğimiz sırada.

Mezarlar çoğalmış yine, taş yığınları neredeyse Strabo'nun boyuna ulaşmış, oyuncu kadromuzdan hiçbiri bu taşların altında olmadığı için sessizce şükrediyorum. Koku da yumuşamış. Belki havadandır, serinlik çürümeyi azaltmış olabilir, ne olursa olsun taş ocağının kokusu değişmiş. Biz onu görmeden Paches bizi görüyor, bir gelişim görünce mutlu oluyorum. Hâlâ berbat görünüyor, ama kafa derisindeki siyah saçlar çoğalmış, teni de daha sıkı şimdi. Elimi sıkıyor, gülümsüyor, diğerlerinin prova yaptığını söylüyor. Koro taş ocağının duvarlarında, Paches önümüze düşüp bizi oraya götürüyor. Koroyu göremiyorum ilk başta. Paches tünellerde saklandıklarını söylüyor, sonra karanlıktan ıslak ıslak bakan gözlerini fark ediyorum.

"Paches güzel şeyler anlattı bana," diyorum. "Beni gururlandırıyorsunuz çocuklar."

Gözler kırpışıyor, Atinalılar yavaş yavaş karınlarının üzerinde sürünerek dışarı çıkıyor, kireçtaşının tozu yüzlerini fildişi tanrılara benzetmiş. Gelon gidip birine elini uzatıyor, ona bakan Dares de hemen aynısını yapıyor. Çok geçmeden tüm çocuklar katılıyor bu işe, duvarları atlayıp solgun yaratıkların ayağa kalkmasına yardım ediyorlar. Strabo öyle küçük ki bir tutsak elini tutunca sendeliyor, ama inat ediyor, az sonra tutsak ayağa kalkıyor, Strabo gururla sırıtarak adamı el arabasına götürüyor ve insan, o anda belli bir açıdan baktığında oğluyla yürüyen bir adam gördüğünü sanıyor, Atina-

* Yunan mitolojisinde bahar ve doğurganlıkla ilişkilendirilen bir karakter. (ç.n.)

lıların çocukların elini tutuşunda ve çocukların yüzündeki ifadenin değişmesinde, onlar farkında olmasa da, bir şeyler var, sanki bu zavallı piçler o anda birbirlerine babalık ve evlatlık ediyor, zira bu adamların memleketlerinde bir daha hiç göremeyecekleri çocukları var, kafamı çevirmem gerekiyormuş gibi hissediyorum, mahrem bir ana bakıyorum sanki, dönüp el arabasındaki peynirleri saymaya girişiyorum.

Bu sabah provanın başlaması biraz zaman alıyor. Atinalılar yiyeceklere aç kurtlar gibi atılıyor, güçsüz kalıyorlar, ama görünüşe göre hep böyle oluyor. Karınları doyduktan sonraki ilk saatte yaptıkları her şeye bir miskinlik çöküyor, başka seçenek yok çünkü karınları doymazsa hiçbir boka yaramıyorlar. Asıl mesele bu değil. Mesele, *Medea*'yla yeni oyun *Truvalı Kadınlar*'ı nasıl birleştireceğimiz. İki oyunu birbirine katmak konusunda ne düşüneceğimi bilemiyorum. Bana kalırsa ya birini ya diğerini oynamalıyız, ama Gelon bunu kabul etmiyor. *Medea*'ya çok vakit ayırdığımızı ve ondan vazgeçemeyeceğimizi söylüyor, dahası *Medea*'nın Euripides'in en iyi oyunu olduğunu düşünüyor. Hayır, *Medea* hiçbir yere gitmiyor, ama *Truvalı Kadınlar* da oynanacak. Bu oyun yeni Euripides, onun son eseri ve kim bilir belki de yazdığı son oyun olacak. Yapmak zorundayız, oyunu yaşatmaya mecburuz – hatta olabildiğince çok insanın oyunu izlemesini sağlamalıyız.

"Öyle mi?"

"Evet."

Epey şaşırıyorum. Oyunun yalnızca bizim için, belki bir de Tuireann'la tayfası ve çocuklar için olduğunu düşünmüştüm. Ama taş ocağına seyirciler getirmek, burada hakiki bir oyun sergilemek. Çok tuhaf. Bizi tutuklarlar muhtemelen.

Aklımdan geçenleri söylüyorum, Gelon'un yanakları kızarıyor, bana sövüp saymaya başlayacağından eminim, ama

sadece iç çekiyor, sakin bir sesle "Yönetmenlere mi oynayacağız yoksa gerçek bir oyun mu sergileyeceğiz?" diyor.

"Gerçek bir oyun sergileyeceğiz."

"Öyleyse konuşulacak bir şey yok. Bir oyunun seyircisi vardır, yoksa provadan farksız olur."

Atinalılara dönüyor. Pek çoğu fazla yemekten kocaman olmuş karınlarını tutuyor.

"Ne dersiniz? Seyirci olsun mu olmasın mı?"

Belki hayal görüyorumdur, ama kupkuru yüzlerinde titreyen düşüncelerini okuyabiliyorum sanki. Onlar da benim gibi Siraküzalı seyircilerin olmasını istemiyor, ama bunun Gelon'un oyunu olduğunu da biliyorlar. Ben buradayım, ama işleri ben yönetmiyorum. Yiyecekler Gelon'dan geliyor, diğer şeyler de öyle. Bunları Atinalıların gözlerinden okuyorum, dudakları kıpırdamadan verecekleri cevabı hissediyorum.

"Seyirci," diyor içlerinden biri. Bu Antikles: ak sakallı Atinalı adam. Sakalını sıvazlıyor şimdi, hatta heyecanla çekiştiriyor neredeyse, diğerlerine dönüyor. "Ne diyorsunuz? İstiyor muyuz?"

"Seyirci!" diye bağırıyorlar, on beş ses tek bir koroda titreyerek bir oluyor.

Bir tek Paches konuşmuyor.

"Nasıl isterseniz," diyorum, "ama alkış falan beklemeyin."

"Haydi başlayalım."

Atinalılar yavaş yavaş ayağa kalkıyor. Kısa bir konuşmanın ardından bugünü *Truvalı Kadınlar*'a ayırmaya karar veriyoruz. Oyunu çok bilmiyorum. Yalnızca Truva'da geçtiğini biliyorum, Numa'nın olay örgüsünü anlatmaya başlaması da bir başka nahoş sürpriz oluyor. Evet, olay örgüsü falan yok. Hecuba, Cassandra ve Truvalı kadınlar korkunç zamanlar ge-

çiriyor, o kadar. Savaştan sonra, Truva yanmış yıkılmış, Yunanlar ganimeti bölüşüyor. Her şeyin güzel başladığı ve sonrasında işlerin epey kötü gittiği geleneksel bir trajedi değil bu. Her şey çok kötü başlıyor ya da her şeyin çok kötü başladığını zannediyorsunuz, sonra Mireler* göz kırpıyor ve yeryüzü sarsılıp çatlıyor, Hecuba'yla tayfası en kötüsü zannettikleri şeyin en kötünün yanına bile yaklaşamayacağını fark ediyor. Yaşamları felaket bir hal alıyor. O güne dek duyduğum en tuhaf karanlıklardan biri bu, Gelon'un bile ayrıntıları dinlerken afalladığını görüyorum. Belli ki şimdiye kadar ona oyunu pek anlatmamışlar, şimdi ilk kez tam anlamıyla dinliyor.

"Korkunç bir şey adamım," diyorum Numa susunca.

"Muhteşem bir oyun," diyor Numa korkusuzca.

Paches'e dönüyorum. İçlerinde bir tek ona güveniyorum çünkü.

"Sen ne diyorsun Paches? Doğruyu söyle bana."

Paches arkadaşlarına, sonra taş ocağının duvarlarına bakıyor. Düşüncelerle dolu kafasını kaşıyor, eline birkaç tel saç geliyor, ama her zamanki gibi tutam tutam kopmuyor saçları.

"Daha önce böyle bir şey hiç duymamıştım," diyor sonunda.

"Sevdin mi?"

Paches kafasını sallıyor.

"Hayır sevmedim, ama asla unutmayacağım. Euripides'in bu oyunun yazdığı en iyi oyun olduğunu düşündüğünü söylüyorlar."

"Öyle mi?" diyor Gelon, o anda boku yediğimizi anlıyorum. *Truvalı Kadınlar* oynanacak.

***

Truvalı Kadınlar'ın başrolü Hecuba, rolü kimin alacağına dair pek tartışma dönmüyor. Elimizdeki en iyi oyuncu

* Yunan mitolojisinde kader tanrıçaları. (ç.n.)

Numa, dahası rolü çok istiyor, bu yüzden rol onun oluyor. Ondan sonra en önemli rol Cassandra, ardından Helen. Bu oyundaki herifler şerefsizlikten başka bir şey yapmıyor. Sonlara doğru Menelaus ortaya çıkıyor, ama onun da diyecek pek bir şeyi yok. Hayır, Cassandra'yla Helen'i kimin oynayacağını bulmamız gerekiyor. Cassandra delirmiş aslında, ama hâlâ çok güzel, Agamemnon onun için yanıp tutuşuyor – onu Argos'a geri götürmek istiyor. Kahrolası aptal karısının onları, kocasıyla metresini, bağrına basacağını zannediyor, ama Cassandra Yunanistan'a gitmenin ölmek demek olduğunu biliyor. Yine de gidiyor. Güzel bir rol bu, Paches'in oynamasını istiyorum, ama Gelon'un şüpheleri var. Korodan başkalarını da denemek istiyor, bunun makul olduğunu düşünüyorum aslında, ama siktir et. Ben Paches'i istiyorum.

"Böyle olması gerekiyor."

"Lampo, işim var."

Sikerler. Ben de yönetmenim, aynen böyle söylüyorum.

Gelon iç çekip bana bakıyor.

"Söyle."

"Düşünsene adamım. İki oyunu birleştiriyoruz. Seyirciler oyuncuların aynı oyuncular olduğunu fark edecek, bu normalde bir zayıflıktır ama buradan güçlü bir şey çıkarabiliriz. Onları şaşırtabiliriz, anlıyor musun?"

"Devam et." Gelon çok ilgilenmiyor, ama benimle dalga da geçmiyor.

"Medea çocuklarını öldüren bir kadın, Hecuba ise çocukları öldürüldüğü için yaşamı mahvolmuş bir kadın. Burada bir örüntü var, değil mi? Biri her şeyi mahvediyor, diğeri ise tüm acılara katlanıyor. Bir ritim var, rolü Numa'ya vererek iyi yaptın. Ama Jason'la Cassandra'yı düşün. Aralarında nasıl bir bağlantı var?" Kolumu Paches'in omzuna koyuyorum. "Jason en büyük zampara. Değil mi? Yaşanan onca yıkımın

sebebi Jason'ın sadakatsizliği. Medea'ya verdiği sözleri tutsa muhteşem bir yaşam sürecekler, ama sözünü tutmuyor Jason. Kamışını sokabileceği genç, parlak bir şeye ihtiyaç duyuyor, bu yüzden her şey mahvoluyor. Ve Cassandra –" Paches'in omuzlarını sıkıyorum – "Agamemnon eve dönüyor ve tıpkı Jason gibi o da galip gelmiş. Ama onun ödülü sikik bir post değil, Truva'nın ta kendisi. Argos'ta keyfine bakabilir, en güzel şarapları içebilir, karısı kulağının dibinde ona kur yapar ama Agamemnon'un o genç ve parlak şeye sahip olması gerekiyor, karısı ise buna boyun eğmiyor. Agamemnon'u öldürüyor, kan davasını başlatan da bu oluyor. Çünkü Agamemnon öldükten sonra çocukları intikam için annelerini öldürüyor. Görmüyor musun adamım, birbirlerinin kırık aynaları bunlar. Kusursuz bir şey!"

Nefes nefeseyim, bir aşağı bir yukarı yürüyorum. Herkes beni dinliyor, gözlerini benden hiç ayırmıyorlar. Çocuklar bile epey ilgileniyormuş gibi gözüküyor, Gelon'a bakıyorlar, onun cevabını bekliyorlar.

"Söylediklerinde doğruluk payı var, ama bu kadar basit değil. Clytemnestra Agamemnon'dan nefret ediyor zaten. Agamemnon sırf rüzgârlar değişsin diye kızlarını kurban etti." Aklına bir şey gelmiş gibi susuyor bir anda. "Bunda bir zıtlık var. Agamemnon oyunda olsaydı onun rolünü Paches'e verebilirdim, ama Agamemnon oyunda yok." Numa'ya dönüyor. "Değil mi?"

"Evet," diyor Numa "Agamemnon'dan bahsediliyor, o kadar."

Bu kötü oldu, ama vazgeçmeye niyetim yok. Ana oyuncu kadrosunun karnı iyi doyacak, Paches'in koro tayınına razı olmasına izin vermeyeceğim.

"Pekâlâ. Ama anlamıyorsun. Kırık bir ayna istiyoruz, bire bir aynısı olsun istemiyoruz. Değişmiş ama yine de fark edi-

lebilir olmalı. Dahası, Paches'e bir bak. Cassandra rolü için doğmuş. Değil mi Paches?"

"Evet," diyor Paches, umduğumdan daha zayıf bir inançla.

Gelon çocuklara soruyor, çocuklar hangimizin dediği olsun hiç bilemiyormuş gibi görünüyorlar. Sonra koroya soruyor Gelon, bu aptallık, çünkü daha büyük bir rol ve onun getirdiği ayrıcalıklar için deneme yapmak isteyecekler.

Podyuma benzeyen yassı bir kaya var, Gelon buna oyuncu kayası diyor. Rolü isteyenlerin sıraya girmesini, hepsinin sırayla Cassandra'nın monoloğunu oynayacağını söylüyor. Birkaçı denemeye bile girmeyince şaşırıyorum. İçlerinden birine neden diye soruyorum, adam sahne korkusuna dair bir şeyler geveliyor. Ama bu ürkek tipler azınlıkta, geri kalanlar deniyor. Tek tek o kayanın üzerine çıkıp Cassandra'yı oynuyorlar. Berbat bir şey. Neyse ki Numa'mız var. Numa'nın hafızası inanılmaz, görünüşe göre Medea'nın repliklerini bildiği kadar Cassandra'nın sözlerini de biliyor, ihtiyaç duyanlara –ki neredeyse hepsi ihtiyaç duyuyor– sufle veriyor.

Cassandra'nın Agamemnon'un gemisine bindirilip Yunanistan'a metreslik yapmaya götürüldüğü sahneyi oynuyoruz. Truva'da son sözlerini söylüyor Cassandra, bu sözlerle bir kehanette bulunuyor. Cassandra fena tat kaçırıyor. Gemide kan nehri ve bir delik var, yüzemiyorsunuz. Kasvetli bir şey, ama iyi oynanırsa güçlü bir etkisi olabilir. Çoğu iyi oynayamıyor – taş ocağına ilk geldiğimiz günleri hatırlatıyorlar bana. Oyuncu kayası her denemede kararıyor sanki, her seferinde üzerine çıkanın ruhundan bir parça alıyor, kayaya çıkan Atinalıların özgüveni her seferinde biraz daha azalıyor. Sıra Paches'te, korkunç gerginim ama yine de sırıtıyorum.

"Onlara bu iş nasıl yapılır göster Paches."

Paches kayaya çıkarken düşeyazıyor, ama hemen kendini

toparlıyor ve dengesini buluyor. Etrafına bakıyor, derin bir nefes alıyor, kendi kendine başını sallıyor ve başlıyor. Hakikaten başlıyor. Jason rolünden çok daha iyi oynuyor, bitirdiği zaman Gelon'a bakıyorum, Gelon da etkilenmiş. Numa ayağa kalkıyor, Paches'in elini sıkıyor.

"Muhteşem."

"Gelon, Cassandra'yla tanış. Cassandra, Gelon."

Arkamızda birinin boğazını temizlediğini duyuyoruz. Dönüp bakıyorum, son Atinalı kayaya çıkıyor. İnce uzun biri, yüzü çıplak, on dokuz yirmi yaşından büyük olamaz. Teni diğerlerininki gibi kuru ve solgun, ama neredeyse hiç kırışıklık yok bu tende, tuhaf bir şekilde ifadeli bakan ela gözlerinin kirpikleri uzun. Marallara, orman mahluklarına benziyor, kayaya çıktığında bıraktığı izlenim de böyle, cılız bacakları yere hiç sağlam basmıyor, bir geyik gibi ürkek, tüm bedeni bastırdığı duygularıyla titriyor sanki, içimi kötü bir his kaplıyor.

"Denemek istiyorum," diyor tiz bir sesle.

"Şansına küs," diyorum. "Deneme bitti. Değil mi Gelon?"

Gelon kafasını sallıyor, gözlerini delikanlıdan ayırmıyor.

"Adın ne?"

"Linar," diyor delikanlı.

"Haydi bakalım Linar. Hazır olduğunda başla."

Linar başını sallıyor, etrafına bakınıyor, uzun kollarını gökyüzüne kaldırıyor, güneşi kapmaya çalışırmış gibi tırmalıyor boşluğu.

"'Onun metresi,'" diyor kadınsı ama açıkça ona ait olan bir sesle. "'Sevdiğim her şeyi yok eden adam yatağıma girecek. Onun metresi,'" kelimeleri fısıldarcasına söylüyor. "'Yaşamını Apollo'ya veren ben onun metresi olacağım. Tanrı beni terk mi etti? Yoksa her şeyi ben mi uydurdum?'"

Devam ediyor, kahrolası herif çok iyi. Numa'dan iyi mi bilmiyorum, ama en az onun kadar iyi ve çok farklı. Numa karakterlere dönüşüyor, ama bu delikanlıda tam tersi var. Dönüşmüyor, çöküyor. Halihazırda içinde, çok derinlerinde olan Cassandra şeklindeki deliğe çöküyor. Kehanetini bağırmıyor bize, içimizdeki ışığı söndürüyor böyle yaparak, tüylerim diken diken oluyor. İsteseniz de kafanızı çevirip başka yere bakamıyorsunuz. Strabo'ya bakıyorum, çocuk inliyor, Dares bile huzursuz. Linar devam ediyor, podyumda titriyor, kendinden geçiyor, ellerini bir fırtınanın hücumundaki yaban çiçekleri gibi savuruyor. Bitirdiğinde tükenmiş görünüyor, kayadan düşecek gibi oluyor, korodan biri tutuyor onu. Kimse alkışlamıyor, kimse tezahürat yapmıyor. Şaşkına dönmüş halde öylece önlerine bakıyorlar. Gelon bana bakıyor, gözleriyle af diliyor, hiç şüphe yok artık. Cassandra bulundu.

"Üzgünüm Paches," diyorum. "Hakikaten çok iyiydin."

Başını sallıyor, ama hayal kırıklığına uğradığı belli oluyor. O denemede elinden gelenin en iyisini yaptı, ama rolü almaya yaklaşamadı bile.

Linar'ın ardından herkes sessizleşiyor, ne yapacağımızı bilemeyerek etrafta dolanıyoruz. Sahnelerden bahsediliyor, peki ama hangisinden başlayacağız? Evet, sisli bir yol bu. Gelon kısa bir mola veriyor. Karınları tıka basa dolu, bu yüzden yemek bahsi geçmiyor, ama epeyce şarap var, hepsi bir kupa alıyor eline. Şarap işi hallediyor, her yudumda kendilerine geliyorlar. Hatta başlamayı öneren Antikles oluyor, hevesle ayağa kalkıyor, ak sakallarını sıvazlıyor, diğerlerine çalışmanın ne kadar önemli olduğunu anlatıyor.

Bir öksürük daha duyuluyor.

Yine Linar. Ölü gibi solgun gözüküyor. Gri yüzü terle parlıyor, kupasını titreyen parmaklarıyla tutuyor.

"Peki ya Helen?" diyor nefes nefese. "Helen'i kim oynayacak?"

Oyuncu seçimine dair bu soru şarabın başladığı işi bitiriyor, koro canlanıyor. Peki ya Helen diyorlar. Bu çok önemli bir rol. Çocuklar bile heyecanlanıyor. Çünkü herkes Truvalı Helen'i tanıyor, herkes ondan nefret ediyor. Cassandra tuhaf ve karanlık biri, ama o Spartalıların kötülüğü çok iyi anladıkları bir şey.

"Evet," diyor Dares. "Devam etmeden önce o rolü de kararlaştırmalıyız."

Eğilip Paches'in kulağına fısıldıyorum, "Helen'i oynamak ister misin?"

Başını sallıyor, ama belli ki mücadele edecek hali kalmamış, yeni bir denemede ona bahis oynayamam. Sikerler.

"Gerek yok," diyorum. "Helen'i Paches oynayacak."

Herkes benim olduğum yere bakıyor. Bir kaybı daha kaldıramam, yoksa aptal yerine koyarlar beni.

"Olabilir," diyor Gelon. "Denemede rolü kazanırsa olabilir."

"Deneme falan olmayacak."

"Ne?"

Korodan birkaç kişinin kıkırdadığını duyuyorum sanki.

"Düşünsene adamım. İşte kahrolası Truvalı Helen. Dünyanın en güzel kadını. Rol için denemeye girmiyor. Çünkü ta kendisi. Kimin Helen olacağını görmek için bu herifleri oynatıyorsun, dans ettiriyorsun, aslında bir lokma ekmek için yalvarıyorlar ama Helen asla yalvarmıyor. Ta kendisidir çünkü."

İyi bir noktaya parmak bastım, bu yüzden kendimi takdir ediyorum. Helen bu işte. Paches'e bakıyorum, yüzünde bir tebessüm var, sırtı biraz daha dik şimdi. Bu işi hallettim.

"Ama oyunda yalvarıyor," diyor korodan birileri.

"Evet," diyor bir başkası. "O sahnenin özü bu değil mi, Menelaus'u onu öldürmemesi için ikna etmeye çalışmıyor mu?"

Mırıltılar onaylıyor bu düşünceyi, bu noktaya nasıl geldiğimizi düşünüyorum. Nasıl oluyor da bu zincirli piçler bana karşı çıkabiliyor?

"Üzgünüm ama Atina'daki meclisinizden çok uzaktasınız şu an. Oy hakkınız yok."

"Bana bak," diyor Gelon, öfkeyle. "Onlarla böyle konuşamazsın."

Mırıltılar bu lafı da destekliyor, Helen rolü için deneme yapmaktan başka çare yok gibi görünüyor. Peki neden deneme yapılmasına izin vermiyorum ki? Paches Jason rolünü aldı zaten, dahası yemeğe ihtiyacı varsa ona fazladan yemek verebilirim. Benim derdim ne? Bunu kazanmam gerekiyor. Ya Gelon gibi bir yönetmenim ya da manevi destekten ibaretim. Yardımcı yönetmen de olabilirim, yeter ki yönetmen olayım. Ya yönetmen olacağım ya hiçbir şey.

"Öyleyse ben gideyim."

"Ne?" Gelon şok olmuş gibi gözüküyor.

"Beni duydun adamım. Bana kalırsa çok şey istemedim. Bu işte ikimiz birlikteyiz diye düşünmüştüm. Yanılmış olabilirim, öyleyse dert değil. Şehre giden yolu biliyorum."

Bir sessizlik çöküyor, Gelon'la benim oyunum oynanıyor şimdi. Atinalılar aç ve harap, ama ne olacağını görmek istiyorlar. Kim kazanacak? Uzun boylu yakışıklı piç mi, yoksa onun peşinden hiç ayrılmayan topal şerefsiz mi? Bakışlarından kimi tuttuklarını anlayabiliyorum, ama yine de bilmek istiyorlar, sözler söylenmeli, roller oynanmalı. Bekliyorlar, izliyorlar.

"Senin için çok mu önemli?"

"Evet."

"Neden?"

"Paches bu rolü oynamak için doğmuş."

Gelon uzunca bir müddet gözlerime bakıyor, sonra kafasını sallayıp mırıldanıyor, "En azından gözleri iyi."

"Gözleri mi?"

"Evet, Helen'in zümrüt yeşili gözleri olduğunu söylerler, öyle değil mi?"

Hayal mi görüyorum yoksa Gelon bana göz mü kırpıyor? Atinalılar fısıldaşıyor, çok geçmeden hem koroda hem de çocuklar arasında haklı olabileceğim konuşuluyor. Atinalılardan biri Helen'in harikulade yeşil gözleri olduğunu hatırlıyor. Onun hatırladığını başkaları da hatırlıyor, birden hakikat bu oluyor. Rolü Paches'in alması gerektiğinde hemfikir oluyorlar, bense bunun saçmalık olduğunu biliyorum. Helen'in gözleri Jason'ın gözlerinden daha yeşil değildi. Gelon uydurdu bunu çünkü beni kaybetmek istemiyordu, elini sıkıyorum, kendimi bir tuhaf hissediyorum, el arabasına gidiyorum hemen, bir kavanozdan zeytin alıp Paches'e veriyorum.

"Semirmen lazım. Helen'in müthiş bir vücudu vardı."

"Teşekkürler," diyor Paches titrek sesiyle. "Ama neden?"

"Biz arkadaşız," diyorum, bunun doğru olmasına şaşırarak.

Paches gözlerini siliyor.

Biraz daha ekmek getirmeye gidiyorum.

18

Birkaç saat sonra Dismas'ın Yeri'ndeyiz. Gelmeyi ben istedim. Gelon doğruca eve gitmek istiyordu, ama Lyra'yla konuşmam, en azından onu görmem gerekiyordu. Bu gece barda değil, masalara da servis yapmıyor. Lyra sahnede. Daha doğrusu birkaç kutunun iple birbirine tutturulduğu sahnenin yanında. Dismas onun yanında duruyor, sırıtıyor, yağla parlayan saçlarını geriye yatırmış. Boğazını temizleyip sessizlik istiyor, biraz zaman alsa da nihayetinde müşteriler susuyor, Dismas Carpo'nun yavaş yavaş geldiğini ve ağaçların solduğunu, bulutların kafamıza işediğini ve bu yüzden neşelenmek için müziğe ihtiyacımız olduğunu söylüyor, çok şanslı olduğumuzu da ekliyor. Satın aldığı bu kız yalnızca güzeller güzeli bir kız değilmiş meğer. Hayır, fena ciğer varmış bu kızda. Bu sabah onun şarkı söyleyişini ilk kez duymuş. Kız kendi kendine şarkı söylüyormuş, Dismas bayılmış onun sesine, sonra bu kızın ezgilerinin keyfini ondan başkalarının da sürebileceğini, çalışkan müşterilerinin şaraplarını yudumlarken onu dinleyebileceğini düşünmüş. Lyra hissiz duruyor öylece. Başka bir yerde sanki, ama Dismas ona kutuların üzerine çıkmasını söylüyor, Lyra da denileni yapıyor. Beni görünce bir şeyler gevşiyor, hâlâ gergin ama çaresizlik gidiyor.

"Memleketimin şarkılarından birini okuyacağım," diyor. "Sözlerini Yunancaya çevirdim, böylece –"

"Başla haydi!" diye bağırıyor arkamdaki herif.

Adama dönüyorum.

"Kes sesini."

Adam ayağa kalkıyor, Gelon da onunla birlikte kalkıyor, adam kalktığı gibi tekrar yerine oturuyor.

Lyra devam ediyor. Bu basit şarkıyı çocukluğunda evlerindeki hizmetçiden dinlediğini söylüyor. Buradaki herkes Lyra'nın köle olduğunu biliyor, müşterilerin başka bir zamanın ve dünyanın sözü geçince huzursuzlandıkları hissedilebiliyor, birileri buraya onun yaşam öyküsünü değil müziğini dinlemeye geldiğini söylüyor, Lyra da şarkısına başlıyor.

Lyra'nın sesi güzel değil, ilk başta hayal kırıklığına uğruyorum, ama sözler ağzından çıktıkça tenimde bir kaşıntı hissediyorum, bu sözlerde bir vahşilik var –yaşama ve başka şeylere duyulan sıra dışı bir açlık– bu kadını hiç tanımadığımı anlıyorum, ama onu tanımak istiyorum. Yabancı bir şarkı bu. Sözleri Yunancaya çevrilince daha da yabancı bir hal alıyor. Şarkı gölde yıkanırken gördüğü bir kıza âşık olan genç çobanın hikâyesini anlatıyor, çoban kıza hiçbir şey diyemeyecek kadar korkuyor çünkü fakirin teki, bu kıza ne verebilir ki? Bu yüzden çoban delikanlı, kızı kandırıp kendine âşık etmeye karar veriyor. Dalları gölün üzerine düşen, uzun ve gür yapraklı bir ağaca tırmanıyor, o gece dolunay var, kocaman sarı bir ay, çoban kızla ay olarak konuşursa, onu çoban olmadığına inandırırsa bir şansının olabileceğini düşünüyor, bu yüzden ağaca çıkıyor ve en güzel ay sesiyle kıza sesleniyor, ben ayım ve sana fena halde âşığım. Tahmin edilebileceği gibi, kız ilk başta inanmıyor ama ayın yiğitlikleriyle övünmesini –denizlerin ona mecbur olduğunu, kurtların, dalgaların ve gecenin her türlü mahlukatının ona boyun eğdiğini, şaşaalı evinin gökler olduğunu, yıldız denilen binlerce hizmetkârın ona el pençe divan durduğunu, yüz binlerce gümüş alevin onun emirlerini dinlemekten başka bir amacı olmadığını–

dinliyor ve inanıyor, genç kız kendinden geçiyor. Yakışıklı bir kocası olsun istiyor aslında. Düzgün bir iş, biraz toprak, belki birkaç inek, ama ayla evlenmek ve yıldız uşaklara sahip olmak, işte bu bambaşka bir şey. Halkı buna bayılacak elbette. Arkadaşları kıskançlıktan kuduracak. Bunları söylüyor kız, çoban gülüyor, kıza tüm bunları hak ettiğini söylüyor, ama gece krallığından ve göklerdeki hizmetkârlarından söz ettikçe inancı sarsılıyor. Ona bakan kıza daha dikkatli bakıyor, kızın gözleri hasretten harap olmuş, şimdi az önceki kadar güzel görünmüyor. Dişleri biraz çarpık. Sol kulağı sağ kulağından uzun. Çoban tek kelime etmeden gereksiz yere acele ettiğine karar veriyor, ağaçtan iniyor ve sessizce uzaklaşıyor. Kız tek başına kalıyor, aya bir şeyler demesi için yalvarıyor. Çoban tepelere yürüyor, o artık bir oğlan değil ay, birinden hoşlanırsa saklanacak ve yeni sesiyle konuşacak, sesini duyan herkes ona âşık olacak, çok kalp kırılacak, işte bu yüzden arzuyla yanıp tutuşanlara meczup diyoruz.* Bu insanların kalbine ay dokunmuyor, her şeyin sebebi kim olduğunu unutan deli bir çoban aslında.

İnsanlar ellerini çırpıyor, ama sanki alkış tutmaktan ziyade ellerini ısıtmaya çalışıyorlar, hiç kimse ayağa kalkmıyor. Aslında bu tam olarak doğru sayılmaz. Ayağa fırlayan bir herif tezahürat yapıyor. Tuhaf bir tınısı olan yalnız bir ses, dönüp bakınca birkaç masa arkada Tuireann'ın, yapımcımızın ayağa kalkmış, sırıtarak bize baktığını görüyorum.

"Adam burada," diye fısıldıyorum Gelon'a.

Gelon başını sallıyor, kupasını sımsıkı tutuyor.

"Haydi gidelim," diyor.

* İngilizcede divane, meczup anlamına gelen lunatic kelimesi, ay anlamına gelen lunar kelimesinden türemiştir. Yazar bu kelimeler arasında kelime oyunu yapıyor. (ç.n.)

Tuireann'la konuşmayı düşünmüyorum, ama Lyra'yla konuşamadım daha, kafamı sallıyorum.

"Ah, biraz daha kalalım. Gece daha yeni başlıyor."

"Yönetmenlerim nasıllar acaba?"

Tuireann masamıza oturuyor ve ne içtiğimizi soruyor. Ne içtiğimizi söyleyince beğenmemiş gibi kafasını sallıyor, daha önce adını hiç duymadığım bir şarap ısmarlıyor. Şarap büyük bir törenle masamıza getiriliyor, tozlu testinin ağzı kapalı. Tuireann'ın bu testiden döktüğü şarap koyu renkli ve yoğun, bitki özü gibi neredeyse.

"Dismas mı getirtiyor bunu?"

Tuireann kafasını sallayıp gülümsüyor.

"Hayır tabii ki. Ben getirttim. Tüm Sicilya'da bu şaraptan yalnızca on testi var."

Hiçbir şey demiyorum, şüpheyle kara sıvıya bakıyorum, sonra bir yudum alıyorum. Öyle yoğun ki sanki dile geliyor, tadı da tuzlu ve ekşi. Tükürmek istiyorum ilk başta, ama şarap etkisini ağır ağır gösteriyor, insanın göğsüne hafif bir ateş düşürüyor, bir kadının dokunuşu gibi, bir yudum daha alıyorum, kafa karışıklığıyla kupaya bakıyorum.

"Babylon Black'ten aldığın ilk yudumu asla unutamazsın."

"Bu gerçekten Babil'den mi?"

"Üzüm bağı şehrin hemen dışarısında kalıyor."

"Delilik. Babil'e gittin mi?"

"Elbette." Etrafına bakıyor. "O şarkıcı nereye kayboldu? Bahşiş vermek gerekiyor bence. Muhteşemdi. Doğrusu Sicilya'da böyle şarkılar duymak şaşırttı beni. Sizde böyle cevherler olduğunu bilmiyordum."

Ona Lyra'nın Lidyalı olduğunu söyleyecek oluyorum, ama bir şeyler engel oluyor bana, "Oyun hazır sayılır," diyorum sadece.

"Öyle mi?"

Bana değil Gelon'a bakıyor.

"Neredeyse bitti," diyor Gelon. "Birkaç haftaya daha ihtiyacımız var, sonra tamam."

"Bahsettiğiniz yeni Euripides'i mi oynuyorsunuz? Neyle başlayacağınıza karar verdiniz mi?"

Gelon *Truvalı Kadınlar*'ı ve oyunu nasıl oynayacağımızı anlatmaya başlıyor. Tuireann ömründe bundan daha iyi bir hikâye duymamış gibi mest olmuş halde dinliyor, masadan kalkıp Lyra'yı bulmaya gitmenin tam zamanı olduğunu anlıyorum.

"Bir şeye bakmam gerekiyor."

Ne Gelon ne Tuireann kafasını kaldırıp bana bakıyor, ben de hemen sıvışıyorum. Mekân çok kalabalık. Havada bedenlerin terinden bir pus var, bu yüzden duvarlar gözükmüyor, oda insana çok daha büyükmüş gibi geliyor. Bara doğru ite kaka yürüyorum, birkaç müşteri bana sövüyor, ben de onlara sövüyorum, ama beni tanıyorlar, bir sorun çıkmıyor bu yüzden. Sonunda Lyra'nın yanına varıyorum. Koşturup duruyor, kıpkırmızı kesilmiş, tir tir titriyor, bir sürü testi ve kupa, tabak tabak yahni taşıyor. Önlüğü kirlenmiş, saçı terden dümdüz olmuş, ama kıyafetinde yepyeni ve lekesiz bir parça var: sarı ayakkabıları. Ona aldığım ilk hediye, ayakkabıları onun ayağında görünce aptalca bir mutluluğa kapılıyorum.

"Ben ayım," diyorum, "biraz elleyebilir miyim seni?"

Kafasını işinden kaldırıp bana bakıyor, gülümsüyor.

"Rüyanda görürsün."

"Göksel majesteleriyle böyle konuşulmaz."

Lyra gülüyor, elindeki yahni tabağını neredeyse düşürüyor.

"İşimi bitireyim. Tamam mı?"

"Elbette."

Biraz bekliyorum, ama sonunda tüm tabaklar ve kupalar servis ediliyor ve Lyra'yla konuşmak için kuytu bir köşeye gidiyoruz.

"Muhteşemdin," diyorum elini tutarak.

Kafasını sallıyor, ama sevindiğini görebiliyorum.

"Şarkı söylemek istememiştim aslında, Dismas zorladı beni."

"Bundan sonra böyle şeyler olmayacak, firavunum benim."

Gülümsüyor, ama şüphe duyduğunu anlayabiliyorum, elini biraz daha sıkıyorum, parmaklarımı onun parmaklarına geçirmeye çalışıyorum sanki, birbirlerinden ayırt edilemiyorlar, dışarı gelip gelemeyeceğini soruyorum, ter ve balık boku kokusunda böyle bir güzelliğe kur yapmanın yakışık almayacağını söylüyorum. Lyra isteksiz görünüyor, ama ısrar ediyorum, sonunda kısa bir süreliğine çıkmayı kabul ediyor, dışarı çıkıyoruz. Temiz deniz havası Dismas'ın Yeri'ndeki sisten sonra öyle yoğun geliyor ki nefes nefese kalıyorum, kolumu Lyra'nın beline doluyorum, önlüğünün altındaki teninin ıslak sıcaklığını hissediyorum. Lyra biraz geriliyor, ama beni itmiyor.

"Başka şarkılar da biliyor musun?"

Başını sallıyor.

"O şarkıları bana söyler misin? Tüm şarkılarını dinlemek istiyorum. Bildiğin her şarkıyı duymak istiyorum."

Rüzgâr saçlarını gözlerinin önüne getiriyor, ağzına sokuyor, kelimeleri boğuluyor, ama evet dediğini, o şarkıları bana öğreteceğini düşünüyorum. Omzumda sert bir el hissediyorum. İlk aklıma gelen o aristokratlar oluyor, dayak yiyeceğimi düşünüyorum, ama dönüp bakınca kısa boylu, sıska Dismas'ın bana baktığını görüyorum.

"Kıçını kaldırıp servise dönmezsen içeride isyan çıkacak," diyor Lyra'ya, ona doğru düzgün bakmadan.

Lyra özür diliyor, içeri koşuyor, ben de Dismas'ı yere sermeyi düşünüyorum. Dismas bu düşünceyi gözlerimden okuyor herhalde, birkaç adım geri çekiliyor, konuştuğu zaman sesi epey uysal çıkıyor.

"İçerisi çok kalabalık Lampo. Sen de gördün. Onunla konuşmak isteyebilirsin, bunda sorun yok. Beni bilirsin. Ben mantıklı bir adamımdır, ama işimi bozma."

Tuhaf. Planım Lyra'nın özgürlüğünü Dismas'tan satın alıp onunla evlenmek elbette. Bunu Lyra'yla konuştuk. Hatta bu akşam yemek molasında Paches'e bile bahsettim bundan. Ama mevzuyu asıl bilmesi gereken kişiye, Dismas'a açmadım henüz. Neden peki? Oyun mu oynuyordum, yoksa gerçek mi bu? Sırıtıp kollarımı açıyorum.

"Dismas, sen efsanesin. Gel sana bir sarılayım."

Yine geri çekiliyor, bu ani dostanelikten şüphe ediyor.

"Ne oluyor?"

Gümüş kesesini çıkarıyorum. Bu kesede sabahleyin taşıdığım kutu ve kasalardan kazandığım paralar duruyor. Çok bir şey değil, ama ay parlıyor ve ışığı sikkeleri olduğundan daha parlak gösteriyor, keseyi sallayıp ses çıkarıyorum.

"Lyra'yı satın almak istiyorum."

Dudaklarına bir sırıtış yayılıyor, ama bunu beklediği için mi yoksa alay ettiğinden mi sırıtıyor anlayamıyorum. Hiçbir şey söylemiyor.

"Duydun mu beni adamım? Kızı satın almak istediğimi söylüyorum."

"Seni duydum, peki ben onu satmak istiyor muyum? Asıl soru bu, değil mi?"

Dismas'ın Lyra'yı satmak istemeyebileceği hiç aklıma gelmemişti.

"Elbette onu satmak istiyorsun. Sen bir iş adamısın. Kalbinin değil paranın sesini dinlersin, bu yüzden hep kazanırsın."

Dismas başıyla onaylıyor bunu, dediklerim hoşuna gidiyor belli ki ama sonra kederle kafasını sallıyor.

"O kız benim için çok değerli. Kızım gibi görüyorum onu."

Gözlerinde bir parıltı var, bu parıltıyı düşünmek istemiyorum. Derin bir nefes alıp kocaman bir tebessüm takınıyorum.

"Ne kadar istiyorsun söyle. Bu işi halledebiliriz."

"Üç yüz drahmi."

En büyük korkularımın iki misli. Üç yüz drahmi, saçma sapan bir para.

Dismas da bunu biliyor, "Bu meblağ duygusal zararı da karşılıyor. Buna fiyat biçemezsin."

"Ama biçmişsin işte adamım. Üç yüze iki köle alabilirsin."

"Ama ondan iki tane alamam," diyor neredeyse fısıldayarak. "Ondan yalnızca bir tane var Lampo, değil mi?"

İşim bitti. Mesele, istediği paranın sahip olduğum paradan çok daha fazla olması değil sadece. Bu kadar paraya sahip olmanın hayalini bile kuramam ben. Ellerimi yüzüme kapatıyorum, Lyra'nın kokusu parmaklarımda duruyor hâlâ. Çok çabuk mu vazgeçiyorum yoksa? Son zamanlarda başıma çılgınca işler gelmedi mi? Ben bir yönetmenim, çok yakında oyunumuz sahnelenecek. Bir tanrı gördüm. Bunun tam olarak doğru olmadığını biliyorum, tanrı suyun yüzeyine çıkmadan kaçtım çünkü, ama neticede varlığını hissettim. Bir Atinalıyla dost oldum. Asla gerçek olamayacağını düşündüğüm üç şey

gerçek oldu, dahası bir senede dünya altüst oldu. Atina yıkımın eşiğine geldi. Siraküza büyük bir güce dönüştü. Lampo yönetmen oldu, bir gemide duran sandıkta tanrı gördü. Her şey mümkün, her şey daima mümkündü. Çünkü dünya bir zamanlar bir tanrının gördüğü düştü, kendinden vazgeçenler işte o tanrının yüzünü başka yere çevirmesine sebep oluyor.

"Parayı bulacağım," diyorum. "Şu anda o kadar param yok, ama bulacağım."

Dismas'ın nutku tutuluyor. Pazarlığa tutuşacağımı sanıyordu. Siktir git diyeceğimi ya da yalvaracağımı düşünüyordu. Her ne bekliyorduysa bu onun tam tersi, gözlerine bakıyorum, elini sıkıyorum ve dediklerimi tekrarlıyorum.

"Parayı bulacağım. Sana söz veriyorum. Parayı getirdiğim zaman kızın benim olacağına söz veriyor musun?"

Dismas beni ilk kez görmüş gibi bakıyor şimdi.

"Söz veriyorum. Üç yüz drahmiyi getirirsen kız senindir."

"O zaten benim," diyorum ve bara dönüyorum.

Gelon masada tek başına oturuyor. Tuireann'ın içkisi dudaklarını karartmış, benim dudaklarımın da aynı halde olup olmadığını merak ediyorum, pelerinimle siliyorum ağzımı.

"Ne dedi?" diyorum.

Gelon ağzını açıyor, sonra kapatıyor, kupasına şarap doldurmaya çalışıyor, ama testi boş.

"Ne oldu?"

"Sence doğru kararı mı verdik?"

"Elbette. Ne demek istiyorsun?"

"Tuireann'dan para almaktan bahsediyorum. Bu adam bize neden yardım ediyor Lampo? Söylediği şeyler. Ondan para alarak doğru mu yaptık bilmiyorum."

"Neden mi yardım ediyor? Çok açık adamım. Adam ye-

teneğe kıymet veriyor. Bizimle güzel şeyler yapabileceğini düşünüyor. Öyle değil mi?"

Gelon hiçbir şey demiyor. Bu ağır oldu. Gelon daha önce hiç tereddüt etmemişti. Benim şüphelerim olmuştu hep, ama onun kararlılığı sayesinde devam ettim nitekim onda bir şeyler değişmiş şimdi. Melankoli azalmış, korku artmış, bir testi şarap daha ısmarlıyor, oturup hiç konuşmadan içiyoruz. İkimiz de korkuyoruz. Kupalarımızı tutuşumuzdan belli. Etrafımıza bakışımızdan, barın puslu köşelerinde gizlenenleri görmeye çalışmak için gözlerimizi kısışımızdan belli. Gerginlik içki âlemimize bambaşka bir hava katıyor. Bu gece unutmak için değil hatırlamak ve düşlemek için içiyoruz. Bizi umut korkutuyor, kendime insanın korkularına minnettar olması gerektiğini, bunun kaybedecek ve kazanacak bir şeylerin olduğu anlamına geldiğini hatırlatıyorum.

19

Doğrusu her şey biraz bulanık. Çoğu gece anca birkaç saat uyuyorum, bazı geceler hiç uyumuyorum. Bunlar acayip geceler. Sanırım insanın zihni düşlere muhtaç, zira gözümü bir an olsun kapatmadığım günlerde manasını tam olarak kavrayamadığım şeyler oluyor. Gökyüzü, son savaşta büyük limandaki denizin vahşi kızılına bürünüyor çoğu gün. Geceleri ay hep dolunayda sanki, ayın yüzünde uçuşan yarasalar kuzgun büyüklüğünde, oysa Siraküza'daki yarasaların küçücük olduğunu iyi biliyorum. Tüm bunlar bana yorgunluğun zihnimin kubbesini yerle bir edip içindeki her şeyi serbest bıraktığını düşündürüyor. Ama sanırım mutluyum. Bazen ağlayasım geliyor, fakat galiba bunun sebebi bir şeylerin nihayet gerçekleşiyor olması, olayların nasıl geliştiğine epey dikkat ediyorum.

Her sabah hava aydınlanmadan kalkıyorum, yanıma Dismas'ın köpeği için bir kemik ve Lyra için bir hediye alarak yola düşüyorum. Bazen Lyra'nın penceresi açık oluyor, Lyra pencerede bekliyor. En güzel sabahlar bunlar işte. Bazı zamanlar uyuyor oluyor, pencereye vurmak zorunda kalıyorum, Lyra uyku sersemi pencereyi açıyor, esniyor, bu anlar da çok güzel. Güneşin doğmasından önceki bu birkaç saatten başka baş başa kalamıyoruz. Ona Sardis'i ve onu almalarından önceki yaşamını soruyorum. Karanlığa rağmen Lyra'nın memleketinin bahsi geçince canlandığını görebiliyorsunuz, şehrini ve sokaklarını, ekmek fırınlarını, tapınakları, babasının ellerini, sabahları meşale gibi yanan evlerinin ar-

kasındaki turuncu tepeyi anlatmaya girişiyor hevesle. Sırayla anlatıyoruz – ben yapacaklarımdan söz ediyorum, Lyra ise yaptıklarından ve gördüklerinden. Öyle etkileyici bir anlatım ki büyük Sardis şehrine inanabiliyorum, geleceğimizin ihtişamına inanabiliyorum, ama birbirimizden birkaç adım uzakta dururken burası ve şimdi inanılmaz bir şeymiş gibi geliyor, uzanıp Lyra'ya dokunmak istiyorum, gerçekliğinden emin olmak için teninin sıcaklığını yokluyorum.

Bu buluşmalardan başım dönerek ayrılıyorum, sabah mesaisine başlamak için yalpalayarak pazara gidiyorum. Ustalar beni tanıyor artık, taşınacak kasa buluyorum hep. Kutular daha hafif sanki. Birkaç hafta önce nefesimi kesen, inleyip çırpınmama sebep olan kutuları rahatça kaldırıyorum artık. Kollarımdaki sicim gibi sinirleri hissedebiliyorum, Gelon değilim belki ama her zamankinden çok daha güçlüyüm. İş bitince annem için kahvaltılık bir şeyler alıp eve koşuyorum, yevmiyemi yatağın altındaki çizmeye koyuyorum ve taş ocağına gidiyorum.

Yol ayrımına vardığımda güneş Epipolae'nin tepesine daha yeni yeni çıkıyor, bense koca bir günün işini halletmiş oluyorum çoktan. Bazen ilk gelen ben oluyorum. Bazı günler herkesten sonra geliyorum ve onları görmeden kahkahalarını duyuyorum: Çocuklar el arabasının etrafında koşturuyor. Dares, Gelon'a bir şeyler anlatıyor hiç susmadan, Gelon da memnun bir sırıtışla dinliyor onu, merak ediyorum, kurtardığımız şey gerçekten Euripides mi? Ama gösteri devam ediyor. Her sabah yemeği dağıttıktan hemen sahneye geçiyoruz, ne kadar doyarsak o kadar iyi oluyor. Müziği hâlâ ayarlayamadık, bu çok saçma çünkü başka her şeye bir sürü para harcadık. Ezgiyi Gelon mırıldanıyor, çocuklar da ikinci koro gibi ona eşlik ediyor, tuhaftır işe yarıyor bu. Dares çocukları çalıştırmış olmalı çünkü artık çok daha ahenkliler –festivallerde çıkan aris-

tokrat çocuklarının korolarından aşağı kalır yanları yok– yalnızca çocuklar değil, oyuncu kadrosu da epey gelişiyor.

Onlara verdiğimiz fazladan yiyecekler etkisini gösteriyor. Bir yabancı dolgun yanaklara, dik duran sırtlara bakarak hangi Atinalının oyuncu kadrosunda olduğunu rahatlıkla anlayabilir. Oyuncularımız semirirken diğer tutsaklar yitip gidiyor. Taş ocağının yukarısındaki ağaçlardan savrulan yapraklar gibi kupkuru ve çatlak görünüyorlar. Üzeri pelerinle örtülü yiyeceklerin durduğu el arabasını onların yanından geçiriyoruz, ama ne olduğunu biliyorlar elbette. Bu işi kimseye çaktırmadan yapabileceğimize inanmamız delilik gibi geliyor şimdi – muhtemelen inanmış gibi yaptık yalnızca. Peki bu herifler uzak durmaktan başka ne yapabilir ki? Gelon'la sopa taşıyoruz yanımızda, gerçi bu Atinalılar öyle zayıf ki çocuklar bile onları dövebilir herhalde. Ama bedenlerinden ziyade ruhları zayıf düşmüş aslında. Hiçbir şeyleri kalmamış, artık korkmuyorlar bile. Korkunun ve arzunun ötesine geçmiş gibiler. Onlara yiyecek bir şeyler verirsek yerler elbette, ama artık istiyorlar mı bundan pek emin değilim. İçlerinde sönen közleri tutuşturmak için çok çabalamak gerekiyor ve biz hiç çabalamıyoruz.

***

Biton ortalıkta gözükmüyor, bugünlerde provaları en çok ansızın bozulan havalar aksatıyor. Sürekli yağmur yağıyor, Gelon da çocukların ıslanmasını hiç istemiyor. Oğlu Helios her şeyden öksürük ya da sancı kapardı, ona bu çocukların Helios olmadığını söylemek istiyorum, bu çocuklar sağlıklı ve sağlam, devam edebiliriz ama bir şeyler bunları söylememe engel oluyor. Bir durup bir başlıyoruz, ama yine de oyun şekilleniyor. Ağırlığının iki katını taşıyan bir karınca gibi yavaş yavaş ilerliyoruz –sahnelerden ufak parçaları bir araya getiriyoruz– yönetmen biziz elbette ama Atinalı-

ların ve çocukların da söz hakkı var, düşündüğümüz şeyin bu olup olmadığını söylemek çok zor çünkü her şey rüya gibi, çok az uyuyorum, oyuncuları dinlerken, bilhassa *Truvalı Kadınları* dinlerken ağlıyorum, çoğu zaman çocuklar görmesin diye yüzümü pelerinle ya da bir ekmek somunuyla gizliyorum. Yapılacak çok şey var daima, daha önce düşünmediğimiz bir şeyler, dışarıda bıraktığımız bir bağlantı sahnesi ya da Numa'nın bile hatırlayamadığı ve bu yüzden kendimizce bir şeyler uydurduğumuz diyaloglar, kelimeler üzerine yapılan tartışmalar. Daima halledilmesi gereken bir şeyler var.

Sonra hiçbir şey kalmıyor. Bir gün batan güneşin ışığı koroyu sarıp sarmalıyor, çocuklar vokallerini mırıldanıyor, ilk taş ocağı fareleri ölen akşama çıkıyor, Hecuba gökyüzüne bakıp son sözlerini kükrüyor.

Gelon'la birbirimize bakıp gülümsüyoruz, oyun hazır artık.

Şimdi seyirciye ihtiyacımız var.

20

Alekto bizi içeri çağırırken, Libyalılar bakmamız için yaptıklarını ahşap tezgâhlara bırakıyor. Kaşlarımı çatıp her parçayı dikkatle inceliyorum, çenemi sıvazlıyorum, ama doğruyu söylemek gerekirse hepsi muhteşem. Her oyuncu için, hatta koro için bile maskeler ve kostümler var. En çarpıcı parça ise Helen'in. Parlak bir kıyafet, altın ipliklerle kelebekler ve güller işlenmiş zarif, mor bir cüppe, boya gerçekse eğer, akılalmaz ölçüde pahalı bir giysi bu.

"Tire moru mu bu?"

Alekto gülüyor, kafasını sallıyor.

"Hiç farkı yok, değil mi?" Kalp şeklinde pırıldayan mor bir yığını eline alıyor. "Pancar kökü ve gizli bir içerik."

Helen'in maskesi de muhteşem: kızıl dudaklar ve fildişi yanaklar. Alekto'ya göz deliklerini büyük yapmasını çünkü oyuncunun Helen'inkiler gibi yeşil gözleri olduğunu söylemiştim, Alekto aptalmışım gibi bakmıştı bana, ama maskenin göz delikleri uçurum gibi olmuş. Paches'in kertenkele yeşili gözleri bu deliklerden rahatlıkla görülebilir, bunun etkisinin çok iyi olacağını düşünüyorum.

Çeşitlilik çok iyi. *Truvalı Kadınlar*'ın paçavralarının yanında *Medea*'daki Kolhisli soyluların şık giysileri var. Kolhis kralının altın tacı, parlak zırhlarla tahta kılıçların üzerinde duruyor, karakterleri simgeleyen tüm bu parçaların burada bomboş ve amaçsızca durduğunu görmek tuhaf hissettiriyor, yarın kısa bir süreliğine Atinalılara eşlik edecekler ve yaşam-

la dolup taşacaklar. Şu anda buradaki hiçbir şey yaşamıyor, ama beklentiyle çarpıyorlar; cüppeler, taçlar, arıların gelmesinden hemen önce seğiren bahar çiçekleri gibi titriyor.

"Bu tahta," diyor Gelon, kılıçlardan birini kaldırarak.

"Kaç yaşındasın sen? Oyuncuların gerçek kılıç kullandığını mı zannediyorsun? Kılıçları boyuyoruz, anlıyorsun ya."

Bir kovada duran parlak sıvıyı gösteriyor.

"Elbette. Etkilendim yalnızca."

"Duyarlı bir adamsın," diyor Alekto ışıldayarak.

Bizi fonların olduğu odaya götürüyor. Gelon iki oyun için de ayrı ayrı fonların çizilmesini istemişti. *Medea*'nın fonunda kilimlerle ve yastıklarla dolu gösterişli bir yatak odası gözüküyor, tablodaki odanın duvarlarında da tablolar olması çok hoşuma gidiyor. Daha yakından bakınca bu tablolardan birinde bir çocuk olduğunu görüyorum, Gelon'a da gösteriyorum, dikkatle başını sallıyor.

"Onun fikriydi." Alekto Libyalılardan birini işaret ediyor. Bana çölde annesini kaybettiği yolculuğu anlatan adam bu. Şimdi gergin gözüküyor. Sanki herhangi bir şeyin sorumlusu olmaktan korkuyor.

Gelon yanına gidiyor, kesesinden bir sikke çıkarıp Libyalıya veriyor, adam da eğilip sonu gelmeyen teşekkürler ediyor. Yatağın üzerindeki tabloda bulunan çocuğun yüzü, ustaca bir dokunuşun eseri. İnsanın gözünden kolayca kaçabilir. Oyunun hepsini izleyip o yüzün orada olduğunu göremeyebilirsiniz, ama bir şekilde varlığını bilirsiniz, gözünüzün ucuyla görürseniz bu yüzü, sanırım asla unutamazsınız.

Truvalı Kadınlar'ın fonu tanıdık. Bir hisarın parlak duvarları gözüküyor fonda, kulelerde kan izleri var, ama Alekto fonu bizim için düzenlemiş. Duvarlarda delikler, kulelerden aşağı inen çatlaklar var, kırmızı sarmaşık gibi alevler mazgallı siperlerin etrafını sarıyor. Bir yapıya böylesine bir ya-

şarlık vermenin mümkün olamayacağını düşünürdüm, ama duvarların çarpıklığı onları ölümün pençesinde kıvranan bir hayvana benzetiyor. Truva yanıyor, kanıyor, nihayete eriyor. Bakınca titriyor insan, Gelon'a göz atıyorum, kesesinden biraz daha sikke çıkardığını görüyorum. Alekto kendi kendine kıkırdıyor, yüzlerimizdeki perişanlıktan keyif alıyor, beklediğimizden çok daha iyi, ama iyi hissetmiyorum. Hayır, epey huzursuzum, başka yere bakıyorum ve Libyalılara toparlanmalarını söylüyorum. Buradan çıkma vakti geldi. Ekipman tamamlandığına göre oyunumuzu duyurmamız gerekiyor.

"Durun!" diyor Alekto.

Avludayız, ekipmanla birlikte arabaya atlamak üzereyim. Libyalı katırın koşumlarını geçiriyor, Gelon cebinden yeşil bir şey çıkarıyor, elma ya da bir ot, katıra yediriyor bunu, hayvanın kulaklarını kaşıyor.

"Gerçekten oynayacak mısınız?"

"Elbette."

"Seyirci falan?"

"Aynen öyle."

"O kahrolası taş ocağında, öyle mi?"

"Sana bunu söylemiştik," diyorum. "Ne o Alekto bunuyor mu yoksa? Hayır de lütfen."

"Bu delilik. Biliyorsunuz değil mi?"

"Hoşça kal Alekto!"

Ama dizginler Libyalıda, yerimizden kıpırdamıyoruz.

"Lampo, kes sesini," diyor Gelon.

Alekto'ya bakıyorum, Gelon'un haklı olduğunu görüyorum. Alekto bizi vazgeçirmeye çalışmıyor yalnızca. Burada başka bir şeyler dönüyor.

"Bunlar benim en iyi eserlerim," diyor Alekto. "Atina'da bundan iyisini bulamazsınız. Hiç şüpheniz olmasın."

"Biliyoruz. Teşekkürler."

Alekto kafasını sallıyor, çileden çıkmak üzereymiş gibi bir hali var – ya bize öfkeleniyor ya kendine.

"Taş ocağı ha! Hiç kimse gelmeyecek, biliyorsunuz değil mi?"

"Gelecekler," diyor Gelon, tuhaf bir kesinlikle, Alekto önce ona, sonra eserleriyle dolu arabaya dikkatle bakıyor.

"Ne zaman başlıyor?"

Ne zaman başlayacağını söylüyoruz, kendi kendine başını sallıyor, topukları üzerinde dönüp gidiyor.

"Arsız sürtük," diyorum.

Libyalı köle öldürecekmiş gibi bakıyor bana, dizginlere asılıyor, yola çıkıyoruz, Siraküza'dan sarsılarak geçiyoruz.

"Oyunu nasıl duyuracağız?"

"İnsanlara haber vereceğiz."

"Elbette."

Böylece oyunu duyurma çalışmalarına girişiyoruz. Gelon'un evine giderken yanından geçtiğimiz insanlara bağırıyoruz. Bugüne dek görülmemiş muazzam bir oyunun şehre geldiğini, Euripides'in son eserinin oynanacağını, oyunun tek seferliğine Laurium taş ocağında sahneleneceğini söylüyoruz çığlıklar atarak. Ne olduğunu anlayamayan insanlar öylece bakıyor bize. Çok iyi bir izlenim bırakmadığımızı görebiliyorum: İki çulsuz, bir katırın çektiği arabada boğazını yırtarcasına bağırıyor. Libyalı öfkeli gibi. Yola çıktığımızdan beri tek kelime etmedi. Alekto'ya sürtük dememeliydim, ama oyun yönetmek gergin bir iş, insan bazen öfkesine hâkim olamayabiliyor – Libyalıya da aynen bunları söylüyorum, insanın sert olmazsa işinde asla başarılı olamayacağını da ekliyorum. Gözlerini kırpıyor yalnızca, dizginlere asılıyor. Malzemeleri Gelon'un evine

bıraktığımız zaman yarın taş ocağına götürmeye geleceğini söylüyor.

"İyi bir adamsın," diyorum. "Gelecek vadediyorsun."

Libyalı Alekto'nun atölyesine doğru yola koyuluyor, biz de duyurularımıza yayan devam ediyoruz. Önce pazara gidiyoruz, ama mallarını çığıran çok insan var pazarda, oyunumuzun ayrıntıları peynir, tuzlanmış balık ve tezgâhları dolduran onca bok püsürün fiyatının arasında kayboluyor.

"Dinlemiyorlar," diyorum.

Gelon başını sallıyor ama bağırmaya devam ediyor. Gelon feci utangaçtır, onun gözlerinde perişan bakışlarla insanların yanına gidip trajedi seviyorlar mı diye sormasını izlemek keyif veriyor neredeyse. Ağzı laf yapmıyor, incelikli konuşamıyor, ben de sırıtıyorum, zevkten dört köşeyim ama daha iyi bir iş çıkardığım söylenemez. Yine de devam ediyoruz. Cellat taşının orada birkaç turist var. Nicias'ı infaz ettikleri mor taştan bahsediyorum. Yine aynı rehber bir şeyler zırvalıyor, hikâye bu sefer çok daha çılgın bir hal alıyor. Bu sefer Nicias merhamet dilemekle kalmıyor, altına işiyor. Bir sonraki seferde altına sıçar belki, sonrasında neler olacak kim bilir. Belki bu duyuru işinin zorluğuna öfkelendiğimden, belki başka bir şeyden, rehberin yanına gidiyorum.

"Palavra."

Turistler geri çekiliyor.

"Pardon," diyor rehber. "Bu özel bir tur."

"Lampo!" Gelon beni çağırıyor. Ne yapıyorum böyle? Nicias'ın benim için ne gibi bir önemi olabilir? Nicias kendine çok güvenen ve işin sonunda boku yiyen zengin amcığın teki.

"Paranızı geri alın," diyorum. "Nicias altına işemedi."

Turistler önce birbirlerine, sonra rehbere bakıyor. Hâlâ

korkmuş gözüküyorlar ama gözlerinde sorgulayan bakışlar var şimdi. Rehberin kendini savunmasını istiyorlar sanki.

Rehber de bunu fark etmiş olacak ki "İşedi," diye geveliyor.

"Hayır."

Rehber turistlere bakıyor.

"İşedi diyorum. Çok işemedi, ama yine de işedi işte."

"Neden yalan söylüyorsun?"

Bu Gelon. Rehberden neredeyse yarım metre uzun, rehber kafasını kaldırarak bakıyor.

"Pardon?"

"Nicias'ın ölümünü hepimiz gördük. Adam şerefiyle öldü. Öyle bir adamın adına kara çalmanın ne manası var?"

"Ama Nicias altına işedi ölürken."

"Senin sorunun ne? Bir insanın acılarını sırf para için aşağılıyorsun. Kaybedenin hepimiz olduğunu göremiyor musun?"

Sonra tuhaf bir şey oluyor. Rehberin gözünün hemen yukarısında deri seğirmeye başlıyor, sesi titriyor, bizden, bilhassa Gelon'dan korkuyor elbette, ama yalnızca korku değil bu. Utanç da var.

"Tamam," diyor rehber, çökkün omuzlarıyla. "Nicias işemedi. Bunu ben uydurdum."

Turistler öfkelenmiş gibi görünüyor şimdi, rehbere kendini açıklamasını söylüyorlar, rehber bir şeyler mızırdanıyor, bakması gereken bir ailesi olduğunu, bahşişlerin çok önemli olduğunu falan söylüyor. Turistler sövüp kovalıyor onu, sonra bize teşekkür ediyorlar. Buraya birkaç gün önce gelmişler, nereleri görmeleri gerekirmiş?

"Oyun izleyebilirsiniz," diyorum.

"Gerçekten mi? Yeni oyunların sahnelendiğinden hiç haberimiz yoktu."

Görünüşlerine bakılırsa bu turistlerin parası var – biraz

kafa dinlemek için buraya gelen orta yaşlı babalar bunlar, karılarıyla çocukları evde onları bekliyor.

"Yeni Euripides," diyor Gelon. "Sicilya'da ilk kez oynanacak."

Hevesle sallanıyor başlar, oyunun nerede sahneleneceğini soruyorlar.

"Taş ocağında."

"Pardon?"

"Biliyorum," diyorum. "Oyun orada oynanacak, Siraküza'ya hoş geldiniz! Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Risk almaktan bahsediyorum. Bu oyunda Atinalı tutsaklar kullanılıyor. Sicilya'da yeni Euripides'i onlardan başka bilen yok. Çoğu eğitimli oyuncular, bana inanın çocuklar. Bu oyun muhteşem olacak. Nicias'ın taşını siktir edin. Herkes gider oraya. Mısır'a gidip yalnızca piramitleri görmemek gibi bir şey bu, yeni Euripides'i oynayan Atinalıları izlemek ise bambaşka bir deneyim. İnsanın karşına böyle bir fırsat bir kez çıkar. Aynen öyle."

Tur rehberi çoktan gitti, şimdi biz bizeyiz.

"Kaç para?"

Gelon'a bakıyorum, dudaklarında "bedava" kelimesinin şekillendiğini görüyorum. Kelimenin sese dönüşmesine izin vermeden susturuyorum onu.

"Size iki drahmi olur."

Altı kişiler, epey yüksek bir fiyat bu. Şaşkınlıklarını yüzlerinden okuyabiliyorum, ama bu çocuklar epey zengin. Oğlak derisinden çizmelere bakınca anlaşılıyor.

Parayı veriyorlar, ben de onlara taş ocağının yerini tarif ediyorum. Pazarlık yapmıyorlar, giderlerken hallerinden memnunlar, ne kadar şanslı olduklarını söylüyorlar birbirlerine.

"Onlardan para almamalıydık," diyor Gelon. "Bu işi para için yapmıyoruz."

"Yanılıyorsun. Bedava verirsen zenginler dönüp bakmaz bile. İnanmaları için onlara kazık atmam gerekiyordu."

Gelon gülümsüyor, hoş bir tebessümü var.

"Neden salağa yatıyorsun? Sen salak değilsin."

"Salağım. Salak olduğumu biliyorum. Bu yüzden pek çok insandan daha akıllıyım."

"Bu söz birilerine ait. Kim söylemişti bunu?"

Hatırlamaya çalışıyormuş gibi gözlerini kısıyor.

"Bu sözleri büyük Lampo Siraküza pazarında şerefsizin tekine söylemiştir, hikâyeler doğruysa eğer."

Dismas'ın Yeri'ne yollanıyoruz, duyuru yapmak insanı susatıyor.

Chabrias kapının dibindeki taburede oturuyor, kucağına bir şarap tulumu bırakıyorum, ona oyunumuzdan bahsediyorum.

"İçeri giren herkese ne yaptığımızı anlat. Koroyu, eksiksiz yapımı. İnsanların başını döndür Chabrias. Yapabilir misin bunu?"

Chabrias şaraba bakıyor, kolunun kıpkırmızı yumrusuyla yanağını kaşıyor, başını sallıyor.

"Müzik de olacak. Onlara bunu da söyle."

İçkiden büyük bir yudum alıyor ve iç çekiyor. "Memlekette," diyor, duruşundaki çöküntü gerilmeye başlıyor, "Argos müziği. Burada öyle bir şey yok."

Bir an daha dursak Argos'a dair hikâyeler anlatmaya başlayacak, Gelon'la hemen kaçıyoruz yanından, içeri giriyoruz. Oyunu turistlere satmanın verdiği keyif Dismas'ın Yeri'ndeki balıkçıların terslemeleriyle çabucak yok oluyor. Lyra'nın bardan bana baktığını görmek bile oyunu satmaya çalışırken arka arkaya yediğim siktirlerin acısını geçirmiyor. Pek çok insan ne yaptığımızı anlamıyor, anlayanlar da hain

diyor bize. Atinalıların sahnede değil kazıkta olması, benim de defolup gitmem gerektiğini söylüyorlar. Yine de masaların arasında mekik dokuyorum, söyleyeceklerimi söylüyorum. Gelon ise bu kadar hakaret işitmiyor. Balıkçılar aptal değil, ama hiçbiri oyunla ilgilenmiyor.

"Sikeyim," diyor barda buluştuğumuz zaman. "Çok zor."

"Barbarlar," diyorum. "İçkiden başka bir şey bilmezler."

Gelon'un hoşuna gidiyor bu lafım.

"Harika."

"Şerefe adamım, ha, ne oluyor?"

Gelon Homeros'un sandalyesine gidiyor. Sandalyede bir balıkçı oturuyor, ama Gelon'un geldiğini görünce her zamanki gibi hemen kalkıyor, Gelon sandalyeye oturuyor ve sandalye bir an gıcırdıyor, bacakları bükülüyor, kahretsin Homeros'un sandalyesi kırılacak, diye düşünüyorum. Gelon boğazını temizleyip elini kaldırıyor. Müşteriler kupalarından kafalarını kaldırıp bakıyor, daha cesur olan birkaçı sessiz sessiz küfür ediyor.

"Yarın *Medea*'yı ve Euripides'in en yeni oyununu oynayacağız, Laurium taş ocağında."

"Kesin öyledir," diyor birileri.

Gelon adama ters ters bakıyor, adam da yerde çok ilginç bir şey görüyor herhalde, kafasını kaldırmıyor bir daha.

"Evet. İnanmıyorsanız öğrenmenin çok kolay bir yolu var. Yarın öğleden sonra taş ocağına gelin, kendi gözlerinizle görün. Eksiksiz bir oyun olacak."

"Evet. Koromuz ve maskelerimiz bile var."

"Müziğimiz de."

"Müziği hallettik mi?"

"Sus Lampo."

Birkaç müşteri kıkırdıyor, utanıp başka yere bakıyorum, neyse ki Lyra arkada.

"Müziğimiz var ama dediğim gibi, yarın kendi gözlerinizle her şeyi göreceksiniz." Susuyor, kesesini şıngırdatıyor. "Oyuna gelmeye söz veren herkese bir testi Katanya kırmızısı."

Odaya sessizlik çöküyor, insanlar birbirlerine bakıyor. Herkes dinliyor şimdi.

"Palavra."

"Palavra değil," diyor Gelon. Bir sikkeyi gösterişli bir şekilde havaya atıyor, ondan hiç beklenmeyecek şekilde yakalıyor parayı.

"Oyuna gelmeye söz verirseniz hepinize bir testi Katanya kırmızısı ısmarlıyorum."

"Söz veriyorum!" diye bağırıyor köşede oturan bir herif.

"Ben de!"

Az sonra köşede oturan birkaç aristokrat boku hariç tüm bar oyunumuza gelmeye söz veriyor, turistlerden aldığım para da böylece harcanıyor. Canım yanıyor, Lyra fonuna iyi bir katkı olabilirdi bu para ama bu fon gizli, parayı vermek istemediğimde Gelon bu yüzden cimrilik ettiğimi düşünüyor.

"Euripides'e," diyor Gelon, bir testiyi şerefe kaldırarak. "Trajediye."

"Trajediye!" diye kükrüyor müşteriler, öyle şiddetle tokuşturuyorlar ki bazı testiler paramparça oluyor, Gelon da onlara bir testi daha ısmarlıyor, herifler daha da yüksek sesle tezahürata kalkıyor.

Kalıp Lyra'yla konuşmak istiyorum, ama Gelon gecenin daha yeni başladığını söylüyor. Dismas'ın Yeri'nden başka barlar da var ve taş ocağını doldurmamız gerekiyor. Verilen bu sözlerin hiçbir manasının olmadığını biliyor Gelon. Sarhoş geçen gecenin sabahında bu sözler unutulacak. Bir avuç insan gelirse şanslıyız.

Yine bağırarak şehri dolaşmaya devam ediyoruz. Euripides'in son oyununu, oyuncuların Yunanistan'da büyük gösterilerde rol almış Atinalılar olduğunu duyuruyoruz. Yine şaşkınlıkla karşılaşıyoruz. Desma'ya çok benzeyen siyah saçlı bir güzellik hasır petasos şapkası* satıyor, Gelon'un her zamanki gibi transa girmesini bekliyorum, ama Gelon kıza oyunumuzu anlatıyor, muhakkak gelmesini söylüyor. Sonra yürümeye devam ediyor. Etkilendim gerçekten, Gelon'a söylemek istiyorum bunu, ama epey önümden gidiyor, ona yetişmek için topallamak zorunda kalıyorum. Ayaklarım acıyor, o kadar çok yürüdük ki aksaklığım iyice acayip bir hal aldı, üstelik dün gece hiç uyumadım, nihayetinde şehir hummalı ve gerçek dışı bir havaya bürünüyor. Saatin epey geç olduğunu da bu yüzden fark ediyorum herhalde.

Dört atın çektiği bir araba sokaklardan hızla geçiyor, arabadan delice bir dithyramb müziği yükseliyor. Dizginleri tutan maskeli herif parlayıp sönen bir cüppe giymiş. Onun yanında duran biri lir çalıyor, arkada bir başkası kitharanın tellerine vuruyor. Hepsi maskeli. Lir çalan şarkı söylemeye başlıyor. Bir kadın sesi bu, tanıdık bir ses. Yarın öğleden sonra ana taş ocağında oynanacak yepyeni Euripides oyununu söylüyor. Yalnızca bir kez oynanacak bu oyun. Kaçırırsanız üzülürsünüz. Sokaklardaki insanlar hayretle bakıyor. Hiç kimseden ses çıkmıyor, ama hiç kimse gözlerini arabadan ayıramıyor. Araba gümbürdeyerek yanımızdan geçiyor, toynakların takırtısıyla kalkan toz müziğe karışıyor, arkasında bir sis bırakıyor, lirle kitharanın ölgün yankıları mor gökyüzüne bakan evlerin çatılarının üzerinde duman gibi salınıyor.

"Alekto muydu o?"

Gelon gülümsüyor.

"Hayır," diyor. "Tiyatroydu."

* Antik Yunanistan'da takılan geniş bir şapka. (ç.n.)

21

Hâlâ biraz ışık var, eve gitmeden taş ocağına uğruyoruz. Yanımızda çocuklar olmadan buraya gelmek bir tuhaf oluyor. Çok sessiz, çok ıssız. Çukura yaklaştıkça ürpertici bir endişeye kapılıyorum, yorgun zihnimin bir oyunu olabilir belki ama aşağıda farelerin delicesine seğirdiğini duyar gibi oluyorum. Yanımda Gelon olmasa geri dönerdim, ama Gelon yanımda, çukura bakan küçük tepeye varıyoruz. Gelon'un yönetmen olmayı önerdiği yer burası. O geceki gibi bir karanlık yok, aşağıda birbirine sokulmuş duran ya da ısınmak için ağır ağır hareket eden Atinalıları görebiliyorum hâlâ. Alacakaranlıkta hangi Atinalının bizimkilerden olduğunu seçmek zor, ama sanırım hareket edenler bizimkiler. Yaşamları canlı tutmak istedikleri bir alevmiş gibi ayaklarını sürüyenler.

"Ne yapacağız şimdi?"

Gelon bir şarap testisi çıkarıyor. Yolda bir şarapçıdan almıştı bu testiyi, dükkândaki en pahalı şaraptı.

"İçelim bakalım."

Ama Gelon içmemize izin vermiyor. Şarabı taş ocağına döküyor, testiyi boşaltıyor, sonra elini tutmamı istiyor. Espri yapmıyorum ya da içkiyi heba ettiği için sövmüyorum ona. Şu anda buranın çok ürkütücü bir havası var, bir dostun elinin sıcaklığını hissetmek istiyorum ve Gelon'un elini tutuyorum.

"Ne yapacağız?"

"Dua edeceğiz," diyor Gelon.

Sonraki birkaç saat boyunca dua ediyoruz.

22

Sabah hava kararmadan kapıdan çıkıyorum, Gelon dışarıda beni bekliyor. Elinde bir maskeyle kumaşa benzer bir şey var, kumaşla maskeyi siliyor, parlak ahşap her hamlede ışıldayana kadar ovalıyor maskeyi, lacivert bulutların arasından göz kırpan ıssız yıldızlar gibi soğuk bir ışık yayılıyor.

"Erkenciyiz," diyor Gelon kafasını kaldırıp bakmadan. "Hemen işe koyulsak iyi olur."

İlk önce Lyra'nın yanına gitmek istiyordum aslında, yanımda onun hediyesi var: bir taş kalemle balmumu bir tablet. Bir de Dismas'ın köpeğinin kemiği. Taş kalem kolumun altındaki kutuda duruyor, kemik ise elimde, Gelon'un gözlerinin kemiğe takıldığını görüyorum ama bir şey sormuyor. Toprağı çıtırdatarak yürüyoruz. Yolun toprağı donmamışsa bile donmak üzere, timsah derisi çizmelerin altındaki çakıl taşlarının serinliğini hissedebiliyorum. Evet, timsah derisi çizmelerle yıldırım mavisi kitonumu giydim çünkü bir yönetmenin giyimine kuşamına dikkat etmesi gerekir, en azından açılış gecesinde. Sokağımın sonunda bir yük arabası duruyor – atın nefesleri çatlak duvara vuruyor. Alekto'nun Libyalısı dizginlerde. Yüne sarınmış, yine de dişleri zangırdıyor.

"Günaydın!"

Başını sallıyor, ben de arabanın arkasına geçiyorum. Bir an çocukların da yanımda olduğunu zannediyorum, bir sürü yüz var etrafımda, ama bunların hepsi maske, gözleri yuvarlak, ağızları açık. Ekipman yüzünden yolculuk zor ge-

çiyor, tahta kılıçlar kıçıma batıp duruyor ama bir pelerini yastık olarak kullanıyorum, bir diğerine sarınıp ısınıyorum, taş ocağına inerken fena olmayan bir rahatlığa ulaşıyorum böylece. Yalnızca birkaç kuş şakımaya başlamış, dermansız şarkıları rüzgârda, atın kişnemesinde boğuluyor. Arabanın arkasında etrafımı iyi göremiyorum, tuhaf bir şey bu. Şafağı görmemek ama duymak. Kuşlar temkinli başlıyor, sonra özgüven buluyorlar, çok geçmeden tam manasıyla işe koyuluyorlar, bambaşka ağaçlardan kuşlar da katılıyor şarkıya, keten bezinin altından baktığım zaman her şeyin ufkunda birkaç saate güneşe dönüşecek olan bir sarılık görüyorum.

"Bugün o gün," diyorum.

Gelon şarap tulumunu uzatıyor, sırayla içiyoruz, yol ayrımına gelene kadar hiç konuşmuyoruz. Büyük hasır şapkalı yaşlı bir adam bekliyor. Gelon'a el arabasını satan adam bu, şimdi yanında bir el arabası daha duruyor.

"Bu mu?" diyor Libyalı.

"Evet, ama bekle."

"Neyi?"

"Çocukları."

Çok beklemiyoruz. Kahkahalarının sesi uzaklardan kulağımıza çalınıyor, az sonra asker gibi yürüyen çocukları görüyoruz, Dares en önde geliyor. Çocuklar hemen sıkışıyor –el arabasını dolduruyorlar– ve Gelon el arabasını taş ocağının girişine sürüyor. Muhafız bizi görmüyor bile, Gelon'un ona verdiği keseye bakıyor sadece, tembelce kenara çekiliyor, kesenin içindekileri saymaya koyuluyor.

"Ona oyunu anlatmalı mıyız?" diye fısıldıyorum. "Seyircilerin geleceğini söylemeli miyiz?"

"Söyledim bile."

"Harika."

El arabasını uyuyan Atinalıların ve taş yığınlarının yanından geçirip hedefimize ulaşıyoruz. Gelon burayı seçti bir süre önce, dekorları dayayabileceğimiz iri bir kaya parçası var burada, Atinalılar kostümlerini kayanın arkasında giyebilir. Dahası, burası taş ocağının tam ortasında, burası taş ocağının çekirdeği, burada kendinizi kireçtaşından duvarlarca kuşatılmış hissediyorsunuz. Diyecek bir şeyiniz varmış da toprak size kulak vermiş gibi. Atinalıların çoğu uyuyor, ama birkaçı kıpırdanmaya başlıyor, bir kâbustan uyanırmış ya da bir kâbusun içine düşermiş gibi attıkları çığlıklar duyuluyor yine.

"Günaydın."

"Sus Lampo."

Birkaç kez gidip gelmemiz gerekiyor çünkü bugün yalnızca yemek yok, kostümler ve dekorlar da var, ama nihayetinde yük arabasını boşaltıyoruz.

"Akşam döneceğim."

"Teşekkürler."

"İyi şanslar."

Libyalı eğilip selam veriyor, sonra dizginlere asılıyor, at hareket ediyor, tekerlekler sert çakıllarda berbat bir ses çıkarıyor. Taş ocağına dönüyoruz, hasır şapkalı yaşlı adamın yanımda yürüdüğünü fark ediyorum, ellerinde ince uzun bir şey var.

"Lampo, Alcar'la tanış."

Yaşlı adam şapkasını çıkarıp selam veriyor. Yüzü kırışıklıklarla dolu, ezilmiş kuru toprak gibi, daracık yarıklardan gözlerinin mavisi görülebiliyor, bu gözlerde neşe var, adam gülmüyor ama gülüyormuş gibi duruyor.

"Müziği Alcar yapacak."

Alcar elini kaldırıyor ve tuttuğu şeyin bir aulos olduğunu görüyorum. Flütün boyası dökülmüş, altındaki ahşap ada-

mın ellerinin kahverengisinden nasırlarla budaklanmış, bu flüt adamın elinin bir parçası sanki, uzunca bir parmak gibi.

"Güzelmiş."

Güneş doğuyor artık, oyuncu kadrosunun çoğu yanımıza geliyor. Çocuklar bugün formunda. Hepsinin küçük bir görevi var, hepsi işinin başına geçiyor. Yönetmenliğin püf noktası insanların işini yapmasına izin vermektir. Açık seçik, eksiksiz konuşmak gerekir – sonrasını hallederler. En azından ben ekibimi böyle yönetiyorum. Çocuklardan bazıları *Medea* donanımından, bazıları *Truvalı Kadınlar* donanımından sorumlu, bazılarının işi ise sadece yiyecekleri dağıtmak. Diğer tutsaklar bizi izliyor, hatta birkaçı yanımıza sokuluyor. Oyundan haberdarlar elbette, ama genel olarak provaları gizli tutmaya çalıştık, kayaların ardında ya da taş ocağının duvarlarındaki kuytularda çalıştık. Bugün göz önündeyiz, hepsi bizi görebilir. Gelon birkaç çuval fazla yiyecek aldı bugün, oyun bittikten sonra bu çuvalları taş ocağında bırakacağız, ama şu anda sakinlik içinde çalışmamız gerekiyor. Müdahale istemiyoruz, sopamı elime alıp bir adım öne çıkıyorum.

"Günaydın çocuklar. Eminim ne yaptığımızı hepiniz biliyorsunuzdur. Bugün o gün. Birkaç saat içinde burası Siraküza sosyetesinin seçkinleriyle dolup taşacak. Atina'dan çıkan tek güzel şeyi izlemeye gelecekler – Euripides'i." Göz kırpıyorum. "Uslu durursanız her şey bittikten sonra bir şeyler içebilirsiniz, kursağınızdan birkaç lokma geçebilir. Ama işimizi bozarsanız Homeros'a ant olsun ki kafatasınızı paramparça ederim."

Sopayı birkaç kez rastgele sallıyorum, az önce sokulmaya çalışanlar hemen kaçıyor.

"Güzel, rolünüzü iyi ezberlemişsiniz."

Sırıtarak dönüyorum, küçük Strabo taş kesilmiş bana bakıyor.

"Yapmak zorundaydım Strabo. Bu zavallı piçlerin erzakı talan etmesine izin veremezdim."

Strabo başını sallıyor, ama anladığını zannetmiyorum, biraz sonra Atinalılardan birine havuç vermeye çalışıyor, Dares durduruyor onu.

Dekorlar bütün halinde taşınamayacak kadar büyüktü, bu yüzden üç parçaya ayırdık onları, şimdi birleştiriyoruz. Gözüksünler diye büyük kaya parçasına dayıyoruz, *Medea*'nın dekorları en önde. Böylece *Medea* bittiğinde dekorları hemen çekebileceğiz, Truva duvarlarını ortaya çıkaracağız ve oyun hazır olacak. Erken geldiğimiz için şanslıyız, kostüm provasında ufak tefek bir sürü terslik çıkıyor. Bu Atinalılar aylardır yeni giysiler giymemiş, kostümleri onlara verdiğimiz zaman öylece bakıyorlar kostümlere, kafaları karışıyor, kör gibi dokunuyorlar giysilere, sonra safça bir tebessümle kaldırıyorlar, bu adamların ikinci bir çocukluk yaşadığını fark ediyorum o anda. Çektikleri ıstıraplar, marangozların yaşlı ağaç gövdelerini planyayla kazıyarak ağacın gençliğini ortaya çıkarması gibi yılları alıp götürmüş. Evet, mahvoluşlarında bir masumiyet bulduklarına inanıyorum.

"Yardım edin," diyor Paches bana bakarak, Helen'in mor cüppesi kollarında salınıyor. İlk yardım isteyen o oluyor, hemen yanına gidiyorum.

"Ne oldu?"

"Nasıl yapacağım? Şey, nasıl oluyor?"

Doğrusu Helen kostümü Alekto'nun bizim için hazırladığı ekipman içinde en değişik olanı. Işıltılı bir kumaş yığını bu, Paches'in kafasıyla kollarının geçmesi gereken delikleri bulmam biraz zaman alıyor, ama birlikte hallediyoruz.

"Maske nerede?"

Çocuklardan biri maskeyi bana veriyor, üzerine sinmiş kireçli taş ocağının tozunu maskeden silip peruğun altın sa-

rısı düğümlerini çözüyorum, sonunda işim bitiyor. Paches maskesini takıp ortadan kayboluyor. Ondan geriye kalan tek şey deliklerden bakan yeşil gözler, ama onlar bile değişmiş, bir şekilde daha kadınsı.

"Nasıl oldum?"

"Büyüleyici," diyorum, gerçekten de öyle. "Gelon, gel de Paches'e bak."

Gelon'la Dares Atinalılardan birinin sahte zırhı giymesine yardım ediyor o sırada, Gelon işini bırakıp yanımıza geliyor.

"Ne diyorsun?"

"Muhteşem," diyor Gelon, ciddi olduğu rahatlıkla anlaşılabiliyor.

"Çalkala bakalım Helen."

Paches Helen'in sahne danslarından birini yapmaya başlıyor, altın sarısı peruk havada hışırdıyor.

"Kalçalara dikkat," diyor Gelon. "Unutma, canını kurtarmak için dans ediyorsun. Onu baştan çıkaramazsan Menelaus seni öldürecek!"

"Evet Helen, çalkala haydi."

Paches güzelce çalkalıyor, bir ara cüppenin eteklerine takılıyor, dans da müzik olmadığı için bir tuhaf gözüküyor, ama nihayetinde başarıyor – kendini kaybediyor ve Helen'i buluyor. Kıçına bir şaplak atıyorum.

"Sürtüğe bakın. Menelaus'un hiç şansı yok."

Yeşil gözler kırpışıyor, nefes nefese bir teşekkür duyuyorum.

En önemli şey tekrar. Oyuncu kadrosu bir saat kadar kostümlerini giyip çıkarmaktan, pozisyon almaktan başka bir şey yapmıyor. Hâlâ zaman var, bu yüzden sözleri de içeren tam bir tekrar almayı öneriyorum, ama Gelon kabul etmiyor bunu. Bu

kadar tekrar yeterli, Gelon oyuncuların sahnede bir nebze kaybolmasını istiyor. En büyük tiyatroların göstermediğini, bulduğunu söylüyor. Kesinlik korkaklara ve aptallara göre – Euripides ise ne korkak ne de aptal. Bunu söylerken Gelon'un sesi titriyor, gergin olduğunu görebiliyorum. Gelon'un gerçekten gergin olduğunu hiç görmemiştim, ilk başta bunun başka bir şey olduğunu zannediyorum. Soğuktan belki ya da görüşümü azaltan taş ocağı sisinden, ama hayır, Gelon feci gergin, herkesin aynı durumda olduğunu ancak şimdi fark ediyorum. Çocukların bile sesi çıkmıyor, gülen birkaç çocuk ise abartılı kahkahalar atıyor, sanki onlar da oyuncu. Atinalılar ortalıkta dolaşıyor, kostümlerini çekiştirip duruyorlar rahat etmek için. Birbirlerine fısıldıyorlarmış gibi bir halleri var, ama yanlarına yaklaştığımda oyunun sözlerini söylediklerini duyuyorum, replikleri birbirlerine bir dua gibi mırıldanıyorlar, hepsi farklı bir kısmı söylüyor, birisi *Medea*'nın girişinden alıyor, bir başkası *Truvalı Kadınlar*'ın ortasını ya da sonunu dillendiriyor, zamanın bitimsiz bir şarkıda salındığı hissine kapılıp ürküyorum da. Bir tek ihtiyar adam sakin, ben de onun rahatlığından istiyorum, yanına gidiyorum. Paches de benle geliyor.

"Demek müzik işi sende?"

İhtiyar başını sallıyor, bir yudum şarap içiyor.

"Bu işte iyi misin peki?"

Hasır şapkasını geriye yatırıyor, solgun mavi gözlerin neşeyle parladığını görüyorum, adam kıkırdıyor.

"Neye gülüyorsun?" Sesim öfkeli, ama adam bunu fark etmemiş gibi görünüyor.

"Bunu sormak için çok geç," diyor. "Ama buradayım işte. Bu kesin."

Bana şarap uzatıyor, hayır diyorum, adam şarabı bu sefer Paches'e uzatıyor, ihtiyar piçin o kadar da kötü olmadığına karar veriyorum.

Üçümüz hiç konuşmadan, etrafımıza ve ara sıra birbirimize bakarak el arabasının dibinde duruyoruz, sanki öylesine bir gündeymişiz gibi gülümsüyoruz, sonra Paches "Gelen olacak mı?" diyor.

"Olacak," diyorum. "Siraküzalılar tiyatroya bayılır."

İhtiyar cevap verecekmiş gibi oluyor, ama kendini durduruyor. Aulosunu çıkarıyor, parmaklarını çalgının üzerinde gezdiriyor, üflemiyor, parmak uçlarını akılalmaz bir hızda deliklerin üzerinde gezdiriyor sadece. Bu adamın işi bildiğini düşünüyorum.

"Tarihin gördüğü en şanslı adam anasının karnında ölmüştür."

"Ne?"

"Bir Atina deyişi," diyor ihtiyar, parmakları dansa devam ediyor. "Atinalılar melankolik bir halktır. Feci bir melankoli."

"Hayır değiliz."

Bunu diyen Paches, şarap tulumunu kafasına dikiyor.

"Onları savunmana gerek yok Paches. Sizin farklı olduğunuzu biliyorum."

Paches bu iltifatla tatmin olmamışa benziyor, kaşlarını çatıp biraz daha şarap içiyor.

"Yavaş ol. Sarhoş olmanı istemiyorum. Gerginliğini alsın diye biraz içebilirsin, ama konuşmanı bozmasın."

"Biz Atinalılar kadar çok gülen başka bir halk bulamazsınız," diyor Paches. "Bir arkadaşım vardı, insanı öyle bir güldürürdü ki kaburgalarınız kırılacak zannederdiniz." Kaburgaların kırılması harika bir şeymiş gibi sırıtıyor. "Görüp görebileceğiniz en komik adamdır, iyi bir müzisyendir aynı zamanda."

"Ne çalıyordu?" diye soruyor ilgisi uyanan Alcar.

"Lir çalıyordu. Birlikte çalardık."

Yüzümdeki şaşkınlığı görmüş olacak ki hemen ekliyor,

"Ben berbat çalıyordum, ama onunla çalmamı çok severdi. Onu rahatlattığımı söylerdi." Yine o gülümseme. "Atina'da trajediden çok daha fazlası var." Yine kafasına dikiyor tulumu. "Sızana kadar içeriz, ama sabah erkenden kalkıp planlar yaparız, severiz, bir şeyler inşa ederiz ve her şeye yeni baştan başlarız. Atina umutsuzluğun değil inancın şehridir. O deyişin benim bildiğim Atinalılarla hiç alakası yok."

İhtiyar Paches'e bakıyor, gözlerindeki ışıltı gitmiş şimdi, daha ciddi, saygı denebilecek bir şeye bırakmış yerini, uzanıp Paches'in omzuna dokunuyor.

"Kötü niyetle söylemedim."

Paches başını sallıyor, bir müddet daha duruyoruz, şarap tulumunu elden ele uzatıyoruz. Güzel bir sabahta demlenen üç herifiz, kolumu Paches'in omzuna atıyorum, saçını okşuyorum, elime hiç saç gelmeyince seviniyorum.

"Tüm mevzu bu, öyle değil mi?"

"Evet," diyor, ama aklı başka yerde.

"Arkadaşın kimdi Paches?" diye soruyorum. "Atina'da mı şu anda? Onu nerede saklıyorsun?"

Paches ellerini şakaklarına bastırıyor, sanki alnını sıkıyormuş gibi, gözleri sımsıkı kapalı ve kertenkele yeşili kayboluyor. Ellerin kafatasına yaptığı baskı, imalathanede bir çömlek kırıldığında hissettiğim o anı hatırlatıyor, o içgüdüsel refleksi, kırılan parçaları elinde tutmaya çalıştığın ama çömleğin boku yediğini bildiğin o anı.

"O burada," diyor Paches uyuşuklukla, "taş ocağında. Seninle tanıştığımız gün gömdüm onu."

Bir anda kendimi berbat hissediyorum, zira bunu biliyordum, ama sırf ondan duymak için zorladım Paches'i. Neden böyle bir şey yaptım ki?

Hemen ileriden gelen sesleri duyduğuma seviniyorum ne-

redeyse. Sahne dekorlarının orada ateşli bir tartışma var, oraya gidiyorum, Paches'in benimle gelmesi çok rahatlatıyor beni. Gelon'la Numa tartışıyorlar, tuhaf bir durum çünkü şu ana kadar ikisi gayet iyi anlaşmıştı. Performans heyecanındandır diyorum kendi kendime, ikisine de şarap ikram ediyorum.

"Gerginliğinizi alsın yeter," diyorum yine. "Konuşmanızı bozacak kadar içmeyin."

"Lampo, ona bunun delilik olduğunu söyle."

"Bir düşün," diyor Gelon. "Daha önce hiç kimse böyle bir şey yapmadı."

"Anlamıyorum sizi."

Gelon anlatıyor. Çocuklardan birinin *Truvalı Kadınlar*'da oynamasını istiyor. Oyunun sonlarına doğru Hector'un oğlu Astyanax'ın, Agamemnon bebek büyüyünce intikam ister diye korktuğu için kuleden atılarak öldürüldüğü kısımdan bahsediyor Gelon. Bu olay sahnenin dışında yaşanıyor, korodan duyuyoruz yaşananları ama Gelon sahneyi canlandırmamızı istiyor. Sahnede söz yokmuş, muhafızı oynayan Atinalının çocuklardan birini kayanın üzerinden itmesi yeterli olacakmış, çocuğun düşeceği yere bir şey sererek canının yanmasına da engel olabilirmişiz. Gelon, bu sahnenin beklenmedik oluşuyla izleyiciyi şok edip huşu içinde bırakacağını düşünüyor ama ben Numa'ya hak veriyorum, Gelon'a aynen böyle diyorum.

"Çok riskli," diyorum. "Yeni fikirler için çok geç ayrıca. Seyirciler biraz sonra burada olur, sahneyi prova etmedik. Ya bir şeyler ters giderse?"

Gelon'un gözlerinde çok hafif bir ışık titriyor, bu fikrin yeni bir fikir olmadığını hissediyorum.

"Çok basit. El arabası tahılla dolu, üzerine birkaç pelerin sereriz, her türlü düşüşü yumuşatır böylece. Zaten taş çatlasın birkaç metre yükseklik var."

"Sadece bu değil," diyor Numa. "Oyunlarda çocukları bırak kadın bile oynatmayız. Bu delilik."

"Ama oynatmalısınız," diyor Gelon. "Oyunların böyle oynanması gerekir. Erkekler, kadınlar ve çocuklar. Ben buna inanıyorum."

Numa kafasını sallıyor, hakikaten öfkelenmiş gibi gözüküyor, adam Atina'da profesyonel oyuncuydu neticede. Tiyatro bu adamın tüm yaşamı. Elbette son sözü Gelon'la ben söyleyeceğiz, ama şu ana kadar Gelon bu iş bir iş birliği temelinde büyüyormuş gibi yapıyordu. Her şey oyuncu kadrosuyla konuşuluyordu, şimdi her şeyin sonuna geldiğimiz bu anda tuhaf bir yeniliği zorla kabul ettirmenin bir manası olmadığını düşünüyorum.

"Doğru söylüyor!" diyor tiz bir ses.

Bu Linar. Cassandra'nın yırtık pırtık cüppesini giymiş, maskesini göğsüne bastırmış duruyor. Böyle bir şey mümkünse, her zamankinden daha heyecanlı görünüyor şimdi, gözleri sağa sola çevriliyor habire, öyle bir açılıyorlar ki akları ortaya çıkıyor.

Numa gülümsüyor. "Teşekkürler Linar."

"Gelon'dan bahsediyorum. Anlamıyor musun Numa? Bu muhteşem bir fikir! Seyirci ne beklemesi gerektiğini bilmeyecek. Bir çocuğun infaz edileceğini duyacaklar, sonra o çocuk gerçekten görülecek..." Öne eğiliyor. "Oğlan maske takmayacak, değil mi?"

"Evet," diyor Gelon.

"Oh, muazzam olacak. Bence yapmalıyız. Daha önce böyle bir şey hiç yapılmadı ve bildiğimiz kadarıyla bu oyun bir daha hiç oynanmayabilir."

"Öyle deme!" diyor Numa. "Oynanacak elbette."

Atinalılardan mırıltılar yükseliyor. Bu işin iki şekilde de

sonuçlanabileceğini hissediyorum, ne olacağına dair hiçbir fikrim yok. Gelon oyuncu kadrosuna bakıyor.

"Ne diyorsunuz?"

İlk başta bir cevap gelmiyor. Yüzlerinden bir şey anlamak imkânsız, neredeyse hepsi maskeli, sonra hepsinin gerçek bir koro gibi tek bir ağızdan cevap vermesi ürkütücü oluyor.

"Çocuk kullanalım."

Gelon çocuklara dönüyor. "Siz ne diyorsunuz?"

Bu bir formaliteymiş gibi geliyor, bu meseleyi çoktan konuşmuşlar sanki, çocuklar hemen cevap veriyor.

"Bizden birini kullanalım!"

"Hanginizi?"

"Astyanax bir bebek," diyor Linar hevesle. "En küçük çocuğu kullanmalıyız."

Strabo öne çıkıyor, arkadaşlarından bir baş kısa, sırıttığında çarpık dişleri her zamankinden daha düzensiz gözüküyor.

"Oyunda mıyım?"

"Evet," diyor Dares.

"Ne yapacağım?"

"Düşeceksin. Tek yapman gereken düşmek, ama bu çok önemli Strabo. Yapabilecek misin?"

Strabo başını sallıyor, işte bu kadar. Astyanax rolünü alıyor. Gelon'a çocuklardan ikisine neden Medea'nın çocuklarını oynatmadığını soruyorum, Medea'nın çocukları bıçakla öldürdüğünü, bunu inandırıcı bir hale getirmenin çok zor olacağını söylüyor Gelon. Kana ya da kan yerine geçecek bir şeye ihtiyacımız olurmuş o durumda. Dahası, oyunun belirleyici anı *Truvalı Kadınlar*'mış. Son oyun oymuş, Gelon vurucu etkiyi mümkün olan en son anda kullanmak istiyormuş.

Öğle sonu geliyor, sonraki bir saati Strabo'nun düşüşünü çalışarak geçiriyoruz: Onu kayadan birkaç metre aşağıdaki

el arabasına, tahıl ve örtünün üzerine itiyoruz. İlk başlarda tahılın üzerine düşünce keyifle ciyaklıyor Strabo, tekrar tekrar yapmak zorunda kalıyoruz. İhtiyacımız olan şey itmeyle birlikte gelen dehşetli bir çığlık, sonra sessizlik. Strabo'nun kafası karışıyor, ama Dares sabırla çalışıyor onunla, en sonunda Strabo anlıyor. Onuncu kusursuz düşüşünde Gelon ona sarılıyor, birlikte el ele sahnenin ortasına yürüyorlar.

"Strabo'ya alkış," diyor Gelon. "Dünyanın en genç oyuncusuna."

Herkes alkışlıyor, en çok da çocukların sesi çıkıyor. Gelon Strabo'nun başını okşuyor, Strabo da sırıtarak arkadaşlarını yanına gidiyor.

"Bugün yeni bir şey yapıyoruz," diyor Gelon. "Trajedinin olağan akışının ötesinde bir şey. Hepinize teşekkür ederim. Buradaki herkes kendiyle, yaptığı işle gurur duymalı. Sizinle gurur duyuyorum, Lampo da öyle."

"Feci gurur duyuyorum sizinle," diyorum.

"Bu Alcar. Size aulosuyla eşlik edecek. Çocuklar da mırıldanacak."

Alcar şapkasını çıkarıp başıyla selam veriyor.

"Şimdi, sanırım hazırız ya da olabildiğince hazırız. Biraz sonra insanlar buraya inip izleyecek. Kaç kişi gelecek? Bilmiyorum, ama az sonra öğreneceğiz. Onlara hiç unutamayacakları bir şey izleteceğinize inanıyorum. Bugün buradan ayrılırlarken birkaçı ya da pek çoğu değişmiş olacak ve gelecekte ne olursa olsun Atina hiç unutulmayacak, siz de bu hatıranın bir parçası olacaksınız. İşte buna inanıyorum."

Koro pek bir şey söylemiyor, ama Gelon'un onları etkilediği belli. Mantık bu piçlerin sırf korkudan ve açlıktan suyumuza gittiğini söylüyor aslında. İlk başta durum gerçekten de buydu belki, ama şimdi kostümlerine kuşanmış sahne dekorlarına yaslanan Atinalılara baktığım zaman, evet, korktukları-

nı görebiliyorum –insanların gerçekten gelecek olmasından korkuyorlar– ama bunun da ötesinde bir korku var: Kimsenin gelmemesinden korkuyorlar. Seyirci izliyorlar.

Ama kimse gelmiyor. Oyuncular yerlerinde, kostümler giyilmiş, terli parmaklar maskeleri tutuyor. Sahne kurulmuş, dekorlar hazır. Bir güneş darbesi şiddetli bir ışık vuruyor, taş ocağında *Medea*'nın açılışına çok yakışan kasvetli bir havası var. Gelon bir aşağı bir yukarı yürüyor, kafasını kaldırıp çukura inen yola bakıyor, birilerini, herhangi birilerini arıyor gözleri.

"Sanırım diğer tutsaklar seyircimiz olacak."

"Kes sesini. Gelecekler."

Ama gelmiyorlar. Atinalılar yerlerinden kıpırdamıyor, heyecanla hafif hafif titriyorlar. Çocuklar yerlerinde duramıyorlar, fısıldayarak sağda solda koşturuyorlar, "Neredeler?" Dares onlara sessiz olmalarını söylüyor.

"Başlamamız gerekiyor," diyorum. "Biraz daha beklersek ışık gidecek."

"Hayır," diyor Gelon yukarıya bakarak. "Gelecekler. Gelmek zorundalar."

Biraz daha zaman geçiyor, oyuncu kadrosu da başlamamız gerektiğini mırıldanmaya başlıyor.

"Sabredin," diyor Gelon. "Seyircisiz oyunun provadan farkı yoktur. Her şeyi doğru düzgün yapmalıyız."

Kendinden emin gözüküyor, Atinalılar rahatlıyor ama Gelon'u tanıyorum, sesinde şüphenin uyanışını sezebiliyorum. Öğleden sonra yavaş yavaş akşama yürüyor, beklemeye devam ediyoruz, çukura inen dolambaçlı karanlık yola bakıyoruz, bir fareyi gözleyen şahin gibi hareket bekliyoruz.

"İşte," diye fısıldıyor Gelon, elini uzatarak.

Taş ocağına inen biri var, arkasından biri daha geliyor.

"İki kişi. Hiç yoktan iyidir."

"Bakın."

Hemen arkada yedi sekiz kişi daha var. Doğrusu on kişi gelirse kendimizi şanslı sayacağım, Gelon'un bile bundan memnun olacağını düşünüyorum. En önemli şey oyunu yabancıların izleyecek olması. Tüm bunları yepyeni ve şaşırtıcı bulacak insanların izleyecek olması.

"Arkadaşlar, yerlerinize!"

Hiç kimse kıpırdamıyor. Öylece bakıyorlar –ağızları açık, gözleri kocaman– maske takmamışlar ama yüzlerinde maskeler var sanki.

"Yerlerinize geçin amına koyayım!"

Çocuklar bile donakalıyor. Bir kez daha yukarıya bakıyorum, yol boydan boya titreşiyor, muazzam bir yılan taş ocağına iniyor sanki, karanlık yok şimdi, yol sayısız renkle aydınlanıyor, heyecana sebep olan şeyi görüyorum.

Yüzlerce insan bize doğru yürüyor.

23

Savaştan beri bu kadar çok Siraküzalı ve Atinalı aynı anda aynı yerde bulunmamıştır. Siraküzalılar bir kavis çizerek yerlerini alıyorlar, gerçek bir tiyatrodalar sanki. Taşlara oturuyorlar, o taşlardan bazıları daha önce sözünü ettiğim derme çatma mezarlar aslında. Kalabalık sessiz. Ürkütücü bir biçimde sessiz. Huzursuz eden bir dikkatle etrafa bakıyorlar. Tanıdığım pek çok yüz var: eski imalathaneden çömlekçiler, Dismas'ın Yeri'nden balıkçılar, pazardan kadınlar, şehirde gördüğüm ama hiç konuşmadığım onlarca insan. Aristokratlar bile gelmiş. Çok değiller, ama buradalar işte. Pelerinlerinin parlak renkleri ve güneşte parlayan yağlı saçları sayesinde hemen göze çarpıyorlar.

Ellerim titriyor. Parmaklarım kesilmiş gibi kıpkırmızı olmuşlar, bileklerimden akan kanı hissedebiliyorum, ağzım ayağımın tozu gibi kupkuru.

"İyi günler." Ağzımdan çıkan ses kargaları andırıyor, ama susmuyorum. "Bu akşam sizlere muhteşem bir oyun izleteceğiz. Harika vakit geçireceğinizden eminim. Ben –"

"Sus Lampo."

Birkaç kişi kıkırdıyor, bana gülünmesi hoşuma gitmiyor elbette, ama kahkahalar duymak rahatlatıyor beni.

"Bugün," diyor Gelon, "iki oyun izleyeceksiniz. İlkini biliyorsunuz. Euripides'in *Medea*'sı. İkinci oyun ise Sicilya'da hiç oynanmadı. Bu oyunun adı *Truvalı Kadınlar,* Euripides'in son eseri. Euripides en iyi oyunun bu olduğuna

inanıyor." Mırıltılar yükseliyor. Gelon elini kaldırıyor, elinde bir testi olduğunu görüyorum, testiyi yere boşaltıyor, bacaklarımıza şarap sıçrıyor, derin yaraların kırmızısı gibi.

"Tanrılar bugün göreceğimiz ve yapacağımız şeyleri kutsasın."

Seyircilerden birkaç kişi bu sözleri tekrarlıyor, ama pek çoğu sessiz kalıyor.

Gelon şehirde yönetmenlerden gördüğümüz şekilde eğiliyor, ben de aynısını yapıyorum. Kalabalıkta bir kadın bağırıyor. Ses yükseliyor, kafamı kaldırıp baktığım zaman kadının hareket ettiğini görüyorum – bize doğru geliyor, siyah saçları delice savruluyor, o anda gerçek Cassandra'nın bu kadın olduğunu düşünüyorum.

"Dünya nereye gidiyor böyle!" Kadın çığlık atıyor. "Oturup bu piçlerin dans etmesini, şarkılar söylemesini izleyeceksiniz demek! Kocam öldü, senin kocan da öldü!" Seyirciler arasındaki bir kadını gösteriyor. "Senin de oğlun öldü!" Başka bir kadının üzerine atılıyor, gırtlağında bir yara olan irice bir adam kadını tutup götürüyor, kadın giderken tekmeler atıyor, bağırıyor. Hiç kimse adamı durdurmaya çalışmıyor, ama kalabalıktan mırıltılar yükseliyor, sonun geldiğini düşünüyorum. Rüzgâr yanlış yönden eserse işimiz bitecek.

"Ne yapacağız?"

Gelon sessiz. Bu mevzu başladığından beri ilk kez o da benim gibi ne yapacağını bilmiyor.

"Kadınlar," diyorum, zorla sırıtarak. Kimse gülmüyor. Hatta birkaç kişi öfkeyle tıslıyor. İçimdeki her şey kaç git diyor. Buradan hemen ayrıl, ama hiçbir yere gitmiyorum. Karanlık cevap olacakmış gibi gözlerimi kapatıyorum. Müzik de o zaman başlıyor. Alcar kötü çıkarsa ortalık birbirine girer. İşini yapması halinde bile üzerimize gelen birkaç taş görüyorum, ama Alcar ne iyi ne kötü. Alcar aulosunu öyle bir çalıyor

ki bu çalgının böyle çalınabileceğine inanasım gelmiyor, ne olursa olsun müziğimiz muazzam olacak. Tıslamalar duruyor, Gelon fırsattan istifade bir taş yığının üzerine çıkıyor, kalabalığa bakıyor, sesi yüksek ve kendinden emin çıkıyor.

"Buradaki herkes savaşta bir şeylerini kaybetti. Etrafınıza bir bakın amına koyayım!"

Birkaç kişi etrafına bakıyor, taşların dibinde kıyamet vaktini beklermiş gibi yatan zincire vurulmuş iskelet benzeri yaratıklar görüyorlar.

"Şimdi bu sahneye bakın ve sakın gözünüzü başka yere çevirmeyin. Burası bir sahne değil, burası bir taş ocağı değil, burası Kolhis sarayı. İyi bakın. Burada başka bir şey yok!"

Müzik her şeyi bastırıyor, on beş Kolhisli kadın ortaya çıkıyor. Oyunda bu noktada genelde dadı gözükür, koro biraz sonra gelir, ama Numa bile dadının sözlerini hatırlamıyordu, biz de doğrudan olaya girmeye karar verdik. Gırtlağına sarıl ve hiç bırakma. Elbette nefes sesi duyuluyor çünkü Alekto müthiş iş çıkarmış, koro gerçekmiş gibi gözüküyor.

"'Çok korkuyorum,'" diye söylüyor bir ağızdan. "'Medea keçileri kaçırdı. Yapabilecekleri beni çok korkutuyor.'"

Dans etmeye başlıyorlar, temkinli ve tuhaf bir dans bu. Zincirleriyle çevikçe dans edebilsinler diye epey alıştırma yaptık, ama kostümlerle ve maskelerle prova edemedik. Çok üzülüyorum. Evet, kostümler güzel, hatta muhteşem, dekorlar da öyle, ama ne kostümler ne dekorlar ne de müzik bu oyuna can veremeyecek. Korodan birinin bu düşüncemi desteklercesine yarı dönüş sırasında ayağı takılıyor, burnunun üstüne düşüyor adam, maskesi yüzünden çıkıyor; maskesinin altından saçma sapan gümüşi sakallar sarkan bir başka koro üyesi yere düşeni kaldırıyor. Yerdeki oyuncu maskesini ararken paniğe kapılmış kupkuru yüzü görülebiliyor, seyirciler kahkahalarla gülüyor. Alcar aulosunun sesini yük-

seltiyor, ama kahkahaların sesi daha da yüksek çıkıyor, seyirciler kendinden geçiyor. Birkaç dakika önce dayanılmaz olan gerginlik yok oluyor, kalabalık gevşiyor. Birbirlerine dönüyorlar, sırıtıyorlar, yanlarındaki dürtüyorlar, bir şeyleri işaret ediyorlar. İçimde bir ses başından beri istedikleri asıl şeyin bu olduğunu söylüyor. Bundan haberleri olmasa bile istedikleri şey buydu – bir fiyasko.

Gelon'a bakamıyorum, gözlerim sahneyle seyirci arasında gidip geliyor, bu yüzden oyunu doğru düzgün izleyemiyorum. Koro dağılıyor. Sözleri bir ağızdan değil karmakarışık çıkıyor şimdi, sesleri birbiri üzerine düşüyor, uğultudan başka bir şey duyulmuyor. Bir tek Alcar soğukkanlılığını yitirmiyor, koronun kuru gürültüsüyle seyircilerin kahkahaları arasından duyulan müzik muhteşem, karanlık ve uğursuz ama bu müzik hep duyulmuyor.

Korodan bir kişi daha düşüyor, ama en azından maskesi çıkmıyor yüzünden, hemen ayağa kalkıyor oyuncu, ne var ki ritmi tümüyle kaçırıyor, tek başına bağırıyor.

"'Bakın Medea!'"

Onu diğer on dördü takip ediyor.

"'Bakın Medea!'"

Ama Medea ortalıkta gözükmüyor, bu da kahkahalara sebep oluyor.

"Bakın Atinalılar, bir boka yaramıyorlar!" diye bağırıyor kalabalıktan biri. Kahkahalar ortalığı inletiyor. Gelon'a bakıyorum, paramparça olmuş Gelon. Yüzü, üzerinde oturduğu kireçtaşı gibi bembeyaz, yumruklarını sıkmış, ama gözleri sahnede, sanki başka bir yere bakamıyor. En sonunda Medea geliyor. Cüppesi kumaşın ucundaki dut gibi parlayan daha koyu kabarcıklarla kızıla çalıyor. Numa'nın ne dediği duyulmuyor bile, kalabalık ortalığı birbirine katıyor. Numa, Medea'nın girişinde özenli bir dans yapacaktı ama hiç kıpırdamadan öylece

duruyor. Sonra ağır ağır etrafına bakıyor, sözleri duyulmuyor ama bu küçük hareketlerde bir nebze tehdit var, onu izlemenin bile tüyleri diken diken ettiğini hissedebiliyorum, geri çekilmek istiyorum. Amcamın çiftliğinde çalıştığım zamanlarda ayağımın dibinde kıvrılan bir yılan gördüğüm günü hatırlıyorum. Numa'yı izlemek de o hissin biraz hafifletilmiş hali gibi. Kalabalıktaki pek çok insan gülmeye devam ediyor, ama zorlama kahkahalar bunlar – neşeden ziyade yüz kaslarının hareketinden ibaretler. Nihayet Numa'nın sözleri duyuluyor.

"'Yaşam bahşedilen onca varlık arasında biz kadınlardan daha bahtsızı yoktur.'"

Kalabalık sesini kesiyor. Numa dans etmeye başlıyor, ilk başta ağır ağır, sonra aulosun ritmiyle tempo yükseliyor, Numa döndüğü zaman kızıl cüppe taşkın yaralar gibi kesiyor havayı.

"'Bu adamlar savaşın tehlikelerinden söz ediyor. Ne aptallar ne aptallar. Bir kere çocuk doğurmaktansa düşmanla yüz kere karşı karşıya gelmeyi yeğlerim!'"

Numa bu sözleri koroya hırlarcasına söylüyor, koro korkuyla sinse de hareketlerinde daha önce görülmeyen bir akışkanlık var. Cevap verdikleri zaman bir ağızdan konuşuyorlar, on beş ses bir oluyor.

"İşte bu kadar," diye fısıldıyorum Gelon'a, ama Gelon oyundan başka her şeye sağır kesilmiş.

Yanlış anlaşılmasın, koro bir anda kusursuz iş çıkarmaya falan başlamıyor. Hatalar ve yanlışlar oluyor, dans olması gerektiği gibi olmuyor ama hiç kimse gülmüyor, seyircinin kendini kaybettiğini, nerede olduğunu unuttuğunu görebiliyorsun, bundan başka bir şeye de gerek yok. Kendini kaybetmeyen biri var ama, Lampo. Feci gerginim, çünkü Paches henüz sahneye çıkmadı. Sırada o var ve ne olacak hiç bilmiyorum. Son provalarda sözlerini iyice ezberlemişti, düzgün bir Jason'dı. Daha fazlası değildi. Sahneler Numa sayesinde

işe yarar hale geldi, Paches sahneye adımını atarken gözlerim kısılıyor, Medea'yı kovuşunu görmüyorum ama duyuyorum.

Gözlerimi açıyorum, işte karşımda. İlk başta biraz tuhaf gözüküyor çünkü Numa Paches'ten epey uzun, ama Alekto yine iyi iş çıkarmış, kostüm kusursuz. Paches hiç şüphesiz Jason, göz deliklerinden bakan yeşil gözler Medea'yı hor görerek baştan ayağa süzüyor. Paches bana Atina'da yaşarken bir aristokrat olduğunu söylemişti. Babası zenginmiş, hatta Siraküza'ya geldiği geminin parasını o ödemiş. Kötü bir alışveriş, ama mesele bir zamanlar Paches'in emirler veren biri olması, şu anda da o günlerin tecrübesinden faydalanıyor herhalde, çünkü sahnede daha önce hiç görmediğim bir otoriteyle dolaşıyor.

Kasıla kasıla yürüyor, Medea'ya onu yarı yaşında bir kadın için terk etmesine rağmen minnettarlık görmeyi hak ettiğini söylüyor. Zira tüm bunları Medea ve çocukları için yapıyor Jason. Medea, en hafif tabirle, bu denilenlere ikna olmuyor. Jason'ın üzerine atılacakmış gibi bir hareket yapıyor, ama son anda durup dönüyor, cüppesinin kızıl filizleri Jason'a dokunuyor, sonra birbirlerine kükremeye başlıyorlar. Aulos çok alçak bir mırıltıya iniyor ki seyirciler söylenen her kelimeyi duyabilsin, sözler oldukça acımasız. Hakiki bir çatışma, belki de bugüne dek gördüğüm en iyisi, ne düşüneceğimi bilemiyorum. Bir an Jason'ı tutuyorum, sonra hemen Medea'yı desteklemeye başlıyorum, tıpkı büyük limandaki savaş gibi bu şekilde gidip geliyor, ama Medea daha fazlasını istiyor. Her şeyi sonuna kadar götürmeye hazır, nihayetinde kaçıp giden Jason oluyor, giderken tüm kadınların sürtük olduğuna dair bir şeyler mırıldanıyor, koro korkuya kapılıp bir köşeye sininceye sahne intikam şarkısını söyleyen Medea'ya kalıyor.

Sonra bedenler yere düşüyor. Önce Jason'ın yeni karısı, sonra kadının babası Kral Creon. Tüm bunlar sahnenin dışında yaşanıyor, ama ulakları oynayan Atinalılar ıstıraplı

ölümlerin haberini verirken müthiş iş çıkarıyor, Numa da muhteşem elbette, dehşet verici ayrıntıları dinlerken keyifle ciyaklıyor. Sonunda nalları dikme sırası çocuklara geliyor ve Numa öyle bir oynuyor ki Medea işini yapmaya giderken çocuklara acıdığınız gibi ona da acıyorsunuz.

Sonrası çabucak olup bitiyor. Jason çocuklarının cesetlerini bulduğunda hıçkırarak ağlıyor. Medea'nın ejderhaların çektiği arabayla kaçışı sırasında deus ex machine olarak kullanabileceğimiz bir mekanizmamız yok, bu yüzden sahneyi koro tarif ediyor. Ağlayan Jason'ın etrafında dans ediyor, güneşi gösteriyor ve Medea'nın kaçışını, büyükbabasına, güneş tanrısına götürülüşünü anlatıyorlar uluyarak, bu gerçek olamaz ama belki de tanrılar bile göz yumuyordur buna. Talih bu ya, tam o sırada birkaç ekin kargası taş ocağına dalıp çıkıyor ve güneşe doğru kara kara süzülüyor, bitiyor. Müzik susuyor. Oyunun sonu. Seyirci sessiz. En yakındaki yüzlerde kederli ifadeler görebiliyorum yalnızca. Umduğumdan iyi, kaslarımın gevşediğini hissediyorum. Ne kadar gergin olduğumun farkında değildim. Ne kadar korktuğumun farkında değildim. Gelon yanımda değil, sahnede hareketlenmeler duyuyorum, ama bakamayacak kadar başım dönüyor. Gelon bir anda geri dönüyor, daha yüksek bir taşın üzerine sıçrıyor. Bakışlarında vahşi bir masumiyet var, yuvasına yeni düşmüş ve her şeyi ilk kez gören bir çocuğun gözlerine benziyor gözleri.

"Korinth'te değilsiniz artık," diye bağırıyor. "Şehrin yağmalanmasının hemen ardından Truva duvarlarının önündesiniz şimdi. Hector öldü. Akhilleus da öldü. Yunanlar kazandı. Sakın gözlerinizi başka yere çevirmeyin!"

Korint sarayının yeşil fonu yerini kana bulanmış beyaz duvarlara ve yıkılmış kulelere bırakıyor. Ben bile yoruldum. Numa'yla diğer oyuncuların hiç ara vermeden devam etmesi mümkün değil, ama devam ediyorlar.

24

Harap haldeler. Sahneye çıkışlarından anlaşılıyor, kupkuru taş ocağı taşlarında değil de çamurda yürürmüş gibi güçlükle ilerliyorlar. Korintli kadınların salınan cüppeleri yok şimdi, yerlerini pejmürde, yırtık pırtık kitonlara bırakmışlar, Atinalıların kemikli bacakları, bileklerindeki prangalar, kaburgalarının solgun kavisi görülebiliyor. Gerçekten muhteşem. Boku yemiş ve mahvolmuş halleri bu oyuna çok yakışıyor. Her şeyini kaybeden Truvalı kadınlar bunlar, Yunanistan'a gidecek gemiyi beklerlerken şehirlerinin harabesini elekten geçiriyorlar.

Hikâye yok. Varsa bile bu hikâyeyi anlatamıyorum. Daha ziyade bir yabancının gözlerinden görülen bir düş gibi. Her şey bulanık ve sisli, taş ocağının tozunu kaldıran rüzgârın da hiç yardımı olmuyor, bazı anlarda oyuncular görülemiyor bile yalnızca şarkılarını, zincirlerinin şıkırtısını ve Alcar'ın kasvetli müziğini duyabiliyorsunuz. Numa'nın Hecuba olduğunu bilmesem hayatta inanmazdım. Seyirciye bakarak sevdiği her şeyin öldüğünü ya da çok yakında alınıp götürüleceğini söyleyen çökmüş figürde o asil prensesten eser yok. Sevgi bittiğinde, her türlü bağlılık yanıp rüzgârda savrulan küllere dönüştüğünde, bu prenses var olmaya devam edecek mi?

Geç başladık. Akşam dörtnala yaklaşıyor. Neyse ki kısa bir oyun bu, yoksa şarkılar karanlıkta söylenirdi. Sahne şimdilik cüruflu bir ışıltıyla parlıyor. Şu ana kadar yalnızca Hecuba ve koronun karşılıklı şarkıları dinlendi, titrek bacakla-

rıyla sendelemeleri izlendi, hepsinin ne kadar yorgun olduğunu görebiliyorsunuz ama birden enerji değişiyor, arkadan kulakları delen bir çığlık yükseliyor.

"'Güzel Cassandra!'" diye söylüyor koro.

"'Oh, zavallı akıllı kızım. Istırap aklını alıp götürmüş, bir çocuk olmuş şimdi.'"

Linar sahneye sıçrıyor ve takılıp düşüyor. Seyircilerden birkaçı gülüyor. Linar ayağa kalkmıyor, karnının üzerinde öylece yatıyor, yüzü yere gömülü, güvenli bir yer bulmak için toprağı kazan bir hayvan gibi yeri tırmalıyor. Bu sahne sanatı mı bilmiyorum ama Linar ayağa kalkıp ellerini kaldırdığında kırık tırnaklarından parmaklarına kan damlıyor, sonra dansına başlıyor. Hecuba'yla koronun mıymıntı hareketlerinin ardından Linar'ın dansında şok edici bir canlılık var, az sonra Cassandra'dan başkasını göremez oluyorum. Hiç şüphesiz felaketin habercisi bu, ama provalarda görmediğim bir umut ışığı da var. Annesi onun delirdiğini düşünüyor. Koro da öyle, muhtemelen delirdi Cassandra, ama deliliğin ardında anlatmaya çalıştığı bir şey var – yaşamlarının mahvolması her şeylerini kaybettikleri anlamına gelmiyor. Hatırlayan bir insan için daima bir şeyler vardır. Hecuba'yla Cassandra gidip geliyor, delilikle mantık arasında bir çatışmaya benziyor ama sadece bu değil. Çaresizlik ve anlam karşı karşıya geliyor, aynı zamanda bir soru var, anlam mantıktan ayrılırsa inançla dolu delilikte bir çeşit bilgelik olmaz mı? Cevap gelmesine kalmadan Yunan muhafızlar ortaya çıkıyor, Cassandra'yı Argos'a gidecek gemiye götürüyorlar. Agamemnon'un yatağı. Cassandra sahneden sürüklenerek çıkarılıyor, zincirlerinin şıkırtısı bir yankı, etrafımızı saran bir eşlikçi buluyor kendine. Bu oyunu izleyen seyircilerin sayısı önceki oyunun iki katı, ama yeni gelen Siraküzalılar falan yok. Onların sayıları hâlâ aynı. Yeni seyirciler Atinalılar, yapımımızın parça-

sı olmayan tutsaklar. Dip dibe sokulup öne doğru ilerliyorlar, Siraküzalılardan uzak durmaya dikkat ederek mümkün olduğunca yaklaşıyorlar sahneye. Bu heriflerin olan biteni hiç umursamadığını zannediyordum. Arzunun ötesinde bir noktaya ulaştıklarını düşünmüştüm ama şimdi, sahneye bakan pörsümüş yüzlerde esriklik görüyorum.

Bir sonraki sahne. Hector'un karısı Astyanax'ın annesi Andromache sahneye çıkıyor. Kallias, onu oynayan Atinalı, fena değil, ama bazı sözleri unutuyor, Numa'nın eğilmesinden sufle verdiğini anlayabiliyorum. Linar'ı dinlerken temsilde kendimi kaybetmiştim, şimdi kendime geliyorum ve yine feci gerginim. Astyanax'ı öldürdükleri sahnedeyiz, yapımımızın özgün tarafı ortaya çıkıyor. Sahnenin arkasında birtakım hareketlenmeler duyuyorum, bir iki kere bir çocuk kafası gözüküyor. Astyanax'ın gelmesi gerekiyor şimdi, Strabo yaramazlık mı yapıyor, vazgeçmiş olabilir mi diye düşünüyorum. Derken görünüyor Strabo. Seyirci nefesini tutuyor. Daha önce böyle bir şey hiç görmemişler. Çocuğu tiz sesli, kısa boylu bir adamın oynamasını bekliyorlardı, ama hayır. Sonuna kadar gideceğiz. Kallias Strabo'yu görünce ilhama gelir gibi oluyor, rolüne iyice giriyor, Strabo'yu bağrına basıp ağlamaya başladığında kısacık bir an için bir anneyle oğlunu izliyorum. Muhafızı oynayan adam Strabo'yu elinden tutuyor ve müthiş bir doğaçlama yapıyor. Diz çöküyor, Strabo'ya kuleye çıkıp bir gün hükmedeceği şehre bakmak ister mi diye soruyor, Strabo neşeyle gülüyor, işte bu masum gülüş seyirciyi mahvediyor. İrkilmelerini görmek mümkün, oğlanla adam sahneden çıkınca gevşiyorlar. Gevşiyorlar çünkü en azından cinayeti görmeyecekler.

Hiçbir oyun bunu göstermez.

Ama sonra adamla oğlan sahnenin yukarısındaki kayalıkta görünüyor, hâlâ el eleler, muhafız ufukta bir yeri gösteri-

yor, "'Şehrinin tepesinde uçmak ister misin?'" diye soruyor.

Strabo bir şeyler diyor, ama sesi her zamanki gibi boğuk çıkıyor, ne dediğini anlayamıyorum.

"'Uç öyleyse!'"

Muhafız Strabo'yu itiyor, dehşetli bir çığlık duyuluyor, çocuk gözden kayboluyor. Yüksekliğin yalnızca birkaç metre olduğunu, aşağıda tahılla örtülerin beklediğini biliyorum, ama o anda unutuyorum bunu ve diğerleriyle birlikte bağırıyorum.

"Çocuk!" diye bağırıyor biri. "Gerçek bir çocuktu o!"

Susturuyorlar bu kişiyi. Çocuğa duyulan endişe olacakların merakında kayboluyor. Seyirciler arasından bastırılmış hıçkırıklar yükseliyor. Oyun devam ediyor. Helen'i oynayan Paches geliyor. Gayet iyi, son sahne kadar olmasa da iyi, ama son sahne gecenin en iyi anıydı. Yine de Paches sözlerini biliyor, Helen kostümü de baş döndürüyor. Helen Menelaus'a canını bağışlaması ve Hecuba'yı öldürmesi için yalvarıyor. Paches kışkırtıcı biçimde dans ediyor, sımsıkı parlak elbisesiyle kalçalarını sallıyor, bu dansın çocuğun ölümünün hemen ardından gelmesinde kelimelere sığmayan korkunç bir şey var. Herkesle birlikte tıslıyorum, Helen'e küfür ediyorum, Paches'in sözlerinin çoğu duyulmuyor bu yüzden, yalnızca kalçalarını sallayışını ve muhafız onu götürürken zaferle gülüşünü görüyoruz, o anda herkes Helen'in kazandığını anlıyor. Helen cellada değil, Menelaus'un yatağına götürülüyor.

Sona yaklaşıyoruz, şanslıyız çünkü gökyüzünde çok ışık kalmadı, sözleri okuyacak kadar vaktimiz var ama Numa bir profesyonel ve hiç acele etmiyor. Hatta yavaşlıyor, kelimelerdeki kederi dünyanın en kıymetli meyve suyuymuş gibi son damlasına kadar çekip çıkarıyor. Astyanax'ın cesedini ahşap bir zırhta çıkarıyorlar. Oğlan kırmızıya bulanmış, içki koku-

yor. Çocuklar bir Katanya şarabı tulumunu kan yerine geçsin diye sıkıştırmışlar. Strabo'nun ayağının oynadığını, dudaklarındaki tebessümün hafif kıvrımını görebilecek kadar yakındayım. Bu noktada solan ışık imdadımıza koşuyor, seyirci ayrıntıları görmüyor, bir zırhta taşınan ölü bir çocuk var yalnızca. Hıçkırıklar duyuyorum. Yüzleri taş ocağının taşları gibi pütürlü balıkçılar burunlarını çekiyorlar. Aristolar da aynı şekilde. Tutsaklar bile gözyaşı döküyor. Çılgınca bir şey bu. Bir anlığına Siraküzalılarla Atinalılar tek bir yas korosu haline gelip bu sahnelenmiş trajedinin hüznünü paylaşıyor. Numa Strabo'nun başında duruyor, yüzüne dokunuyor.

"'Oh, çocuğumun çocuğu. Yaşlılık günlerimin tesellisi olması gereken yumuşak şu yanakların.'"

Koro şarkıyı söylüyor.

"'Yaşlılık günlerinin. Yaşlılık günlerinin tesellisi.'"

"'Kulağıma her müzikten daha güzel gelen tatlı kahkahan.'"

"'Müzik! Çocuğun kahkahası müzik gibiydi!'"

"'Sana babanın hikâyelerini anlatacaktım. Oh, senin –'"

Numa bu sözlerin sonunu getiremiyor. Onun yerine koro bağırıyor. Bir müddettir seyirciye bakıyor, tepkilerinden bir anlam çıkarmaya çalışıyordum ama şimdi sahneye dönüyorum, Numa yerde. Hecuba maskesi parçalanmış, sadece ağız kısmı yerinde duruyor, o açıklıktan kan sızıyor. Numa sürünüyor, arkasından Biton geliyor. Sopasını kaldırıyor, Numa elini uzatıp duyamadığım bir şey söylüyor, sonra yüzü kara odunun darbesinde kayboluyor, bir an sonra Numa'nın ezilmiş kafasını görüyorum. Sopa bir kez daha iniyor, saçlar dümdüz oluyor, kafatasının sarı parçaları açığa çıkıyor, bir deri parçası tek bir kahverengi gözle sallanıyor. Biton geriye kalanların başında duruyor, çizmeleriyle onları dürtüyor. Yanaklarından gözyaşları süzülüyor. Yalnız da de-

ğil. Yanında bir sürü herif var – birkaçını seyirciler arasında gördüğümü hatırlıyorum. Hepsi silahlı, koroya saldırıyorlar.

Çarpışma gibi, ama bir tarafın teslim olduğu bir çarpışma bu. Prangaları olmasa ya da kostümleri daha hafif olsa koro kaçabilirdi ama iki unsurun bir araya gelişiyle boku yedikleri kesinleşiyor, kaçmaya çalışırken birbirlerinin üzerine devriliyorlar.

Gelon hemen koşuyor, engel olmaya çalışıyor ama ona karşı bir, tek başına intihar etmekten farksız bu. Seyirci izliyor, çoğunun yüzünde dehşete düşmüş bir anlatım var, ama kimse kıpırdamıyor.

"Yardım edin!" diye bağırıyorum seyircilere. "Yardım edin amına koyayım!"

Seyirciden yardım gelmiyor. Sopam el arabasında kaldı, çıplak ellerimle koşuyorum.

"Durun çocuklar! Durun amına koyayım!"

Gelon yerde, kanıyor. Biton onu tekmeliyor, bir çocuk ağlıyor. Sanırım Dares bu, Biton'a saldırmaya çalışıyor. Birileri arkamdan tutuyor beni. Dönüp bakınca uzun kirpikli, yeşil gözlü genç bir aristokratın tanıdık yüzünü görüyorum.

"O Atinalıları kendi yurttaşlarından daha çok önemsiyorsunuz, değil mi yurttaş?"

Yüzüme tükürüyor, sonra burnuma kalın bir sopa iniyor, kemik kırılıyor, ardından bir darbe de kafamın arkasına yiyorum, dizlerimin bağı çözülüyor. Taş ocağı ıslak ve tuzlu, bir taş denizinde boğulduğumu hissediyorum.

25

Gece. Yanağımda bir el, karanlıkta bir ses, kelimeler seçilmiyor. İnliyorum. Havayı içime çekmeye çalışıyorum ama hava yoğun – kanla, kırık şeylerle kıvamlanmış. Yine o ses, insan şekilli bir şey tepemde. Dünya titriyor, yerinde duramıyor. Muhtemelen Stiks Nehri'nde bir saldayım, gölgeli figür de salcı. Aslında ölüm bu, Hades'e gidiyorum. Ama sikeyim, canım çok yanıyor. En çok kafam acıyor, öldüğünüz zaman acı duymazsınız, rahip böyle söylüyordu herhalde. Bu düşünce beni rahatlatıyor, konuşmaya çalışıyorum. Kelimeler boğuk ve ıslak, ama sesimi çıkarmayı başarıyorum, "Neredeyim?"

"Bizimlesin," diyor tanıdık bir ses.

"Biz kim?"

"Atinalılar."

Bir gevşeme geliyor, sonra yine kayboluyorum. Sürüklenip duruyorum. Bir düşse bu, berbat bir düş. Fareleri düşlüyorum. Olağanüstü sayıda, akılalmaz çoklukta fareler, koşuşturmalarının sesi kulaklarımda, birileri onları tekmeleyerek uzaklaştırıyor. Sonra Truva'dayım, uzakta parıltılı bir kuleden bir çocuk düşüp duruyor. Kulenin ötesinde, kocaman kırmızı bir güneş gökyüzünün yarısını kaplıyor. Bir araba geçiyor güneşin yüzünden, arabanın dizginlerinde bir kadın var, siyah saçları arkasında, kuzgun gibi kanat çırpıyor. Sonra... başka hatırlayamadığım, hepsi de hummalı düşler. Şimdi biraz daha aydınlık, ama hâlâ karanlık. Bir adam üzerime

eğiliyor, alnıma ıslak bir kumaşa benzeyen bir şey sürüyor. Adamın gözlerinin yeşili bir tuhaf, kertenkele yeşili.

"Paches?"

Gülümsüyor.

"Beni tanıdın ha? Güzel. İç."

Bir şeyi sıkıyor ve sıvı ağzıma fışkırıyor. Dilimdeki ve damağımdaki yaraları yakıyor ama onu, diş gibi hissettiren bir şeyle birlikte yutuyorum. Bir kez daha konuştuğumda kelimelerim daha anlaşılır çıkıyor.

"Gelon? O iyi mi?"

Bir duraksama oluyor, kalkmaya çalışıyorum ama Paches engel oluyor.

"Sikeyim. Cevap ver bana. Gelon nasıl?"

"İyi değil, ama yaşıyor. Şanslıymış. Sen de şanslısın."

Bu sefer doğrulup etrafıma bakıyorum. Tavan alçak, taşların ince uzun uçları diş gibi. Devasa bir hayvanın ağzındayız sanki, en hafif tabirle afallıyorum.

"Neredeyiz?"

"Duvarın dibindeki mağaralardan birinde. Dışarısı güvenli değildi."

"Gelon, o nerede amına koyayım?"

"Yakında. Seni az sonra ona götüreceğim. Ama önce iç, ateşin var."

Titriyorum, ama acıyla, pek fark etmemiştim titrediğimi, Paches'in fışkırttığı şarabı içiyorum, sıcaklığının yayılışını hissediyorum, kafatasımdaki zonklama bir nebze hafifliyor.

"Anlat öyleyse. Ne oldu?"

Paches yüzünü ellerinin arasına alıyor, yanaklarını tırmalıyor, parmaklarının arasından alçak bir inleme duyuluyor, ama eller çekildiğinde gözyaşı yok, sesi sağlam. Biton ve diğerleri oyuncu kadrosunun neredeyse tamamını öldürmüş. Paches

ölü numarası yaparak kurtarmış canını. Çocuklar etrafına birikmese Gelon da ölürmüş, bir bakıma bizi çocuklar kurtarmış çünkü Biton Dares'e vurduğu, sopasıyla değil eliyle vurduğu zaman seyirciler araya girmiş. Atinalılara vurmakta sorun yokmuş, ama Siraküzalı çocuklara kimse el kaldıramazmış.

"Çocuklar iyi mi?"

"Birkaç yara bere o kadar."

"Sikeyim, çok şükür. Onlara şeker almam gerekiyor."

"Biliyor musun, seni Alcar'la Linar kurtardı."

"Alcar mı? İçki öyleyse. Ona bir içki borçluyum. Linar'ın da tayını üçe katlanacak."

Paches kafasını sallıyor, yere bakıyor.

"Linar seni çekip alınca onun üzerine atıldılar. Sonra Alcar ikinizi de kurtarmaya çalıştı, ama tekmeleyerek öldürdüler onu. Linar'ı da."

"Ah."

Paches bana bir şeyler yedirmeye çalışıyor. Provalardan biraz ekmek zulalamış, bir taşın altından çıkarıyor ekmeği. Ekmek bayat, dişlerim sallanıyor, bu yüzden şaraba batırarak yiyorum ekmeği. Bu haberlere dair ne diyeceğimi ne düşüneceğimi bilemiyorum. Alcar'ı tanımıyordum bile. Linar'ın da ucubenin teki olduğunu düşünüyordum. Canımı kurtardılar ve canlarından oldular. Ben olsam aynısını yapar mıydım? Asla yapmazdım. Sahneye Gelon için atladım. Belki Paches'e de yardım etmek istemişimdir, ama onlar olmasa kaçar giderdim. Benim gibi biri için canlarını hiçe saymalarını aklım almıyor, kendi kendime en azından Alcar'ın müdahale ettiği sırada tehlikenin farkında olmadığını söylüyorum. Siraküzalı olmanın onu koruyacağını düşündü muhtemelen. Ama nedense durumun böyle olmadığını biliyorum. Neden

bilmiyorum ama bunu hissedebiliyorum, bir insanın böyle bir şey yapabilmesi teselli vermek yerine beni huzursuz ediyor.

Paches ayağa kalkmama yardım ediyor, taş ocağına doğru yürümeye başlıyoruz. Gecenin kıyısındayız –gökyüzü siyah olmaktan ziyade morarmış gibi– toprak farelerle titreşiyor. Timsah derisinden çizmelerin kalınlığı iyi bir koruma sağlıyor, ama o kadar çok fare var ki kuyruklarının tüylü hışırtısını bileklerinizde hissedebiliyorsunuz. Paches benden daha iyi görüyor ya da belki de taş ocağını iyi bildiğinden içgüdüsel olarak yolunu buluyor, sık sık dikkat etmemi söylüyor, bense yalnızca karanlığın farklı tonlarını görüyorum. Şimdi epey titriyorum, Paches durmamı söylüyor. Giydiği şeyi üzerinden çıkarıp bana giydiriyor. Helen'in cüppesi bu, salınan bir şey; kumaşın kıvrımlarına sokuluyorum, titreme azalıyor. Yürümeye devam ediyoruz, sabah gelişini fısıldıyor kulaklarımıza. Lacivert bulutların arasında turuncu bir kıvılcım tutuşuyor, farelerin ciyaklamasının üzerinde kuşların şarkıları duyuluyor. Her adımımızda biraz ışık kazanıyoruz sanki, Paches'in koluma girmesine gerek yok ama yine de giriyor. İleride bir el arabası duruyor, içinde bir şeyler ya da birileri var.

"Gelon?"

El arabasının içindeki şey kımıldasa da cevap gelmiyor. Koşmaya çalışıyorum ama yapamıyorum, yalpalıyorum, bacaklarım çarpılıyor, fareleri çiğniyorum. Deli gibi ciyaklıyorlar, minik dişlerinin timsah derisine saplanışını hissediyorum, düşersem hiç iyi olmaz, bu sırada Paches bir kez daha yardımıma koşuyor, fareleri tekmeleyip beni ayağa kaldırıyor. El arabasının içindeki şey Gelon. Tam manasıyla mahvolmuş halde. Teni gökyüzü gibi, mor ve lacivert, yaraların kabuk bağlamadığı yerler alev alev yanıyor. Dudağı patlamış, nefes alırken yüzü acıyla kasılıyor, sanırım birkaç kaburgası kırılmış.

"Uyanık mısın adamım?"

Tek gözü açılıyor. Sağ gözü şişmiş, tümüyle kapanmış, sol gözü ise keskin bir maviye bürünmüş.

"Dares nasıl?"

"İyi. Çocukların hepsi iyi."

Tek gözü hızlı hızlı kırpışıyor, açık yaralarına su sızıyor, şükredermiş gibi bir şeyler mırıldanıyor.

"Peki ya diğerleri?"

Paches'in anlattıklarını anlatıyorum ona, yüzü buruşuyor, geriliyor. Gerilmeye dayanamayan birkaç kabuk bağlamış yara çatlayıp kırmızı gözler gibi açılıyorlar, gözyaşlarına kan karışıyor. Elimi uzatmamı söylüyor, elimi uzatıyorum ama sağ kolu kıpırdamıyor, omzundan öylece sarkıyor.

"Kolun kırılmış olabilir adamım."

Gelon başını sallıyor, sol kolunu kaldırıyor, koluna girip kaldırıyorum onu. Paches'le birlikte yürümesine destek oluyoruz. Buradan çıkmak istiyorum, ama Gelon oyunu sahnelediğimiz yere dönmek istiyor ısrarla. Kimseyi unutmadığımızdan emin olmak istiyor, her şeyin kıyısından taş ocağının yüreğine doğru sallana sallana yürüyoruz. Koro üyelerinin cesetleri sağa sola dağılmış. Pek çoğunun maskesi yüzünde duruyor, yüzünde olmayanların da kafaları parçalanmış. Kimin kim olduğunu anlayamıyorum, ama Paches maskeli cesetleri diğerlerinden ayırıyor, ağlayarak tek tek gösteriyor, "Laches," diyor, "bu da Meno." Gelon da ağlıyor. Ben ağlamıyorum. Bomboş hissediyorum kendimi, perişanım, eve dönmek istiyorum.

Gelon her birinin nabzına bakıyor, öldüklerinden emin olduktan sonra gitmeye razı oluyor.

"Linar," diyor Paches, gözümüzden kaçan yamuk yumuk bir bedenin başında diz çöküyor. Siyah buklelerin arasındaki

solgun kemiklerden bir boynuz çıkıyor, ahşabı kırılmış olsa da Cassandra maskesi yerinde duruyor hâlâ. Maske teni korumuş herhalde çünkü maskeyi çıkardığımda içindeki yüzün büyük ölçüde zarar görmemiş olduğunu görüyorum, Linar'ın ceylan gözleri kocaman ve çok güzel. Ondan birkaç metre ileride Alcar yatıyor. Ak saçları kanla dümdüz olmuş, yüzü parıldayan bir enkaza dönüşmüş. Sanki Siraküzalı olduğu için Alcar'a daha çok vurmuşlar.

"Alcar'ın ailesi var mıydı?"

"Hayır," diyor Gelon. "Yalnız yaşıyordu. Ama bir köpeği vardı."

"Oh."

Gelon eğiliyor, yerden bir şey alıyor. Alcar'ın aulosu bu, ezilmiş ama yine de tek parça.

"Bende kalabilir mi?"

Aulosu neden istediğimi bilmiyorum. Müzik eğitimim yok, çalgı çalmasını bilmem ama o anda bu zımbırtıya sahip olmak çok önemliymiş gibi geliyor. Gelon aulosu uzatıyor, herkesin öldüğünden eminiz artık, taş ocağının çıkışına doğru yürüyoruz. Muhafız perişan halimizi, üzerimdeki Helen kostümünü görünce afallıyor, onu Siraküzalı olduğumuza inandırmak için epey uğraşıyoruz. Paches el sallıyor, hoşça kalın gibi bir şeyler söylüyor bağırarak. Bu halde şehre nasıl döneceğim bilmiyorum. Gelon daha da kötü, ikimiz de ihtiyarlar gibi hırıldıyoruz, kan tükürüyoruz, destek olmak için birbirimize tutunuyoruz, tepeden sallanarak iniyoruz, boş yolda yalpalıyoruz. Ama yol boş değil. Bir araba var, dizginlerde Alekto'nun Libyalı kölesi duruyor.

"Arkaya geçin," diyor.

Arkaya geçiyoruz.

"Sizi eve götürmem söylendi, isterseniz Alekto'ya da gidebiliriz. Nereye gitmek istiyorsunuz?"

Başka bir yere. Birkaç kilometre ileride, sahildeki bir kulübeye gidiyoruz. Kulübede hasır bir yatak, saksıda bir çiçek ve ipe bağlı saman sarısı küçük bir av köpeğinden başka bir şey yok. Köpek onu kucağıma aldığımda mızırdanıyor ama aulosu koklatıyorum ona, işte o zaman kuyruğunu sallıyor. İpini çözüyorum, köpeği pelerinime sarıyorum, arabaya dönüyoruz ve şehre gidiyoruz.

26

Şehirde herkes emirnameyi konuşuyor. Bu ayın sonunda taş ocakları taş işi için yeniden açılacak, Atinalıların gitmesi gerekiyor. Nereye gidecekler? Hâlâ yüzlerce Atinalı var, hiçbir şeyleri kalmamış ama yaşıyorlar, büyük Siraküza şehrinin inşa edilmesi ve güzelleştirilmesi için kullanılabilecek kireçtaşının üzerinde uyuyorlar, şehir büyük ölçüde ahşaptan, taş yapıların eksikliği bariz. Tartışmayı görmedim, annemden duydum, o da ekmek aldığı adamdan duymuş, tartışmanın sonunda emirname çıkmış, yalınlığıyla tüyler ürperten bir emirname. Atinalıları beslemeye son verilecek. Tayınları tümüyle kesilecek, birkaç hafta içinde gidecekler ve taş ocaklarını açacağız, inşaya başlayacağız. Tüm dünyanın konuşacağı bir şey inşa edeceğiz. Öyle güzel bir şehir inşa edeceğiz ki Yunanistan kıskançlıktan kuduracak, Kartacalılar ağlayacak. Hareket zamanı geldi. Atinalıların işi bitti. Biz ise buradayız, her şey solup gittiğinde geriye ne kalacak peki? Taş. Taş meclisler, taş salonlar, taş evler ve evet, hepsinin üzerindeki mücevher: taş bir tiyatro. Şu anda sahip olduğumuz, güneşte ufalanan ve yağmurda çürüyen ahşap boktan kurtulacağız. Bin yıl ayakta kalacak bir tiyatro ve bunun için atılacak ilk adım, sonsuzluk yolunda döşenecek ilk taş ise belli: Atinalıları beslemeye son verilecek.

Anlaşılan meşhurum artık. İnsanlar yaptığımız şeyi konuşuyor. Taş ocağında *Medea*'yı ve daha önce hiç kimsenin görmediği yeni bir Euripides'i sahneleyen iki işsiz çömlekçi. Şaşırtıcı derecede iyiydi diyorlar, çok acayipti, ama hiç

fena değildi. Sonundan ne olduğunu gördünüz mü? Biton abarttı elbette, bir Siraküzalıyı öldürdü. Onu bulurlarsa infaz edecekler, kötü bir şey, herkes Biton'un iyi bir adam olduğunu bilir, acıdan mahvolmuş sadece, yaptığı şeyi sevgi yüzünden yaptı. Oğluna ve Siraküza'ya duyduğu sevgi yüzünden. Tüm bunları annemden bölük pörçük duyuyorum, o da pazardan alıyor haberleri. Bunları bana düş ile hezeyan arasında kalan kısa süreli bilinçli anlarımda anlatıyor çünkü yaralarımdan sonra yaklaşık bir hafta boyunca yataktan çıkmıyorum, yalnızca işemek ve Alcar'ın köpeğini beslemek için ayağa kalkıyorum.

Sonra bir sabah bir şeyler değişiyor. Titremeler gidiyor, ateş kesiliyor. Köpek bir köşeden beni izliyor. Köpeğin adını bile bilmiyorum, köpek diyorum ona. Alcar dediğim zaman hayvan kulaklarını seğirtiyor, kuyruğunu hafif hafif sallıyor. Yataktan kalkıyorum, yürümek canımı acıtsa da bacaklarım hareket ediyor, topallayarak mutfağa gidiyorum, ağzımın leş kokusunu şarapla temizliyorum, sonra annemin odasına geçiyorum. İşte herhalde, yatağı boş, köşeye koyduğu aynadan hasara bakıyorum. Yanağımdaki bereler yeşile çalıyor ama yaralar epey iyileşmiş. Burnum boku yemiş ama. Daima zarif, ince bir burnum olmuştur, şimdi dümdüz ve yuvarlak, sahildeki taşlar gibi. Boksörlere benziyorum –kötü bir boksör, ama yine de boksör– gülümsüyorum, alt sırada bir dişin yokluğunu fark ediyorum. Bu yüzün bir şahsiyeti var. Umudum bu yönde diyelim.

Sokaklarda insanlar bana bakıyor, fısıldaşıyorlar. Bunun sebebi yüzüm değil, Siraküza'da bu yaralardan çok daha beter yaralara sahip bir sürü yüz var. Hayır, yaptığım şey yüzünden bakıyorlar bana. Gelon'la birlikte yaptığımız şey yüzünden. Sikik Atinalılarla taş ocağında oyun sahneleyen deli piçler. Sonunda ne olduğunu duydunuz mu?

Hep ünlü olmak istemiştim. İnsanlar bana baksın, beni konuşsun istemiştim. Şimdi ünlüyüm işte ve eski halime dönmek istiyorum. Şehre karışan, kimsenin tanımadığı Lampo olmak istiyorum, burnumdan akan kanın ıslaklığını hissediyorum, ben yürürken kan yola damlıyor, tozu ıslatıyor. Köpek yanımda mızırdanıyor, kanı yalamaya gidiyor, Gelon'un evine varana kadar hiç durmuyorum.

Gelon hâlâ yatakta, burada da benim odamdaki ateş kokusu var ama Gelon'un odasının kokusu daha keskin. Nasıl olduğunu soruyorum, yaşayacağını söylüyor.

"Emirnameyi duydun mu?" diyorum sonra.

Duymamış, anlatıyorum.

"Ne yapacağız?"

Köpek havlıyor, Gelon'un bileğini yalıyor, cevap yok.

"Haydi adamım. Ne yapacağız şimdi?"

"Hiçbir şey," diyor. "Yapabileceğimiz hiçbir şey yok."

Ne umuyordum bilmiyorum ama umduğum şey kesinlikle bu değildi, Gelon'a da böyle söylüyorum. Bana bakıyor, pencereden sızan güneş yüzünü aydınlatıyor, perişan bir yüz bu. Sağ gözü hâlâ şiş ve kapalı, yanakları rengarenk berelerle ışıldıyor, dudakları çatlamış, çenesindeki kemik menteşeden çıkmış gibi hafif bir eğiklik var. Bu yüzün bir zamanlar çok güzel olduğunu anlamak için sıkı bir hayal gücü gerekiyor. Ama tüm bunlar açık duran mavi gözdeki çaresizliğin yanında hiçbir şey. Göz hızlı hızlı kırpışıyor. Gelon neşeli biri değildi hiçbir zaman, ama onun gözlerinde böyle bir bakışa Helios öldüğünden beri hiç rastlamamıştım. Bu gözde kendi renginden başka hiçbir şey yok, uzanıp elini tutuyorum.

"Haydi adamım. İşleri yoluna koyarız. Biz yönetmeniz. Unuttun mu?"

Yüzünü buruşturuyor.

"Nasıl sona erdiğini düşünme. O oyunlar muhteşemdi, imkânsız bir şey yaptık biz. Bunu da yapabiliriz."

"Neyi yapabiliriz?" Sesinde merak yok, yalnızca yorgunluk var.

"Onları kurtarabiliriz," diyorum. "Paches'i kurtarabiliriz. Denemek zorundayız."

Şimdi gülüyor. Boş, acı bir gülüş, bozulan bir et kadar tatsız, gülmek canını yakıyor Gelon'un, kaburgalarını tutuyor.

"Kahrolası Paches. Her şey bitti Lampo. Muhafızların onu dışarı çıkarmana izin vereceğini mi zannediyorsun? Bu suçun cezası ölümdür. Onlarla yaptıklarımıza taş ocağından çıkmadıkları için ses etmediler, ama içlerinden birini dışarı çıkarmaya çalış bakalım, ne olacak görürsün. Bu sefer öldürürler seni."

"Yardım etmeyecek misin?"

Tek mavi göz buğulanıyor, başardığımı düşünüyorum. Elbette yardım edecek: Gelon ve Lampo, Atinalıların kurtarıcıları, hikâyelerin ve şarkıların kahramanları.

"Hayır, yardım etmeyeceğim. Üzgünüm Lampo. Yapamam."

"Öyle olsun."

Gitmek için kalkıyorum, ama kapıda duruyorum. Gelon izliyor. Tamam dememi, anladığımı söylememi bekliyor. Ben de öyle yapacağım sanırım, beklentisini karşılamak için ağzımı açıyorum. Kelimeler iltihaplanan bir kabarcık gibi patlıyor ve dışarı çıkıyor, damağımdaki yaralardan sızan acı, cümlelerime tuz gibi bulaşıyor. Numa'nın, Linar'ın ve diğerlerinin ölümünün onun suçu olduğunu söylüyorum Gelon'a. Atinalıların tayınını kesmelerinin ve taş ocağını açmalarının suçunun da muhtemelen onda olduğunu söylüyorum. Oyun yüzünden herkes taş ocağından söz etmeye

başladı. Aptalca bir fikirdi, başka türlü sonlanamazdı. Çocukların canını kurtarmasına şükretmemiz gerekiyor. Gelon bencil piçin teki, hep öyleydi, yardım etmemesine seviniyorum çünkü dokunduğu her şey ölüyor, siktirip gitse, kendisi de ölse nasıl olur?

Gelon hiçbir şey demiyor. Islak mavi göz kırpışıp kapanıyor ve o sırtını dönüp yatıyor.

27

Hâlâ limanda. En uçta tüccarlar kısmında demir atmış duruyor, şahmerdan yeşil bir yıldız gibi parıldıyor, tehlikeli görünüşlü tayfa hiçbir bok yapmadan güvertede oturuyor. Merdiveni tırmanıyorum, beni görünce hemen ayağa kalkıyorlar, yumruk gibi gerginler – ellerinde denizci düğümleri yok, parlayan bıçaklar tutuyorlar, yanlış bir karar verdiğimi düşünüyorum, derken içlerinden biri gülüyor, sırtıma sağlam bir şaplak atıyor.

"Ah, yönetmen gelmiş. Endişelenmeyin çocuklar, zararsızdır."

Gırtlağında kızıl bir ağız gibi duran bir yara taşıyan uzun boylu adam bu.

"Onunla konuşmam gerekiyor."

Uzun boylu adam bir şarap tulumu uzatıyor bana. Ufak bir yudum alıyorum, zira aklım başında olsun istiyorum. Adamın arkasında aşağı güvertenin kapağı açık duruyor.

"Önemli," diyorum. "Lütfen."

Kederli bir sabırla kafasını sallıyor.

"Kesin bir dille rahatsız edilmek istemediğini söyledi. Aşağı inersem sinirlenebilir."

"Para veririm."

Uzattığım avucumdaki gümüşlüklere kaşlarını çatarak bakıyor, sonra diğerlerine dönüyor.

"Rüşvet mi teklif ediyorsun? Siktir git."

Gidecekmiş gibi arkamı dönüyorum ama gitmiyorum. Adamın yanından hızlıca geçip geminin iç kısmına açılan deliğe atlıyorum, karanlığa düşüyorum ve omzumu ahşaba vuruyorum. Acı gözlerimi kör ediyor, söverek ilk kapıya doğru sürünüyorum, kapıyı açıyorum. İçerisi boş. İkinci kapı. Boş. Üçüncü kapıya gidiyorum zorlukla, ama biri tutuyor beni, duvara fırlatılıyorum. Gırtlağında yara olan adam, anlaşılmaz bir dilde bir şeyler bağırıyor, yanaklarıma tükürüklerini saçıyor, ana fikri anlıyorum, gözlerimi kapatıyorum, karşı koyacak halim yok, ne olacaksa olsun diyorum, o anda arkamdan tanıdık bir sesin geldiğini duyuyorum.

"Bırak onu."

Tuireann üçüncü kapıda –Gelon'un tanrıyı gördüğü kapıda– duruyor. Kapıyı dikkatle kapatıp bizim olduğumuz tarafa doğru geliyor. Onunla konuşmam gerektiğini söylüyorum. Çok önemli bir meşele olduğunu söylüyorum, Tuireann parmağını dudağına götürüyor, sus diyor. Saçları omuzlarına dökülüyor. O parlak siyahlıkta değil saçlar, demir grisinden damarlar seçiliyor şimdi, gözlerinde de daha önce olmayan bir bitkinlik var. İkinci kapıyı açıp beni karanlık bir odaya alıyor, yerde yumuşak halılar serili.

"Göremiyorum."

"Oh."

Duvara vuruyor birkaç kere, bir tık sesi duyuyorum, köşeden hırıltılar ve hareketlenmeler geliyor. Bir lamba canlanıyor, turuncu alevi odaya duman ve güçlü bir ışık yayıyor, geçen sefer gördüğüm şeyleri bir kez daha görüyorum: pelüş kanepeler, kızıl halılar, tablolar. İhtiyar hizmetkârı da görüyorum, adam öylece duruyor, titrek kollarında bir tepsi tutuyor, tepsideki kupalar da titriyor.

"Şarap alır mısınız efendim?"

"Hayır teşekkürler."

"Çık."

İhtiyar hizmetkâr ve gırtlağı kesik adam çıkıyor, Tuireann ile başbaşa kalıyoruz, bunun çok da iyi bir fikir olmadığını düşünmeye başlıyorum.

"Oyununuz inanılmazdı."

Şaşırıyorum. Tuireann geçen seferki gibi arkasına yaslanmıyor, ciddiyetle öne eğiliyor bu sefer, ellerini bağlamış dinliyor.

"İzledin mi?"

"Elbette izledim. Sen beni nasıl bir yapımcı zannediyorsun acaba?"

"Öyleyse sonunu da gördün."

"Şok ediciydi, geçmiş olsun." Sesi alçalıyor. "İkinci oyunun adı neydi?"

"Truvalı Kadınlar."

"*Truvalı Kadınlar* mı? Bugüne dek gördüğüm en iyi oyundu..." Duraksıyor. "Bir keresinde çok benzer bir şey olmuştu."

"Savaş, savaşların sonu gelmez hiçbir yerde."

Kederle gülümsüyor, başını sallıyor.

"Evet öyle. Gerçekten de öyle. Ama bu dediğim tümüyle başka bir dünyada yaşandı. İlion'un tozlu düzlüklerinde ya da Siraküza'da değil. Hayır, yağmurun ve ormanın ülkesinde, yeşillerin büyüdüğü bir dünyada yaşandı, ama neredeyse aynı şekilde gerçekleşti her şey. Nereye gidersen git insanın yüreği aynıdır. Geri kalan manzaradır." Ayağa kalkıyor, sonra hemen geri oturuyor. "Oğlanın adı neydi? Kuleden atılan çocuğun?"

"Astyanax."

"Tüyler ürpertici bir şeydi. Astyanax gibi bir oğlan tanırdım. Ama o oğlan ölmedi. Babası öldü. Abileriyle abla-

ları da öldü. Annesi hariç sevdiği herkes öldü. Kadını götürdüler, muhtemelen çocuklarını öldüren erkekler o kadını sikti. Ama çocuk hayatta kaldı. Bazen keşke ölseydim dedi, ama her nedense yaşam inatla tutundu ona, en müsamahasız yerlerde bile büyüyen otlar gibi. Oğlan büyüyünce zengin oldu, anlatılanlara göre akıl almayacak şeyler gördü, inanılmaz işler yaptı. Oğlanın hâlâ yaşadığı söyleniyor."

"Söylenenler doğru herhalde."

Tuireann gülümsüyor.

"Ne konuşmak istiyorsun?"

Ona her şeyi anlatıyorum. Emirnameyi, bu ayın sonunda taş ocağının açılacağını, Atinalı bir arkadaşım olduğunu, onu kurtaracağımı söylüyorum. Elimden gelirse hem onu hem de başkalarını kurtarmak istediğimi anlatıyorum.

"Gelon ne diyor?"

İlk başta yalan söyleyecek gibi oluyorum, ama kara gözlerdeki zekâyı görünce bunun bir işe yaramayacağını anlıyorum. Bu adamla iş yapmanın tek yolu ona doğruyu söylemekten geçiyor.

"Delirdiğimi düşünüyor. Yardım etmeyecekmiş."

Tuireann başını sallıyor, bir kez daha ona söylediğim hiçbir şeye şaşırmamasına afallıyorum. Ama yüzünde ciddi bir anlatım var. Her zamanki ironiden eser yok. Rol yapıyorsa bile hakikaten umursuyormuş gibi gözüküyor, kendi kendime düşünüyorum, bu adam sana yardım edebilir, dos-doğru söylüyorum. "Lütfen bana yardım et."

"Nasıl? Sana nasıl yardım edebilirim?"

Kelimeler ağzımdan dökülüyor. Söylediklerimi duyunca bunun bir plandan ziyade çaresiz bir umut arayışı, oyundan sonraki ateşli gecelerin mahsulü bir hezeyan olduğunu fark ediyorum. Tuireann gülmüyor, sadece dinliyor ve buna

minnettar oluyorum. Ben söyleyeceklerimi bitirince duvara vuruyor, Hidra'nın ağzından, titreyen tepsisiyle yaşlı adam çıkıyor.

"İç."

"İçesim yok."

"Lütfen bana eşlik et."

İhtiyar iki kupayı kara içkiyle dolduruyor. O gece Dismas'ın Yeri'nde içtiğimiz içki bu. Tuireann kadeh kaldırmak istiyor, sonra anlamadığım bir dilde bir şeyler mırıldanıyor.

"Yönetmenlerimden biri benden böyle bir şey isteyecekse bu kişinin Gelon olmasını beklerdim. Beni şaşırttın. Adın neydi?"

"Lampo."

"Sana yardım etmek istiyorum Lampo. Buna inanıyor musun?"

"Evet."

"Güzel, çünkü hakikat bu. Senin hakkında yanılmışım. Şimdi anlıyorum, bu yüzden sana yardım etmek istediğime inanmalısın, ama söylediğin şey imkânsız."

Siyah içkiden büyük bir yudum alıyorum, içkinin alevi gözlerimi yaşartıyor, yaralarımın kabukları tuzlu tuzlu sızlıyor, ağzımdaki küçük kesikler yanıyor. Tuireann gözlerini yüzümden ayırmıyor.

"Bu gemide –nasıl desem– bir şeyler var. Aranmasını çok zararlı kılacak şeyler var. Bu riski alamam. Şehrini biliyorsun. Liman günün her saati çok yoğun oluyor. Arkadaşlarını çıkarabildiğini düşünelim. İnsanlar senin ve prangalı dostlarının limana gelip bu gemiye bindiğini görünce ne düşünür?"

"Lütfen. Bir şey yapmazsak ölecekler."

"Bir şey yaparsak da ölecekler. Biraz daha geç ölecekler, o kadar."

Tuireann ayağa kalkıyor, saçlarını kaşıyor, parmaklarına kara lekeler bulaşıyor. Bu lekeleri gördüğümü görüyor, gülümsemesi geri dönüyor.

"Beyhude bir çaba, biliyorum. Saçlarım siyah bile değildi, kızıldı. Kırmızıya boyamak zor oluyor. Şimdi gitmeni istiyorum. Görüyorsun, hiç uygun bir zaman değil. Gemimiz yarın sabah yola çıkıyor. Burada işim bitti."

"Ne işi?"

Göz kırpıyor, parmağını dudağına götürüp sus diyor. İroni geri dönüyor, Tuireann'ın yine bana güldüğünü görüyorum. Belki de başından beri gülüyordu bana.

"Siktir git."

Kupayı kafamı dikip yere atıyorum, ayağa kalkıyorum, ama Tuireann piçi çok çevik, hemen kapıya koşuyor, önümü kesiyor.

"Hyccara."

"Ne?"

"Hyccara," diye fısıldıyor bir kez daha. "Gemimiz oraya gidiyor, iki gece sonra orada olacağız. Sonra Sicilya'dan ayrılıp Kartaca'ya yelken açacağız. Ardından Yunan anakarasına gideceğiz. Gemiye Siraküza'da binmelerine izin veremem, ama onları Hyccara'ya getirebilirsen sana söz veriyorum dostlarını gemiye alacağım."

Hyccara çok uzak. Yürüyerek gitmek bir haftamızı alır, Tuireann'a da böyle söylüyorum. Omuz silkiyor, yerine oturuyor, duvara yaslanıyor, duvarda karanlık ve incecik bir şey asılı. Tuireann'ın kulağının arkasında bir yılanın kuyruğu gibi sarkıyor, ama bu bir yılan değil. Bir ip parçası, ne olduğunu anlıyorum.

"İhtiyar satmaya ikna oldu demek?"

Tuireann cevap vermiyor. İçkisini içiyor, kafasını kaldırıp bakıyor, hâlâ odada olduğumu görünce şaşırıyor.

"İyi şanslar," diyor. "Hyccara'da seni görebileceğimi pek zannetmiyorum, ama orada seninle buluşmayı umut ediyorum. Buna inanıyor musun?"

"Bilmiyorum."

Gitmemi işaret ediyor, ben de gidiyorum. Ben kapıdan çıkar çıkmaz şarkı söylemeye başlıyor Tuireann. Sözler tanıdık geliyor. *Truvalı Kadınlar*'dan bir şarkı bu, Andromache'nin Astyanax'a oğlanı kuleden atmalarından hemen önce söylediği şarkı. Tuireann şarkının tüm sözlerini biliyor –en azından biliyor gibi görünüyor– çok güzel söylüyor, oysa adam ağlıyor. Duruyorum, içgüdüsel olarak lambanın ışığından çekilip gölgelere sinerek dinlemeye devam ediyorum.

Çok geçmeden menteşeler gıcırdıyor, Tuireann dışarı çıkıyor. Kitonunu üzerinden çıkarmış, kollarının ve göğsünün solgunluğu yüzünden sırtının parlak siyahlığına şaşırıyorum. Sırtı neredeyse baştan başa yaralarla dolu, bazı yaralar defalarca dağlanıp büzüşmüş, Tuireann çok kez alınıp satılmış sanki. Ama çoğu kırbaç yarası. Böyle bir şey hiç görmemiştim. Tuireann hâlâ Astyanax'ın şarkısını söylüyor, son kapının kilidini açmaya çalışıyor. Kapı nihayet açılıyor, içeride solgun, neredeyse yeşile çalan bir ışık parlıyor, kuyu suyuna vuran güneşi andırıyor, Tuireann içeri giriyor ve gözden kayboluyor.

28

Hyccara adını uzun zamandır duymadığım bir yer. Adanın öbür ucunda yer alan, Atinalıların yakıp yağmaladığı bir kale şehri. Bu yağma, işgalin ilk günlerinde, Atinalıların her şeyin yolunda olduğuna inandıkları zamanlarda yaşandı, şehirler birer birer düşüyordu, Sicilya'nın her yerinde çok geç olmadan bir anlaşma yapmamız gerektiği konuşuluyordu. Meclis o anlaşmayı yapıp şehri kurtarmak için yanıp tutuşuyordu. Sonra, belki tanrılar değişiklik olsun istedi, belki de bizim zamanımız geldi, Atinalılar kaybetmeye başladı. İlk başta, önemli sonuçları olmayan küçük çarpışmalar yaşandı, ama her kayıpta, her kıl payı kurtuluşlarında inançları biraz daha zayıfladı, ruhları öyle bir dermansızlaştı ki her şeyi sonuca bağlayan büyük savaş geldiğinde hiç inançları kalmadı, şüphelerinin kokusu, rüzgârda savrulan pis bir yağmur gibi burnumuza kadar geliyordu, artık yapacağımız tek anlaşma, koşulsuz şartsız teslimlerinden sonra mallarının nasıl paylaşılacağına dairdi.

İnsanların beklentileri nadiren gerçekleşir. İmkânsız gibi gözüken şeyler gerçek olur. Her zaman böyle olmuştur. Tanrılar şehrin en iyi yerinde oturur, biz de onlara oyunlar oynarız. Sahip olduğunuz şeyleri seviyorsanız bu düşünce canınızı sıkabilir, ama benim için böyle bir şey söz konusu değil. Aklıselim olan, Paches'i ya da diğer Atinalıları o taş ocağından yakalanmadan çıkaramayacağımı söylüyor, bir mucize olur da çıkarabilirsem bile Hyccara adanın öbür ucunda, berbat yollarda rüzgâr ve yağmur altında bir hafta-

lık yürüyüş mesafesinde. Oraya varamadan ölecek Atinalılar, oraya varsalar bile çok geç olacak çünkü Tuierann fazla beklemeyecek, bir iki gün içinde Kartaca'ya yelken açacak. Ama aynı aklıselim, iki yıl önce teslim olmamızı söylüyordu. Aklıselim, akılla alakalı bir şey, imgeleme yer bırakmıyor, daima emsallerle hareket ediyor. Ona kulak verenleri fakirleştiriyor, cebi hafiflemiyor belki bu adamın, ama yüreği fakirleşiyor. Aklıselimin canı cehenneme.

Alekto'nun atölyesindeyim, atları ve arabayı arıyorum. Her yerde vızıltılı yığınlar halinde at boku var, ama hayvanlar ortada yok. İyi bir başlangıç değil. Bu iş olacaksa önce ulaşım meselesi halledilmeli. Dediğim gibi, Hyccara'ya yürüyerek gitmek çok zor. Bu yüzden geriye tekne ya da at seçenekleri kalıyor. Tuierann'ın yanından ayrıldıktan sonra birkaç balıkçıya Hyccara'ya gitmenin bana ne kadara patlayacağını sordum, ama adamların sandalları inceymiş, uzun mesafeler için değilmiş, dahası kahrolası Hyccara'da ne işim varmış? Hyccara bir enkaz. Herkes biliyor bunu. "Şu gökyüzüne bir bak," dedi balıkçılardan biri, yukarıda dönen karanlık kütleyi göstererek. "Asla olmaz."

Hava durumu, fakirliğim ve istikametimin tuhaflığı yüzünden hiçbir balıkçı beni teknesine almaz. Aslında böyle olması daha iyi, çünkü balıkçılar basit insanlardır, başarırsam ve Atinalılarla birlikte yanlarına gelirsem korkup beni ispiyonlama ihtimalleri çok yüksek, işte o zaman Hyccara'ya değil doğruca hapse giderim. Atlardan başka çare yok, Alekto'nun bahçesinde yaşlı bir atın bokunun izini sürerek dolaşıyorum.

"Lampo?"

Libyalı köle bu, tepemdeki pencereden kafasını sarkıtıyor.

"Nasıl gidiyor adamım?"

"İyi," diyor. "Ne yapıyorsun?"

Gülümsüyorum. "Ah, bilirsin işte. Uğraşıyorum öyle, anlarsın ya."

"Evet, Alekto'yu çağırayım."

"Hayır, onu rahatsız etme. Selam söyle yeter."

Kaşlarını çatıyor, sonra pencereden gidiyor. Sikeyim. Gitmeye yelteniyorum, ama herhalde Alekto bir yerlerden izliyor beni, zira ön kapı açılıyor ve Alekto görünüyor, bana at bokuyla neden ilgilendiğimi soruyor. Annemin bahçesi için lazım olduğuna dair bir şeyler geveliyorum. Bu yağmurda bahçeye ekecek bir şey bulamıyor annem, Alekto'nun bakışlarını yakalıyorum ve tıpkı Tuireann gibi onunla da iş yapmanın tek yolunun dürüstlükten geçtiğini anlıyorum. Kadın fazla zeki, her şeyi anlatmam gerekiyor, ama her şeyi anlatırsam ikimiz de zorda kalırız. Anlattıklarımı duyduğu zaman, kanuna göre, beni ihbar etmek zorunda kalacak. Hatta ona anlatmak onu iş birlikçi yapmak manasına geliyor. Annemle Alekto gençliklerinde sıkı dostmuş, ama artık genç değiller. Alekto'nun yaşının yardımı dokunabilir. Çok vakti kalmadığını ve doğru olanı yapması gerektiğini anlayabilir Alekto, ama bu fazla iyi niyetli bir düşünce. Bazı insanlar öleceklerine inanmazlar, kaç yıl geçerse geçsin, yüzleri ne kadar kırışırsa kırışsın aksine asla ikna olmazlar. Sanırım Alekto da bu insanlardan biri, iyi niyetli düşüncelere ya da içgüdülere güvenemem. Ona planımı anlatmaya başlıyorum.

"Kes sesini."

"Ne?"

Alekto avluya bakıyor.

"İçeri gir."

İçeri giriyorum. Her yerde tüyler var, havada yoğun, baş döndürücü bir yapıştırıcı kokusu asılı, tezgâhta kocaman bir kanat duruyor, parçalanmış bir Pegasus'a benziyor, Alek-

to'nun ekibi bir yığından aldıkları tüyleri kanada geçiriyorlar.

"Yeni iş," diyor Alekto, "Aristophanes'in *Kuşlar*'ı. Sanırım oyununuz şehirde trajediye yönelik iştahı epey bastırdı. Kış boyunca komedi festivali olacak. İnsanlar gülmek istiyor artık."

Ne diyeceğimi bilemiyorum, anlamadığım bir şeyler mırıldanıyorum. Alekto beni oturtuyor, bir testi çıkarıyor, iki kadehe soğuk şarap dolduruyor.

"İşlerinden insan içinde asla bahsetme. Büyük aptallık."

"Anlaşıldı."

"Şimdi bana tam olarak ne istediğini anlat. Yalan söyleme. Yalan söylersen anlarım."

Hakikaten anlar. Ona planımı anlatıyorum, buna plan denebilirse tabii, Alekto da dinliyor, üstelik yalnızca kulaklarıyla dinlemiyor; ona bir şey anlatırken Alekto'nun sizi varoluşunun tüm parçalarıyla dinlediğini hissedersiniz, gözlerinizin hareketlerini takip eder, ellerinizi nereye koyduğunuza bakar, ufak duraksamalara ya da sesinizdeki değişikliklere dikkat kesilir, insana istilaya uğruyor gibi hissettiren bir tavırdır bu, ama sonuna kadar anlatıyorum ve Alekto kafasını sallıyor, neredeyse acıyarak.

"İşe yaramaz."

"İşe yaramak zorunda."

İç çekiyor.

"O adamların taş ocağının duvarlarını iple çıkabileceğine mi inanıyorsun?"

"Hayır, onları biz çekeceğiz. İpi arabaya bağlayacağız, atlar –"

"Benim arabama mı? Evet öyle. Benim atlarımdan mı söz ediyorsun?"

"Evet."

"Adamları yukarı çekebildiğini düşünelim, atlar tarafından çıkıntılı kayalardan yukarı çekildikten sonra ne halde olacaklar sence? İp kopmasa bile kemikleri kırılır."

"O zaman ölürler."

Şaşkınlıkla bana bakıyor Alekto.

"Bunda bir sorun yok mu yani?"

Sorun olmadığını söylüyorum. Plan işe yaramazsa acısız bir şekilde ölecekler, acısız bir ölüm de açlıktan ağır ağır ölmeye kıyasla çok daha iyi bir şey. Ama bir şekilde başarırsak yaşayacaklar. Belki yıllarca yaşayacaklar, bu yüzden riskin epey az olduğunu düşünüyorum.

Alekto gülümsüyor.

"Arabaya birkaç kişi anca sığar."

"Birkaç kişi yeterli. Birkaç kişi çok kişidir."

Alekto ayağa kalkıyor, tezgâha gidiyor, kanattan bir tüy yolup yere bırakıyor.

"Yapıştırıcı yanlış karıştırılmış. Baştan başlamamız gerekiyor..." Sonra bana dönüyor, "bu gece gel. Araba hazır olacak."

"Öyle mi? Neden?"

Aptalca bir cevap, ama Alekto'nun evet demesini beklemiyordum. Hiç beklemiyordum.

"Çünkü insanı ikna etmesini biliyorsun." İçkisini yudumluyor. "Çünkü ben yaşlı bir kadınım ve canım çok sıkılıyor. Çünkü taş ocağı korkunç bir yer, belki de haklısındır, birkaç kişi gerçekten de çok kişidir belki." Bir yudum daha alıyor. "Zaten her halükârda bu işi yapacaksın, atlar olmazsa ölürsün, işte o zaman annen çok üzülür."

Ona sarılmaya kalkıyorum, ama beni itiyor, toz olmamı söylüyor – yapmaları gereken bir kanat varmış.

***

İpi limandan alıyorum, çok pahalıya patlıyor, üstelik feci ağır, dura kalka bir saatte varıyorum Alekto'nun atölyesine, ipi avluya atıyorum. Ardından doğruca taş ocağına gidiyorum. Zor bir yürüyüş oluyor, her adımda bacaklarımdaki kırbaç yaraları ve bereler zonkluyor, iki bacağımın da aksadığını fark ediyorum. Böyle devam ederse baston kullanmam gerekecek, tam bir ihtiyar olacağım, birkaç kez yolda oturup dinleniyorum, hırıldarcasına soluklanıyorum, kendime acıyorum.

Yol ayrımında duruyorum ve yere biraz şarap döküyorum, Alcar'a dua ediyorum. Sonra taş ocağına gidiyorum ama hemen girmiyorum içeri. Daha değil. Kenarlarda dolaşıyorum, ip için güzel bir yer arıyorum. Taş ocağının duvarlarının nispeten pürüzsüz olduğu, Paches'in –ve ona katılacakların– ben onları çekerken paramparça olmayacakları bir yer bulmam gerekiyor. Bu iş için iyi bir yer olmadığını çok geçmeden anlıyorum. Kireçtaşının gözenekleri zamanla aşınıp yüzeyini pürüzlerle, derin oyuklarla ve keskin çıkıntılarla doldurmuş. Yalnızca kireçtaşı da yok üstelik. Beyaz taşlara çürüyen dişler gibi sararan, siyahımsı taşlar karışmış, yıllar önce bir yaz mevsiminde taş ocağında çalışmıştım, bu sarı taşların çok sert olduğunu, deriyi bırakın kazmayı bile kırdığını biliyorum. Birkaç tur atıyorum, karnımın üzerine yatıp duvarın her yerini dikkatle inceliyorum, bir kere, iki kere, ama faydası yok. Başarabileceklerini hiç zannetmiyorum. Alekto'ya dediğim şeye inanmıştım: Evet, Atinalılar ölebilirdi, ama mevcut şartları düşününce bu epey düşük bir riskti. Ama mesele şu ki ihtimalle kesinlik arasında ciddi bir fark var. Buraya, gecenin köründe dostumu ölüme atıp evime dönmeyeceğim.

Taş ocağının çevresinde bir tur daha atıyorum, yine bir netice elde edemiyorum. Sonra çok büyük olduğu için gözden kaçırması kolay olan bir şey görüyorum. Çitler. Atinalıları taş ocağına koyma sebebimiz, kibrin ötesinde, sayılarının

çok fazla olmasıydı. Siraküza'yı boş verin Sicilya'da bile bu piçlerin hepsini sığdırabileceğimiz bir hapishane yoktu, öyle bir hapishane inşa etmek de bir servete mal olurdu. Derin çukuruyla taş ocağı hazırda duran bir hapishaneydi, duvarları sağlam taştandı. Az sayıda muhafız burayı emniyette tutmaya yeterdi, hiçbir şeyin inşa edilmesine gerek yoktu. Neredeyse hiçbir şeyin. Çukur in gibi derin, yalnızca taş ocağının batı ucunda ufak bir düzlük var. Burası tam manasıyla bir düzlük değil, daha ziyade kademeli olarak yükselen bir bayır, cesur bir tutsak buradan yukarı tırmanabilir. Şehirdekiler bunun önüne geçmek için bu kısma yaklaşık altı metre yüksekliğinde bir çit ördü, soyulup en tepeye çakılan karanlık ağaçlardan bir duvar, kazık vazifesi görüyor. Çit aşırı bir önlemdi aslında, vazifesini fazlasıyla yapıyordu, taş ocağını turlarken öylesine bir göz atmıştım bu çite. Ama uçurumu tırmanmanın ölüm anlamına geldiğini gördükten sonra çiti doğru düzgün incelemeye karar verdim – uzun uzun bakıyorum şimdi, her kazığı inceliyorum. Paches'i öldüreceksem bile, elimden gelenin en iyisini yaptığıma emin olmam gerekiyor.

Diz çöküp işe koyuluyorum, tam da korktuğum gibi. Ağaçların hepsi bir adam boyunda toprağa çakılmış olmalı, çünkü hiç kıpırdamıyorlar. Aralarında birkaç parmaklık bir boşluk var yalnızca. Atinalılar ıstıraplarında zayıfladı elbette, ama çitin aralığından geçebilecek kadar zayıflamadılar. Yine de bakmaya devam ediyorum, umut arayışından ziyade vicdanımı rahatlamaya çalışıyorum aslında. Tek tek kazıklara bakıyorum, omzumla ittiriyorum hepsini, oduncunun mallarını inceleyen bir marangoz gibi zayıf yerlerini bulmaya çalışıyorum. Vakit kaybı, yağmur yağmaya başlıyor – sert ve ağır bir yağmur. Mavi kitonum ıslanıp siyaha çalıyor, bedenime öyle bir yapışıyor ki kahrolası meme uçlarım görünüyor. Biraz başım dönüyor şimdi, durmak zo-

runda kalıyorum, Paches'e getirdiğim şaraptan birkaç yudum alıp kendime gelmeye çalışıyorum. Çizmelerim ıslak, sert toprak çamurlanıyor, çizmelerim ıslak bir halıya batarmış gibi batıyor çamura, ayaklarım kayıyor, dengemi bulmak için çite sarılmaktan başka çarem kalmıyor. İncelemeye devam ediyorum, dişlerim öyle bir zangırdıyor ki birinin düşmesinden korkuyorum, ama düşmüyorlar ve çitin sonlarına doğru müthiş bir şey oluyor. Kazıklardan biri omuz darbemle hafifçe yerinden oynuyor. Yağmur toprağı yumuşatmış, sert zemini süngere çevirmiş, ağaç hafifçe kıpırdıyor. Tüm gücümle ittiriyorum, ellerimdeki damarlar mavi solucanlar gibi kıvrılıyor, ağaç biraz daha hareket ediyor – diğer kazığa doğru belki bir karış kadar ilerliyor. Yetmez. Biraz daha itiyorum, tenimdeki solucanlardan birini patlayacağından eminim. Faydası yok. Ağaç daha fazla ilerlemiyor, bir karışlık bir aralık elde edebiliyorum yalnızca. Ata ihtiyaç var. Atlara. Birkaç güçlü atla kazıkların arasını açlıktan ölen piçlerin geçebileceği kadar genişletebilirim. En uzak ihtimal bu, taş ocağının duvarlarını tırmanmaktan daha iyi. İşe yaramazsa onları ben öldürmüş olmayacağım en azından.

Yine Paches'e getirdiğim zeytin kavanozunu çıkarıyorum ve ağzımı zeytinle dolduruyorum, sonra kavanozu kazıkta kırıyorum. Pişmiş topraktan yapılmış bir kavanoz bu, kırıklar pas rengi bir yığın oluşturuyor, bu yığın bir dahaki gelişimde yeri tespit etmemi sağlayacak.

Girişte yeni bir muhafız var, adam şarapla ilgilenmiyor, paradan başkasında gözü yok, beni soyup soğana çeviriyor. Ama içeri giriyorum, oyundan sonra ilk kez geliyorum taş ocağına. Provalar sırasında birkaç kez yağmur yağmıştı, ama böylesini hiç görmemiştim. Bu bir fırtına, merkez –epey açık– boş sayılır, Atinalıların çoğu duvarların dibine, taşların çıkıntı yaparak az da olsa bir koruma sağladığı yerlere sığın-

mış. Ama başka yerlerde taş ocağının kayalıkları şelale vazifesi görüyor, yağmur suları akın akın iniyor buralardan, yine de etrafta dip dibe sokulmuş Atinalılar görmek mümkün, öyle ıslanmışlar, öyle sıska kalmışlar ki insanın aklına Stiks Nehri geliyor, bu zavallı piçler salının altında sürükleniyorlar. Açlık, çözüm bulma ve durumlara tepki verme becerilerini alıp götürmüş. Duvarlar koruma sağlamalı, bu yüzden duvarların dibinden ayrılmıyorlar, oysa gerçek bambaşka bir şarkı söylüyor. Boğulan ve hareket edemeyen Atinalıların bu görüntüsü sebebini açıklayamadığım bir biçimde rahatsız ediyor beni. Titremeye, sarsılmaya başlıyorum, her şeye bakıyorum, Atinalıların mezarlarına ev sahipliği yapan taş yığınlarına uzanıyorum. İşler yolunda giderse buraya bir daha gelmeyeceğim. İşler kötü giderse buraya bir daha gelmeyeceğim. Bundan eminim. Duygularım birbirine vuruyor, titriyorum, yürüyorum ve bakıyorum, bu anı hatırlamaya çalışıyorum. Bir elin bileğime dokunduğunu hissediyorum, kafamı eğip baktığım zaman karnı kocaman, ölen bir Atinalı görüyorum, ıslak gözleri kadim bir renkle parlıyor.

"Anne?" diye fısıldıyor adam.

"Hayır," diyorum.

Beni duymuyor. Adam çok başka yerlerde şu an.

"Anne," diyor yine. "Özür dilerim. Özür dilerim."

Bu sefer hayır demiyorum, durup dinliyorum, adam annesiymişim gibi benimle konuşmaya başlıyor. Bir çiftlikten, çiftçi olmayı hiç istemediğinden bahsediyor. Çiftçilik ona göre değilmiş. Hiç beceremiyormuş çiftçiliği, ama gelip beni alacakmış. Başarmış, Piraeus'ta deniz manzaralı güzel bir yer bulmuş, oraya bayılacakmışım. Bu kadar uzun süre uzaklarda kalmayı hiç istememiş, onu affedebilir miymişim, Piraeus'a gelebilir miymişim?

"Evet, geleceğim."

Bu cevap adamı tatmin etmiyor. Daha fazlasını istiyor, işe yaramazın teki olup olmadığını soruyor, onu sevip sevmediğimi öğrenmek istiyor.

"Elbette seni seviyorum," diyorum hıçkırarak. "Seni hep sevdim. Sen benim oğlumsun."

Bunu duyunca gülümsüyor adam, elimi sıkıyor, kemikten yığının gücü şok edici, bırakana kadar tutuyorum elini, sonra her nereye gidiyorsak oraya gidiyor. Uzanıp alnından öpüyorum onu, birkaç tel saçı ağzıma geliyor. Kalkıp yürümeye devam ediyorum.

Truvalı Kadınlar'ın fonu bıraktığımız yerde, kayalığa yaslı halde duruyor, boyalı kulelerden ve gökyüzünden damlayan yağmur suları manzarayı düş benzeri bir şeye çeviriyor. Diğer tutsaklar cesetleri gömmüş herhalde, ortalıkta hiç ceset yok. Yaşananlara dair tek işaret sağa sola dağılmış, çoğu kırık maskeler, ahşap ve boya fırtınada öyle bir parlıyor ki yerdeki gözler ve ağızlar ışıldıyor, kendimi hiç iyi hissetmiyorum, Paches'e sesleniyorum, ama cevap gelmiyor.

Paches tünellerin sığınağını, taş ocağının duvarlarına tercih eder, bu yüzden oraya gidiyorum. Kafamı tünelden içeri sokup adını sesleniyorum, içeride Atinalılar var, çömelmiş duruyorlar öylece, ıslak ve parlak gözleriyle bakıyorlar, ama bu gözlerin hiçbiri yeşil değil. Bir sürü mavi ve kahverengi göz var, gri gözler bile görüyorum, ama yeşil yok. Derken bir çift yeşil göz parlayıveriyor. Yağmurda parlayan otlara benzeyen o yeşil yarıkları görüyorum.

"Paches!"

Bir seğirme, bir inleme.

"Benim adamım. Beni tanımadın mı? Benim, Lampo."

"Lampo mu?"

İçeri sürünüyorum, mağara ilk başta öyle karanlık ki Paches'in çehresini seçemiyorum, ama gözlerim karanlığa çabucak alışıyor, şimdi şok edici bir manzara var karşımda. Oyundan sonraki haftalarda, fazladan tayının kesilmesiyle birlikte, perişan olmuş Paches. Yanakları içine çökmüş yine, gözleri çukur çukur, siyah saçlarında aklar var, ama biraz daha dikkatli bakınca bunların örümcek ağı olduğu anlaşılıyor, ağları üfleyip çekiyorum. Doğrudan konuya girmeyi planlamıştım, ama Paches boku yemiş halde, kalan şarabı uzatıyorum ona. Çantamdaki ekmek yağmur yüzünden lapaya dönmüş, ama Paches ekmeğe saldırıyor, şarap içmek için duruyor ara ara, nefes nefese kalıyor, sonra kusmaya başlıyor, onu tutup sırtına vuruyorum.

"Yavaş ol. Daha var."

Ağzını içkiyle temizliyor, yeniden ekmeğe atılıyor, bu sefer bitiriyor ekmeği, bana baktığında gözleri o kadar donuk değil artık.

"Lampo?" diyor bir kez daha. "Dönmüşsün."

"Elbette döndüm. *Kral Oidipus*'u oynayacağız. Provalar yarın başlıyor. Seni Jocasta rolüne düşünüyorum. Çok önemli bir rol. Ne dersin?"

Kötü bir şaka, neden böyle bir şey yaptım bilmiyorum. Paches gözyaşlarına boğulacakmış gibi bakıyor bana, ona endişelenmemesini, makara yaptığımı, hiç iyi olmadığımı, bana tahammül etmesini söylüyorum.

"Lütfen, oyun olmasın artık," diye mırıldanıyor kendi kendine.

"Dedim ya, kafa buluyordum. Tamam mı?"

Başını sallıyor, kusmaya gidiyor, ama kusmuyor. Dışarıda taş ocağının taşları cüruflu, tuhaf bir şey bu. Tüm gün güneş yüzünü hiç göstermedi, bulutların ardında saklandı hep, şimdi batıyor, her şey solan bir parıltıyla ışıldıyor. Planımı anlatmam gerekiyor artık. Hava çok kararmadan Pac-

hes'in öğrenmesi gerekiyor. Ona her şeyi anlatıyorum. Çiti, gevşek kazığı, Alekto'nun arabasını, Hyccara'da bekleyen gemiyi. Atina'ya yelken açacak gemiyi.

"Şaka yapmayı bırak," diyor Paches.

"Şaka yapmıyorum. Doğruyu söylüyorum."

"Kes şunu!" Sesi epey öfkeli şimdi, böyle boku yemiş bir halde olmasa bu herifin bana vurmasından korkabilirdim.

"Kesmeyeceğim adamım. Ne diyorsam o. Annemin üzerine yemin ederim. Seni bu gece kaçıracağız, bu yüzden kes sesini ve dinle çünkü vaktimiz az."

Paches'i tünelden çıkarıyorum, epey sarsılıyor. Yürüyoruz, Paches çok yavaş hareket ediyor, onun yanında bir olimpiyat koşucusu gibi görünüyorum. Çiti, turuncu alevden dillere benzeyen kazıkları gösteriyorum.

"İşte adamım. İşte senin kahrolası deus ex machina'n. Yok olacaksın."

Paches yalpalıyor, onu tutmam gerekiyor.

"Paches, iyi misin?"

Başını sallıyor, öksürüyor. Kafasını zirvesinde çitin olduğu tepeye çeviriyorum. Tepe ansızın Olimpos Dağı gibi gözüküyor, çok yüksek.

"Yapabilir misin?"

"Bilmiyorum."

"Yapabilirsin. Elbette yapabilirsin amına koyayım. Çok kolay. Oraya rahatça çıkarsın. Değil mi?"

"Evet."

Umutsuzluğa kapılmaya başlıyorum, Paches'e bağırıyorum. O tepeye çıkacak. Ama geceleyin çıkacak, muhafızlara yakalanmaması gerekiyor. Ona yardım edemem. Arabaya dönmek zorundayım, güneş battığında çitin diğer tarafında bekliyor olacağım, çünkü Paches buradan gidecek, Atina'ya

yollanacak, kıçını kaldırıp o tepeye çıkmaktan başka bir şey yapmasına gerek yok. Ne gerekiyorsa yapacak. Birkaç arkadaşına – yardım edebilecek kadar güçlü olanlara söyleyebilir. Arabaya sığdığı kadar tutsağı alabiliriz, ama sen olmadan bir yere gitmiyoruz. Onlara söyle bunu. Paches dinliyor. Sanırım en azından bana inanmaya başlıyor.

"Nerede olduğunu nasıl bileceğim?"

"Ne?"

"O çit çok yüksek. Hangi kısmın arkasında olduğunu nereden bileceğim? Sana seslenemem."

Güzel. Mantık yürütüyor. Bir cevabım yok, bu yüzden biraz yiyecek vermek için elimi cebime atıyorum. Cebimde hiçbir şey yok, ama elimde Alcar'ın aulosunu tutuyorum şimdi.

"İşte!" diyorum çaresizce.

"Anlamıyorum."

"Sana nerede olduğumu bununla göstereceğim. Bunun sesine kulak kesileceksin."

Flüte üflüyorum, parmaklarımı oynatıyorum, ciyaklamaya benzer bir ıslık sesi çıkıyor. Berbat bir müzik, muhafızlar bu sesi kuşlara yorabilir, dahası "Buradayım!" diye bağırmaktan çok daha iyi.

"Buna kulak kesileceksin. Tamam mı?"

Paches başını sallıyor.

"Unutma, ihtiyacın olursa yardım alabilirsin. Havanın kararmasını bekle, sonra dinle. Bu işi yapacağız, tamam mı?"

"Tamam."

Kolumu omzuna atıyorum, saçlarını karıştırıyorum.

"Başaramazsam," diyor, "şunu bilmeni istiyorum –"

"Karamsarlık yapmayı kes! Başaracaksın. Buradan çıkacaksın. Şimdi gitmem gerekiyor. O tepeye tırman yeter!"

Bir şeyler demeye çalışıyor, ama arkamı dönüp gidiyo-

rum. İki berbat bacakla olabildiğince hızlı ilerliyorum, çıkışa, sırılsıklam pelerininin suyunu sıkan muhafızın yanına dönüyorum. Beni görünce gülümsüyor, yine bekleriz diyor.

"Sikeyim," diyorum. "Beni bir daha hiç görmeyeceksin."

***

Doğruca Alekto'ya gitmiyorum. Gitmem gerekiyor aslında, güneş battı ve lambalar yandı, kancalarda alev kavisleri sallanıyor, gökyüzünde maviye çalan yıldızlar asılı. Dismas'ın Yeri'nin önünde duruyorum. Onu uzun zamandır görmedim, basit ve belki de aptalca bir sebebi var bunun, ama söylemem gerekiyor. Yapmaya kalkıştığım iş çok zor bir iş, yanımda bir iki tanrı olsa çok iyi olur. Testi testi şarap döktüm toprağa, ağzım kuruyana kadar dua ettim, yakardım. Hatta bir buzağı çalıp hayvanı Zeus ya da bana kulak veren kahrolası herhangi bir rahibe adına kestirmeyi bile düşündüm, ama böyle bir şey yapmadım. Tanrılar için yapabileceğim en büyük fedakârlığın para harcamaktan ziyade onu görmemek olduğunu anladım. İş bitene kadar uzak durmaktan daha büyük bir şey yapamazdım tanrılar için. Kapıya yaklaşıyorum. Perdeler açık, pencereler sarı ve sıcak, ışıkla birlikte müzik ve konuşma sesleri yayılıyor dışarı. Biri şarkı söylüyor. Bakmaya karar veriyorum. "Onu görmek" derken onunla konuşmaktan ya da ona dokunmaktan, sıcaklığını hissedip teninin baharatlı kokusunu alacak kadar ona yaklaşmaktan bahsediyordum. Kelimenin ilk anlamıyla onu görmemek değildi kastım. Tanrılar alçak değildir. Odysseus'a adam Truva'ya doğru yola çıkmadan önce Penelope'yi bir anlığına gördü diye kin gütmediler neticede.

Giriyorum. İçerisi çok kalabalık, hava sıcak ve kesif. Loşluğa, bardan yükselen nemli lamba ışığına alışmak için gözlerimi kaşıyorum, yüzler terle ve içkiyle parlıyor. Herkes aynı yere bakıyor. Tüm gözler sahnede. Sahnede Lyra var, önlü-

ğü yamulmuş, omzunun bronz kavisi görülebiliyor. Kaybolan babasını aramaya çıkan bir kıza dair bir şarkı söylüyor. Kız tüm şehri arıyor, her tavernaya bakıyor, otellerin ve patikaların altını üstüne getiriyor, ama babasının izini bulamıyor. Pek çok küçük kız bu noktada pes eder aslında, ama bu kız başkalarına benzemiyor, büyük kapıdan çıkıp şehir duvarlarının ötesindeki iç bölgelere gidiyor, babasını aramaya devam ediyor, dumanlı viranelere girip soruşturuyor, babasının çalı gibi kaşlarını, uçları kıvrık turuncu çizmelerini tarif ediyor, ama onu gören yok. Kız devam ediyor, şehirden iyice uzaklaşıyor, yoruluyor, nasıl döneceğini düşünmeye başlıyor. Güneş batıp eflatun denizde gözden kaybolurken sahile varıyor, kıyıda bir gemi var, gri yüzlü kibar bir ihtiyar incelikle anlatıyor, evet, kızın babası gemideymiş, gemiye çıkıp selam verebilirmiş kız. Kız gemiye çıkıyor. Gemiden inerken boynunda bir zincir var, her şey değişiyor şimdi, havadaki kokular, insanların kıyafetleri, ağızlarından çıkan kelimelerin dili, her şey değişiyor ve adam kızın kulağını yalayarak bir şeyler söylüyor. Burası senin yeni evin. Senin evin yok artık.

Lyra şarkısını bitiriyor, müşterilerin sesi çıkmıyor, bir tek sahneye yakın bir yerde duran bir herif ayaklarını yere vuruyor, ellerini çırpıyor. Lyra transtan çıkar gibi bakıyor etrafına, teşekkür ediyor, sonra bir anlığına gözlerimiz buluşuyor, Lyra elini ağzına götürüyor, şok oluyor, elini çektiği zaman yüzünde kocaman bir sırıtış var, gözleri parlıyor, kendi kendime düşünüyorum, evet, sikeyim, evet, hiç şüphe yok, rol yapmıyor. "Seni seviyorum," diye fısıldıyorum. Lyra ne dediğimi anlıyor mu bilmiyorum, ama sahneden inip bedenleri yararak hemen yanıma geliyor, ondan uzak durmak için tüm irade gücümü seferber etmem gerekiyor, tanrılara yemin ettim çünkü. Bu iş bitmeden olmaz. Adağım bu işte, Lyra'ya sırtımı dönüp bardan çıkarken yüzümü buruşturuyorum.

"Lampo!"

Lyra bu. Peşimden dışarı çıkmış. Yürümeye devam ediyorum, her adımımda bedenime kılıçlar saplanıyor sanki, arkamı dönmek üzereyken durduruyorum kendimi. Şimdi onu görürsem sözümden döneceğimi biliyorum, koşarcasına yürüyorum, epey kum kaldırıyorum, hiç arkama bakmadan toprak yoldan şehre, Alekto'ya dönüyorum.

Ev karanlık, perdeler çekili, lamba yok, hiç ışık yok. Ama havada yoğun bir taze at boku kokusu var, kapıdan geçince orada olduğunu görüyorum, araba avlunun arka tarafında bekliyor, atlar hazır, nefesleri geceyi buğulandırıyor. Dizginlerde Libyalı köle var, ovuşturduğu ellerini nefesiyle ısıtmaya çalışıyor.

"Hava serin," diyorum.

"Önümüzü keserlerse," diyor Libyalı, "beni kaçırdın, arabayı da çaldın. Anlaşıldı mı?"

"Tabii ki. Plan bu zaten."

Göz kırpıp arabanın arkasına atlıyorum. Atlar eşkin gidiyor, araba sarsılıyor. Arabanın arkası feci karanlık, gözlerimi kapatıp planı bir kez daha düşünüyorum, her adımı zihnimde canlandırmaya çalışıyorum, ama kan kafatasımın içinde davul çalarcasına zonkluyor, bağırsaklarımda yılanlar geziniyor sanki. İçki içmem gerekiyor.

"Şarap var mı adamım?" diye sesleniyorum.

Hemen elime bir şeyler tutuşturuluyor, verdiği histen bunun bir keçi tulumu olduğu sonucuna varıyorum, etrafıma bakınıyorum. Burada biri daha var, dehşetle bağırıyorum.

"Alekto sen misin?"

"İç şunu," diyor Gelon. "Titriyorsun."

Karanlık yüzünden onu göremiyorum, silüetini seçebiliyo-

rum yalnızca, elimi uzatıyorum, bir el uzattığım elimi sıkıyor, şaşırtıcı derecede güçlü bir sıkış bu, yüzümü buruşturuyorum.

"Özür dilerim," diyorum. "O dediklerimde ciddi değildim. Biliyorsun değil mi?"

"İç haydi," diyor.

İçiyorum, hiç konuşmadan tulumu aramızda döndürüyoruz. Gözlerim yavaş yavaş karanlığa alışıyor, Gelon'un yüzünü görebiliyorum şimdi, yüzü hâlâ perişan halde, berelerin ve kabukların morumsu mücevherleri kalın bir tabaka oluşturmuş, ama gözleri onun gözleri, kendimi bu ana kadar ne kadar yalnız ve ne kadar çaresiz hissettiğimin bilincine varıyorum, Gelon'a da söylüyorum bunu, ama Gelon bir şey demiyor, sadece dinliyor, bir yudum şarap içip tulumu uzatıyor.

Araba duruyor.

"Geldik."

Çamura iniyoruz. Yağmur yavaşlamış, şimdi sadece çiseliyor. Gökyüzü kasvetli. Bulutların ağzında, kemirilen sarı bir kemiğe benzeyen ay ölgün bir ışık yayıyor, yıldızların da bir işe yaradığı yok.

"Yine fırtına çıkacak. Fenere ihtiyacımız var."

"Çok riskli," diyor Gelon, haklı, ama önümü bile zor görüyorum.

Çit, karanlığın daha elle tutulur bir parçasını teşkil ediyor, çite doğru yürüyorum, gevşek kazığı kırık bir çömlekle işaretlediğim için kendime gülüyorum. Bunun zekice olduğunu düşünmüştüm, ama bir bok görünmüyor şimdi, dizlerimin üzerine çöküp kazıkları rastgele yoklamaya, sallamaya başlıyorum, içlerinden birinin sallanmasını bekliyorum çaresizce. Buradaki çamur umduğumdan daha sert, yokladığım ilk on kazık hiç kımıldamıyor. Nihayet biri sallandığında bağırmamak için dilimi ısırıyorum. Bu kazık, işaretlediğim kazık kadar gevşek değil, yanındaki kazıkla arasında

anca iki parmaklık bir açıklık oluşuyor, ama yapacak bir şey yok. Fısıldayıp el sallıyorum, Gelon yanıma geliyor. Hemen işe koyuluyoruz – kazığın etrafını kazmaya başlıyoruz, bahçelerde kullanılan küçük küreklerle çamurlu toprağı kaldırıyoruz, kazık daha fazla oynasın diye çukuru büyütüyoruz. Sonra Gelon itmeye başlıyor. Sakatlıklarına rağmen benden çok daha güçlü, ağaç sarsılıyor, iki kazık arasındaki boşluk genişliyor, ama yeterli değil.

"Atlar."

"Evet."

Limandan aldığım ipi getiriyorum. İpin bir ucunu kazığa, diğer ucunu arabanın arkasındaki demir doğramaya bağlıyoruz, Libyalı dizginlere asılıyor, atlar hareket ediyor, kazık çukurda sallanıyor, ama hâlâ yeterli değil, gidip atlara vuruyorum. Libyalı küfrederek uzaklaştırıyor beni, atlara dokunmamamı söylüyor, sonra ihtiyar hayvanlarla konuşmaya başlıyor, çok kibar, dizginleri belli bir baskıyla çekiyor, atlarla konuşmayı hiç bırakmıyor bu sırada ve atlar ipi çekiyor. Öyle bir kuvvetle çekiyorlar ki adaleleri yağmurda ortaya çıkan sümüklü böcekler gibi şişip parlıyor.

"Biraz daha," diyor Gelon.

Atlar kişniyor, birinin ağzında beyaz köpükler görüyorum. İyiye işaret değil.

"Biraz daha."

İp inceliyor, atlar deli gibi kişniyor, bunun aptalca bir plan olduğunu düşünüyorum, o sırada Gelon "Yeter," diyor.

Çite gidiyorum, şimdi neredeyse bir adımlık bir açıklık var. Sağlıklı bir adam bu açıklıktan geçemez, ama açlıktan ölen bir piç kıl payı sıyrılabilir buradan.

"Harika."

Libyalı bir şey demiyor. Atlara bakıyor, ağızlarındaki sal-

yaları siliyor, onlara kendi su tulumundan su içirmeye çalışıyor, çocuğunu avutan bir anne gibi konuşuyor onlarla.

Kafamı uzatıp kazıklar arasındaki açıklıktan bakıyorum. Gece öyle karanlık ki beyaz taşları, gökyüzündeki zayıf ışığı yaşayan her şeyden daha iyi yansıtan taş ocağının hilal şeklinden başka hiçbir şey göremiyorum. Yüzlerce Atinalı burada, muhtemelen uyukluyorlar şu anda, ama hiçbirini göremiyorum, duyamıyorum, farelerin telaşlı ayak seslerinin gürültüsü ise her zamanki gibi çok yüksek. Alcar'ın aulosunu üflüyorum – alçak bir ıslık sesi çıkıyor, hasta bir kuş ötüyor sanki, Gelon çalgıyı elimden alıyor.

"Ne yapıyorsun amına koyayım?"

Açıklıyorum, bundan daha aptalca bir şey duymamış gibi kafasını sallıyor, ama yine de flütü çalıyor. Benimki hasta bir kuşsa eğer, Gelon'unki doğruca Hades'e gidiyor, flütten çok dermansız bir ciyaklama yükseliyor.

"Kaburgalarım kırık," diyor Gelon flütü geri verirken.

Boğulan bir adam gibi nefesimi içime çekiyorum ve zımbırtıya bir kez daha tüm gücümle üflüyorum. Aulos taş ocağında yankılanıyor, şimdi sesi epey yüksek çıkıyor, herhangi bir kuştan çok daha yüksek, ama rüzgâr ve yağmur yüzünden duyulmayabilir. Aulosu çalıyorum –elbette yaptığım şeye çalmak denemez– ama ses farelerin sesine karışıyor, zihnimde bu fareler yalnızca fare değil, dünyada bozuk olan her şeyi temsil ediyorlar. Yıkılan şeyler onlar, insanın o şeylerin yıkılmasını isteyen tarafları. Hyccara'yı yakan Atinalılar, o Atinalıları taş ocağına kapatan Siraküzalılar. Küçük Helios'un içini yiyip bitiren ve onu yürüyemez, nihayetinde konuşamaz hale getiren, ona acı dolu çığlıklar attıran görünmez hastalık. Bu fareler umursamaz gökyüzünün altındaki en berbat şeyler, ama aulostan çıkan ses güçsüz olursa olsun biziz işte, çabalayan bizleriz bu ses diyorum kendi kendime, bir

şeyler inşa eden, şarkılar söyleyen, yemekler yapan, öpüşen, kışın ateş başında hikâyeler anlatan bizleriz, bu ses nezaket diyorum kendi kendime, bu ses vermek zorunda olduğumuz her şey, ciğerlerim yanıyor, gözlerim yaşarıyor, gücüm tükeniyor ama aulosa üflemeye devam ediyorum, şarkımı çalıyorum, ama fareler korkunç bir gürültü çıkarıyor, delilik bu, çöle su döküyorum, çiçeklerin büyümesini umut ediyorum, birkaç çiçek büyüse bile hiçbir şey olmayacak, nihayetinde işimiz bitti, müzik duruyor. Gelon aulosu elimden alıyor, karşı koyamayacak kadar yorgunum. Bomboş hissediyorum. Gelon çitteki açıklığı, daha doğrusu o açıklıktan uzanan ve arkasından bir baş görünen solgun kolu gösteriyor.

"Paches?"

Baş cevap vermiyor, sadece hırıldıyor, solgun kol toprağa sarılıyor, bedenini çekmeye çalışıyor. Yardıma gidiyorum.

"Başardın."

"Teşekkürler!" diyor yabancı bir ses.

"Sen kimsin amına koyayım?"

"Cephalus," diyor adam. "Çok teşekkürler."

"Paches nerede?"

Adam kafasını sallıyor, öksürüyor.

"Bayıldı..." bir kez daha öksürüyor. "Tepenin yarısında bayıldı."

Adamın boğazına sarılıyorum, herif boğulacak gibi oluyor.

"Beni dinle piç kurusu. Ben buraya Paches için geldim. Bizimle gelmek istiyorsan Paches'i getireceksin. Şimdi geri dön o tepeye."

Kafasını çitten geri itiyorum, adam inliyor, yalvarmaya başlıyor. Paches'le arkadaş olduğunu, Paches'in benden onu almamı istediğini söylüyor. Paches'i o tepeden çıkaramazmış. İkisi de ölürmüş, o zaman ne anlamı kalırmış?

"Doğru söylüyor," diyor Gelon. "Çıkar onu."

Bu işi zihnimde o kadar evirip çevirdim, ama böyle olmasını hiç beklemiyordum. Şehir devriyeleri bizi yakalarsa işimiz biter, tanımadığım bir Atinalı piç için hapse düşme riskini almayacağım. Değil mi?

Elimi uzatıp adamı çıkarıyorum. Dizlerinin üzerine düşüyor, bana teşekkür ediyor, sonra Gelon'a dönüyor. Doğru olan bu. Hiç şüphe yok. Birinin hayatını kurtarıyorum. Ama hiçbiri doğruymuş gibi gelmiyor. Bombok hissettiriyor. Adamı itiyorum, çite gidiyorum.

"Lampo?"

"Siktir git."

Açıklıktan geçmeye çalışıyorum. Zayıf piçin tekiyim ben, ağaç karnımın derisini meyve kabuğu gibi soyana dek ittiriyorum kendimi, kanımın sıcak kıvraklığını hissedebiliyorum, ama buradan geçmemin imkânı yok. Buradan bir çocuk bile zar zor geçer. Bu Atinalılar çocuklardan bile daha zayıf.

"Tanrı aşkına. Onu almadan gidemeyiz."

"Gitmek zorundayız," diyor Gelon. "Muhafızlar gelecek."

Başka bir solgun kol uzanıyor, kolu yakalıyorum.

"Paches?"

"Şey hayır, ama Paches beni almanı istedi."

Bu kadarı da fazla, piçi açıklıktan geri itiyorum, adamın yuvarlandığını duyuyorum.

"Hayır, bu piçler denemek zorunda. Tanımadığım tipleri kurtarıp Paches'i ölüme terk etmeyeceğim. Asla olmaz adamım."

"Nasıl yapacaklar dediğini? Ölü gibiler. Bir adamı sırtlanamazlar."

İpi kazıktan çözüyorum. İp biraz daha uzasın diye Libyalıya arabaya bağlı olan kısmı da çözmesini söylüyorum. Bir el uzanıyor, diğer iki adam gibi bu elin sahibi de dışarı çıkmak için yalvarıyor. Atina'daki ailesini anlatıyor, Paches'le çok yakın olduklarını söylüyor.

"Seni Atina'ya götüreceğim," diyorum.

Tükürükler saçarak teşekkür ediyor, dışarı çıkmaya yelteniyor ama onu geri itiyorum, ipi de arkasından atıyorum.

"Onu taşıyamazsın. Pekâlâ, ama Paches tepenin yarısına kadar gelmişse o sikik beline ipi bağlayabilirsin, sonra buraya dönersin, biz de onu çekeriz."

Atinalı ağlıyor şimdi, tüm tanrıları tek tek sayıyor, hepsinin üzerine dindar bir adam ve bir baba olduğuna dair yeminler ediyor.

"Ne güzel. Şimdi oraya dön ve bana Paches'i getir."

Adam gözden kayboluyor. Biz beklerken başka kafalar gözüküyor açıklıktan, hepsi de yalvarıyor. Hepsine aynı şeyi söylüyorum. Ya Paches'i getirecekler ya da buradan çıkamayacaklar. Gelon bundan hiç etkilenmiyor. Yüzünü göremiyorum, ama kesik kesik, onaylamazcasına soluk alışını duyabiliyorum. Şimdi gelen adam koro üyesi olduğunu söylüyor: Antikles'miş adı, onu hatırlamıyor muymuşuz? Karanlıkta bir tek sakallarının gri parıltısını görebiliyorum. Gelon adamı çıkarıyor, ben de hemen geri dönüp diğerlerinin geçmesine engel oluyorum. Epeyce bir süre beklemeye devam ediyoruz. Belki kaybolmuşlardır diye aulosa üflüyorum, ama hiç kimse gelmiyor. Sonra bir şey oluyor. Aralıktan salınan ip geriliyor, nefes nefese bir Atinalı elinden geleni yaptığını, düğümün çok sıkı olduğunu düşündüğünü söylüyor. Onu aralıktan geçiriyorum, adam toprağa düşüyor, öpüyor toprağı.

İpi çekiyorum, ipin ucunda bir şeyler var, ağır bir şeyler.

"Yardım gerekiyor."

Gelon da ipi tutuyor, birlikte çekiyoruz. Paches'in bir deri bir kemik kaldığını düşününce bu işin çok zor olmaması gerekir aslında, ama Gelon perişan halde, ben de pek iyi sayılmam, çok zorlanıyoruz, epeyce bir zaman uğraşıyoruz, ama sonunda ipi çekmeyi başarıyoruz ve bir şey çite çarpıyor. Hemen kazıkların arasındaki açıklığa koşuyorum, boşluktan bir kafa çıkıyor. Hâlâ çok karanlık, çamurlar içindeki yüzü göremiyorum.

"Paches?"

Cevap yok.

"Paches, benim Lampo. Sen misin adamım?"

Yine cevap yok. Beden buz gibi, ama hava da epey soğuk, yağmur yağdı üstelik. Onu dikkatle çekiyorum.

"O mu?"

"Bilmiyorum."

Gelon onu kaldırıp arabanın arkasına taşıyor. Rastgele biri yine. Biliyorum bunu. O Atinalı tepede bulduğu bir cesedi getirdi muhtemelen. Midem bulanıyor. Atinalılar çite gelmeye devam ediyor, dışarı çıktıklarında toprağa sarılıyorlar, gerçek mi değil mi diye bakıyorlar sanki, sonra arabaya doğru sürünüyorlar. Hiçbirine yardım etmiyorum, ama onları durdurmuyorum da. Araba doluyor, yer kalmıyor, gitme vakti geldi şimdi. Sersem sepelek yürüyorum, çitten sıkış tepiş dışarı çıkan Atinalıları görüyorum, solgun eller karanlığa atılıyor.

"Gitmemiz gerekiyor," diyor Gelon. "Gitmemiz gerekiyor amına koyayım."

"Pekâlâ, pekâlâ."

Çitteki açıklığa gidiyorum. Eller sarılıyor ellerime, başlar yalvarıyor.

"Paches misiniz siz?" diye soruyorum hepsine.

Değiliz diyorlar. Gerçi hayır. Adamın biri Paches olduğuna yemin ediyor, ama Paches değil, itiyorum onu, diğerlerinden özür diliyorum, arabanın dolduğunu söylüyorum, evlerine dönebilmeleri için şans diliyorum onlara, üzerime atılıyorlar, ama çok zayıflar, kolayca kurtuluyorum onlardan, arabaya koşuyorum. Paches olması gereken adam kımıldamıyor hâlâ. Başını kollarıma alıyorum, nefesini dinliyorum. Araba hareket ediyor, çitteki Atinalılar durmamız için yalvarıyorlar, karılarından, çocuklarından söz ediyorlar feryat figan, ama durmuyoruz.

Hyccara'ya varana kadar durmayacağız.

29

Zafer Kapısı'ndan çıkıyoruz. Hâlâ çok karanlık, dokunduğum yüzü göremiyorum. Burun küçükmüş gibi geliyor, düz ve zarif, Paches'in burnu gibi, saçların uzunluğu da tutuyor, elime tutam tutam saç geliyor dokunduğum zaman, ama bu her Atinalıda aynı zaten. Hepsi paramparça. Sırtıma batan çırpı gibi kemikleri hissedebiliyorum, nefeslerindeki ölüm kokusunu alabiliyorum. Kollarımdaki kişi her kimse daha rahat nefes alsın diye hepsini itiyorum. Adam yaşıyor. Sanırım. Kalbinin olması gerektiği yere elimi koyuyorum, kaburgalarının altında bir şeyler düzensiz bir şekilde, kırık kanatlarını fırtınada çırpan bir kuş gibi çırpınıyor sanki.

"Paches sen misin?"

Cevap yok. Adamın alnına ve yanaklarına biraz şarap döküyorum, şarap öylece dökülüyor adamın yüzünden, tek kas bile kımıldamıyor. Atinalılardan biri susuz kalmış bir köpek gibi arabanın zeminine dökülen şarabı yalıyor sanırım. Şehir sınırlarını geçtik artık, ekilmiş topraklara geldik. Koyunların anırtısını, ineklerin böğürtüsünü duyuyoruz, ama insan sesi yok. Şükürler olsun. Teknik olarak hâlâ Siraküza'dayız, ama iç bölgelerdeyiz şimdi, biraz daha ilerlersek şehirden çıkacağız. En güvenlisi kimseye görünmeden arka yollardan sıvışmak, ama vaktimiz yok. Tuireann iki gün içinde Hyccara'dan yelken açacak. Tüm bunların palavra olabileceği düşüncesi ara ara zihnimi yokluyor. Tuireann benimle makara yapıyor olabilir, oraya vardığımızda bir şehrin enkazından

ve bomboş bir denizden başka bir şey bulamayacağız belki de. Bu düşünceyi zihnimden uzaklaştırıyorum, karanlıkta sırıtıyorum.

"Hepiniz Atina'ya gidiyorsunuz öyle mi çocuklar?"

"Evet," diye inliyor yanımdaki Atinalı.

"Bir iki hafta içinde şehir meydanında soğuk beyaz şarap içeceksiniz, Pnyx'te konuşmaları dinleyeceksiniz. Belki bir oyuna da gidersiniz. Değil mi?"

"Kızım," diyor Atinalılardan biri gözyaşlarıyla, "umarım kızım iyidir. Onun için çok endişeleniyorum."

"Canlanın bakalım çocuklar!" Neden bilmiyorum ama herifin "umarım" demesi canımı sıkıyor. "Kızın iyi tabii ki. Çok iyi. Kızın büyüleyici biri, tüm oğlanlar ona vurgun. Kızın senin dönmeni bekliyor, o zaman kendine göre birini seçecek."

"Daha dokuz yaşında."

"Yirmi yaşına gelecek."

"Sessiz ol Lampo."

"Hayır adamım. Biz burada hayat kurtarıyoruz ama herifler cenazedeymiş gibi takılıyorlar. Böyle iş mi olur? Biz –"

Gelon ağzımı kapatıyor, kulaklarıma fısıldıyor.

"Duymuyor musun?"

Sorduğu sorudan başka bir şey duymuyorum, elini çekmesini istiyorum.

"Dinle."

Bu sefer duyuyorum. İleriden toynak sesleri geliyor, bir adam bağırıyor.

"Sınır devriyesi," diyor dizginlerdeki Libyalı. "Ne yapacağız?"

"Dur," diyor bir adam, ses daha yakından geliyor şimdi.

Libyalı bize bir kez daha sormuyor. Duruyor, araba gıcır-

dayarak hareket etmeyi kesiyor, atlar toprağı eşeleyip kişniyor. Devriye atan adamda muhtemelen fener var, zira arabanın örtüsü siyaha çalan sarı bir ışıkla parlıyor, devriye atan adamın çizmelerinin çamurda çıkardığı sesler ışığa eşlik ediyor ve şu ana kadar gizli kalan adamları, zayıf ve perişan yüzleri, dehşetle kör olan gözleri görüyorum, kollarımdaki adamın yüzüne bakıyorum, bu Paches. Emin olmak için göz kapaklarını kaldırıyorum ve kertenkele yeşili gözlerini görüyorum. Bu o. Şükürler olsun, ama rahatlamam kısa sürüyor. Arabanın arkası açılıyor, devriye atan adam karşımızda duruyor. Lambanın çıplak ışığı karanlıktan sonra inanılmaz parlak geliyor, gözleri ovuşturuyorum. Devriyeci bir adım geri çekiliyor. Adamın yüzünü görebiliyorum şimdi, orta yaşlı bir adam, yüzü yorgun, ağaran sakalları çiseleyen yağmurun parlaklığını taşıyor. Yaralarla dolu yumruğunda tuttuğu lambayı kaldırıyor, diğer elinde kılıç var. Gözlerini bize dikmiş: Atinalıların bileklerinde prangalar duruyor hâlâ. Gelon'la ikimizin kıyafetleri normal, ama biz de perişan haldeyiz.

"Köle tüccarıyız," diyor Gelon.

"Evet," diyorum, "bu amcıkları Catana'ya götürüyoruz."

Devriyeci hiçbir şey demiyor, öylece bakıyor. Kılıcını daha sıkı tutuyor, sonumuzun geldiğini düşünüyorum. Ne olup bittiğini tanı olarak anladı.

"Seni tanıyorum," diyor Gelon'a.

"Sanmıyorum."

Devriyeci feneri kaldırıyor, ateşin ışığı Gelon'un yüzüne balyoz gibi iniyor.

"Oyunda görmüştüm seni. Taş ocağındaki oyunda. Oyunu sen sunuyordun."

Gelon hiçbir şey demiyor. Devriyeci etrafına bakıyor, feneri sinip kalmış Atinalılara, kollarında Paches'i tutan bana çeviriyor.

"Bunlar oyunda oynamış mıydı? Hayatta kalanlar bunlar mı?"

"Ne oyunu?" diyorum. "Biz köle tüccarıyız ve –"

"Evet oyundalardı," diyor Gelon.

Devriyeci kafasını sallıyor ne diyeceğini ya da ne yapacağını bilemiyormuş gibi bir hali var, iç çekiyor, gökyüzüne bakıyor.

"Yolculuk için kötü bir gece seçmişsiniz. Hemen yola koyulsanız iyi olur."

Arabanın arkasını kapatıyor ve gidiyor. Çizmelerinin ıslak çıtırtılarını dinliyoruz, sonra atının tepelerde çaldığı toynak ezgisini duyuyoruz, Gelon'a dönüyorum. Belki şafak sökmeye başlıyor, belki gözlerim karanlığa alışıyor, ama Gelon'un bereli yanaklarını görebiliyorum, "Ne oldu öyle?" diyorum.

Gelon kaşlarını çatıyor, sanki devriyecinin feneri ışığının bir kısmını Gelon'un gözlerinde bırakmış, yanakları hâlâ karanlık ve yaralı, ama şimdi daha parlaklar. Araba hızlanıyor, tekerlekler sarsılıyor, atlar nefes nefese kalıyor ve başarıyoruz, kısa süre içinde Siraküza'yı arkamızda bırakıyoruz, Hyccara'ya çıktığını umduğum bir yolda, sahipsiz topraklardayız.

Ama doğrudan bir yol ya da açık seçik bir rota yok. Neden olsun ki? Hyccara adanın tepesindeki bir kale şehrinden başka bir şey değildi. Yok olana kadar kimse bu şehrin sözünü etmezdi, o zaman bile Hyccara konuşulmadı zaten, herkes Atinalıları konuşuyordu – onların yapabileceklerinden, savaşı kaybedersek başımıza geleceklerden söz ediyordu. Bu açıkça bir uyarıydı. Arabadaki adamlara nereye gittiğimizi söylediğim zaman hepsi korkuyor, afallıyor. Onlara acımasız bir şaka mı yapıyorum? Hyccara'da yaşananların ayrıntılarını soruyorum, ama konuşmuyorlar.

Erzak almak ve yol sormak için handa duruyoruz. Erzakı para verip alabiliyoruz, ama görünüşe göre hiç kimse yolu bilmiyor – bir tek bir ayakkabıcı Catana'ya gitmemizi, orada bir daha sormamızı söylüyor, biz de öyle yapıyoruz. Yolun geri kalanı hummalı bir düş gibi geçiyor, hepi topu iki günlük bir yolculuk bu, ama haftalardır bu arabadaymışız gibi geliyor. Zaman çözülüyor, bunaltıcı karanlık ve koku insanı boğuyor sanki, en sonunda dayanamıyorum, arabanın örtüsünde hava almak için bir delik açıyorum. Bu bir risk elbette, çünkü hava bok gibi, çiseleyen yağmur ve buz gibi esen rüzgâr delikten içeri giriyor, ama kafam açılıyor, dışarıya bakıp manzaranın değiştiğini görmek çok iyi geliyor. Bugüne dek Siraküza'dan birkaç kilometre uzaklaştım o kadar, şimdiyse adayı boydan boya geçiyorum, merkezde her şeyin çok yeşil olması inanılmaz geliyor. Ormanlar var, altın sarısı buğday tarlaları titriyor, falezlerdeki parlak tapınaklar kenarlara öyle yakın duruyor ki denizin üzerinde süzülüyorlar sanki, dağların zirvelerinde mavi karlar görünüyor. Adada şaşırtıcı bir çeşitlilik var, gözlerimle içiyorum manzarayı, Lyra'ya buraları göstereceğime söz veriyorum kendi kendime, burası çok güzel bir yer.

Paches, Centoripa yakınlarında uyanıyor. İlk önce sayıklıyor, aynı ismi söyleyip duruyor, "Philo."

"Burada Philo diye biri var mı?"

Hepsi hayır diyor. Sonra gümüş sakallı adam bir şeyler mırıldanıyor. Bu adam koro üyesi Antikles değil. Şimdi anlıyorum, farklı bir yüz bu, daha kemikli, sakalların sarısı hâlâ görülebiliyor. Canını kurtarmak için yalan söylemiş. Biton'la diğerleri korodaki herkesi öldürmüş demek ki.

"Ne dedin?" diye soruyorum.

"Ah, boş ver," diyor adam. "Philo öleli çok oluyor. Paches'le ikisi savaşta aynı çadırda kalıyordu. Taş ocağında bile bir tünel buldular, tüneli kendilerinin bellediler. Kahkahala-

rını duyardık, o çukurlarda gülünecek bir şey varmış gibi."

Altımda Paches'in kıpırdandığını hissediyorum, baktığım zaman göz kapaklarının titrediğini görüyorum. Ona biraz su veriyorum. Öyle zayıf ki Paches, ufak yudumlar alabiliyor yalnızca, bir çocuğu besliyormuşum gibi hissediyorum, ona yiyecek bir şeyler vermezsem başaramayacağını düşünüyorum, ama çiğneyemiyor bile, ekmeği şarapla ıslatıp lapa haline getiriyorum, sonra mor topakları ağzına atıyorum. Paches'le ilgilenmek çok vaktimi alıyor, bu yüzden yolu bulmamıza pek yardım edemiyorum, bu işi Gelon'la Libyalı yapıyor. Hyccara'ya varıp Atinalıları kurtarırsak bu onların eseri olacak. İkinci sabah biraz yürümek ve işemek için arabadan iniyorum. Bir hiçliğin ortasında etrafı ağaçlarla çevrili toprak bir yoldayız. Bir kulübe ya da koyun bile yok, yoldan başka insanların burada barındığına dair tek bir işaret göremiyoruz, yol da topraktan fışkıran buz tutmuş otlarla gümüşi bir renk almış, muhtemelen uzun zamandır yol işlevi görmüyor burası, ormanın daha narin bir kısmı haline gelmiş. Atların durumu da hiç iyi değil. Birinin toynağı kırılmış kanıyor, ikisinin de gözleri iltihaplanmış, dudaklarındaki köpüğü Libyalı koluyla siliyor, sonra gözlerindeki pisliği temizliyor, ikisini de alnından öpüyor.

"Daha ne kadar var?" diye soruyorum.

Libyalı bilmiyor.

"Başarabilecek miyiz? Bugün son gün."

Bunu da bilmiyor. Atinalılara tayınlarını veriyoruz, hacetlerini gidersinler diye arabadan indiriyoruz hepsini, ama biri hariç hiçbiri yürüyemiyor. Bedenleri onlara verdiğimiz her şeyi emiyor, sanki ikmal kesilirse diye saklıyor, derileri tuhaf bir şekilde şişmiş hem açlıktan ölüyorlar hem de patlamaya hazır gibiler, bu görüntü insanı huzursuz ediyor.

Toprak yol bir tepeye uzanıyor, tepenin yukarısında uzaklarda siyah ve altın sarısı, zirvesi puslu bir dağ var.

Gelon elindeki ekmekle dağı gösteriyor, "Yaklaştık," diyor. "O dağın ardı deniz ve Hyccara."

"Yola koyulsak iyi olur öyleyse."

Arabaya dönüyoruz ve kudurmuş bir hızla ilerlemeye başlıyoruz, herkes tutuluyor bu kudurukluğa, Atinalılar bile Libyalıya daha hızlı gitmesini söylüyor, Libyalı da söz dinliyor çünkü çok yaklaştık. Atlar deli gibi kişniyor. Korkuyormuş gibi bir halleri var, biri kurtlardan bahsediyor, ama içimden bir ses atları korkutan şeyin kurtlar olmadığını söylüyor bana. İçeriden gelen bir korku bu. Ölüyorlar ve bunun farkındalar. Yavaşlıyoruz, araba biraz yoldan sapıyor. Zavallı hayvanlar yalpalıyor, her an düşebilirler artık, bu ıssız yolda bizi bir başımıza bırakabilirler, ama düşmüyorlar. Atlar bizi korkunç görünen dik bir bayırdan yukarı çıkarıyor ve Libyalı bir zafer çığlığı atıyor. Araba duruyor. Gelon aşağı iniyor, ben de kolumda Paches'le arkasından gidiyorum. Atlardan biri dizini yere çökmüş, kafasını sinekleri kovmaya çalışır gibi sağa sola sallıyor, oysa ortada sinek falan yok. Libyalı bağırmıyor şimdi. Hasta atla ilgileniyor, hayvanın kulaklarını okşuyor, ona su içirmeye çalışıyor. Altımız deniz, batan güneşle birlikte kanlı kanlı parlıyor. Üzerindeki sis soğuktan yarılmış yüzeylerden yükselen buharı hatırlatıyor, hava buz gibi, ayak parmaklarımı hissetmek için birkaç kez toprağı tekmeliyorum.

"İşte!"

Denizin pusu görüşe epey engel oluyor, ama gözlerimi kısınca her şeyin ucunda, neredeyse denize değen şehrin kuleli surlarını ve mazgallarını görüyorum. Şehir kapkara. Değişken sabah ışığında bile başka bir renk seçilmiyor, dünyada açılmış bir delik burası, arkamda zincirlerin şıngırdadığını duyuyorum, Atinalılar arabadan iniyor, cevabı biliyorum ama yine de Paches'e "Burası Hyccara mı?" diye soruyorum, "Evet," diyor Paches ve uzaklara bakıyor.

30

Atlar daha fazla dayanamıyor ve yığılıp kalıyorlar, yolun geri kalanını yayan gidiyoruz, mesafe çok değil, üstelik yokuş aşağı iniyoruz, Gelon'la birkaç kere durup yere düşen bir Atinalıyı kaldırıyoruz, ara sıra Atinalıların soluklanmasını bekliyoruz, bunları saymazsak gayet iyi ilerliyorlar. Libyalı arabada, atların başında kaldı, ama bize bir fener verdi, ışık kadar ateşin verdiği sıcaklık da epey işimize yarıyor. Duvarların dibindeyiz şimdi, şehrin kapısındayız, ama henüz içeri girmedik. Duvarlar taştan, çok da yüksek değiller. Dikilme amaçlarını düşünürsek hiç yüksek değiller hatta, hepsi kapkara olmuş. Kapılardan geriye kalanlar da kararmış, parçalanmış kapıların arasından gözüken sokaklar da kara. Bu durum önümüzde uzanan şeyi çok daha ürkütücü bir hale sokuyor. Yaklaşık üç metre yüksekliğinde bir kaide dibinde parlayan zırhlar, miğferler, mızrak uçları yığın halinde duruyor, kaidenin üzerinde tanrıça kafalı tunçtan bir piliç var – sanırım Athena bu. Kaidenin altında bir şeyler yazıyor.

"Ne yazıyor?"

"Okuyamıyorum," diyor Paches.

Yalan söylediğini biliyorum, bir kez daha soruyorum.

"Diyor ki –" etrafına bakınıyor Paches, "diyor ki, 'Atinalıların barbar Hyccaralılara karşı kazandığı büyük zaferin hatırasına. Sicilya'nın kurtuluş yolundaki ilk adımının anısına.'"

"Hatırlıyor musun bunu?"

Paches başını sallıyor.

Daha fazlasını sormak istiyorum, ama hava kararıyor –ay tepemizde büyüyor– hatıralara ayıracak vaktimiz yok, zafer hatırasının yanından ayrılıyoruz, kapılardaki deliklerden geçip Hyccara'ya giriyoruz.

"Hiç şakanız yokmuş çocuklar."

Atinalılar bir şey demiyor.

Her şey çıtır çıtır bir siyahlığa bürünmüş, ama tuhaftır, etraftaki şeylerin, sokakların ve evlerin genel hatlarını seçebiliyorsunuz, hepsi hâlâ burada. Yanmış camlardan bakınca kül yığınlarının arasından yataklar, koltuklar, hatta oyuncak bebekler görüyorsunuz. Biri niyetlense burayı yeni baştan inşa edebilir ve ne yapılması gerektiğini de çok iyi bilir. Sokaklar dar, yürürken kıyafetlerinize ve çizmelerinize kül bulaşıyor. Havada tuhaf bir koku var. Hâlâ dumanlı. Hyccara yıkılalı iki yılı geçiyor, ama her nedense o koku burada hâlâ ve denizin tuzlu kokusunu bastırıyor, deniz muhtemelen çok yakınımızda çünkü kıyıya vuran dalgaların sesi uzaklardan gelmiyor, ama uzun zaman önce ölmüş ateşin pis kokusundan başka bir şey yok havada. Tüylerim ürperiyor, buradan çıkıp gitmek istiyorum. Atinalılar da benimle aynı durumda, prangalarıyla neredeyse koşarcasına yürüyorlar, onlardan görmeyi hiç beklemediğim bir hıza ulaşıyorlar ve tuhaf bir şekilde yolu biliyormuş gibi görünüyorlar. Bir köşeden döneceğim sırada içlerinden biri koluma yapışıyor, "Hayır, liman bu tarafta," diyor. Kahrolası herif hatırlıyor. Gösterdiği tarafa gidiyoruz, haklı çıkıyor adam, daracık bir kül patikasından zar zor geçtikten sonra geniş bir açıklığa çıkıyoruz, yeniden nefes almaya başlıyorum, burnuma deniz havası doluyor, gece oldu artık, su da karanlık ama omuzlara lüle lüle dökülen siyah saçlar gibi parlıyor. Basamaklar minik bir limana iniyor, memlekettekinin onda biri büyüklüğünde bir yer burası, limanda tek bir gemi var.

Atinalılar bağırmaya, göğüslerine vurmaya başlıyor, ben de biraz katılıyorum onlara, zira gemiyi burada demir atmış görene kadar Tuierann'ın gelmeyeceğini düşündüğümü fark ediyorum. Hiç inanmadığımı anlıyorum. İnanmaya muhtaçtım ama bu aynı şey değildi. Paches'in koluna giriyorum, kaygan ve yosunlu basamaklardan inmesine yardım ediyorum, gemiye doğru yürüyoruz. Güverte fenerlerin titrek ışığıyla aydınlanıyor, gemiden bir ezgi yükseliyor. Ezgiye sanırım bir kadın sesi eşlik ediyor, sonra rüzgâr ulumaya başlıyor, fenerlerden biri kancasından fırlayıp kırılıyor, müzik susuyor. Gemide adamlar var, her zamanki gibi aylaklık etmiyorlar, meşguller, ip atıyorlar, güverteyi fırçalıyorlar. İşlerine öyle dikkat kesilmişler ki biz diplerine gelene kadar fark etmiyorlar bizi, yukarıya bağırarak geldiğimizi, kaptanlarıyla konuşmamız gerektiğini söylüyorum.

Denizcilerden biri yaptığı işi bırakıyor hemen, merdivenden kayarak aşağı iniyor. Gırtlağı yaralı adam bu. Yüzünde kocaman bir gülümseme var, iki iyi dostmuşuz gibi sırtıma vuruyor, Atinalılara bakıyor, inanamayarak kafasını sallıyor.

"Zavallı piçler," diyor bozuk bir sesle. "Ayakta duracak halleri yok."

"Bir şeyler yemeleri gerekiyor," diyorum. "Dinlenmeleri gerekiyor."

"Tayınlarla iş bölümüne ben karışmıyorum." Bağırıyor. "Kaptanı çağırın! Geldiklerini söyleyin."

Bekliyoruz. Limanın kalasları parlak bir buz örtüsüyle kaplanmış, havanın çok soğuk olduğunu biliyorum, ama nedense üşümüyorum. Bir tek kanımın kaynadığını hissediyorum ve sonunda olduğunu, olan şey her neyse artık nihayetinde gerçekleştiğini seziyorum. Tuireann dışarı çıkıyor, kürklere sarınmış, yukarıdan bize, Atinalılara bakıyor. Şa-

şırdığı belli, ama tayfa kadar şaşırmıyor yine de. Atinalıları gemiye çıkarmamı söylüyor, bir an önce yola çıkmaları gerekiyormuş.

Atinalıları gemiye bindirmek kolay bir iş değil, epey zaman alıyor, merdivenden düşüp duruyorlar sürekli, Gelon'la birlikte arkalarına geçip kıçlarından ittirmek zorunda kalıyoruz, gemi tayfası da yukarıdan çekiyor. Paches hiç yapamıyor, bu yüzden onu iplerle kaldırmak zorunda kalıyoruz. Hepimiz güverteye çıktığımız zaman Atinalılar birer birer yere yığılıyor. Tayfadan biri, tek kollu bir adam, bir düğümle uğraşıyor o sırada. Kafasını kaldırdığında kafasına bir atın damgalandığını görüyorum.

"Chabrias'ı satın mı aldın?"

Tuireann beni duymuyor herhalde – sağa sola emirler yağdırmakla meşgul. "Yahni yapın," diyor. "Hepsine pelerin verin." Gelon'a dönüyor. "Sen de geldin ha? Ne hoş bir sürpriz."

Gelon bir şeyler mırıldanıyor, Tuireann'la arasındaki mesafeyi koruyor.

"Ve sen," diyor Tuireann bana dönerek. "Doğrusunu söylemek gerekirse seni burada görmeyi ummuyordum."

"Manzara değişikliği iyi olur diye düşündüm."

Ben böyle deyince gözleri büyüyor, uzanıp elimi tutuyor.

"Öyle mi? Gerçekten mi?"

"Yani."

"Bu gemide bir yerin olduğunu biliyorsun. Sana çok iyi para öderim. Dünyayı görmek ister misin?"

Şok edici bir şey bu, Tuireann'ın beni sevdiğini bilmiyordum, ama vermesi kolay bir karar elbette.

"Hayır teşekkürler."

Bununla bitmesi gerekiyordu, ama Tuireann elimi daha da sıkıyor, bir kez daha soruyor, bu sefer tuhaf bir hararete kapılıyor.

"Emin misin? Bizimle çok mutlu olacağına inanıyorum. Gerçekten inanıyorum buna. Düşünsene, dünyayı göreceksin: Kartaca, Mısır piramitleri, Babil, Lidya, Atina?"

Lidya lafı geçince irkiliyorum, ama cevabım değişmiyor, ona teşekkür ediyorum, harika biri olduğunu ama Siraküza'nın benim evim olduğunu, yapmam gereken işlerin, kurmam gereken bir hayatın beni beklediğini söylüyorum.

Tuireann hakikaten hayal kırıklığına uğramış gibi görünüyor, ama tek yapabildiği buymuş gibi sadece omuz silkiyor.

"Pekâlâ, sorduğumu unutma yeter. Şimdi yola koyulmalıyız." Arkasını dönüyor, aşağı güverteye açılan kapağa doğru yürüyor, ama duruyor. "Sanırım bir daha birbirimizi görmeyeceğiz. Tuhaf bir kesinlik hissediyorum bu konuda. İş teklifimi reddettin, bu senin kararın elbette, ama yapabileceğim başka bir şey varsa söylemen yeter."

Kelimeler ağzımdan çıkıveriyor.

"Para," diyorum. "Paraya ihtiyacım var."

"Ne kadar?" Tuireann'ın yine hayal kırıklığına uğradığını düşünüyorum.

"Üç yüz drahmi," diyorum hiç uzatmadan.

Tuireann iç çekiyor, belindeki bir sürü keseden birkaç tanesini alıyor, keseleri bana atıyor.

"Vedalaşın artık. Umarım her şey yolunda gider sizin için, ama aklım hep sende. Dikkat edin." Eğilerek selam veriyor, aşağı güverteye iniyor.

Her şey bir anda oluyor. Tayfa sağa sola koşturmaya başlıyor, çapaları çekiyorlar, yelken açmaya hazırlanıyorlar. Paches'in yanında diz çöküyorum. Onu güverteye çıkardığım

sırada bayılmak üzereydi, şimdi uyukluyor, tayfadan birinin verdiği pamuktan kalınca bir pelerine sarınmış. Onu sarsıyorum, sona geldiğimizi anlayınca ayağa kalkıyor.

"Kendine iyi bak."

İki yanağımdan öpüyor beni.

"Atina'da dostlar böyle vedalaşır."

Neden bu kadar duygulandım bilmiyorum, boğulacak gibi oluyorum, sırıtıp iki yanağından öpüyorum Paches'i. Bir şeyler diyor, ama sözleri tayfanın bize Kartaca'ya kadar burada kalmak istemiyorsak defolup gitmemizi söyleyen bağırtıları arasında kayboluyor.

Gelon pelerinimi çekiştiriyor, ayaklarım yeniden sağlam zemine basıyor şimdi, limanın buz tutmuş kalaslarındayım, gemi uzaklaşıyor. Bir Atinalı bize el sallıyor, prangaları şıngırdıyor, adımı duyar gibi oluyorum ve ağlamaya başlıyorum. Gelon sorun ne diyor bana. Başardık, çok ama çok mutlu olduğumu söylüyorum, ardından buza oturup geminin gözden kaybolmasını izliyorum.

31

Kararmış enkazın içinden geri dönüyoruz, kendimi aylardır zihnimde dönüp duran bir soruyu dillendirirken buluyorum. Gelon'a daha önce birkaç kez sormuştum, ama hiç cevap vermemişti. Belki şimdi, diye düşünüyorum, yırtık pırtık kolumla gözlerimi siliyorum, şehrin küllerinin yanaklarımdan süzüldüğünü hissediyorum.

"Tuireann'ın gemisinde ne gördün? Bir tanrı mıydı gerçekten, yoksa dalga mı geçiyordun?"

Gelon duruyor. Göğsü kabarıyor, oysa yavaş yürüyoruz, nefesinin buharı havada tuhaf şekiller çiziyor, sanki dudaklarından açan gri çiçekler rüzgârda soluyor.

"Desma," diyor nihayetinde, "Desma'yı gördüm, Helios'u da gördüm. Suyun içindelerdi."

Titriyorum, imkânsız bir şey bu, aynen böyle diyorum Gelon'a. Helios'un bedenini ateşe attıkları sırada cenazedeydim, söylentiler doğruysa Desma da İtalya'da.

"Desma öldü Lampo. O gemide bunu anladım. Belki görmedim, ama hissettim. Suda çalan bir şarkı gibiydi, bilmiyorum, ama onlarla bir daha buluşacağım. Tanrı bana bunu söyledi. Helios ve Desma'nın yanında olacağım yine." İnançla fısıldıyor. "Başka şeyler de vardı. Sen de bakmalıydın," belki ben uyduruyorum bunu ama sesinde bir titreme duyuyorum sanki, gerçekten bir şey görüp görmediğini merak ediyorum, herhalde şüphelerimin farkına varıyor, bakışları sorgulayıcı bir hal alıyor.

"Senin sorunun ne biliyor musun Lampo?"

"Çok yakışıklıyım."

Gelon gülümsüyor, kafasını sallıyor. "Onun dışında. Sende imgelem namına hiçbir şey yok." Kolunu omzuma atıyor, *Odyssey*'in ilk kitabından bir şeyler okumaya başlıyor, şiir ezberlemeyi hiç beceremem ama bir şeyler hatırlıyorum ve ona eşlik ediyorum, bu şekilde çıkıp gidiyoruz Hyccara'dan.

Hycaara'ya iki günde varmıştık – oradan dönmek haftalar alıyor. Atlar perişan halde, muhtemelen ölecekler, ama Libyalı duygusal herifin teki, ihtiyar atlara bakmaları için bir ahır işleten yaşlı bir çifte para veriyor, yolun geri kalanını yayan gidiyoruz. Ağaçların arasında, tarlalarda uyuyoruz, bulduğumuz su kuyularından su içiyoruz, ama çok az su var, çoğu zaman nehirlerde, derelerde hatta su birikintilerinde gideriyoruz susuzluğumuzu. Parmaklarımız kanayana kadar dut topluyoruz, tuzla şeker tadı dillerimizde birbirine karışıyor. Inessa yakınlarında fırtınaya tutulmuş gökyüzü gibi gürleyen siyah bir dağ görüyoruz, dağdan aşağıya daha önce gördüğüm hiçbir nehre benzemeyen dumanlı kızıl bir nehir akıyor, Gelon buranın Etna olduğunu, uzak dursak iyi olacağını söylüyor, uzak duruyoruz. Bir sürü şey görüyoruz, sanırım mutluyum, ama daha çok gittiğimiz yer yüzünden, geçtiğimiz yerler değil. Hakikaten eve dönmek için yanıp tutuşuyorum.

Siraküza'ya girdiğimiz gün hava güneşli, timsah derisi çizmelerim paramparça olmuşlar, topuklarında hafif bir yeşillik kalmış o kadar, şimdi yalın ayağım, ayaklarım kızgın deri gibi sert. İnsanlar bize bakıp fısıldıyor, parayı sımsıkı tutuyorum elimde, başımı hiç öne eğmiyorum. Gelon'la daha sonrası için kutlama içkisi sözü veriyoruz birbirimize. Dönüş yolunda çok içtik elbette, ama asıl içkimiz bu olacak

çünkü bu gece Lyra'nın özgürlüğünü satın alacağım. Bazı geceler ormanlardaki donmuş yaprakların üzerinde uyurken ateşlenirdim, delice şeyler görürdüm ve panik içinde uyanırdım, kafatasım gece yarısı hayalleriyle zonklardı, üç yüz drahminin de bu hayallerden biri olduğuna inanırdım – Tuireann bu parayı bana hiç vermemişti. Hâlâ fakirdim, yapacağımı söylediğim şeyden yıllarca uzaktaydım, ama sonra paraya dokunurdum, rahatlatıcı soğukluğunu şakaklarıma bastırırdım, altını ısırıp sarı zenginliğin tadına bakardım, işte o zaman paranın gerçek olduğunu bilirdim, ne manaya geldiğini idrak ederdim.

Yıkanmak için denize gidiyorum, hava çok soğuk ama deniz kirin en beter katmanlarını temizliyor, tuzlu su yaralara iyi geliyor, çıktığımda bitkinliğimin geçtiğini fark ediyorum, kanım kaynıyor yine. Yaşamla dolup taşıyorum. Sonra üzerimi değişmek için eve dönüyorum, aynada şöyle bir bakıyorum kendime. Zayıflamışım, avurtlarım içine çökmüş, sakallarımda ve şakaklarımda daha önce hiç görmediğim birkaç ak var. Yakışıklı bir yüz değil bu, ama her zamankinin aksine yüzümü buruşturmadan bakabiliyorum aynaya, saçıma biraz yağ sürüyorum, Lyra'nın yakıştığını söylediği şekilde ortadan ikiye ayırıyorum, köpeği besliyorum, Gelon'a gitmek üzere dışarı çıkıyorum. O da benim gibi temiz kıyafetler giymiş, kendine çeki düzen vermiş.

"İyi görünüyorsun," diyorum. "Hazır mısın?"

Vicdan azabı çeker gibi bakıyor yüzüme, "Üzgünüm Lampo," diyor. "İçki içemem. Anlıyor musun, ben –"

Gelon'un arkasından uçarı bir kahkaha duyuluyor, elinde bir oltayla bir oğlan çıkageliyor. Bu Dares.

"Oh," diyorum.

Dares gülümsüyor, belime sarılıyor.

"Balığa gidiyoruz," diyor. "Güzel bir balık tutarsak Ge-

lon evimize gelecek, annem de balığı pişirecek. Annem Siraküza'nın en iyi aşçısıdır."

Bunu öyle inanarak söylüyor ki gülmeden edemiyorum, Dares kaşlarını çatıyor.

"Böbürlenmiyorum. Böyle konularda asla yalan söylemem. İnanmıyorsan sen de gelebilirsin."

"Evet, güzel olur," diyor Gelon.

"Belki başka zaman."

İkisi de rahatlamış gibi başını sallıyor, sonra evden çıkıyoruz. Bir müddet birlikte yürüyoruz, onlar sahilden kaya havuzlarının olduğu yere dönüyorlar, ben ise kumsalda kalıyorum ve Dismas'ın Yeri'ne yürüyorum. Ayrıldıktan epey sonra bile konuşmalarını ve kahkahalarını duyuyorum, para kesemi şıngırdatıyorum, zorla gülümsüyorum. Güzel bir gün. Uzun zamandır bu kadar güzel bir gün olmamıştı, deniz tüm suyu içip bitirmek istemenize sebep olan o yaz mavisine bürünmüş, az sonra Dismas'ın Yeri'ne varıyorum. Mekân tanınmaz halde. Tereyağını andıran yumuşak bir renge boyamışlar, güneş rengi öyle bir canlandırmış ki mekân kuzuya benziyor, iki tarafından yapılan eklemelerle eskiden olduğundan çok daha büyük şimdi. Yeni bir fedai de var – benden daha iyi giyimli uzun boylu bir herif, ilk başta beni içeri almıyor, ama altını görünce eğiliyor, kapı ardına kadar açılıyor. İçeriyi görünce de çok şaşırıyorum, halıların üzerinde yürüyorum. Dökülen içkiler yüzünden ıslanmışlar, ama halılar işte, dahası havada o her zamanki balık kokusu yok, farklı parfümlerin kokusu birbirine karışıyor, bana dönen yüzler deniz taşları gibi pürüzsüz. Bunların hepsi aristokrat ya da ona yakın bir şey, gözlerinin onaylamaz bakışlarla beni delip geçtiğini hissediyorum, sikeyim hepsini, aksaklığımı gizlemeye çalışarak bara yürüyorum, bir testi Katanya kırmızısı ısmarlıyorum.

Barda kız gibi ince ve solgun bir delikanlı duruyor, artık Katanya kırmızısı satmadıklarını söylüyor. Katanya kırmızısının bulaşık suyundan farkı yokmuş.

"En iyi şarabınızdan bir testi ver öyleyse," diyorum göz kırparak.

Adam başını sallıyor, tadı mide bulandıracak ölçüde şekerli bir ballı şarapla geliyor.

"Lyra nerede?"

Neyden bahsettiğimi bilmiyormuş gibi omuzlarını silkiyor.

"Lyra, burada çalışan kız?"

Esniyor, sipariş almaya gidiyor, yanımdan geçerken pelerinini tutuyorum.

"Lyra nerede amına koyayım?"

"Bilmiyorum. Yeni başladım ben."

Terlemeye başlıyorum, ama sesime hâkim oluyorum.

"Dismas'ı çağır," diyorum. "Dismas'la konuşmam gerekiyor."

Delikanlının kolunu tutuyorum, avucuna biraz gümüşlük bırakıyorum, sonra sertçe itiyorum onu.

"Tamam tamam."

Aceleyle yukarı çıkıyor. İnsanlar bana bakıyor şimdi, mırıldanıyorlar, kafalarını sallıyorlar, ben de sırıtıp içkimi içiyorum, ama testi terli parmaklarımın arasından kayıyor, şarabın yarısını tezgâha döküyorum. Oğlan geri geliyor.

"Dismas dışarıda. Yarın gel."

"Palavra."

"H-hayır," diye kekeliyor oğlan. "Yemin ederim. Dışarıda Dismas."

Barın üzerinden atlıyorum, oğlanı testi rafına yıkıp geçiyorum, testiler düşecek gibi oluyor, ama yukarı çıkıyorum

hemen, koridoru geçip Dismas'ın odasına gidiyorum. Hiç gerek olmamasına rağmen, sırf bir şeyleri tekmelemiş olmak için kapıyı tekmeleyerek açıyorum, elbette Dismas içeride, oturmuş bir şeyler okuyor. Beni görünce çığlık atıyor, sonra gülümsüyor, ellerini kaldırıyor.

"Lampo, nasılsın?"

"Çok iyiyim," diyorum, sonra keseleri ona atıyorum, ilk iki keseyi yakalıyor, ama son kese şakaklarına çarpıyor, yumurta gibi kırmızı bir iz bırakıyor.

"Orada üç yüz drahmi var. Sayabilirsin. Lyra'yı almaya geldim."

Dismas bir kez daha gülümsüyor, çarpık bir tebessüm bu, gözlerime bakmıyor.

"Üzgünüm Lampo. Gerçekten üzgünüm."

"Neden üzgünsün? Lyra iyi mi?"

"Lyra iyi. Oh, kız iyi, ama –" Susuyor. "Onu sattım."

Omzundan tutup ayağa dikiyorum onu. Yüzüme bakmıyor. Korkuyor, ben de korkuyorum.

"Sen ne diyorsun amına koyayım? Onu satmış olamazsın."

"Çılgınca bir teklifti Lampo. Kabul etmek zorundaydım. Kim olsa kabul ederdi. Üzgünüm adamım, gerçekten üzgünüm, ama yedi yüz drahmi diyorum sana! Delice bir paraydı, işlerim iyi gibi gözüküyor biliyorum, ama borçlarım var Lampo, gırtlağıma kadar borca batmış durumdayım."

Kafatasımın içinde kulağıma bir iğne sokuluyormuş gibi bir acı büyüyor.

"Onu kimlere sattın? Adları neydi? Onunla konuşacağım."

"Çoktan gittiler Lampo. Bir yabancıydı, tuhaf bir ismi vardı, hatırlamıyorum şimdi, ama kalay adalarından olduğu-

nu söylüyordu. Adam kız için deliriyordu Lampo, sırf onu dinlemek için her akşam buraya geliyordu. Kızın büyük ses getireceğini söylüyordu. Delice bir teklifti."

Tir tir titreyerek öylece duruyorum, nefes almaya çalışıyorum – boğuluyorum sanki, içime hava çektikçe daha çok tıkanıyorum, yere yığılıyorum, döşemelerdeki toprak ağzıma geliyor, Dismas'ın tepemde özürlerini sıralayışını, çok daha güzel yeni kızlar alacağını, anlaştığımız üç yüz drahmiye, hatta iki yüz elliye istediğim kızı seçebileceğimi söyleyişini dinliyorum. Lyra'nın çirkin yaraları varmış, dişleri de çarpıkmış. Benim için halledecekmiş, gözlerimi kapatıyorum, ağzımdan hayvanların sesine benzeyen bir ses çıkıyor, Dismas sesini kesiyor, odadan çıkıyor.

32

Akşam, yağmurla birlikte beklenmedik bir sıcaklık geliyor, bir tepenin zirvesinde oturuyorum – bir zamanlar taş ocağının çitlerinin olduğu yer burası, toprak kazıkların söküldüğü yerlerde kalkmış. Artık çite ihtiyaç yok. Bir testiden yudumluyorum, aşağı bakıyorum ve hiçbir şey görmüyorum. Hiç Atinalı yok. Burada olmadığımız haftalarda yok olmuşlar. Açtığımız delikten kaçı kaçabildi, kaçı soldu gitti bilmiyorum, taş ocağı bomboş. Fareler bile yemek ve et aramaya başka yere gitmiş, mekânda ürkütücü bir sessizlik var şimdi. Rüzgâr bile yok, hava kıpırtısız. Şehir ya da deniz duyulmuyor. Damaklarımda çalkalanan şarabın ve aldığım nefeslerin sesinden başka hiç ses yok. Tek ses benim. Para keselerini çıkarıyorum. Tek bir sikkesini bile harcamadım, para olduğu gibi duruyor: üç yüz drahmi.

Bir sikkeyi aşağı atıyorum, para taşlara vurunca yumuşak bir şıkırtı duyuluyor. Bir taş işçisi sabah bu parayı bulabilir, buraya nasıl geldiğini düşünebilir. Bir gizem olacak bu para, o adamın yaşamını değiştirecek, ama asla bilemeyecek. Bir sikke daha atıyorum aşağıya, çok güzel bir ses çıkıyor – benden ve hırıltılı nefesimden başka bir ses nihayet. Bir yarışta koşan bir adam gibi hırıldıyorum, oysa bu hırıltıyı hak edecek bir şey yapmadım, kıçımın üzerinde oturup içtim yalnızca. Aşağıya para atmaya devam ediyorum, bir yandan da içiyorum. İlk hangisinin, testinin mi yoksa keselerin mi boşalacağını düşünüyorum. İlk önce testi boşalıyor. Daha epey sikke var, kalanları olduğu gibi boşaltıyorum, son kese de

boşalana kadar kutsal göklerden bir altın yağmuru yağıyor. Yıllar içinde bu paraları üç yüz farklı adamın bulacağını tahayyül ediyorum, üç yüz farklı gizem olacak, ayağa kalkıyorum yalpalayarak, içkiden ziyade ayağım yüzünden dengemi bulmakta zorlanıyorum, bir daha buraya asla gelmeyeceğime söz veriyorum kendi kendime, gidip işiyorum, sonra bir ezgi mırıldanarak şehre dönüyorum.

Biraz daha mı içsem diye düşünüyorum. Tavernalar ağzına kadar dolu, camları ocak gibi parlıyor, kahkahalar ve müzik kışkırtıcasına sokaklara dökülüyor, ama doğruca eve gidiyorum. Annem ayakta. Kapısı yarı aralık, içeride lambanın kırmızımsı alevini görüyorum, yanan yağın kokusunu alabiliyorum, kapı eşiğinde durup içeriye göz atıyorum. Ellerini bağlamış oturuyor annem, bir kadın da onun başında. Bu Alekto. Annemin ak saçları omuzlarına dökülüyor, Alekto da bu saçları kesiyor, bukleler gümüş kuşlar gibi yere düşüyor. İkisi de gülümsüyor, ama tek kelime etmiyorlar, uzaklaşıyorum, olabildiğince ses çıkarmadan odama gidiyorum. Bu odada doğdum, Hyccara'ya yaptığım yolculuğu ve taş ocağında geçirdiğim zamanları saymazsak ömrüm boyunca her gece bu odada uyudum. Yatağın hasırı çıkıyor, bir kısmını geri yerine sokuyorum, etrafıma –eşyalarıma– bakıyorum. Çok bir şey yok. Çocukluğumdan kalma bir oyuncak asker, savaştan kalma bir sapan ve hançer, birkaç kiton ve çömlekçilik günlerinden yadigâr eski aletler. Köşede duran köpek, ben de seninim dercesine havlıyor. Kulaklarını kaşıyorum, kuyruğunu sallıyor, parmaklarımı yalıyor. Sonra sahip olduğum şeyleri saymaya girişiyorum, köpekle Alcar'ın aulosunu da dahil ediyorum bu sayıma, her şeyi saydığımı ve ortaya çıkan yığının çok küçük olduğunu düşündüğüm anda taş kalemle tableti buluyorum. Pazarda kazandığım parayı sakladığım çizmenin içine koymuşum bunları. Çıkarı-

yorum. Lyra'ya aldığım son hediyeydi bu, ama ona vermedim. Aslında bencilce bir hediyeydi, bana yazmayı öğretmesini umut ediyordum. Sahilin ıslak kumlarında bana ismimi gösterdiği, harfleri taşla çizdiği günden başka bir şey olmadı. O günden sonra fırsatım olduğunda, çoğu zaman çamur ve taşla pratik yaptım. Taş kalemi elime alıyorum şimdi, işaretleri çizmeye başlıyorum, elim titrediği için kelime eciş bücüş oluyor, ama tablette okunuyor yine de:

Lampo

Harflere dokunuyorum, onun ismini yazmayı öğrenmediğim için kızıyorum kendime. Onu da yazmayı çok isterdim, ikisini, onun ismiyle kendi ismimi bir araya getirebilirdim, harfleri birleştirirdim tek bir kelime gibi olmaları için. Güzel olabilirdi. Öğrenmem gerektiğini düşünüyorum. Hâlâ çok geç değil. Şehirde bana "Lyra" yazmayı öğretecek birini bulabilirim. Ama sonra bu kadarı yetmez diyorum. Hepsini öğrenmeliyim. Bambaşka dünyaların yaratılmasına yarayan o sembollerin hepsini öğrenmek istiyorum – okulda tüm harflerin ve tüm dünyaların verildiği aristokrat çocukları gibi. Öğrendiğim zaman mum tablete ya da kile ya da elime ne geçerse ona yazacağım. Yaptığımız şeyi hiç unutmamak için yazıya geçireceğim, ama son günlerime gelmiş olacağım belki, o yüzden şöyle de diyebilirim. Tüm bunlar yıllar yıllar önce yaşandı, ihtiyar piçin tekiyim ben. Okuma yazmayı bir türlü öğrenemedim. Denedim, ama tam olarak beceremedim, bu yüzden bu işi akıllı Strabo'ya devrettim çünkü o bir erkek, artık büyüdü, sürekli beni ziyarete geliyor. Ona her gelişinde bir parçasını anlatıyorum, bunları büyük papirüs kâğıtlarına yazdığını söylüyor. Hiçbir fikrim yok, gözlerim görmüyor artık, Strabo benim kör ozan gibi olduğumu söylüyor şakayla, ikinci Homeros'muşum ben.

Acıklı bir bitiş olsun istemem, ama söylentilere göre Si-

raküza'nın sonu gelmiş. Kuşatma altındayız, Kartacalılar her an şehri yağmayabilir. Bizi köle yapabilirler. İnsanlar kaçıyor, Strabo benim de gitmemi istiyor, ama gitmeyeceğim. Delilik bu, hep Siraküza'dan gitmek, bu evden kurtulmak istemiştim, şimdiyse bunun için çok geçerli bir sebebim var ama bilmiyorum, yapamayacak gibiyim. İnat ediyorum herhalde. Bir de Gelon'un mezarı var, o mezarla ilgilenmem gerekiyor. Epipolae'nin hemen ilerisinde, sık sık gidiyorum mezara, ona neler peşinde olduğumu anlatıyorum, çoğu zaman anlatılacak pek bir şey olmuyor. Bazen aulosla bir ezgi çalıyorum, ödül beklemiyorum elbette ama epey çalıştım, artık fena iş çıkarmadığımı düşünüyorum. Bazen eski öğrencilerin de ziyarete geldiğini görüyorum. Gelon küçük bir okul kurmuştu, çocuklara *İlyada*'yı falan öğretiyordu. Ben de ona katılacaktım, öğretmen olacaktım, ama elbette çocuklar benden iyi biliyordu her şeyi.

Büyük limanda altı yüz gemi var. Atinalılar geldiğinde bile bu kadar gemi yoktu, ama gerçekmiş gibi gelmiyor çünkü gemileri görmüyorum. Dışarıdaki dünya sisler içindeymiş gibi bulanık.

Yalnızca gözlerimi kapattığım zaman berraklaşıyor dünya. Gözlerim kapalıyken taş ocağı tiyatrosunu görebiliyorum. Gelon'u, Atinalıları, çocukları, hatta Biton'u, hepimizi o zamanki halimizle görüyorum, o günlerde taş ocağına hiç gelmemişti ama Lyra'yı da görüyorum, gözlerini dikmiş bize bakan gökyüzünün altında arzuyla titreyerek, yaptığımız şeye duyduğumuz delice inançla, yukarıda sonsuzluk göz kırparken ve biz soğuk toprağın üzerinde sözlerimizi söylerken ufacık hareketler yapıyoruz, yumuşak ve narin bir şeymiş gibi görünüyor gözüme tüm bunlar.

Atina

MÖ 408

Son gece köpekleri ulutan, çocukları ağlatan, çatıların kiremitlerini düşen yaprakların yanına yollayan bir fırtına çıktı, insanlar bunun hayırlı bir şey olduğunu söyledi. Öyle sözler yazan bir adam sıradan bir iyi hava dileğiyle uğurlanamazdı. Adamın eşyaları kutulara doldurulmuştu, özel eşyaların hepsinin çıkarıldığı ev ürkütücü biçimde çıplaktı. Eşyalar dört arabaya anca sığdı, yalnızca kitaplar iki arabayı doldurdu. Papirüs ruloları halı gibi uzundu. Hiç kimsenin bu kadar kelimeye ihtiyacı olamazdı, veda etmeye gelen misafirlerin gergin ellerinde duran hediyeler neydi peki? Soğuk kuzey havasında işe yarayacak kürkler ya da mücevherlerle altınlar getirmemişlerdi. Kitap getirmişlerdi, onun başka bir şeyi asla istemeyeceğini biliyorlardı.

Daha uzun kutular masa olarak kullanıldı. Küçük olanlar ise sandalye işlevi gördü, tuhaf bir manzaraydı bu, zira kutuların üzerinde oturmuş akşam yemeğini bekleyenler şehrin en zengin ve en saygın insanlarından bazılarıydı, her türlü isteklerini dillendirmeden yerine getirmeye çalışan köleler etraflarında koştururken kanepelere yaslanmaya alışık adamlardı bunlar. Bu gece ise yalnızca bir hizmetkâr vardı. Gür saçları demir grisi, kara gözleri tetikte yaşlı bir adam. Hizmetkârın adı Amphitryon'du ve hizmetkâr öfkeliydi.

Yıllarca bu güzel evi çekip çevirmek için elinden geleni yapmıştı Amphitryon. Efendisine sempozyumlar vermesini ilk öneren oydu. Efendinin saygınlık kazanması için yapılan bu temkinli teklif, zaman içinde şehrin en gözde etkinliğine dönüşmüştü. Soylular sokaklarda onun yanına yanaşıp

ondan iyilik istiyordu – lütfen, yer bulunamaz mıydı? Bu toplantılar Amphitryon'un en büyük eseriydi. Efendisinin oyunlarında yaptığını Amphitryon bu partilerde yapıyordu. Hangi hamur işinin daha iyi olacağı sorununu, yaratıcı sorununu düşünen filozoflar gibi düşünüyordu. Hangi yemekle hangi şarabın iyi gideceğine kafa yorarak uykusuz geceler geçiriyordu. Elbette en iyi müzisyenleri, sesleri ve yetenekleri Orpheus'u mahcup edecek, ona bir amatör olduğunu düşündürecek şarkıcıları tutuyordu, ama en önemlisi konuşmalardı. İyi şarabın, müziğin ve zihinlerin bir araya gelmesiyle oluşan o tuhaf kıvılcımdı. Ama şimdi, Atina'daki son gecelerinde, durum buydu işte: Adamlar kutuların üzerinde oturmuş karınlarını guruldatıyordu, Amphitryon'un efendisi ise hâlâ görünmemişti.

Bileğine bir el dokundu, kafasını eğip baktığı zaman genç bir adam gördü, delikanlı rahatsız edici ölçüde yakışıklıydı, dağınık sarı saçları son modaydı, yanakları çenesindeki birkaç kıl dışında tüysüzdü. İnsanların dilinden düşürmediği bir politikacının oğluydu. Bir zamanlar Amphitryon o adamın ismini bilmenin ötesinde soyağacını bile çizebilirdi. Olan bitenden pek haberi yoktu artık. Delikanlı yakışıklıların o kendine has –sıcak bir karşılama bulacağını bilen– tebessümüyle gülümsüyordu, ama konuştuğu zaman sesinde hırıltılı bir tedirginlik vardı ve delikanlı bunu gizlemek için epey çaba harcıyordu.

"Pardon. Birazdan gelecek mi?"

"Evet efendim. Önemli bir yazışmayı bitirmek üzere, az sonra yanımızda olur."

Bir yalandı bu, ama doğruyu söylemek mümkün değildi. Veda yemeği onun fikriydi, efendisi geceleyin kimseye söylemeden şehirden çıkmak istemişti. Şu anda muhtemelen bir şeyler okuyordu ve mümkün olan son anda aşağı inecekti.

Hayır, önemli yazışmalardan bahsetmek kesinlikle çok daha iyiydi.

"Oh, eminim çok mektup geliyordu ona," dedi delikanlı hevesle. "Krallar, kraliçeler, herkes ona yazıyordur."

"Yazmışlıkları var, evet." Bu doğruydu, yalan söylemeyi bırakmak iyi hissettirdi Amphityron'a.

"Makedonya peki?"

Bu Kritias'tı. O da politikacıydı, hem de Amphitryon'un bile haberdar olmamasının mümkün olmadığı epey nüfuzlu bir politikacı. Gençliğinde sıkı bir atletti, orta yaşlarında şişmanlamıştı, çehresi dümdüz olmuştu, ayırt ediciliğini kaybetmişti. Açlıktan mı yoksa garezinden mi bilinmez, geldiğinden beri imalı laflar edip duruyordu.

"Demek istediğim," dedi Kritias, "krallık unvanını her önemsiz lidere atfederek küçük düşürüyoruz. Şu anda Kerameikos'ta bir herif var. Kendine dilenciler kralı diyen bir yankesici. Bu adam gerçekten bir monark mı acaba?"

Birkaç konuk kıkırdadı. Amphitryon Kritias'a biraz daha şarap ikram etti.

"Ne dediğinizi tam olarak anlayamadım," dedi delikanlı.

"Babanın oğlusun. Sana her şeyi ağır ağır anlatmak gerekiyor, değil mi?"

Kahkahalar yükseldi, delikanlı mosmor oldu, özellikle kulakları epey kızardı.

"Burada konuk olduğumuz için bu dediğinizi duymazdan geliyorum."

"Nasıl istersen. Gençlerin imgelemine hayranım."

"Ama Makedonya hakkında söylediklerinize itiraz etmeye mecburum. Orası güçlü bir ülke ve gücü her geçen gün daha da büyüyor." Etrafına bakındı, gözlerini kırpıştırdı hızlı hızlı. "Şu anda bizi misafir eden adamın, şehrimizden çı-

kan en büyük dehalardan birinin yani, bizi terk edip sanatını Makedonya'ya götürmesini düşünürsek, oranın ne kadar büyük bir krallık olduğunu anlayabiliriz."

Kritias'ın cevap vermesine kalmadan Amphitryon müsaade istedi, yukarıya efendisinin odasına çıktı, bu kadarı hakikaten fazlaydı. Efendisini umduğu gibi, kucağında bir kitapla buldu.

"Aşağı inmeniz gerekiyor. Huzursuzlanmaya başladılar."

Efendisi kafasını kaldırıp baktı.

"Gelmedi mi yani?"

"Korkarım gelmedi. Çok hasta, yatağından çıkamıyor. Doktorlar kışı çıkaramayacağını düşünüyor."

Beklenen buymuş gibi başını salladı efendi.

"Ama bence başaracak. Sırf benden çok yaşamak için bile olsa başaracak. Her şeyi kazanmak zorunda." Gülümsedi, ama bu tebessümde acı bir yan, bir melankoli vardı.

Amphitryon efendisine bastonunu getirdi. İkisinin de bastonu vardı, ama efendinin bastonunun ucu gümüştendi. Ayağa kalktı – efendi uzun bir adamdı. Bir zamanlar Amphitryon'la aralarında neredeyse bir baş boy farkı vardı, ama efendinin beli bükülmüştü, öyle bir kamburlaşmıştı ki ikisinin boyu eşitlenmişti. Eşitsizlik yalnızca uzuvlara bakılınca anlaşılıyordu artık. Amphitryon'un uzuvları kısaydı ve güdüktü, efendininkiler ise ince uzundu, parmakları saz gibi narindi, sürekli bir şeyler yazdığı için parmak uçlarında lekeler vardı. Gıcırdayan merdivenlere doğru ağır ağır yürüdüler.

Konuklar onu görünce ayağa kalkıp alkışladı.

"Evin kusuruna bakmayın." Amphitryon'un efendisi belli bir kişiyle konuşmuyordu. "Yarın sabah gidiyoruz. Bir tek yatağımı kaldırmadım. Yatak isteyen var mı?"

Görünüşe göre kimsenin yatağa ihtiyacı yoktu.

"Güzel bir yataktır. Çerçevesi meşedendir."

Delikanlı elini kaldırdı.

"Ben şiir yazıyorum," dedi kekeleyerek. "Daha doğrusu yazmaya çalışıyorum. Belki o yatak bana şans getirir."

Kritias kıkır kıkır güldü, Amphitryon da kendini en kötüsüne hazırladı. Efendisinin dilinin kemiği yoktu, böyle bir aptallık karşısında kendini tutamayabilirdi.

"Alabilirsin öyleyse, ama seni uyarayım, ben hiçbir zaman bir şair olmadım."

Amphitryon gülümsedi, yemeği hazırlamaya başladı. Çorba epey soğumuştu, yemek ateşinden geriye közler kalmıştı, Amphitryon çeşitli peynirlerle yemeğe takviye yaptı. Adamlar iştahla yedi, aşırı övgülerde bulundu. Efendi pek bir şey demedi, huzursuz gözüküyordu. Sohbet kaçınılmaz olarak savaşa geldi. Konuklar farklı hiziplerdendi, birbirlerine de hiç güvenmiyorlardı. Konuların etrafından dolanıp durdular, kapının çalınması herkesi rahatlattı.

Kritias dizine vurdu, sırıttı.

"Dansçı kızlar mı? Gerçekten, hiç gerek yoktu."

"Hayır efendim," dedi Amphitryon buz gibi. "Burası öyle bir ev değil."

Kapıdan gelen ses şiddetlendi, Amphitryon eğilip selam verdikten sonra kapıyı açmaya gitti. Beklentinin verdiği o heyecanı hissetti yine, eskiden hep hissederdi bunu, kapının çalınması muhteşem bir konuğun daha gelmesi demekti. Kilidi kaldırdı, kapı eşiğinde bir adamın durduğunu gördü, adam sırılsıklamdı. Bir yabancıydı. Daha önce tanışmış olsalar Amphitryon muhakkak hatırlardı onu. Orta boylu biriydi, karga tüyleri gibi kapkara saçları karman çormandı. Yanaklarındaki kırışıklıklar öyle derindi ki adamın yüzü ya-

ralıymış gibi görünüyordu, gözleri yılan derisinin yeşilindendi. Bir serserinin yüzüydü bu, ama parlak mor ve altın sarısı kıyafetleri enfesti, modaya uygundu.

"Burası oyun yazarı Euripides'in evi mi?" dedi genç bir ses.

Amphitryon sesin uyumsuzluğuna öyle şaşırdı ki ne diyeceğini bilemedi.

"Evet."

"Oh, şükürler olsun. İçeri girebilir miyim? Onunla konuşmayı çok istiyorum."

"Korkarım mümkün değil. Görüyorsunuz ya..."

Yabancı elini yakarırcasına kaldırdı.

"Yarın gideceğini biliyorum. Bu yüzden geldim. Daha önce gelmeliydim ama gelemedim. Sanırım korkuyordum."

Amphitryon ilk anda kapıyı adamın yüzüne kapatmak istedi, ama kendine hâkim oldu. Nedenini bilmiyordu. Belki fırtına yüzündendi. Yabancının üzerinden bir bulutmuş gibi yağmurlar dökülüyordu. Hayır, daha önce yine böyle fırtınalı gecelerde başka adamların yüzüne kapıyı çarpmışlığı vardı Amphitryon'un. Başka bir şey vardı belli ki. Belki de ses yüzündendi. Bu harap figürden çıkan genç ses. Sebebi her neyse artık, Amphitryon iç çekti, konukların ne diyeceğini düşündü.

"Gelin, ama elinizi çabuk tutun lütfen. Efendim şu anda eğleniyor."

Yabancı ellerini kavuşturdu.

"Çok incesiniz. Çok incesiniz."

"Yeter. İçeri girin yoksa boğulacaksınız."

Yabancı birkaç adım arkadan geliyordu, döşemeli zemine damlayan suların sesi duyulabiliyordu o yürürken. Kutuların üzerinde oturan adamlar gelenin kim olduğunu görmek için başlarını uzattılar, gördükleri zaman en hafif tabirle hayal kırıklığına uğradılar.

"Özür dilerim, ama bu adam. Şey, diyor ki..." Amphitryon'un sesi kesildi. Efendisinin ve Atina'nın en seçkin adamlarının karşısında dikilirken diyecek hiçbir şeyinin olmadığını fark etti. Makul bir şekilde tanıtamadı yeni geleni.

"Pardon," dedi yabancı. "Euripides hanginiz?"

Zoraki kahkahalar duyuldu. Doğrusu odada neşeden ziyade gerginlik vardı.

"Benim," dedi efendi. "Evime hoş geldiniz. Biraz kötü bir halde, lütfen kusura bakmayın."

Yabancı ona doğru yürüdü, ayaklarının dibinde diz çöktü.

"Sanırım hayranlarınızdan biri," dedi Kritias.

Amphitryon birden korkuya kapıldı. Ya şiddete meyilli bir deliyi içeri aldıysa? Yabancı diz çöktüğü yerden kalkmadan efendinin elini öptü, efendinin parmakları parlıyordu. Yabancı ağlamaya başlamıştı.

"Üzgünüm, çok üzgünüm. Bir konuşma hazırlamıştım, ama gitti."

"Kalkın," dedi efendi kibarca. "O kadar da kötü değildir herhalde. Şurada bir tabure daha var."

Yabancı tabureye oturdu.

"Şarap ister misiniz? Eminim çok üşümüşsünüzdür."

"Evet lütfen. Sanırım çok üşüdüm."

Yabancı getirilen şarabı yudumladı, gözyaşları yüzündeki kırışıkların lambanın ışığında parlamasına sebep olmuştu, pelerininin eteğiyle gözlerini sildi, ağzının içinden bir şeyler mırıldandı.

"Adınız nedir iyi adam? Tanışmış mıydık sizinle?"

"Croton'un oğlu Paches'im ben," dedi kekeleyerek. "Tanışmıştık, ben küçükken, kısacık bir anlığına. Bana şeker vermiştiniz, ama hatırlamıyorsunuzdur elbette."

Efendi kaşlarını çattı, sonra kafasını salladı.

"Korkarım hatırlamıyorum, ama olsun, neticede tanışmışız. Yabancı değiliz demek ki. Senin için yapabileceğim bir şey var mı Paches? Söyle bana."

Yabancı elini pelerininin içine soktu, bir kâğıt rulosu çıkardı.

"Bu size." Ruloyu açtı. "Bir Heraklitos orijinali, kendi el yazısı. Bunun çok nadir bulunan bir şey olduğunu söylediler bana."

Amphitryon'un efendisi gülümsedi.

"Teşekkür ederim, ama bu çok fazla. Ben sana şeker verdim, sen ise karşılığında bunu veriyorsun."

Yabancı hararetle kafasını salladı, efendinin eline bir kez daha sarıldı.

"Yaşamımı size borçluyum. Borcumu bin kitap versem bile ödeyemem!"

Kristias diğerlerini güldüren bir şeyler söyledi fısıldayarak.

"Siraküza," dedi yabancı. "Orada tutsaktım."

Gülüşmeler anında kesildi.

Şimdi bile, yaşananların üzerinden dört yıl geçmesine rağmen Siraküza'nın bahsinin geçmesi odadaki havanın buz kesmesine, bakışlara kin oturmasına yetiyordu. Evet, askerler felaketten dönmüştü, ama bu adamlar son çarpışmadan sonra kaçmıştı. Tutsak edilenlerin hiçbiri dönmemişti. En azından bu odadaki hiç kimse onları görmemişti. Kristias bile ciddileşmişti şimdi, kadehini sımsıkı tutmuş söyleneceklerini duymayı bekliyordu.

Yabancı konuşmaya başladığında sesi değişmişti. Teslimiyetin inancı vardı sesinde. Kelimeler akıcılıkla çıkıyordu ağzından. Acayip bir hikâye anlatıyordu. İnanması güç bir hikâye. Bir taş ocağındaki iki çömlekçiyle çocukların yönettiği tiyatroya, kendisi dahil bir sürü tutsağa efendinin sözleri

karşılığında yemek verilmesine dair bir hikâye. O sözler tutsaklara yaşam olmuştu, yabancı işte bu yüzden buraya gelmişti, verdiği rahatsızlık ve perişan hali için özür diliyordu, eskiden böyle değildi, buraya gelmek zorundaydı. Amphitryon'un efendisi hikâyeyi dinlerken kendine has o sessiz sedasız tavrıyla ağlamaya başlamıştı, yabancının başını ellerinin arasına aldı, düşünceleri bir olsun istermiş gibi kendi kafasına bastırdı. Gecenin geri kalanında diğer konukları boş verdi, hep yabancıyla konuştu.

Amphitryon buna anlam veremiyordu. Efendisinin son gecelerini bu perişan adamı dinleyerek geçirmesini aklı almıyordu. Ama, diye düşündü, belki de nihayetinde buna hiç şaşırmamak gerekiyordu, efendisi talihsizliklere âşık bir adamdı, dünyanın yalnızca hikâyeyle derman bulabilecek yaralı bir şey olduğuna inanıyordu.

Teşekkür

Bu kitabı yazmak epey vaktimi aldı – ilk satırla son satırın arasında yaklaşık yedi yıl var. Pek çok kez inancımı kaybettim. Bambaşka bir şeye girişmenin en iyisi olduğunu düşündüm, hatta bir müddet böyle yapmayı denedim, ama nihayetinde hep bu romana döndüm. Romanı bitirmem gerekiyordu. Ama beni son noktaya taşıyan şey gereklilik değil, pek çok insanın yardımı oldu.

Her şeyden önce aileme teşekkür ederim: Sadık destekleri, cesaretlendirmeleri ve kahkahaları için kardeşlerim Anthony ve David'e minnettarım. Annem Anne'e teşekkür ederim. Daha önce hiç kitabı yayımlanmamış oğlunu arayıp ne olursa olsun işinin yazısına engel olmaması gerektiğini söyleyebilecek nadir ebeveynlerden biri o. Evimizden kitaplar hiç eksik olmadı, sen bana para kazanmaktan daha önemli şeyler olduğunu ve bunların çoğu zaman hiç de az olmadığını öğrettin.

İki Rebecca'ya teşekkürler: Rebecca Scott'a minnettarım, senin başlarda verdiğin destek ve teşvik olmasa bu roman kısacık bir hikâyeden öteye gidemezdi. Muhteşem menajerim Rebecca Carter'a eserdeki ışığı gördüğü, beni hiç yalnız bırakmadığı ve dikkatli editoryal bakışı için teşekkür ediyorum. Harikulade Birleşik Devletler menajerim Chris Clemans'a teşekkür ediyorum. Rebecca ve sen gibi iki menajerim olduğu için çok şanslıyım. Janklow & Nesbit'in müthiş ekibine teşekkür ediyorum.

Bir değil iki muazzam editöre sahip olacak kadar şanslı biriyim: Helen Garnons-Williams ve Caroline Zancan. Bu romana gösterdiğiniz ilgi ve yorumlarınız, sorularınız ve düzenlemelerinizle onu çok daha iyi bir yere taşıdığınız için size minnettarım. Bu süreci beklenmedik ölçüde eğlenceli bir hale getirdiğiniz için teşekkür ederim. Ella Harold, Ellie Smith, Charlotte Faber, Shan Morley Jones ve Fig Tree ve Penguin'deki herkese bu kitapta çıkardıkları harika iş için yürekten teşekkür ediyorum. Aynı şekilde Henry Holt'a da minnettarım.

Shane Mac an Bhaird'e teşekkür ediyorum. Yıllar boyunca ilk okurum daima sen oldun, çünkü senin yargılarına güvenim sonsuz, beni hiç hayal kırıklığına uğratmadın. Bu kitapta da değişmedi bu durum.

DWG Paris'ten arkadaşlarıma ve yazarlara teşekkür ediyorum. Teşekkürler Albert Alla, Peter Brown, Helen Cusack O'Keeffe, Amanda Dennis, Nina Marie Gardner, Rachel Kapelke-Dale, Rafael Herrero, Matt Jones, Corinne LaBalme, Samuel Leader, Reine Arcache Melvin, Dina Nayeri, Chris Newens, Tasha Ong, Alberto Rigettini, Jonathan Schiffman ve Nafkote Tamirat. Dostlukları, kitap sohbetleri ve destekleri için Nicolas Padamsee, John Patrick McHugh'a ve Rory Gleeson'a teşekkür ederim.

UEA'daki öğretmenlere ve orada tanıştığım müthiş yazarlara teşekkür ederim. İlk öyküleri yayınladığı ve o öykülerde bir ışık gördüğü için Elizabeth Reapy'e minnettarım.

Sarah Bannan ve Arts Council Ireland'daki ekibin tüm üyelerine teşekkür ederim. Bu romanı yazarken çok fakirdim, zor zamanlarda aldığım iki burs sayesinde kelimeleri bir araya getirip kiramı ödeyebildim.

Annaghmakerring'de beni konaklayan Kildare Arts Service'e teşekkür ederim. Orada bizimle ilgilenen ve dünya-

da en nadir bulunan şeyi, yalnızca yazmak için var olan bir mekânı yaratan çalışanlara minnettarım.

Beni Thucydides ve *The History of Peloponnesian War*'la tanıştıran müthiş öğretmenim Carol McGuire'a teşekkür ediyorum. Bunun için sonsuza dek minnettar kalacağım size. Lisans eğitimimi aldığım University College Dublin'in Klasikler Bölümü'ne teşekkür ediyorum.

Oğlum Aaron'a teşekkürler, kitabın son düzenlemeleri sırasında dört aylık olduğu için editoryal geri dönüşlerde bulunamadı ama bana çok yardım etti, hâlâ da ediyor.

Her şeyden çok ilk okurum ve sevgili eşim Emma Durant-Lennon'a teşekkür ediyorum. Bu kitap senin için, bu kitap senin için olmak zorundaydı. Yazma serüvenime bu hikâyeye duyduğun inanç sayesinde başardım. O gece The Stag's Head'de seni gördüğümden bu yana her şey çok daha güzel. Seni Gelon'un Euripides'i sevdiğinden bile çok seviyorum.

Ferdia Lennon, savaş esirlerinin gölgesinde filizlenen bu muzip ve incelikle işlenmiş hikâyeyi, çarpıcı bir duyarlılıkla kaleme alarak İrlanda edebiyatının en parlak yeni seslerinden biri oldu. Sicilya'da, Siraküzalıların Atinalı isyancıları esir aldığı taş ocağında başlayan *Muhteşem Zaferler* şiire ve içkiye düşkün, kaderleri birbirine sıkı sıkıya bağlı iki çömlekçi olan Lampo ve Gelon'un Medea'nın tam teşekküllü bir prodüksiyonunu sahnelemeye karar vermesiyle şekilleniyor. Sanatın insanı nasıl baştan yarattığını, özgürlüğün sınırlarını ve bir başkasına duyulan kaçınılmaz muhtaçlığı irdeleyen bu roman, esaret ile kurtuluş arasındaki o belirsiz eşiği adımlarken insan ruhunun trajikomik yanlarını da gözler önüne seriyor. Kıvrak ama sert, hüzünlü ama direngen, dokunaklı ama kaçınılmaz biçimde komik. *Muhteşem Zaferler*, bir tragedyadan beklenen her şeyi veriyor: sarsıyor, yıkıyor ve sonunda ayakta alkışlatıyor.

"Cüretkâr ve tamamen beklenmedik, bu romana bayıldım. Dostluk, sanatın iyileştirici gücü ve hayallerimiz için savaşmanın kıymeti hakkında parlak bir roman. İlk sayfadan itibaren beni kendine çekti." – DOUGLAS STUART

Çeviren: Serkan Toy

dedalus
/dedaluskitap
dedalus.com.tr
Kapak: Ö. Faruk Yıldız
#modern
9 786256 920750